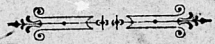




VREDE IN DEN ARBEID.



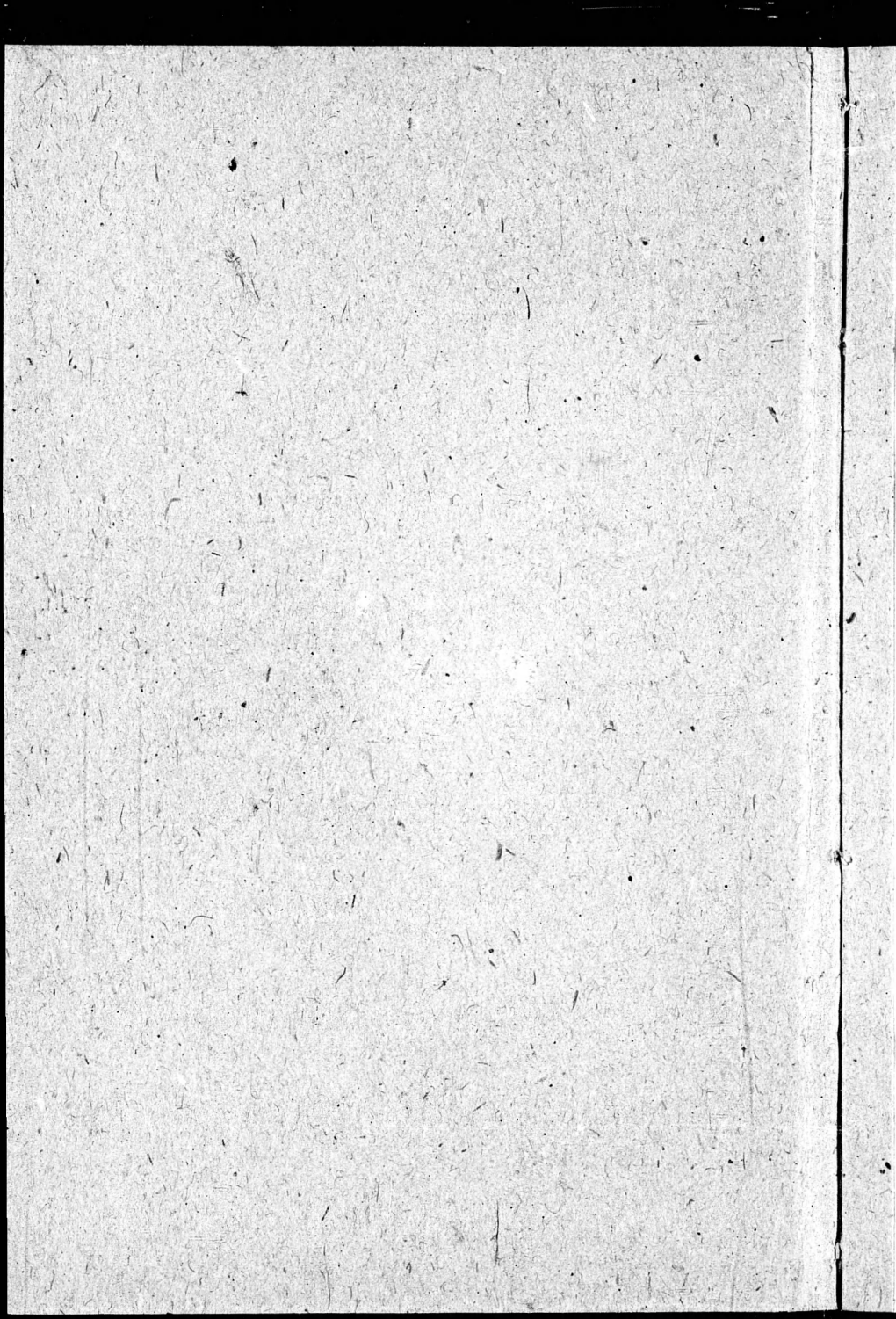
EEN WOORD VAN OPWEKKING TOT BEVORDERING VAN HET tijdelijk en eeuwig geluk van den WERKMAN.

Naar het Hoogduitsch
vrij bewerkt door een Priester van de Orde der
Minderbroeders Capucijnen.



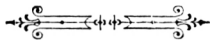
TILBURG,
Boekdrukkerij van N. LUIJTEN.
1894.





59 598

VREDE IN DEN ARBEID.



EEN WOORD VAN OPWEKKING

TOT

BEVORDERING

VAN HET

tijdelijk en eeuwig geluk van den

WERKMAN.

Naar het Hoogduitsch vrij bewerkt

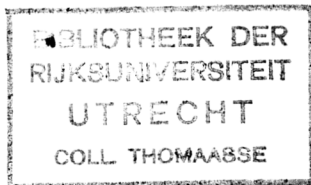
DOOR

een Priester van de Orde der Minderbroeders-Capucijnen.

Bibliotheek

MINDERBROEDERS

→ **WIJERT.**



TILBURG,

Boekdrukkerij van N. LUIJTEN.

1894.

RIJKSUNIVERSITEIT TE UTRECHT



1939 2210



APPROBATIO ORDINIS.

Librum , cui titulus : „Vrede in den Arbeid”, a duobus
Theologis Ordinis nostri revisum , typis mandari
posse , concedimus.

TILBURGI , 27 Junii 1893.



Fr. ALBERTUS ,

Min. Prov. l. i.

VOORREDE.

Bij het vele en degelijke, dat reeds uit liefde tot het tijdelijk en eeuwig geluk van den werkmán is geschreven, heeft ook de Eerwaarde Pater Gratianus van Linden, priester van de Orde der Minderbroeders-Capucijnen, in Duitschland een werkje in het licht gegeven, dat vooral in de tegenwoordige tijdsomstandigheden voor hem menige heilzame les, menige ernstige waarschuwing bevat.

Het valt geenzins te ontkennen, om verschillende redenen is het lot van den arbeider zwaar en moeielijk, er heerscht een geest van ontevredenheid; van daar een voortdurend morren en klagen, opwinding der hartstochten, een rusteloos zoeken naar middelen om dien lastigen toestand te veranderen. De betrekkingen tusschen rijken en armen, tusschen werkgevers en arbeiders zijn maar al te dikwijls vol haat en wrok, en men kan zich dagelijks overtuigen, dat de lagere klassen een strijd op leven en dood tegen de hoogere hebben aangevangen. In dien verwoeden strijd mengen zich woordvoerders, ontevreden, volksopruiers om het smeulende vuur aan te blazen, het volk op te hitsen en tot zijn eigen ongeluk te voeren; alle middelen worden daartoe aangewend, drogredenen, valsche voorstellingen van den waren toestand der zaken, opzettelijke overdrijving der feiten, geen middel wordt ongeproefd gelaten om de ontevredenheid onder het volk aan te kweken en het beoogde doel te kunnen bereiken. Niet ten onrechte dan ook wijst de bovengenoemde schrijver in de voorrede van zijn werkje op het overdreven pochen met „het eelt, dat de hand van den werkmán bedekt”; men wil het volk doen gelooven dat het sieraad eener „vereelte hand”,

zooals men het gelieft te noemen, de waarde en voortreffelijkheid van den werkmán boven „den ledigganger met zijn fijne handen” bewijst. Tegen de verkeerde gevolgtrekkingen, welke daaruit onvermijdelijk voortspruiten, wil de schrijver dringend waarschuwen, en het groote gebod van den arbeid in een juist daglicht plaatsen.

Wij moeten allen werken, zoo zegt hij in zijn voorbericht, en slechts weinigen is het gegeven in onverdiende rust het leven te genieten, en deze weinigen hebben ook daardoor niet altijd een juist benijdenswaardig bestaan. Daarenboven is het volstrékt geen uitgemaakte zaak, dat die arbeid, welke zichtbare sporen op de handen achterlaat, altijd de zwaarste is en de meeste krachtsinspanning vereischt. Het beroep dier mannen, die niet arbeiden met de zware gereedschappen van den handschermán, de bezigheden der geleerden, der geestelijken, der geneesheeren, der beambten enz. slopen waarlijk niet minder de lichaamskrachten dan de arbeid aan de schaaftank, aan het aanbeeld of ergens in een fabriek. Dat woord „ve-eelte handen” klinkt echter zoo vlelend in het oor van den werkmán, dat het in elke vergadering der socialen wordt aangehaald en zeker bijval vindt; want in den kring der geestverwanten wordt ook feitelijk aan dat woord de meening geknoopt dat alle mannen zonder dat eeltige sieraad „lediggangers” zijn. Deze overschatting van den lichamelijken arbeid in vergelijking met dien van den geest is bij de volksopruiers een gewenschte stof voor hun ophitsingen. Kan er nu wel een grooter misbruik van een holklinkend woord gemaakt worden, dan door de zoogenaamde volksopruiers op een ongehoorde wijze gedaan wordt. Met welke ducepszucht moet toch de menigte der deelgenooten bezielde zijn, om zulke tastbare leugen voor goede munt aan te nemen! Maar men moet ook verbaasd staan over de stoutheid der opruiers, die zeker dikwijls zelf het eeltige sieraad missen, en hen, die zich met den arbeid van den geest bezig houden, als lediggangers durven voorstellen. Immers zonder de bemiddeling en ondernemingsgeest van deze laatsten zouden voor de mannen met de eeltige voorrechten talrijke gelegenheden, om hun lichaamskrachten met goed gewin aan te wenden, gesloten blijven.

Onder de verschillende oorzaken, welke de sociale quaestie in het leven hebben geroepen, en den werkman zoo vaak verblinden en misleiden, mag ook gerekend worden de weinige kennis van de beteekenis, van het doel, van de hoogere strekking, van het laatste einde des arbeids. Hem ontbreekt maar al te dikwijls de ware kennis van de borenmatuurlijke bestemming der vereelte handen, d. i. der plaats, welke de arbeider in het groote werk der schepping inneemt en zal innemen volgens het plan en den wil van den eeuwigen Schepper. Hij begrijpt niet altijd de verhevene taak, welke hij volgens de beschikking der goddelijke Voorzienigheid, die „alles met zachtheid bestuurt”, (*) te verrullen heeft. Hoe meer echter in den mensch het heilig geloof begint te kwijnen, hoe meer hij zich van dit hemelsch licht verwijderd, des te duisterder wordt het in zijn ziel, des te minder ziet en erkent hij, wat hem tot heil strekt. Deze kennis den werkman mogelijk te maken en te bevorderen, — is het doel der nu volgende beschouwingen. Mogen zij een weinig bijdragen om menigen werkman de waarde van den arbeid en zijn voortreffelijken stand te leeren schatten, om voor menigeen het kruis van zijn zwaren levensstaat een lichten last en een zacht juk te doen worden, opdat zij weder met meer moed en troost hun plichten zouden verrullen, dan ware dit doel bereikt. Moge Godes rijkste zegen op dezen geringen arbeid rusten, de in dit werkje ontworpen gedachten besproeien, opdat zij honderdvoudige vruchten voortbrengen.

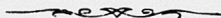
Daar nu de verminderde invloed van den godsdienst een der hoofdoorzaken is van den ongelukkigen toestand der werkende klasse, meende ik, dat het nuttig kon wezen deze beschouwingen ook onder het bereik onzer werklieden te brengen. Vooral in den tegenwoordigen tijd, waarop hij door de heerschende kwaal van het zingenot medegesleept, het ware doel van zijn werkzaam en vermoeiend leven, zijn verheeren bestemming als werkman maar al te dikwijls uit het oog verliest, zal hij daarin het middel kunnen vinden om arbeid en terredrenheid met elkander te vereenigen, en zelfs te midden der moeielijkheden en lasten, welke aan zijn stand verbonden

(*) Sap. VIII: 1.

zijn, waarlijk gelukkig te leren. Ik kwam echter tot het besluit de Deutsche uitgave vrij te bewerken en te vermeerderen, vooral met die plaatsen der wereldberoemde Encyclick van Z. H. Leo XIII „Over het lot der werklieden“, welke betrekking hebben op het onderwerp, dat behandeld wordt. Daarom heb ik ook een andere verdeeling aan den inhoud gegeven, en wil aldus het werkje onder een nieuwen titel, namelijk onder dien van „Vrede in den arbeid“, den christelijken werkmán aanbieden. Dat dan dit boekje werkelijk moge bijdragen tot bevordering van het tijdelijk en eeuwíg geluk van velen, is ook de vurige wensch van

DEN BEWERKER.

TILBURG, feestdag van den H. Josef 1893.



EERSTE HOOFDSTUK.

Het ware geluk.

Bij de aanbieding van dit werkje, waarin ik alleen uw geluk voor tijd en eeuwigheid beoog, geachte en christelijke werkman, wensch ik u uit ganscher harte den vrede en zegen des Heeren. Deze bladzijden zijn met geen ander doel geschreven dan om u troost en sterkte te doen vinden in de waarheden en grondbeginselen van ons heilig geloof, om u aan te moedigen tot het geduldig dragen van het zware kruis, dat God op uw schouders heeft gelegd. Ik wil u voor oogen houden, hoe gij leven en de plichten van uwen staat vervullen moet, opdat alle moeiten en zorgen, welke gij voortdurend op uw levenspad ontmoet, tot heil en zegen, tot bevordering van uw tijdelijk en eeuwig geluk mogen strekken.

Al noemt de wereld slechts hem alleen gelukkig, die geld en goed in overvloed bezit, en daardoor in staat is de lusten en wenschen van zijn hart te bevredigen, hij, die arm aan aardsche goederen, door handenarbeid, in het zweet des aanschijns, dikwijls op een karige wijze in zijn eigen onderhoud en dat van zijn huisgezin moet voorzien, is vaak veel gelukkiger, wanneer hij tevreden leeft, omdat God alleen in staat is ons waren vrede en geluk te schenken. Er is op onze dagen, zegt met recht een geachte schrijver, geen dwaling meer algemeen en verderfelijker dan de verwarring van de begrippen „vermaak en geluk”. En toch zijn deze twee zaken zeer van elkander onderscheiden, zij hebben weinig overeenkomst, zij staan dikwijls juist lijnrecht tegenover elkander. Het vermaak is de voldoening der zinnen, het geluk is de voldoening van het hart, — het vermaak is stoffelijk en altijd min of meer ruw, het geluk is van een andere natuur, het zetelt in de ziel en verheft den mensch boven het stof.

Dewijl de mensch een lichaam en zinnen heeft, is hij vatbaar voor vermaak, maar zijn bestemming voert hem oneindig hooger op: hij heeft een redelijke, een geestelijke ziel, die het vermogen bezit de waarheid te kennen, te beminnen en het goede te willen, hij leeft slechts op de aarde om naar den hemel te gaan, waar het volmaakte geluk zijn deel moet zijn;

wij smaken dan eerst het geluk op deze wereld, vervolgens genieten wij in den hemel de volmaakte rust en volledige bevrediging van alle vermogens onzer ziel.

De voorname oorzaak van het klein getal gelukkigen op aarde bestaat hierin, dat er zoo weinigen zijn die het geluk zoeken waar het te vinden is; de meesten meenen gelukkig te zijn als zij hun zinnen en de verlangens hunner ruwe driften bevredigen: zij verwarren geluk en vermaak. Bij de jeugd is deze dwaling vooral zeer algemeen, en de christelijke jongelieden vinden niet alleen in de verhevene leer van hun godsdienst een middel tegen dit gevaar, maar daarenboven vermogende kracht om er weerstand aan te bieden.

De losbandige zoekt zijn geluk in de voldoening van harts-tochten, wier naam men niet mag uitspreken, maar daar hij er slechts vermaak, geen geluk in vindt, gevoelt hij in zijn hart een ijdele, een onbekende behoefte, waaraan niet is voldaan, en die behoefte is niets anders dan het geluk, dat afwezig is.

De eierzuchtige meent gelukkig te zijn door grootheid en het bezit van hooge ambten, hij werkt en zwoegt om daartoe te geraken. Meestal komt hij er niet toe, daar die hooge posten niet overvloedig zijn en niet gemakkelijk te verkrijgen, en als hij zooveel gelukkiger dan zijn mededingers, zijn doel bereikt heeft, vindt de arme in zijn grootheid slechts de ijdele wrok van den hoogmoed, vergezeld met veel verveling en bittere teleurstellingen. Daar is het geluk dan ook niet, omdat de wezenlijke behoeften der ziel niet bevredigd zijn.

Zoo is het ook met den gierigaard gesteld. Hoeveel menschen worden langzamerhand gierig zonder het zelf te weten. De gierigheid bestaat trouwens niet alleen in het verzamelen van goud en zilver, zij bestaat vooral in het te beminnen; geld en goed wordt een hoogste streven, en dit is bij velen het geval. Niet weinigen zijn er die hun geluk in het bezitten stellen en die het hart met de beurs verwarren; doch zij mogen aardsche goederen verzamelen, het ledige van het hart wordt niet gevuld, het geluk bezitten zij niet.

Waarin bestaat dan het geluk? En hoe zullen wij beantwoorden aan de bedoelingen van den goeden en grooten God die ons alleen voor het geluk geschapen heeft? Door ons op aarde in alles met volle overgiving des harten aan den

aanbiddeijken wil des Heeren te onderwerpen, door de plichten van onzen levensstaat met een zuivere meening uit liefde tot God, nauwkeurig te vervullen, en ons op aarde door een rein en christelijk leven voor te bereiden tot die gelukzalige eeuwigheid waar onze ziel en ons verzezen lichaam in het volledig bezit van God, hun laatste einde, zijn zullen. Alleen de ware christenen kennen hier op aarde het geheim van het ware geluk, dat de menschen niet ontrooven kunnen en dat van geen wisselvalligheden des levens afhangt. God alleen, voor en in Wien de christenen leven, kan de behoefte van het hart vullen; Hij behoudt voor zich alleen, als een onvervreemdbaar eigendom, het binnenste van onze harten, die Hij voor zijn eer geschapen heeft.

Het geluk dus kan in iederen stand bestaan, de arme kan zoowel gelukkig zijn als de rijke, de zieke zoowel als de gezonde. Het geluk bestaat in het hart en nergens anders, het hangt niet van den stand maar van den toestand af; volbrengt den wil van God, bemint God ten allen tijde, en gij zult gelukkig zijn, in welken staat gij ook moogt geplaatst wezen. Wij moeten ons leven op aarde beschouwen als een voorbereiding tot ons eigenlijk leven, het eeuwig leven. Wij zijn niet op aarde om te eten, te drinken, vermaak te genieten, onze zinnelijke lusten te bevredigen, wij zijn er om door de naleving van de wet des Scheppers het eindelooze geluk des hemels te verdienen, waarvoor zijn goedheid ons bestemt en dat daarom alleen onze wenschen bevredigen kan. Alles wat ons dus nader bij dit doel brengt is goed en nuttig, — wat ons in de eeuwigheid een grooter geluk zal bereiden, zal beter zijn; doch wat integendeel dat toekomstig leven schaadt, is gevaarlijk en slecht, — wat er ons van berooven kan is zulks in hooge mate. Slechts dit is wezenlijkheid en waarheid, het overige is bedrog, in dat alleen ware licht moet men alles beoordeelen. Het is derhalve gemakkelijk te begrijpen, dat wat de wereldlingen een goed noemen, — vermaak, genot, overvloed van alles wat de zinnen en den hoogmoed streelt — als hinderpaal voor het eeuwig leven een vermijdelijk kwaad of ten minste een gevaar is. Gebrek lijden, armoede, vernedering, kortom wat men in de wereld ramp noemt, is daarentegen een weldaad, een wezenlijke weldaad, want dat alles voert ons tot God, het herinnert ons onze eeuwige verwachting en

onthecht ons van alles wat onze zaligheid, ons waar geluk, in den weg staat. Daarom zeide de Zaligmaker met zooveel nadruk *„Zalig, gij armen! want uwer is het Rijk Gods. Zalig gij, die nu honger lijdt! want gij zult verzadigd worden. Zalig gij, die nu weent, want gij zult lachen”*. (*)

Ziedaar het ware geluk! Wij vinden het slechts in de eeuwigheid, op aarde bestaat het geluk in den troost der hoop. Zal echter onze hoop niet ijdel zijn, dan moeten wij in dit leven den weg kiezen, die ten hemel voert; doen wij dit niet, dan zou onze hoop een hersenschim zijn of beter gezegd, wij zouden de zekerheid hebben eeuwig ongelukkig te zijn. God heeft een ieder onzer den weg aangewezen, welken wij moeten bewandelen, en zoo wij op dien weg kruis en lijden, armoede en ontbering, vernederingen en miskenning mochten vinden, doen wij dan voordeel met onze rampen en smarten, en wij zullen ook zelfs op dien weg geluk vinden. Overal is vreugde even zoo goed als overal droefheid is, en de goddelijke Voorzienigheid heeft met een bewonderenswaardige wijsheid de onbeschrijfelijke rechten zijner goedheid in gelijke mate tegenover de niet minder volstreckte rechten zijner rechtvaardigheid gesteld. Wij zijn allen kinderen Gods, die ons allen geluk en vreugde zendt, — wij zijn allen zondaars, daarom zendt Hij ons allen middelen tot boete, smart en kwelling.

Alhoewel nu de Allerhoogste in zijn oneindige wijsheid en liefde alles ten beste schikt, is nochtans de ongelijke verdeling van tijdelijke goederen voor niet weinigen een struikelblok tot zonde. Als verongelijken en misdeelden zien de minvermogenenden dikwerf tegen de rijkeren op, zij zijn ontevreden, en de verwenschingen van hun lot worden slechts afgebroken door een afgunstig morren over het betere lot van hun evennaaste. Met afgunstige oogen ziet men op tot hen, die hooger staan; hun beroep schijnt ons edeler, lichter of voordeeliger dan het onze, wij zien hen voorrechten bezitten, welke wij moeten ontberen, en als er dan oogenblikken komen, dat de moeilijkheden van onzen staat zich meer dan gewoonlijk doen gevoelen, dan breken wij niet zelden in klachten los en wenschen het duizendwerf: Ach! dat ik in dien stand ware geplaatst, tot deze of gene be-

(*) Luc. VI: 20 — 21.

trekking ware opgeleid. Ik ben arm en ongelukkig, — een ander verheugt zich in rijkdom en voorspoed, — wat baat me mijn deugdzaam leven, wat al mijn zwoegen en werken? Zoo wordt men droefgeestig en mort tegen de goddelijke Voorzienigheid, die ons uit louter liefde heeft gegeven wat wij bezitten en dus meer dan wij hebben kunnen verdienen. Dit is van onzen kant zeer verkeerd gehandeld, want, behalve dat wij altijd met het ons door God beschikte lot tevreden moeten zijn, zullen wij, wanneer wij onpartijdig en met bedaardheid oordeelen, den toestand van anderen niet zoo benijdenswaardig vinden, als het ons bij den eersten oogopslag toescheen. Wij oordeelen gewoonlijk naar het uitwendige, maar hoe het in den huiselijken kring, in de ziel en in het hart van hen, die wij benijden, gesteld is, weet God alleen, die het verborgene doorschouwt, voor ons is dit een geheim. In waarheid, zegt een godvruchtige schrijver, er is geen mensch en geen stand zonder hun kruis en hunne moeilijkheden, en zoo het mogelijk ware al de kruisen van het menschedom op een plaats te verzamelen en ze onderling te verwisselen naar vrije keuze, wij zouden maar al te dikwijls met het onze terugkeeren en tevredenheid met ons lot leeren. Zijn er in de hoogere standen niet velen, die het geluk der tevredenheid gaarne voor een aanzienlijk deel hunner schatten zouden willen koopen? Doch laat ons nog wat verder gaan. Hebt gij nooit opgemerkt dat de meesten meenen in hun stand meer lasten en moeilijkheden te hebben dan ieder ander? Terwijl zij zich in hun toestand zoo ongelukkig gevoelen en ontevreden zijn, vergeten zij dat er anderen gevonden worden veel deerniswaardiger dan zij. Dit heeft dikwijls plaats met den werkman, die van den morgen tot den avond moet werken om voor zich en de zijnen het sober dagelijksch brood te verdienen; hij klaagt en mort in plaats van God te danken, dat Hij zich gewaardigd heeft hem de gelegenheid te schenken om, zij het dan ook door harden en zwaren arbeid, zijn brood te winnen, terwijl zoo vele anderen tot den bedelstaf zijn veroordeeld, omdat zij die gelegenheid niet hebben. Dit gebeurt bij den arme: hij acht zich ongelukkig en vergeet, dat er zijn even arm als hij, wier toestand nog verergerd wordt door pijnlijke ziekten, welke de lichaamskrachten uitmergelen en hen aan het ziek-

bed kluisteren. Zoo gaat het ook dikwijls met zieken: in smart en pijn tellen zij de uren van den dag en den nacht, te vergeefs wordt alles aangewend om hun lot te verzachten: zij klagen, alsof zij hun lot tegen dat van eenieder zouden willen verwisselen. Dat er echter lijders gevonden worden zonder verpleging, zonder genoegzame geneeskundige hulp, zonder ander vooruitzicht of redding dan welke de dood kan aanbrengen, daaraan denken zij niet. Neen, mochten er oogenblikken komen, dat de toestand ons ondragelijk wordt en wij redenen tot klagen meenen te hebben, denken wij dan aan hen, wier lijden veel grooter is dan het onze; als christenen moeten wij niet denken aan hen, die boven ons zijn, maar meer aan hen, die beneden ons staan, en wij zullen redenen vinden om God nog dankbaar te wezen.

Die neiging tot ontevredenheid, welke in het hart van den mensch aanwezig is, gewoonlijk gevolgd door een andere, om namelijk de genoegens des levens in ruime mate te genieten, zich volop aan het zingenot te kunnen overgeven, wat grootere uitgaven eischt dan de arbeid kan opleveren, is voor een groot gedeelte de oorzaak van de ellenden en wanorden, welke men thans op maatschappelijk gebied bespeurt. Naarmate deze onder het volk toenemen en diepere wortels schieten, zal ook de geest des geloofs verdwijnen om den weg te openen voor nog grootere ellenden en rampen, welke de schrikbarende gevolgen in zich besluiten. Te midden van zoovele vergeefsche pogingen, welke zijn aangewend om dien dreigenden stroom een dam op te werpen, heeft Z. H. Leo XIII, in de verhevenheid van zijn Opperherderlijk gezag, zijn waarschuwende stem tot de kranke maatschappij gericht, en toont den godsdient als het eerste en noodzakelijke middel aan voor de oplossing der wanverhoudingen. Hij wijst reeds in het begin zijner beroemde Encycliek „Over het lot der werklieden”, op de gevaren der strijdvaart, welke zoovele gemoederen in beweging brengt, „wjl een woelzieke partij”, zooals Z. H. zich uitdrukt, „maar al te gemakkelijk er in slaagt de volksmeening op een dwaal-„spoor te brengen, teneinde den geest van oproer en verzet „onder de ontevredene menigte ingang te doen vinden”. De godsdienst alleen is in staat afdoende, inwendige verbeteringen in de wanverhoudingen te brengen; derhalve moeten allen

zich meer en meer overtuigen, dat men met eenparige krachten moet streven om de christelijke gezindheid en zeden te doen herleven, zonder welke alle maatregelen, hoe wijs en veelbelovend ook, niets vermogen voor het ware heil. Men moet zich innig overtuigen dat de verschillende standen der menschelijke samenleving door God zelf geordend zijn, en heeft de goddelijke Voorzienigheid ons in een minderen, in een lastigen stand geplaatst, dan moet men in den godsdienst het middel zoeken om in dien staat tevreden te leven.

Geen andere middelen zullen redding kunnen geven, en wel het minst die middelen, welke worden aangeprezen door „de „oproerkraaiers en predikers van valsche begrippen, die niet „kieskeurig zijn in hun middelen, als het er op aan komt de maatschappij omver te werpen en het volk tot daden van geweld „over te halen”, want een gelijkheid van hoogere en lagere standen, van armen en rijken, is in de burgerlijke samenleving eenvoudig niet mogelijk. Op dit punt trekt Z. H. Leo XIII met nadruk de aandacht, en toont duidelijk de onzinnigheid dezer meening aan: „De socialisten mogen dergelijke droombeelden „zoeken te verwezenlijken, men strijdt tevergeefs tegen de „orde der natuur. Altijd zullen in de menschelijke samenleving de grootste en meest ingrijpende ongelijkheden blijven „bestaan. Ongelijk zijn aanleg, vlijt, gezondheid en krachten, „en van dit alles is het onafscheidelijk gevolg: ongelijkheid „in levensvoorwaarden, in bezit. Die toestand evenwel is in „volkomen overeenstemming met de belangen, zoowel van „het individu, als van de maatschappij. Het maatschappelijk „leven toch vordert verscheidenheid van krachten en een zekere „menigvuldigheid van verrichtingen: tot die verschillende „verrichtingen nu worden de menschen hoofdzakelijk door hun „onderlinge ongelijkheid in de maatschappelijke positie gedreven. — Wat den lichamelijken arbeid betreft, zelfs in den „staat der onschuld zou de mensch niet werkeloos gebleven zijn.

„De arbeid, naar welke hij alsdan, als naar het smaken „van een genot, vrijwillig zou hebben verlangd, werd hem „na den zondenva, als een noodzakelijke boetedoening „opgelegd, welker last hij moet gevoelen. *In uw werk zij „de aarde gevloekt; met arbeiden zult gij van haar eten al „de dagen uws levens.* (*) Insgelijks zullen al de andere

(*) Gen. III: 17.

„ellenden op aarde nimmer eindigen, wyl de gevolgen der „zonde als onafscheidelijke metgezellen den mensch tot zijn „dood toe moeten bijblijven. Lijden en verdragen is eenmaal „het deel van ons geslacht, en wat pogingen men ook moge „aanwenden tot verbetering van het levenslot, nimmer zal „men er in slagen de maatschappij te eenenmale van het „lijden te verlossen. Zij die voorgeven, dat zij het daarheen „zouden kunnen leiden, zij die het arm volk een leven „zonder zorg, vol rust en genot voorspiegelen, maken zich „aan een bedrog schuldig, dat slechts grooter euvelen ten „gevolge hebben kan dan die, welke het deel zijn der te „genwoordige samenleving. Men dient, om juist te handelen, „rekening te houden met de dingen gelijk ze in waarheid „bestaan en een verbetering van den toestand, elders dan in „het najagen van dergelijke hersenschimmen, te zoeken.” Willen nu sommigen buiten het geloof tot een bevredigende oplossing der wanverhoudingen geraken: dan zullen zij te vergeefs werken; het geloof alleen zal waarlijk redding geven, men zal in zijn toestand tevreden zijn, wanneer men zich vasthoudt aan de leerstellingen van den godsdienst, en deze uit geheel zijn hart in toepassing brengt, wanneer men luistert naar de raadgevingen der Katholieke Kerk, met haar eeuwige, onveranderlijke beginselen, met haar leer van liefde, die in alle menschen broeders ziet, kinderen van een en denzelfden God en Vader.

Ik richt dan deze woorden van opwekking voornamelijk tot die werklieden, die een sterken steun vinden in den hechten grondslag van het christendom, die nog gelooven dat zij een onsterfelijke ziel bezitten, dat eenmaal de dag der vergelding komen zal; — vooral spreek ik tot hen, die nog van goeden wil zijn, en wier harten nog toegankelijk zijn voor een welgemeend vriendenwoord. Voor hen, die zich niet hooger schatten dan de machine, welke hun ten dienste staat, of het lastdier, dat hen in den arbeid helpt, wil ik slechts aanhalen, wat men in de Levens van de Vaders der Woestijn lezen kan:

„Op zekeren dag kwamen twee ongeloovigen in de cel van „een kluizenaar, en zijn boetgordel en andere werktuigen „ziende, vraagden zij hem waarom hij toch zulk een boet- „vaardig leven leidde. Om hiernaamaals in den hemel geluk-

„kig te zijn, was het antwoord. Goede Vader, hernamen zij „al lachende, wat zult gij u toch bedrogen vinden, als er na „den dood geen ander leven bestaat. Mijne heeren, „antwoordde de woestijnbewoner, gij echter nog veel meer, „zoo het wel bestaat.”

Ook de arme werkmán, die niet aan de eeuwigheid geloofte, die niet voor het andere leven zorgt, zal ten zeerste bedrogen zijn, als hij zich eensklaps, bij zijn intrede in het huis der eeuwigheid, voor den alwetenden en rechtvaardigen God geplaatst vindt, die hem zal oordeelen, niet volgens die grondstellingen, waarmede hij hier beneden zijn geweten in slaap wiegde, niet volgens de holklinkende woorden en drogredenen, waardoor de apostelen van het ongeloof hem misleid hebben, maar volgens de onomstootelijke grondbeginselen der rechtvaardigheid, welke God ons door zijn profeten en inzonderheid door zijn Zoon Jesus Christus geopenbaard heeft.

Mgr. de Ségur haalt in zijn werkje „Over de hel” de volgende gebeurtenis aan:

Vele jaren geleden was een geestig en talentvol man, Rigolot genaamd, aalmoezenier der militaire school van Saint-Cyr. Bij gelegenheid van een geestelijke oefening voor de kweekelingen dier instelling, had hij zekeren avond op een overtuigende en doordringende wijze over de eeuwige straffen der hel gesproken. Na afloop begaf hij zich met een kaars in de hand, naar zijn kamer, welke in denzelfden vleugel lag waar ook de officieren hun verblijf hadden. Op weg daarheen hoorde hij zijn naam noemen, en omziende bemerkte hij een officier op leeftijd, met reeds grijze knevels en een niet al te innemend uiterlijk, die hem gevolgd was en geroepen had. „Vergeef mij, Eerwaarde Heer”, sprak hij op een spottenden toon, „gij hebt een mooie preek over „de hel gehouden, maar ge hebt vergeten te zeggen of men „in het helsche vuur geroosterd, gebraden of gekookt zal „worden”. Daar de priester zeer goed wist met wien hij te doen had, zag hij hem scherp in de oogen, hield hem de brandende kaars onder de neus en gaf bedaard ten antwoord: „dat zult gij zelf wel ondervinden, heer kapitein!” Meteen ging hij zijn kamer binnen, sloot de deur dicht, medelijdend glimlachende over het onnoozel verwonderd gezicht van den armen officier.

De priester dacht volstrekt niet meer aan dit geval, doch meende te bemerken, dat de kapitein hem van dit oogenblik af overal ontweek, als hij hem slechts in de verte zag aankomen. Intusschen brak de Juli-omwenteling los, de militaire aalmoezeniersplaatsen werden overal opgeheven en den Abbé Rigolot door den Aartsbisschop van Parijs een andere, niet minder eervolle betrekking aangewezen.

Ongeveer een twintigtal jaren later bevond zich die eerbiedwaardige priester in een salon, waar een groot gezelschap vereenigd was; een bejaard militair, met witte knevels, naderde hem, groette vriendelijk en vraagde of hij de eer had te spreken met Abbé Rigolot, gewezen aalmoezenier der militaire school van Saint-Cyr. Op het bevestigend antwoord hernam de officier met zichtbare ontroering: „Veroorloof mij „dan, Eerwaarde Heer, u de hand te drukken en mijn dank „te betuigen, daar ik u mijn redding verschuldigd ben”. Aan mij? Hoe dat? sprak de verwonderde priester. Wel, herkent gij mij niet? Herinnert gij u dan dien kapitein niet meer, die eertijds leeraar aan de militaire school, op zekeren avond, na een predikatie over de hel, u een zeer dwaze vraag durfde stellen, welke gij beantwoord hebt met hem de kaars onder de neus te houden, en te zeggen: dat zult gij zelf wel ondervinden, Heer Kapitein! — Die kapitein nu ben ik. Van toen af vervolgden mij die woorden overal; ik kon de gedachte niet meer van mij verwijderen, dat ik eens in de hel vallen en eeuwig branden zou; tien volle jaren heb ik er tegen gestreden, en eindelijk moest ik mij overgeven; ik heb een goede biecht gesproken en ben een braaf christen geworden. Aan u heb ik mijn geluk te danken en ik ben ten zeerste verheugd de gelegenheid te hebben gevonden u dit te kunnen verklaren. —

Welnu, zulke woorden zou ik ook mogen spreken tot die werklieden, die reeds hier op aarde een hemel willen bezitten, in welk verlangen zij zich altijd teleurgesteld zien, en die eenmaal tot hun grooten schrik zullen ondervinden, dat zij in alles, en vooral in datgene, wat betrekking heeft op de eeuwigheid, bedrogen zijn geworden door de apostelen des ongeloofs, wien zij gehoor gegeven en hun vertrouwen geschonken hebben.

Doch ik richt mij hier, zooals reeds gezegd is, tot die werk-

lieden, die nog troost en steun vinden in het heerlijk geloof van onze Moeder de H. Kerk. Ook van de groote schare van werklieden, bij welke tot nog toe christelijke gevoelens de overhand behielden, mag medewerking worden gevraagd om den stroom van boosheid en zonde te keeren. Oprecht christelijke werklieden moeten door hun godsdienstige gezindheid, door hun geduld en tevredenheid, meer nog dan door woorden, bewijzen, dat men in zijn staat gelukkig zijn kan. Het lot van den werkman moge onder veel opzichten niet benijdenswaardig zijn, toch bezit hij, ondanks zijn minder bevoorrechte maatschappelijke stelling, in zich-zelf het geheim om gelukkig te zijn, voor zoover het geluk op deze aarde bereikbaar is. Daartoe moet hij zijn overtuiging sterken omtrent de noodzakelijkheid van den arbeid, zijn hooge verdienste en de zoete vruchten, die aan dien bitteren wortel ontspruiten; hij moet zich in acht nemen tegen die overdreven zucht, die neiging naar genot, welke in onzen tijd zulke groote verwoestingen aanricht, en deugd en godsdienstzin in veler harten uitdooft. Waardoor is het socialisme zoo groot en machtig geworden? Door de genotzucht, die zich van alle klassen der maatschappij heeft meester gemaakt, en doordien men aan de arbeidende klassen het uitzicht op den hemel ontnomen heeft. Men droomt slechts van een aardsche zaligheid, die toch maar een klein getal jaren zal duren, terwijl men van de eeuwige zaligheid, waarvan men, als men gelooft, en van goeden wil is, de grootst mogelijke zekerheid heeft, niet gediend wil zijn. Op het geloof toch, op de vernietiging van het geloof hebben de socialisten het hoofdzakelijk gemunt; het geloof staat hun overal in den weg en zolang iemand daaraan vasthoudt, zal hij nooit de leer van de sociaal-democraten omhelzen. Waar wordt nog het meeste geloof gevonden? Ongetwijfeld onder het landvolk; vandaar dat de sociaal-democraten tot dusverre alleen de groote steden hebben veroverd, waar door de losheid van zeden, door de overdreven genotzucht, die van geen plichten of geboden wil weten, het geloof als een lastige ballast over boord werd geworpen. Men kan er zich dagelijks van overtuigen, dat de ontevredenheid onder alle klassen der maatschappij grooter, dat de klove tusschen bezittenden en niet-bezittenden van dag tot dag wijder wordt.

De sociaal-democraat komt daarbij in het spel, en belooft al de genoegens en de schatten, belooft den hemel op aarde; de prijs hiervoor echter is geen mindere dan het geloof. Men wil de oude wereld afbreken, om een nieuwe op te bouwen. Hoe die nieuwe zal zijn ingericht, laat zich licht begrijpen, als ten minste de idealen der socialistten ooit verwezenlijkt worden. Allerlei dwaasheden worden het volk voorgespiegeld; derhalve is het plicht de arbeiders tegen verleiding te behoeden, hen aan te sporen zich vaster aan het geloof aan te sluiten, en in het geloof hun kracht te zoeken. Ten allen tijde is het vóóral de geest des geloofs geweest, die zelfs in de ongunstigste omstandigheden van tijd en samenleving, als een zegenrijke macht, als de eigenlijke redder der maatschappij is opgetreden: die macht derhalve vormt ook voor onzen tijd den hoeksteen onzer hoop. Waar het geloof aan God, aan de belooning in de eeuwigheid ontbreekt, daar wordt het begrip van menschenlijke verhoudingen zoo gemakkelijk verduisterd, daar zullen de uiterlijke middelen tot verbetering der maatschappelijke toestanden geen stand houden, noch vruchtbaar zijn. Eerst dan, als bij de hoogere standen genotzucht en geldddorst worden beteugeld door rechtvaardigheidszin en menschenliefde; als tevredenheid, gewoonten van matigheid, van spaarzaamheid en huiselijkheid, als eerbiediging van recht en orde, gehoorzaamheid aan de overheid bij de lagere standen worden aangekweekt, eerst dan zullen maatschappelijke hervormingen, door den Staat en den burgerlijken wetgever in het leven geroepen, vruchten dragen. De zedenleer van het christendom moet alle lagen der maatschappij doordringen, willen de geneesmiddelen, welke men haar aanbiedt, haar kwalen inderdaad wegnemen en niet verergeren; en de groote zedelijke macht nu, welke der maatschappij redding kan geven, is alleen te vinden in de voorschriften en grondbeginselen van het heilig geloof.

TWEEDE HOOFDSTUK.

De arbeid is een wet des levens.

Heeft God door zijn almacht alles uit het niet voortgebracht, in zijn oneindige wijsheid heeft Hij voor alles verschillende wetten uitgevaardigd, voor eenieder de bijzondere plichten aangewezen, welke men nauwkeurig vervullen moet. Zoo rust op het menschedom een wet, waaraan allen, zonder eenig onderscheid, de rijken zoowel als de armen, aanzienlijken en geringen, koning en bedelaar, onderworpen zijn, — en deze wet verplicht ons tot den arbeid. Niemand, van onzen stamvader Adam af tot de laatste zijner nakomelingen, die op deze aarde leven zal, kan deze wet ontduiken; en hij, die zich onder het voorwendsel, dat hij niet kan of behoeft te werken, aan dezen plicht onttrekt en geen arbeid verrichten wil, is of wel een slaaf van de hem beheerschende traagheid, of een ongeloovige, die datgene niet wil verrichten, wat God zelf hem als plicht oplegt en duidelijk genoeg van hem eischt. Nauwelijks was de mensch geschapen, of de Schepper wees hem zijn werkkring aan, om namelijk het paradijs „*te bebouwen en te bewaren*.” (1) Hij moest van den beginne af werkzaam zijn, en daarin zijn geluk en vreugde vinden. Ook moest Adam dien lusthof bewaren, want hij was een geschenk van Gods bijzondere goedheid, en met zorg moest de mensch waken om het te behouden, daar hij immers het paradijs en daarmee zijn gelukstoot verliezen kon. Aldus, reeds voor dat de mensch door zijn zondenva! tot de treurige noodzakelijkheid gebracht was, om in het zweet des aanschijns in zijn levensonderhoud te voorzien, rustte op hem de wet van den arbeid, daar hij, zooals er in het Boek Job (2) geschreven staat, tot den arbeid is geboren, gelijk de vogel tot de vlucht. Niet zonder reden zegt dus de H. Joannes Chrysostomus: „God „schiep den mensch om te werken en gaf hem daartoe lede-

(1) Gen. II. 15.

(2) V. 7.

„maten; hij, die niet werken wil, verzet zich derhalve tegen „deze beschikking en verijdt het doel van zijn bestaan.” Toen men eens in koning Alphons van Aragon laakte dat hij zich met handenarbeid bezig hield, gaf hij ten antwoord: „Heeft dan de Schepper aan de koningen de handen gegeven „om ze op den schoot te laten rusten?”

Daarom schrijft ook de Wereldapostel in korte woorden: „*Zoo iemand niet wil werken, dat hij ook niet ete.*” (*) — Hij moet echter eten, dit vordert zijn natuur, derhalve moet hij ook werken, dit is het gebod der natuur.

Een zekere kluizenaar den abt Silvanus, die op den berg Sinaï woonde, een bezoek brengende, zeide tot de monnikken, welke met handenarbeid bezig waren: waarom werkt gij toch zoo hard om een vergankelijk voedsel? Heeft Maria dan niet het beste deel verkozen? De H. Silvanus, deze woorden hoorende, sprak hierop tot zijn leerling Zacharias: Geef dien broeder een boek om zich daarmede bezig te houden, en breng hem naar een eel waar hij niets te eten vindt. Toen het nu drie uur in den namiddag was geworden, dacht de kluizenaar zeker door den abt tot den maaltijd te worden geroepen, doch dit gebeurde niet. Eindelijk door een nijpenden honger gekweld ging hij tot hem met de vraag: Mijn Vader, hebben de broeders heden hun middagmaal reeds gebruikt? Zeer zeker, antwoordde de grijsaard. Hoe komt het dan, ging de kluizenaar voort, dat gij mij niet tot den gemeenschap-pelijken maaltijd hebt uitgenoodigd? Wel, mijn broeder, sprak de Abt, dit is geschied, omdat gij, die een geheel geestelijke mensch zijt, die het beste deel hebt verkozen, en den ganschen dag met lezen doorbrengt, zulk vergankelijk voedsel niet noodig hebt, terwijl wij, die uit vleesch en beenderen bestaan, niet kunnen leven zonder te eten, wat ons dan ook noodzaakt om te werken. Nu herinnerde zich de kluizenaar zijn onvoorzichtige woorden en bad den Abt om vergeffenis, die tot hem zeide: ik verheug mij dat gij inziet, dat Maria niet aan de voeten van Jezus zoude gezeten zijn, als zij zich niet op Martha had kunnen verlaten, en dat ook aan Martha een deel van dien lof toekomt, welken men Maria geeft.

(*) 2. Thess., III: 10.

De H. Franciscus van Assisië gaf een leekbroeder, die wel at maar niet werkte, den naam van „Broeder Vlieg”, waarschijnlijk, omdat ook de vliegen hun bestaan vinden in datgene, wat zij bij anderen wegnemen, en niet door nuttigen arbeid in hun levensonderhoud voorzien.

Eenieder dus moet werken: de een met de ploeg, de ander met de pen, de een met den hamer, de ander met de el; sommigen met de schaaf, anderen met de naald, deze met behulp eener machine, gene op den leerstoel, — allen moeten werken, dit is het gebod der natuur. Gelijk de Schepper ons de oogen heeft geschonken om te zien, de ooren om te hooren, de tong om te spreken, in één woord voor ieder lidmaat den werkkring heeft aangewezen, zoo heeft Hij de handen gegeven om te werken, de verstandelijke vermogens om met den geest te arbeiden.

Tengevolge van de ongehoorzaamheid onzer eerste ouders heeft de arbeid zonder twijfel een andere beteekenis verkregen. „*Dewijl gij naar de stem uwer vrouw geluisterd en „gegeten hebt van den boom, waarvan ik u geboden had niet „te eten, zij de aarde gevloekt om uw werk: in kommer „zult gij er van eten alle de dagen uws levens. Doornen en „distels zal zij u voortbrengen, en gij zult het kruid des „velds eten. In het zweet uws aanschijns zult gij uw brood „eten, totdat gij wederkeert tot de aarde, waaruit gij genomen zijt*”. (*) Van dezen noodlottigen stond af is de arbeid een straf geworden, een boete, een zoenoffer, dat de stervelingen op het altaar des Allerhoogsten plengen moeten. En daar allen in Adam hebben gezondigd, moeten ook allen de straf der zonde onderstaan; dewijl nu op alle nakomelingen de zonde als een erfenis overgaat, rust derhalve ook op allen de heilige plicht hun aandeel in het zoenoffer te brengen, en dit geschiedt door den arbeid.

Hoe zwaarder voor den H. Isidorus, een landbouwer in Spanje († 1170), het werk was, des te meer had hij het lief, want dan scheen het hem zooveel te geschikter om het vleesch te bedwingen en een volledig werk van boetvaardigheid te vervangen.

(*) Gen. III: 17 — 19.

Met ons zweet zoowel als met onze tranen zullen wij in staat zijn de algemeene en onze bijzondere schuld te delgen en uit te wischen, waarom de H. Bernardus de vermaning geeft: „denk bij uw lastigen arbeid aan de oorzaak daarvan, opdat gij in de straf, zoo gij mocht lijden, de schuld erkent, waarom gij lijden moet, zoodat gij het verband beschouwende, aan de etterende wonde zoudt denken, welke „onder den zwachtel verborgen is”.

Op onze dagen wil men den arbeid dien karaktertrek ontnemen. Men wil den arbeid niet langer meer beschouwen als een noodzakelijke boete voor de zondenschuld, maar veel- eer als een middel om zich der rust en traagheid des te spoediger te kunnen overgeven. Anderen daarentegen krommen hun schouders onder dien last als slaven: „geef mij „geld, en ik verkoop u mijn arbeid”, met andere woorden „betaal me, dan zal ik voor u werken”, zoo spreekt men tot zijn meesters, tot de werkgevers: en zoo vindt men van den eenen kant afschuw, en van den anderen kant verachting voor den arbeid. De drijfveeren, waarom beide soorten van personen nog werken, zijn de winst en de neiging zijn hartstochten te kunnen bevredigen; dezulken werken niet om daardoor in hun levensonderhoud te kunnen voorzien, maar nog veel meer om de middelen te verkrijgen, welke noodig zijn om zich aan drankmisbruik en zelfs der liederlijkste dronkenschap te kunnen overgeven, de tooneelvoor- stellingen en andere openbare vermakelijkheden te kunnen bijwonen, zich boven zijn stand te kleeden, zijn laagste driften te kunnen botvieren, en zich in een walgelijk zingenot te wentelen. De arbeid is op dit oogenblik voor een groot gedeelte van het menschedom niet een middel om de zonden- schuld uit te wischen, maar men beschouwt hem veel- eer als een bron, waaruit men de zonde als water put. Anderen zullen wel is waar toegeven dat men moet werken, maar zij kunnen niet begrijpen waarom er toch zoo velen gevonden worden, die volstrekt niets uitvoeren en toch leven, zelfs in aanzien zijn, door de wereld worden geëerd en geacht, en meer dergelijke zaken. Gaarne wil ik bekennen, dat er gevonden worden, die den grooten plicht van den arbeid niet schijnen te kennen, een geheel werkeloos leven leiden,

en slechts de genoegens en zinnelijke vermaken der wereld najagen; — doch, zoo mag ik nu op mijn beurt vragen, worden er ook niet genoeg gevonden, die de andere geboden, welke de Eeuwige Wetgever heeft uitgevaardigd, niet onderhouden? Hoe dikwijls toch overtreedt men het eerste, tweede, derde en de andere geboden des Heeren? Kunt en durft gij dan daaruit het besluit trekken, dat ook gij deze geboden niet behoeft te onderhouden? Of hebben anderen nu het recht zich te beklagen, dat slechts zij alleen veroordeeld zijn om de wetten en verordeningen des Allerhoogsten stipt na te komen? Voor deze zoowel als voor gene zal eenmaal een oordeel komen, en daar de eeuwige Rechter de overtreder zijner geboden zal straffen, zoo zal Hij den onnutten knecht, die de talenten, bekwaamheden en krachten, hem door God tot den arbeid geschonken, niet heeft besteed, in de uiterste duisternis laten werpen, waar gewezen en geknars der tanden zijn zal. Aan een ander wederom zal het verschil in den arbeid niet bevallen; hij mort en klaagt dat niet allen in gelijke mate tot zwaren handenarbeid veroordeeld zijn. Het werk, dat met inspanning van lichaamskrachten verricht wordt, strekt hun tot last des levens, en daarom werpt hij afgunstige blikken op hem, wier handen niet met eelt bedekt zijn. Doch laat ons eens op de verrichtingen der verschillende deelen van het menschelijk lichaam letten. Wat zeggen zij ons? Is nu het oog om zich alleen in het aanzicht van den mensch geplaatst? Neen, om geheel het lichaam, en dus daartoe, dat het tot dienst van alle deelen des lichaams strekke, ook tot nut en dienst van de hand, die het werk verricht. Het oog ziet voor allen, het oor hoort voor allen, de mond dient voor allen, de maag verwerkt het voedsel voor allen, de longen halen den adem in voor allen, de voeten gaan voor allen en dragen alle zintuigen, alle ledematen van geheel den menschelijken bouw.

Wat zou het nu zijn als de voet zeide: Het oog is een luiaard, ik moet mij met loopen vermoeien, en het oog voert niets uit. Zou zulk een klacht gegrond zijn? Het oog gaat wel is waar niet, de voet moet het dragen, maar het toont den voet den weg, het dient hem tot geleider, het behoedt hem voor de struikelsteen en voor de diepte van den af-

grond. Hoe treurig daarentegen is het met den blinde gesteld, die den dienst zijner oogen moet ontberen; juist omdat zijn oogen het hun aangewezen werk niet verrichten, kan hij ook dat nut en voordeel niet uit zijn handen en voeten trekken, dat daarin anders voor den mensch ligt opgesloten. Men ziet dus duidelijk, dat het oog voor geheel het lichaam niet alleen nuttig, maar ook noodzakelijk is.

Welke les ligt er in deze gelijkenis opgesloten? Wij allen vormen als het ware één lichaam, de geheele menschelijke samenleving namelijk, dat uit zoo vele ledematen bestaat als er verschillende standen gevonden worden. Van dezen organischen bouw is de koning het hoofd, de priester het oog, in de kerk zien wij het hart, in den werkman de hand, en zoo heeft elke stand zijn beteekenis. Nu roept de hand: gij allen zijt luiards, ik alleen werk, ik alleen dan ook heb recht op alles. Is dit zoo? Rukt eens het oog uit, of slaat het hoofd af, d. i. neemt den priester weg uit de maatschappij, stort koningen en vorsten van hun troon, en het zal spoedig blijken, dat de andere ledematen ophouden met geregeld werken, in andere woorden, alles zal spoedig omver worden geworpen, de grootste wanorde zal ontstaan. Zoo strekken zij dan ook tot nut? Zeer zeker, maar die tot nut dient, werkt. De koning regeert, de priester onderwijst en geleidt op den waren weg, de een is nuttig in deze zaak een ander noodzakelijk in gene, een ieder in zijn betrekking, waarin God hem geplaatst heeft. Het menschelijk lichaam kan niet uitsluitend uit oogen, handen of voeten, zonder eenig ander lidmaat, bestaan, zoo is het ook in de menschelijke samenleving volstrekt onmogelijk dat allen zonder onderscheid, uitsluitend handenarbeid moeten verrichten.

Doch genoeg, — op een ieder, die in deze wereld leeft, rust de verplichting om te werken, onverschillig of dit werk met den geest en het verstand, met armen en handen geschiedt, — of wel dat het dient om de bekwaamheden des geestes te ontwikkelen en te volmaken, of wel om in zijn levensonderhoud te voorzien, of den hulpbehoevenden evennaaste liefdediensten te bewijzen, — altijd is het een gebod, dat moet worden onderhouden, een zoenoffer, dat wij der goddelijke gerechtigheid schuldig zijn.

De zon voltooit onvermoeid haar loop, de maan verheldert met haar afwisselend licht de nachten, de lente vernieuwt telken jare het aanschijn der aarde en schenkt ons nieuwe vreugde; de zomer en herfst storten den zegen des Heeren over tuin- en veldvruchten uit om tot rijpheid te geraken, en zelfs in den winter, onder de harde aardkorst, werkt de natuur rustig en kalm voort, en verzamelt nieuwe krachten om nieuwe weldaden te kunnen schenken, — er bestaat alzoo in de natuur nooit volslagen rust. Streef nu, o mensch, deze voorbeelden van nooit onderbroken werkzaamheid als een kunstig en onfeilbaar maaksel na, dan hebt gij ook zelfs bij mislukten arbeid, bij verijdelde plannen en ontwerpen de geruststelling, dat gij het gebod des Heeren vervuld en aan de uitdelging der zondenschuld naar vermogen gearbeid hebt.

DERDE HOOFDSTUK.

De verhevenheid van den arbeid.

De verschillende staten of standen van het menschelijk leven kunnen hoofdzakelijk in twee soorten gesplitst worden, waarvan de eerste van onze eigene keuze, de andere van de wijze beschikking der Voorzienigheid afhangt; God heeft het in zijn oneindige wijsheid zoo verordend, dat deze, uit koninklijken bloede gesproten, kroon en scepter als een wettig erfdeel ontvangt, en van kindsbeen af tot in grijzen ouderdom in vorstelijke pracht schittert, terwijl gene in een arme hut het levenslicht aanschouwt, en in de ontberingen en ellenden der armoede opgroeit. Eenigen kunnen edele voorouders aanwijzen, die hun aanzien en vermogen hebben nagelaten, anderen zijn in den burgerstand geboren en opgevoed, en kunnen niet dan met harden arbeid hun stand bewaren; velen ontmoet men, die door den Schepper met de gave der wetenschap rijkelijk zijn bedeeld, maar grooter is het getal dergenen, voor wie de wetenschap, in weerwil ook der grootste inspanning, een verborgen schat blijft, omdat de gaven des geestes, verstand en geheugen, hun slechts in zeer geringe mate zijn geschonken, of omdat tijd en gelegenheid om zich te bekwamen hun geheel en al ontbreken. Op deze wijze heeft God de menschen in verschillende rangen of standen geplaatst, en ieder hunner zijn plaats in de maatschappij aangewezen; of wij tot dezen of genen der bovengenoemde standen behooren, ligt niet aan ons, want afkomst, plaats en rang van geboorte, de maat der verstandelijke vermogens zijn buiten het bereik onzer keuze. God heeft dit alles wijselijk geregeld, en wij zijn gelukkig, wanneer wij ons aan zijn beschikkingen onderwerpen.

Er zijn evenwel nog andere betrekkingen in het maatschappelijk leven, waarin zich de mensch volgens eigen keuze kan plaatsen. Zoo b.v. omhelst iemand den huwelijksstaat, wijdt zich aan dit of dat kunstvak, beoefent dit of een ander ambacht, verricht dezen of dien arbeid om in zijn onderhoud te voorzien. En behalve dat in onze schatting de een dezer betrekkingen verre boven de andere verheven is, komt er ook

nog dikwerf een groote ongelijkheid tusschen hen, die zich op hetzelfde vak toeleggen, en wel zonder dat daarvan de schuld bij hen zelf te zoeken is. Immers, de een slaagt gelukkig in al zijn ondernemingen, den ander loopt alles tegen, ook bij den besten toelag, de een wordt rijk, de ander komt tot verval en armoede. Gelijk ik reeds in het begin van dit werkje gezegd heb, is juist deze ongelijke verdeeling van tijdelijke goederen de oorzaak van ontevredenheid bij een groote menigte, die door deze ontevredenheid de lasten en moeielijkheden van hun leven aanmerkelijk verzwaren en vermeederen.

Overal ontwaart men op onze dagen een streven om zijn maatschappelijken toestand te verbeteren, om zich een minder lastige en in het oog der wereld een meer eervolle betrekking in de maatschappij te bezorgen. Bijna iedere familie in de gewone standen wil zijn kinderen in een andere en betere betrekking geplaatst zien. En waarom? Om de eenvoudige reden dat men den werkmansstand, onverschillig welke deze wezen moge, als zwaar, lastig en vernederend beschouwt, omdat men zich maar al te dikwijls schaamt tot dien stand te behooren, — hetgeen echter in ieder opzicht op dwaling en zelfbedrog rust. Het spreekwoord zegt: iedere levensstaat heeft zijn genoegens en lasten, — wat ook werkelijk zoo is: doch de werkmansstand beschouwt maar al te dikwijls in zijn stand slechts de lasten en moeielijkheden en in de zoogenaamde betere standen slechts de genoegens en de aangename zijde, waarin juist de groote dwaling gelegen is. Zoo hij ook de lasten, zorgen en moeielijkheden, welke men in de huizen der rijken, in de paleizen vindt, kende, dan zou hij geheel anders en volkomen volgens de waarheid oordeelen. Heeft men in den gewonen regel niet meer last van pijn in het hoofd dan van pijn in handen of voeten? Zoo ondervinden de rijken ook meer het gewicht van het kruis, dat hen drukt, dan de armen, vanwaar het spreekwoord: „de arme heeft een kruis van hout, de koning echter een van goud”; — welk kruis is nu zwaarder? — Nog meer: waar, zoo vraagt een Heilige, waar vindt men den besten kok? In dat huis waar de honger woont. Hoe dikwijls vindt de werkmansstand meer smaak in zijn stuk brood en een teug frisch water dan de koning in de

heerlijkste gerechten en in de fijnste wijnen. Is een harde plank dikwijls niet een zacht bed voor de vermoeide ledematen, terwijl de rijken op hun donzen leger gekweld worden door zorgen voor kapitaal en renten, welke op het spel staan?

De wereld beschouwt verder den arbeid als een schande. Doch christelijke werkman, het eelt, dat uw handen bedekt, is voor u een grooter sieraad dan de eereteekens voor hem, die ze niet verdiend heeft. Bij wien dan staat de werkman in eer en aanzien? Bij God. — God zelf eert den werkmansstaat daardoor, dat Hij zelf, de ongeschapene Wijsheid, heeft willen werken, en nog onafgebroken, zonder ophouden werkt, zooals Zijn eeniggeboren Zoon dit in duidelijke woorden verklaart, zeggende: „*Mijn Vader werkt tot nu toe*;” (1) want de almachtige God, na de wereld te hebben geschapen, onderhoudt en regeert haar ten allen tijde, waardoor hij werkt, en werkend zalig is. De almachtige Schepper werkte eerst zes dagen: Hij schiep het firmament des hemels, ontstak de zon, maan en sterren; Hij vormde het heelal, tooide de aarde met groene bladeren en bonte bloemen, stelde den ongemeten wateren een perk, waar zij den trots hunner golven zouden buigen. Zelfs gewaardigde zich de eeuwige God uit het slijk der aarde een lichaam te vormen, welk werk zijner handen Hij den levensadem schonk, een onsterfelijke ziel, kennis en verstand. Hij schiep den mensch, die alle andere schepselen der aarde als koning zou beheerschen en besturen. En toen Hij, na dit werk van zes dagen voltooid te hebben, nogmaals met een blik het heelal overzag, mocht Hij zeggen: alles is goed, zeer goed, — „*en Hij rustte op den zevenden dag van al het werk, dat Hij gemaakt had.*” (2)

Waarom toch worden al deze omstandigheden in de H. Schrift zoo nauwkeurig verhaald? Omdat er duidelijk moest worden aangetoond, dat ook God gewerkt heeft. Het is dus geen schande te werken. — God zelf heeft gearbeid, Hij was de eerste werkman. Vrij mag de werkman zijn hart en oogen ten hemel verheffen, daar aanschouwt hij zijn goddelijk voorbeeld; met volkomen recht mag hij zeggen: ik ben groot voor God, daar ik ben wat Hij is — een werkman. Ik ga zelfs nog verder: de werkman helpt God, den eeuwigen

(1) Joës. V: 17. (2) Gen. II: 2.

Schepper, het werk voltooiën. De kiem des levens ligt, wel is waar, in den schoot der aarde, maar zij moet onderhouden en verzorgd worden, zij moet als het ware met het zweet des aanschijns worden besproeid, opdat zij ontluikende en welig opgroeiende, — hiervoor zorgt de landman. Goud, zilver en erts zijn in den schoot der aarde verborgen; door arbeid en zelfs zwaren arbeid moeten deze uitgegraven en te voorschijn gescheppen worden om ze in heerlijke kunstgewrochten te herscheppen. Zoo staat de werkman God, den Schepper, bij; Hij schiep de wereld, de werkman herschept ze, hervormt ze tot zijn dienst, God begon, de werkman voltooit. De almachtige hand des Heeren en die van den werkman helpen elkander; ja, als de eeuwige Schepper nu nog iets in de wereld maken, of vruchten voortbrengen wil, dan doet Hij zulks in zekeren zin door de handen van den gediensligen werkman, waarom deze eigenlijk niets anders is dan de uitvoerende hand van den goddelijken bouwmeester, — en dit is voorzeker geen geringe eer. Juist door den arbeid onderwerpt de mensch de grondstoffen der aarde aan zijn macht, daardoor wordt hij meester der wereld. Vuur, stoom, electriciteit, het bruischende water, — alles staat den mensch, die werkt, ten dienste, de arbeid maakt hem terecht tot heer en koning der schepping. Was nu de arbeid voor den zondeval een eerekroon, — na dezen is hij wel straf en boete geworden, maar Jesus heeft hem geadeld. —

Op zekere plaats in Italië vindt men een arm en nietig huisje met slechts een enkel venster; uitwendig glinstert het van goud en zilver, doch treedt men het binnen dan ontwaart men de grootste armoede: alleen zwarte muren, een zitplaats en een weinig huisraad maken geheel den rijkdom uit. Wat is dit voor een arm huisje? Het is het huisje van Nazareth, dat getuigenis geeft van het arm en arbeidzaam leven van Jesus, den menschgeworden Zoon van den Eeuwigen God. Arm, zooals Hij geboren was, had hij een eenvoudigen werkmanswinkel tot schouwtooneel zijner grootheid gemaakt, wilde bij de verkondiging zijner leer voor de zoon van een handwerksman gehouden worden, en van de 33 jaren zijns levens er 30 in arbeid doorbrengen, terwijl Hij daardoor dezen des te hooger verheft naarmate die stand door de wereld meer geminacht wordt. Met zijn goddelijke handen omknelde hij

de gereedschappen van den werkmán, legde zich met zijn goddelijk verstand op de uitoefening van het timmermansvak toe, en het zweet, dat in die stille werkplaats van Nazareth op zijn voorhoofd parelde, kon als zoovele andere bloeddruppels der verlossing beschouwd worden. Was Hij dan op de wereld gekomen alleen om te werken? Waarom heeft Gods almachtige Zoon niet een wonder verricht om in zijn eigen levensonderhoud en in de behoeften van Maria en Josef te voorzien? Hij wilde den arbeid eeren en verheffen. Hij wilde, even als de werkmán, zijn brood eten in het zweet des aanschijns, dewijl Hij als zoenoffer voor den zondevloek gekomen was. Voor dat Hij zich den zoendood overgaf, bood Hij zijn dagelijksch werk als zoenoffer aan, en heeft alzoo den arbeid geheilgd. Toen Jesus onder ons is nedergedaald om de menschelijke natuur aan te nemen, heeft Hij niet willen geboren worden in een paleis, waarin de hoogmoedige wereld haar pracht en luister ten toon spreidt. Tot moeder verkoos Hij een arme dochter van Israël, tot voedstervader niet een machtige, die op een schitterenden troon zat, maar een armen handwerksman, die geheel zijn leven slechts zwaren arbeid had verricht; de nederige staat van Maria en Josef kwam nog meer uit door de vergelijking met hetgeen hun voorouders geweest waren, die den troon bekleed en het volk Israëls geregeerd hadden; niet slechts in een arme familie wilde Hij geboren worden, maar in een familie welke door een dier zoo menigvuldig voorkomende slagen der fortuin van het toppunt der grootheid was vervallen, en tot een armoede gebracht, welke de herinnering aan haar vorigen luister nog meer vernederend deed zijn; ofschoon beiden uit koninklijken bloede waren gesproten, onderwierpen zij zich toch met liefde en bereidwilligheid aan de zoo lastige noodzakelijkheid van den arbeid. Hoe gelukkig toch waren zij door de aanwezigheid, het woord, het voorbeeld, de aanmoediging, door den troost en arbeid van het goddelijk kind Jesus! Ook zij hebben den bitteren kelk der vernedering, van moeitevolle inspanning, van gedwongen werkeloosheid gedronken! Kan u een heerlijker voorbeeld worden aangetoond? Ja, arme werkmán, beschouw Jesus, Maria en Josef! Is de staat, waarin zij leefden, niet een treffend afbeeldsel uwer lasten en zorgen,

maar ook van uw verhevenheid? Zeggen zij u niet, dat het zweet, hetwelk uw voorhoofd bedekt, veel eervoller is dan de kroon der koningen; dat het gereedschap uwer handen meer waarde heeft dan de degen van den veroveraar, dat het gezang, waarmede gij u in den rusttijd opvroolijkt of het werk doet vergezeld gaan, aan de lofliederen der engelen gelijk is, dat de rook, welke uit de schoorsteen der fabrieken opstijgt, voor den Heer een aangename geur is, dat het gedruisch der machines als een harmonie is, welke de Heiligen des hemels verblijdt? De verhevenheid van den arbeid mag men opmaken, besluiten uit het feit, dat Gods Zoon den arbeid en den werkman geëerd heeft. Werkman, deelgenoot en medewerker van God, u is het geoorloofd uw met eelt bedekte hand in die van Jesus te leggen, aan zijn zijde fier door de wereld te schrijden, den koningen en grooten dezer aarde met een edele vrijheid toe te roepen: mijn God verkoos niet uw stand, maar den mijnen. Hij wilde aan mij, een werkman, gelijk zijn. Want die God nu uitgekozen heeft, *„die heeft Hij ook vooruit bestemd om gelijkvormig te worden, „aan het beeld zijns Zoons”,* (*) en dit is het troostvol getuigenis, dat de apostel der volkeren u voor oogen houdt. De armoede, welke op aarde uw aandeel is, in vereeniging met Jesus verduurd, is altijd het zekerste teeken uwer uitverkiezing voor de heerlijkheid des hemels. In deze leerschool wordt het hart van den werkman bevredigd, dat nog zoo even met bittere tranen, met woeste haat vervuld was, want voor iedere zweetdruppel zal hij van den Allerhoogste een onvergankelijk edelgesteente in ruil ontvangen; en zoo hij huisvader is, zal zijn huisgezin gelijk zijn aan de Heilige Familie van Nazareth, het zoo schoone toevluchtsoord van elke deugd, van waren vrede en oprechte liefde. Zoo heeft de goddelijke Heiland den arbeid geheiligd, door zijn eigen voorbeeld geëerd en geadeld. Van dien tijd af is ook voor zijn Kerk, die slechts denkt zooals Hij, de arbeid eerbiedwaardig en heilig; van dien tijd af heeft zij haar kinderen altijd tot den arbeid aangespoord, heeft zij getracht vlijt en arbeidzaamheid onder hen aan te wakkeren en te behouden.

Ook de Kerk eert den arbeid en schat hem hoog: haar

(*) Rom. VIII : 29.

stichter was een werkmán, een goddelijke werkmán; werklieden zouden haar verspreiden en langs alle zijden vestigen: bij zijn openbaar optreden verkoos Jesus geen beroemde wijsgeeren of aanzienlijke personen tot zijn leerlingen en apostelen, maar hij ging naar het Meer van Genesareth, en daar heeft Hij uit de visscherspinken mannen genomen met eelt aan hun handen; arme werklieden zouden zijn eerste Apostelen zijn; met hen wil Hij de wereld veroveren. Zulk een plan op te vatten en het dan met goed gevolg tot stand te brengen, was slechts een Godmensch mogelijk. Geheel de christelijke beschaving dus gaat uit van twaalf werklieden, die Jesus Christus, gekomen om den armen de blijde tijding des heils te brengen, om zich had geschaard; Hij had hen in de verheven waarheden van het heilig geloof ingewijd, en daarna over de gansche wereld gezonden met de opdracht: „Gaaf dan en onderwijst alle volkeren . . .; hen leerende onderhouden „alles wat ik u geboden heb”. (1) Zij waren werklieden, arme werklieden, die, als zij niet predikten, met handenarbeid hun brood moesten verdienen, zoodat de apostel Paulus van zich zelf getuigen mocht: „Wij hebben ons onder u niet „ongeregeld gedragen, noch van iemand brood om niet gegeten, „maar onder arbeid en zwoegen, nacht en dag werkende, ten „einde niemand uwer tot last te zijn”; (2) — ja, werklieden hebben het zaad des goddelijken Woords tot aan de uiterste grenzen der wereld uitgestrooid, zij hebben het met het zweet des aanschijns besproeid, vruchtbaar gemaakt met hun bloed, vergoten onder de gruwzaamste folteringen en hevigste smarten, welke zij voor het geloof onderstaan hebben. En met den werkmán heeft het christendom ook den arbeid zelf geëerd en geadeld, dezen in eer en aanzien gebracht. Voor de komst van Jesus waren er slechts twee klassen van menschen, slaven en vrije mannen; de slaven waren voor den arbeid bestemd, waarop slechts schande rustte, en dezen konden als dusdanig tot geen hooger ambt geraken. „Niets edels”, zoo sprak Cicero, een der wijste en beste wijsgeeren van het heidensche Rome, „niets edels kan uit de werk- „plaatsen voortkomen, en alle handwerklieden drijven een „verachtenswaardige zaak . . . De werkmán is tot niets anders

(1) Matth. XXVIII: 19.

(2) 2 Thess. III: 7 — 8.

„bestemd en geschikt, dan om het juk te torschen, en is hij „hiertoe niet meer in staat, dan is hij nog goed om den „visschen in de vijvers tot voedsel te dienen”, — waarin hij dan ook werkelijk geworpen werd, als hij zijn werk niet meer verrichten kon. Loonarbeid, handwerk, en in het algemeen elk gewin door handenarbeid gold bij de Grieken en Romeinen als een vrije man onwaardig, men wees dien aan de slaven toe, welke men voor geen deugd bekwaam achtte en als niet menschelijke wezens behandelde. Toen Christus echter in ons midden verscheen, veranderde die ongelukkige toestand; waar het licht des christendoms met zijn heldere stralen doordrong, daar werd ook een einde aan de slavernij gemaakt. De arme werkman is een dischgenoot van Gods Engelen geworden, hij mag met Joannes op de borst des Zaligmakers rusten, zijn lippen aan den kelk van het goddelijk Bloed zetten. De zoon van den werkman mag het altaar bestijgen om het Lam zonder vlek, dat de zonden der wereld wegneemt, te slachtofferen; hij mag den stoel der waarheid beklimmen om, vervuld van den H. Geest, in den naam des Heeren der wereld heil en vrede te verkondigen; hij mag zelfs nederzitten op een verheven troon en den scepter voeren van hem, tot wien de Heer gezegd heeft: „*Gij zijt „Petrus, en op deze steenrots zal Ik mijn Kerk bouwen, en de „poorten der hel zullen haar niet overweldigen*”, (*) aan zijn handen wordt het bestuur over de sleutels van het rijk der hemelen toevertrouwd. Om slechts een enkel voorbeeld aan te halen, de H. Paus Stephanus, die den H. Stoel van Petrus beklom, was voorheen een eenvoudige herdersknaap.

Zoodanig zelfs eert Gods Kerk den werkman, dat zij hem van geen enkel harer verhevene waardigheden uitsluit, en men moet bekennen dat een zeer aanzienlijk getal priesters en herders der Kerk uit den werkmansstand zijn voortgesproten.

Nog meer: het Woord der eeuwige waarheid heeft juist in dit opzicht zijn heerlijkste zijde ten toon gesteld, — dat Christus namelijk gekomen is den armen de boodschap des heils te brengen, en dat zij hier vernederd zijn om hiernamaals verheven te worden. De werkmansstand heeft dan ook den hemel bevolkt, waarvoor ik slechts eenige voorbeelden wil

(*) Matth. XXI: 18.

aanstippen: De H. Porphyrius, Bisschop van Gaza († 420) verkocht zijn goederen, welke hij te Thessalonica bezat, voor 4500 goudstukken, welke geldsom hij onder de armen van Palestina en Egypte verdeelde zonder aan zijn eigene behoeften te denken, zoodat hij weldra genoodzaakt was van den arbeid zijner handen te leven, waarom hij dan ook het tentenmaken leerde. Zijn leerling Marcus, die met schrijfwerk meer verdiende dan voor zijn levensonderhoud noodig was, wilde zijn heer en meester bewegen deze winst met hem te deelen, doch Porphyrius gaf hem de woorden van den H. Paulus tot antwoord: „*Zoo iemand niet wil werken, dat hij ook niet etc.*” (*)

De H. Hilarius, Bisschop van Arles, had zekere vaste uren voor handenarbeid bepaald, waarbij hij zich ten doel stelde iets te verdienen om meer aalmoezen te kunnen geven.

De H. Eutropius, Bisschop van Orange, (gestorven omstreeks het jaar 476), ontzag zich niet met eigen handen den akker te bewerken, en daardoor zoowel in zijn levensonderhoud te voorzien als om de armen te kunnen bijstaan.

De H. Elisabeth, koningin van Portugal († 1336), hield zich met verschillende handwerken onledig; dan eens vervaardigde zij kerkgewaden, dan wederom kleedingstukken voor de armen, waarbij de hofdames haar behulpzaam moesten zijn. Ja, in de middeleeuwen stelden de adellijke dames op niets meer prijs dan op den naam van ijverige en geschikte huisvrouwen; zij zaten vlijtig aan het spinrok, waren ijverig in de keuken, en hadden geen afschuw voor moeite en arbeid.

Beschouwen wij nu ook eens het leven der monniken, zoeken wij de heilige kluizenaars in de woestijn op, gaan wij de kloosters rond, en overal zullen wij op de duidelijkste wijze bespeuren, dat ook bij hen de arbeid in hooge eer en aanzien staat. De H. Hieronymus geeft van hen dit treffend getuigenis: „Zij laten geen oogenblik zonder werken voorbijgaan, want zij houden zich niet alleen bezig met zulke zaken, welke men alleen bij het heldere daglicht verrichten kan, maar zij kiezen voor hun onvermoeid hart ook zulken arbeid uit, welken zelfs de dikste nachtelijkste duisternissen niet verhinderen kunnen, dewijl zij overtuigd zijn in hun

(*) *Thess. III: 10.*

geestelijke vlucht een des te hoogere zuiverheid van beschouwing te verkrijgen, naarmate zij zich met grooteren ijver op hun werk hebben toegelegd”.

Doorkruist het Oosten, de bakermat van het kloosterleven, gaat in den geest naar Egypte, treedt de cellen der volgelingen van den H. Antonius binnen, bezoekt de uitgestrekte kloosters van den H. Pachomius, en nergens zult gij een werkeloos leven aantreffen. Daar vindt gij den grooten Antonius, die met ijver werkt, en zelfs door een engel aangaande de noodzakelijkheid des arbeids onderricht wordt; daar treft gij den aartsvader Pachomius in bestendige bezigheid aan, daar werkt een Paulus om de gevaren der ledigheid te ontvluchten, een Arsenius in onophoudelijke strenge boetvaardigheid, een Macarius met verbazenden ijver, men ziet er een Chesemon, die op het veld des arbeids sneeft. Er is geen eerlijk handwerk zoo nederig, geen bedrijf zoo vermoeiend, of het wordt er uitgeoefend, elke geschikte kracht wordt met de meeste zorg benuttigd. De een bebouwt den akker, zegt een ooggetuige, een ander bewerkt den tuin, een derde vindt de hem aangewezen taak in de bakkerij, een vierde in de smederij; onder die monniken bevonden zich geheele groepen van timmerlieden, leerlooiers, wevers, vollers, kleermakers, enz. Eenigen houden zich bezig met het sierlijk overschrijven van boeken, wederom anderen vlechten groote of kleine manden, ginds verzamelt de natuurkundige kruiden en bereidt voor de zieken verschillende geneesmiddelen; hier hebben de geletterden en meer wetenschappelijk ontwikkelden een schaar van kinderen of volwassenen om zich heen, om hen in de noodzakelijke of hoogere wetenschappen te onderwijzen. Ook in ons werelddeel bracht de kerk den arbeid in eere, van haar immers ging de beoefening van den landbouw uit en in de kloosters vond het handwerk zijn eerste toevluchtsoord. Al wat noodig was voor kleeding, voor spijs en drank, voor woning en inrichting, alles werd door de kloosterlingen vervaardigd, en dus ook in het handwerk waren op deze wijze de monniken de leermeesters van het volk. Alle ordestichters dan ook hebben hun volgelingen den arbeid niet alleen aanbevolen, maar hem als een plicht opgelegd. De H. Benedictus zegt: „de

ledigheid is de vijandin der ziel, en derhalve moeten de broeders zich op geregelde tijden met handenarbeid bezig houden, wederom op andere vastgestelde uren met de lezing der H. Schriften". Onze Serafijnsche Vader, de H. Franciscus van Assisië, heeft zelfs in zijn regel een geheel hoofdstuk aan den arbeid gewijd, dat met deze eenvoudige maar toch verhevene woorden begint: „Die Broeders, wien de Heer de genade van te arbeiden heeft gegeven, arbeiden getrouw en godvruchtig, zoodat zij de ledigheid, de vijandin der ziel, uitsluiten..." Dat is een taal, welke het oude heidendom niet zou begrepen hebben; den arbeid als een kostbare gave en genade des hemels te beschouwen, die men met alle getrouwheid en naarstigheid zijns harten moet aanwenden, voorzeker, dat verraadt een zeer grooten eerbied, en een innige, bezielende liefde voor den arbeid. Zulk een liefde zal men zich nu eigen maken, als men den arbeid in den geest van den H. Franciscus beschouwt en tracht te verrichten. De Kerk zegt dat de wil van God ons boven alles lief en dierbaar zijn moet; het is nu de wil van God, dat wij zullen arbeiden en aldus boete doen voor onze zonden, want Hij heeft tot onzen stamvader en in hem tot ons allen gezegd: „*In het zweet uws aanschijns zult gij uw brood eten, tot dat gij wederkeert tot de aarde, waaruit gij genomen zijt*". (1) De wereldapostel gaf aan de christenen van Thessalonica een vermaning tot een rustig en arbeidzaam leven, zeggende: „*Wij bidden u, broeders! ... dat gij u beelijtigt om rustig te zijn en om uw eigene zaken te doen, en met uw handen te werken, gelijk wij u geboden hebben: opdat gij ook welvoegelijk moogt wandelen jegens hen, die buiten zijn, en van niemand iets te verlangen*". (2) De Kerk zegt ons verder, dat wij vurig verlangen en ijverig streven moeten aan onzen goddelijken Heiland, het voorbeeld der verhevenste deugden, gelijk te worden; want die gelijkvormigheid met Hem is de grootste eer en het kostbaarste sieraad voor een christen, deze gelijkvormigheid met God geeft ons recht op den hemel en hoe meer wij Hem gelijk worden, des te grootere heerlijkheid hebben wij ook te verwachten. Jesus Christus heeft gearbeid, vlijtig en hard gearbeid, heeft menigen zweet-

(1) Gen. III: 19. (2) 1 Thess. IV: 10, 11.

druppel voor ons vergoten; door onzen dagelijkschen arbeid worden wij Hem alzoo gelijk, en wij nemen, als wij ons werk in den waren en zuiveren geest verrichten, eveneens deel in zijn onthouding en smartvolle versterving, wat ons met troost en hoop vervullen moet. De Kerk leert ons eindelijk, dat ook de kleinste en geringste arbeid een hooge waarde heeft en ons rijke verdiensten voor de eeuwigheid aanbrengt, als wij dien uit liefde tot God verrichten; God immers let meer op de innerlijke bedoeling en de liefde, waarmede men handelt, dan op het uiterlijk werk. Daarom is de arbeid van een man, die den akker beploegt of in zijn werkplaats tobt en zwoegt, zoo hij zijn werk door een goede meening weet te heiligen, grooter voor God en ook verdienstelijker voor den hemel, dan de bewonderenswaardigste werken van een grooten wijsgeer of de gevierde daden van een beroemd veldheer of staatsman, als deze bij hun handelingen God niet in het oog houden. Worden deze waarheden goed begrepen, dan zullen zij groote tevredenheid en blijmoedigheid in het hart van den werkmans storten; dan zullen zij bewerken, dat men den arbeid, welke toch tegen de zinnelijke en trage natuur van den mensch indruischt, als een genade des hemels beschouwt en dien van harte lief heeft. Is het dan te verwonderen, dat in de verschillende kloosterorden, van de vroegste tijden af, de dagen verdeeld zijn in arbeid of studie en gebed, dat haar instellers den arbeid als een noodzakelijke verplichting hebben vastgesteld?

En dat gebod is nog tot op den huidigen dag overal in eer en aanzien, want „waar tucht en onderhouding der kloosterregels bloeit, daar heerscht geen werkeloosheid”. Het gevoelen van den H. Basilius, „de mensch bestaat uit twee deelen, uit ziel en lichaam, en op een tweevoudige wijze dan ook moet hij naar de deugd streven, waartoe zoowel lichamelijke arbeid als oefeningen van den geest in het werk gesteld worden; dat lichamenlijk werk nu bestaat echter niet in lediggang, maar juist in den arbeid, — dat gevoelen wordt nog heden ten dage door alle rechtchappen personen van iederen stand, in en buiten de kloostermuren, gedeeld.

In navorolging van het heidendom zal de hedendaagsche

wereld den werkman slechts zoo hoog schatten als zijn arbeidskrachten reiken, en verder met een zekere verachting op hem nederzien; doch de Kerk erkent in den armsten werkman de onsterfelijke, de naar Gods beeld geschapene ziel even goed als bij den machtigsten vorst en rijksten man der gansche aarde, de werkman is voor haar even goed een kind Gods als zijn meester en werkgever. Zij leert, dat het onderscheid van standen in de menschelijke samenleving, wel is waar, door God gewild en geregeld is, en daarom ook door de menschen moet erkend worden; maar dat de aanzienlijke stand, de hooge geboorte, de rijkdommen en de glans van het kruis den mensch geen echte waarde geven; dat doet slechts de getrouwheid ten opzichte van God, de zorg voor de onsterfelijke ziel, de innerlijke goede gesteltenis en een deugdzaam leven: daarom staat een werkman, die christelijk leeft, veel hooger dan een aanzienlijke geldman, die een goddeloos leven leidt. Met volkomen recht zegt dan ook Leo XIII in zijn beroemde Encycielik „Over het lot der werklieden”, na eerst de verplichtingen, welke de kerk den arbeiders oplegt, te hebben opgesomd: „den bezitter en den „werkgever daartegen brengt zij (de Kerk namelijk) onder „het oog, dat de werklieden niet als slaven mogen beschouwd „en behandeld worden; dat zij veeleer dienen geëerbiedigd „te worden in hun persoonlijke waarde, die door hun waar- „digheid als christen wordt geadeld; dat handwerk of arbeid „geen schande is, maar dat het naar waarheid moet gelden „als een eer, door eigen krachtsinspanning zich datgene te „verwerven, wat men voor zijn levensonderhoud noodig „heeft; dat het onwaardig en schandelijk is, menschen enkel „tot eigen gewin te exploiteeren en hen slechts zoo hoog te „schatten als hun arbeidskrachten reiken”. Z. H. gaat voort den werkgevers er op te wijzen dat zij de geestelijke en godsdienstige belangen hunner werklieden niet uit het oog moeten verliezen, hen niet aan zedelijke gevaren blootstellen, maar hen zoo moeten behandelen dat hun waardigheid als christen door niets onteerd wordt. Hij toont de zeer gewichtige leer aan, welke de Kerk predikt in betrekking tot het gebruik, dat men van aardsehen rijkdom te maken heeft, om nog eens met nadruk op de verhevenheid van den arbeid

te wijzen, zeggende: „Hun, die geen goederen der fortuin „bezitten, leert de Kerk, dat armoede voor het oog der „Eeuwige Waarheid niet in het minst schandelijk is, en dat „hij, die door handwerk in zijn onderhoud voorziet, daardoor „in geenen deele zich zelve onteert, Christus de Heer zelf „heeft door daad en voorbeeld die waarheid bekrachtigd, „Hij, die voor het heil der menschen *arm geworden is „terwijl Hij rijk was* (1), en die, hoewel Hij de Zoon van „God en zelf God was, toch voor den Zoon van den tim- „merman werd gehouden en het grootste gedeelte zijns levens „met lichamelijken arbeid in de werkplaats doorbracht. *Is „deze niet de timmerman, de zoon van Maria.* (2) Hij, die „dit goddelijk verheven toonbeeld met ernst betracht, hij „zal gemakkelijker begrijpen, dat de ware adel en grootheid „van den mensch berusten in zijn zedelijke eigenschappen, „d. w. z. in zijn deugd; dat de deugd echter een goed is, „voor allen bereikbaar, voor den laagste zoowel als voor „den hoogst geplaatste, voor den rijke en den arme, en dat „niet anders dan de beoefening der deugd, het verwerven „van ware verdiensten, den mensch den Hemel kunnen „openen”. Deze waarheden zullen den overmoed der rijken bedwingen, de armen voor kleinmoedigheid bewaren en hen stemmen tot een bescheiden tevredenheid met hun lot. En overall, waar deze waarheid gehuldigd wordt, is de arbeid hoog in eer en aanzien, en een ieder, die verstand gebruikt, is overtuigd dat de wereld aan den werkmans zeer veel, ik zou zelfs mogen zeggen, alles verschuldigd is, dat hij in de handen der goddelijke Voorzienigheid het werktuig is tot onze instandhouding. Daarom eer en dank aan den getrouwen en ijverigen werkmans; de arbeid maakt hem aan den goddelijken Heiland gelijkvormig; de Apostelen en Heiligen van alle eeuwen zijn zijn lotgenooten, de Engelen des Hemels zijn de getuigen, die zijn schreden tellen, zijn zweetdruppelen tot voor Gods troon brengen, waar zij als bewaard zullen worden om eenmaal als helder glinsterende paarden tusschen het edelgesteente zijner onvergankelijke kroon te worden gevlochten.

(1) 2 Cor. VIII: 9.

(2) Marc. VI: 3.

VIERDE HOOFDSTUK.

Het loon van den arbeid.

Ofschoon de H. Hieronymus de verzekering geeft, dat de arbeid in ruime mate beloond wordt, zoo is nochtans het arbeidsloon een zaak, waarover men veel en zeer veel redetwist, welke de zoogenaamde sociale quaestie in het leven heeft geroepen, en het brandpunt der hedendaagsche woe-lingen uitmaakt.

Op zekeren dag werd er aan een kloosterpoort hevig ge-
beld, waarop de Broeder-portier naar den Overste snelde om
hem te verzoeken, zich aanstonds met allen spoed naar een
stervende te begeven. De Pater ging zonder toeven naar
het aangeduide, niet ver verwijderde huis; in een meer dan
arme woning vond hij op een harde, doch helderreine leger-
stede een stervenden vader, omringd door zes weenende
kinderen in den leeftijd van 3 tot 12 jaren, terwijl de vrouw,
bleek en uitgemergeld door kommer en zorgen, den ziel-
togende in haar armen hield. Wij bevinden ons in het
huisgezin van een werkman; in zijn gezonde dagen kon
de vlijtige en zorgzame vader nauwelijks genoeg verdienen
om op een voldoende wijze in het onderhoud zijner vrouw
en kinderen te voorzien; nu echter was de man reeds ge-
ruimen tijd op het ziekbed uitgestrekt, in de schoonste en
beste jaren van zijn leven door longtering en verval van
krachten aangetast. Men kan dus gemakkelijk begripen,
dat ontbering en ellende, honger en zorg hier de dagelijk-
sche gasten waren, die hun smartvolle sporen hadden
achtergelaten op het bleeke gelaat der brave moeder, en op
de onschuldige gezichtjes der lieve kleinen, in wier wijd-
geopende en heldere oogen men den honger duidelijk lezen
kon. Alles in dit vertrekje getuigde van armoede en nood —
en toch konden deze zoo zelden vredelievende gasten den vrede
van dit huisgezin niet storen, wiens leden hadden leeren
bidden, en bij Hem, die ons zoo liefdevol en medelijdend
uitnoodigt: „*komt tot mij, allen die vermoeid en beladen zijt,*

„en ik zal u verkwikken (*) — altijd tevredenheid, troost en opbeuring gevonden. Doch nu zou er een oogenblik komen, dat hun vertrouwen in de goddelijke Voorzienigheid op een zware proef stelde. De vader ligt op sterven, het kille doodzweet bedekt zijn voorhoofd, reeds bidt de priester de gebeden der Kerk „vertrek, christelijke ziel, uit deze „wereld in den naam van God, den almachtigen Vader, „die u heeft geschapen enz.” Zegenend strekt de stervende vader nog eenmaal zijn afgematte handen over de kinderen uit, nog eenmaal legt hij ze in die zijner teergeliefde echtgenoot, zooals zij ze eens voor het altaar tot eeuwigen band in zijn rechterhand gelegd had; van de bleeke lippen rolt met moeite de laatste afscheidsgroet: „moeder, tot wederziens in den hemel!” nog een weemoedigen blik op de dierbare kinderen, nog eens smartvol het trouwe moeder-oog aangestaard — en de mond verstomt, de oogen sluiten zich; nog een pijnlijke zucht ontsnapt den boezem, nog een ademtocht — en „vader is niet meer”, zoo roept vol droefheid de moeder. „Vader, vader”, schreien de jammerende kinderen, doch de zoo beminde vader geeft geen antwoord meer; zij nemen zijn hand, bedekken ze met honderde kussen, maar slap blijft zij hangen! Slechts tranen en zuchten. Slechts een jammeren en weeklagen, dat steenen zou bewogen hebben, vervullen dit niet ruime vertrek. De liefdevolle Pater wil een woord van troost spreken, maar wordt door de aandoening van het oogenblik zoodanig overmeesterd, dat de stem hem begeeft, hij kan slechts weenen met de diep bedroefde vrouw en kinderen. Vele jaren lang had de arme man in het zweet des aanschijns getobd en gewoegd, zijn gezondheid en leven aan een zwaren en moeilijken arbeid opgeofferd, — en nu ligt hij daar op zijn doodsbod uitgestrekt, een man in het midden zijner jaren. Een talrijk huisgezin, dat tot nu toe reeds met ontberingen en ellende had te kampen, verwijlt bij den geliefden doode, hun eenigen steun, en schijnt niet te kunnen begrijpen, dat hij van hen is heengegaan. Wat zal er nu van de arme, ziekelijke weduwe, wat zal er van de hongerige weezen geworden?

Is dat het loon van den arbeid? — Ongeloovige, treed

(*) Matth. XI; 28.

die sterfkamer binnen om getuigen te zijn van dat droevig, hartroerend tooneel, en antwoord dan of er aan gene zijde van het graf geen belooning zijn zal, ja noodzakelijk wezen moet? Het leven op aarde zou een verschrikkelijk raadsel zijn, als de hoop op een beter leven de bitterheid van het aardse niet een weinig verzachtte. Waarlijk, wie zou zoo wreed en onmenselijk kunnen zijn om tot hen, die bitter weenende het sterfbed van hun zoo innig geliefden vader omringen, te zeggen: Nooit zult gij uw vader terugzien, er bestaat geen vaste hoop op een wederzien, er is geen ander leven aan gene zijde van het graf. O, in het hart van elken mensch heeft dat zalig gevoelen zulke diepe wortelen geschoten „nog een weinig tijds en wij zullen wederom met elkander vereenigd zijn”.

Van dit standpunt beschouwd, kunnen wij de woorden van den Hr. Hieronymus begrijpen: „de arbeid wordt ruimschoots „beloond, en daarom mag ons geen moeite te groot en geen „tijd te lang zijn, dewijl wij daardoor de eeuwige heerlijkheid verwerven”.

De arbeid wordt goed betaald, wel is waar niet met een aardsch loon, al zou het nog zoo groot, nog zoo aanzienlijk zijn, dewijl het in waarheid een belooning is van weinig waarde, welke zoo vergankelijk is als geld en aardse rijkdom. Wat baat het, heden voor een voltooid werk tonnen gouds te ontvangen, wanneer men misschien morgen reeds met ledige handen voor den rechterstoel van God verschijnen moet? Welk nut heeft het, in den arbeid en bij de machine gezondheid en leven op te offeren, als dit door een ongelukkige eeuwigheid zal gevolgd worden? Neen, christelijke werkmán, de wereld met al haar schatten en rijkdommen kan uw zwoegen en moeiten niet voldoende beloonen, uw zweetdruppelen hebben meer waarde dan de kostbaarste paarden en diamanten, welke de kroon eens konings versieren, het goud der aarde kan tegen het eelt uwer handen niet opwegen! Slechts één enkele kan uw arbeid ten volle beloonen, slechts God alleen, wiens engelen uw zweetdruppelen verzamelen, om ze in het hart van Jesus te bergen. De arbeid van hen, die naar Gods evenbeeld zijn geschapen, en door den geest des Heeren geleid worden,

heeft een geheel andere waarde, een geheel andere bestemming, dan het werk der machines, welke door water of stoom gedreven worden.

De arbeid van den vromen christen is een gebed. De goddelijke Heiland heeft immers gezegd „*men moet altijd bidden*”,(*) en de getrouwste navolgers van Jesus hebben tot hoofdbeginsel van hun verdienstelijk leven de leus genomen „werken en bidden”. Hoe kan dit met elkander in overeenstemming gebracht worden? Bidden immers is de vermogens zijner ziel met God bezig houden; als nu de vrome werkmán zijn lichaamskrachten aan den dienst van God toewijdt, als hij uit liefde tot God zijn werk verricht, — is dit dan ook niet een gebed? Het lastdier, voortgedreven door de zweep van zijn meester, zal zich stompzinnig afmatten, en kent geen grooter geluk dan een goedgevulde kribbe met haver en een warmen stal om te rusten. Zoo is het echter niet met den mensch gesteld: zijn gestalte is rechtop ten hemel gericht, daarheen moet ook het doel van zijn arbeid, daarheen geheel zijn streven gericht zijn. Derhalve strekt het den werkmán ook tot grooten troost te weten, en tot zichzelf te kunnen zeggen: „zoo ik nu dit werk uit liefde tot God, Wiens wil het is, onderneem, en het verricht om Hem te dienen, dan mag ik verzekerd zijn dat mijn arbeid zelfs een gebed is; ik weet dat ik door elk mijner handelingen God mijn liefde kan betuigen, en voor het goddelijk Hart van Jesus een voorwerp van innig welbehagen zijn zal”. Broeder Aegidius, die om zijn deugden door den H. Franciscus de Borgia zoo oprecht bemind werd, gaf eens een schoon bewijs deze waarheid goed begrepen te hebben: toen een zijner medebroeders zich beklaagde, dat hij altijd uitgezonden werd om aalmoezen te verzamelen, en dus zoo weinig tijd voor het gebed vinden kon, gaf hij ten antwoord: „Wel, mijn broeder, men ziet dat gij nog niet geleerd hebt, waarin het gebed bestaat: gehoorzamen is ook bidden”.

De H. Vaders leeren uitdrukkelijk, dat de door de goede meening geheiligde arbeid even zoo verdienstelijk is als het heiligste gebed: „Zij bidden altijd, die immer werken”. Daarom zeide de H. Ignatius eens van een broeder, die het

(*) Luc. XVIII: 1.

beroep van metselaar uitoefende, dat deze, zoo dikwijls hij een steen legde, of met het truweel de kalk nam, nieuwen luister aan zijn toekomstige kroon in den hemel voegde. En de H. Bernardus sprak tot een broeder, die met buitengewonen ijver werkte, dat hij zeker den hemel zou winnen, daar hij den zekersten weg had gekozen en hem zelfs zou bemachtigen, zonder de pijnen van het vagevuur te onder vinden. Aan Pater Petrus Sarga, Rector van het Jesuïeten-college te Wilna, verscheen een Broeder uit Italië, Simon genaamd, nog kortelings overleden, wiens geheel lichaam glinsterde, maar bijzonder de handen, en deze verklaarde hem, dat dit vooral met zijn handen het geval was, dewijl deze veel hadden gewerkt. In de herinnering aan dit voorbeeld kan de geloovige werkman veel troost vinden en hieruit leeren, dat hij zich over zijn ruw vereelte en door den arbeid ontsierde hand niet behoeft te schamen, maar er veel eer trotsch op mag zijn, want deze vormen voor hem de ladder naar den hemel. Toen men den beroemden Arsenius, die de opvoeding der twee zonen van keizer Theodosius geleid had, in zijn stervensuur vraagde, wat hem in dit gewichtig uur het meeste vertrouwen gaf, antwoordde hij: „vooral drie zaken: dat ik zooveel mogelijk den omgang en het gezelschap der menschen vermeden, dat ik mij goed op de stilzwijgendheid toegelegd, en vooral — dat ik met ijver gewerkt heb”. Ditzelfde gaf Jesus ook te kennen aan de H. Gertrudis, dewijl Hij tot haar zeide: „Op den dag der toekomstige verrijzenis zullen enkele leden een bijzonder verdiend loon ontvangen voor sommige werken en oefeningen, welke zij in mijn naam en uit liefde tot mij verricht hebben”. Een kloosterbroeder werd met de werkzaamheden in de keuken belast, en een ander ziende met welke zorg en oplettendheid hij het kookgereedschap reinigde, vraagde hem, waarom hij zich zoo vermoeide om het vaatwerk en andere zaken te schuren en te poetsen, daar dit weldra toch weer vuil en bespat zou zijn; hij gaf hem ten antwoord: „ik heb mijn arbeid aan de Moeder Gods opgedragen, en dewijl ik voor haar werk, mag ik haar toch geen vuil werk aanbieden”.

In dezen zin genomen, is de arbeid zonder twijfel een oefening van zuivere liefde tot God, die hiervoor als loon

in dit leven een overgrootte vermeerdering van deze deugd, en in het andere de heerlijkste vreugde geven zal.

De arbeid heeft nog een grootere waarde — hij is een offer, zooals de H. Cassianus zegt: „Het lichamelijk werk, met het berouw des harten vereenigd, is voor God het aangenaamste offer". — De ware liefde stelt zich niet tevreden met woorden alleen, al waren het ook de beste en zoetste, zij wil offers brengen; dat wordt zelfs door de natuurlijke liefde getoond, welke haar teedere en hartelijke woorden met kostbare geschenken doet gepaard gaan. In wiens hart nog een vonk van dankbare liefde gloeit, zal zich gedrongen gevoelen om God, Wien hij alles te danken heeft, die zulke groote offers voor hem gebracht heeft, om den Hemelschen Vader, die hem geschapen, alle krachten en vermogens naar lichaam en ziel geschonken, en zelfs zijn eenig geboren Zoon voor hem geslachtetofferd heeft, om den goddelijken Zoon, die om zijnentwille den hemel verlaten en een hulpbehoevend kind heeft willen worden, die bloed en leven aan een schandig kruishout gegeven heeft, om den H. Geest, die tot zijn heiliging is nedergedaald, die zijn hart tot tempel koos om daarin, met zijn ziel als een bruid vereenigd, God te loven en te prijzen, — zulk een hart, dat al deze weldaden erkent, zal gedwongen zijn dezen oneindig milddadigen God ook offers aan te bieden. Waar is het kind, dat met een hart vol gevoelens van dankbaarheid niet verlangt, om zijn goede ouders die dankbare liefde door het een of ander geschenk te toonen?

Maar welk offer, welk geschenk kan een arm schepsel den oneindig rijken God aanbieden? Er bevindt zich ergens een arm huisgezin, waar vader en moeder ziek te bed liggen; een rijke grondeigenaar hoort van de ellende, die in dat huisgezin heerscht, van den nood en honger der kinderen; door medelijden bewogen zendt hij elken dag naar dat huisgezin alles wat zij noodig hebben, zorgt voor den geneesheer en de medicijnen, voor versterkend voedsel enz. Na zijn herstelling gaat de vader naar zijn weldoener, en betuigt met een diep geroerd gemoed zijn dankbaarheid voor al de ontvangen weldaden, en wenscht vurig hem ook door daden zijn dank te kunnen betuigen; daarom biedt hij zich aan eenigen tijd voor hem en bij hem te werken, geheel tot

zijn dienst te zijn, en zoo betoont hij zijn weldoener zijn offervaardige, dankbare liefde. — Ook het kind, dat nog niets heeft om te geven, plukt eenige bloemen om deze, tot een schoonen ruiker of krans saamgevlochten als bewijs van eerbied en dankbaarheid den ouders of meesters aan te bieden. In het Oosten zal een vorst nooit een land, gewest of huis binnentreden, zonder dat hem geschenken worden aangeboden; zelfs de herder snelt heen om door een jong lam, of door boter en kaas, welke hij aanbiedt, zijn onderdanigheid te betuigen. Een vriend geeft gaarne uit dankbare liefde het offer van zijn eigen leven voor zijn vriend. Om dus dengenen, wien wij onzen eerbied, hoogachting en dankbaarheid betuigen willen, een offer te brengen, heeft in de natuur van den mensch diepe wortels geschoten.

Wat nu zal de arme werkman zijn beste vrienden en weldoeners als offer aanbieden? Een zeer kostbaar geschenk: het werk zijner handen is het brand- en dankoffer, dat hij God aanbiedt, om Hem bewijzen zijner liefde te geven. En kan er een Gode aangenamer werk zijn, dan wel de krachten en vermogens, welke dezelfde goede God ons heeft geschonken, tot dienst, tot eer van den Allerhoogste aan te wenden? Als op de lentemorgens de bloemen hun kelken openen en hun welriekenden geur tot den troon van den Schepper doen opwaarts stijgen, en haar schoonheid tot verheerlijking van God ten toon spreiden, — gelijk de leeuwewrik zijn vlerken uitslaat en zich kweelend en jubelend hemelwaarts verheft om Gode ter eer een loflied te zingen, — gelijk de donder over de aarde rolt en bliksemschichten het luchtruim doorklieven om Gods macht en grootheid te verkondigen, — in het kort, gelijk geheel de natuur onophoudelijk den Eeuwige lof en dank geeft, zoo verheft ook de werkman, na den dag in welbesteden arbeid voleind te hebben, zijn oogen en hart hemelwaarts naar den troon van God, om zijn volbrachten arbeid, zijn dagelijksch werk aan God toe te wijden als tol zijner dankbare liefde. En zeker zal dan ook voor hem de hemel zich openen, en de Eeuwige Vader ziet met welbehagen op hem neêr, zeggende: „*deze is mijn welbeminde zoon, in wien ik mijn welbehagen gesteld heb*”. (*)

(*) Matth. XVII: 5.

En al is de arbeid ook de vrucht der ongehoorzaamheid onzer stamouders, zoo biedt hij den werkman een geschikte gelegenheid om aan het groote zoenoffer deel te nemen, dat de tweede Adam der goddelijke gerechtigheid gebracht heeft. De arbeid vereenigt de bittere zweetdruppelen, welke hij den mensch doet storten, met het bloedig doodszweet, dat zijn goddelijk voorbeeld in den hof van Gethsemani bedekte. En zeker zal ook tot hem, als de arbeid zijn gemoed menige smartelijke klacht doet ontsnappen, een engel nederdalen om hem te versterken, zoodat hij wederom vol moed kan uitroepen „*Vader, niet mijn wil, maar de uwe geschiede*.” (1) Aan het kruis van zijn dikwijls zoo zwaar beroep gehecht, erkent hij met den goeden moordenaar dat-gene te lijden wat hij verdient, en offert zijn lasten en moeilijkheden op als een boete, als zoenoffer voor zijn bedreven zonden, van het misbruik dat hij van zijn krachten en vermogens tot dienst van de hel gemaakt heeft, en voldoet alzoo de schuld, welke hij op zich heeft geladen, boet de straf uit, welke hij voor zijn ongehoorzaamheid verdiend heeft.

Ja, christelijke werkman, luister naar hetgeen de Apostel zegt, die God uitgekozen heeft, „*heeft hij ook vooruit bestemd om gelijkvormig te worden aan het beeld zijns zoons*”. (2) Het mensch geworden Woord des Vaders nu heeft de wereld door moeiten en lijden verlost, en als hij u doet deelen in zijn moeiten en lijden, daar hij u tot zulk een lastigen staat heeft beschikt, als hij u deel laten nemen in het zoenoffer, dat hij voor de zonden der wereld gebracht heeft, en dat niet kan ontbreken, zoolang de wereld niet ophoudt te zondigen, zoo is dit een zeker kenteeken uwer uitverkiezing; het is een bewijs, dat gij een lid van dat lichaam zijt, dat voor de ongerechtigheden der wereld is gekruisigd geworden. En naar mate gij aan het zoenoffer van Christus deelneemt, zult gij ook deel hebben in de heerlijkheid van den in den hemel heerschenden Verlosser; — nu een lidmaat van het gekruisigd lichaam, wiens hoofd met doornen gekroond is, eenmaal een lidmaat van den verheerlijkten Christus, die de kroon des konings van hemel en aarde draagt, — een kleine dienst: een overgroote belooning!

(1) Luc. XXII: 42.

(2) Rom. VIII: 29.

Eindelijk zullen juist uw moeiten en arbeid bewerken, dat uw gebeden, welke gij den goeden God opdraagt, des te zekerder zullen verhoord worden. Zie, Jesus bad niet alleen voor de arme zondaars „*Vader! vergeef hun! want zij weten niet wat zij doen!*” (1) — maar hij offerde ook zijn lijden aan den hemelschen Vader op om des te zekerder verhoord te worden. Ook de Heiligen, als zij zich in gewichtige aangelegenheden tot God wendden, hebben zeer dikwijls hun gebeden kracht bijgezet door buitengewone werken van boetvaardigheid, door vasten, lijfkastijdingen en andere boetplegingen. En is nu de arbeid niet zulk een werk van boetvaardigheid, eenigermate een smeekoffer, dat Gods medelijden opwekt, 's Heeren barmhartigheid afsmeekt? Ja, als de engelen des hemels de zweetdruppelen van den ijverigen werkmans verzamelen om ze voor Gods troon neer te leggen: dan dauwen zij als parelen van hemelsche genaden weder op hem neder, en eenmaal zullen zij als een kostbaar edelgesteente aan zijn kroon schitteren. Daarom zegt een godvruchtige schrijver: „Het zweet van den arbeid is voor de handen een grooter sieraad, dan een met edelgesteente bezette ring voor den vinger; terwijl het ook meer winst zal afwerpen, omdat de arbeid een onuitputbare bron is, waaruit men heil en zegen voor tijd en eeuwigheid scheppen kan”. En ook Jesus, Sirach's wijze zoon, getuigt: „*Het leven van een arbeider, die zich van het noodige voorzien kan, is zoet, en een schat is daarin te vinden*”, (2) — een schat met welchen de vrome werkmans den hemel bemachtigt.

Volgens de eenparige leer der Heiligen is de arbeid daarboven nog een der krachtigste middelen tot heiliging, daar hij voor vele bekoringen behoedt, en in vele anderen leert en helpt zegepralen. Waar liefde tot den arbeid heerscht, daar kan de liefde tot de ondeugd geen ingang vinden; de geest wordt bewaard voor verkeerde gedachten en buitensporigheden, wordt minder bekoord en in een gelukkigen vrede bevestigd. De monnik Dorotheus verzamelde dagelijks steenen aan den oever der zee, en bouwde daarvan telken jare een toevluchtsoord voor zieken. Toen iemand hem nu vroegde, waarom hij zijn lichaam toch zoo verwondde, gaf hij ten ant-

(1) Luc. XXIII: 34.

(2) Eccli. XL: 18.

woord: „Omdat het mij anders zou dooden”. Ja, het paard, dat werkeloos in den stal staat, en intusschen goed voedsel krijgt, wordt dartel en wild, slaat met den moedigen berijder op hol, om hem wellicht met geweld in een afgrond te slingeren. Zoo gaat het ook met hem, die zijn lichaam met zorg onderhoudt en verpleegt, en zich daarenboven nog der werkeloosheid overgeeft. Het vleesch, dat altijd in strijd is met den geest, wordt meer en meer machtig en zal hem dan ook des te gemakkelijker en des te spoediger overwinnen, en hem in een peilloozen afgrond der hatelijkste en doemwaardigste zonden neerploffen. Derhalve zegt de H. Geest dat hij, die zijn zoon vertroetelt en hem in zijn jeugd den teugel viert, geen acht geeft op zijn doen en laten, hem hardnekkig terug vinden en slechts ongehoorzaamheid van hem ontvangen zal. (1) De arbeid daarentegen verzwakt de zinnelijke neigingen, en brengt ze ten onder, omdat hij lastig is voor de menschelijke natuur en haar pijn veroorzaakt, hij ontnemt den lust haar neigingen in te volgen. Van deze waarheid innig overtuigd geeft de H. Augustinus de volgende vermaning: „schenken wij ons lichaam geen ongeoorloofde krachten, opdat het geen strijd voere tegen den geest”. Hij, die werkt, wordt slechts door één duivel, die zich der ledigheid overgeeft, door ontelbare duivels bevochten. Brengt de mensch zijn dagen in het voor zoo velen gelukkig „niets doen” door, dan komt de vijand en zaait onkruid, (2) een onbewerkte akker is vol met distels en doornen: zoo staat ook een trage ziel aan alle verleidingen tot kwaad, aan alle bekoringen en schandelijke inblazingen van den duivel blootgesteld. Zij mag vergeleken worden met een ploegschaar, welke niet gebruikt en door den roest verteerd wordt, of aan een stilstaand water, aan een moeras, waarin slechts vuiligheid en ongedierte welig tiert. Daarom is de ledigheid een vijandin van het lichaam en der ziel, en werkelijk, zooals het spreekwoord zegt, een begin van alle ondeugden, terwijl door den arbeid alle bekoringen, welke satan inblaast, overwonnen worden.

Ook nog heeft de arbeid dezelfde waarde als de deugden, ja, is zelfs een deugd en leerrijke school, waar de meest verschillende christelijke deugden beoefend worden. Volgens het gevoelen van

(1) Cfr. Eccli. XXX: 9 — 12. (2) Cfr. Matth. XIII: 25.

den H. Augustinus is deugd de ware orde, en zonder orde kan er inderdaad geen deugd bestaan, en daar, waar orde heerscht, bloeien ook talrijke deugden. Treedt een huisgezin binnen, en men kan zich aanstonds van deze waarheid overtuigen. In gelijken zin zegt ook de H. Ignatius: „Gaaf in een kloostergemeente en als gij overal orde en regeltucht bespeurt, zegt dan gerust: Hier is God.” Nu kan echter de orde alleen door moeite en arbeid hersteld en in stand gehouden worden. Welke vrede, welke heilige kalmte, welk geluk heerscht daar, waar alles op zijn plaats en een ieder in zijn bediening, bij het hem aangewezen werk te vinden is! „De vrede is de rust der orde” zegt de H. Augustinus; het is voldoende, dat de trage een op hem rustenden plicht vergeet of veronachtzaamt, en de schoone, zachte overeenstemming is verbroken.

Uit een ander oogpunt beschouwd, zien wij nog duidelijker, welken invloed de arbeid op den bloei der deugden uitoefent, en tot onze verwondering zullen wij dan moeten bekennen, dat de christelijke arbeid een bestendige oefening van deugden is. De goddelijke Heiland heeft gezegd: „*Zoo iemand na Mij wil komen, die verloochene zich zelve, en neme zijn kruis op en volge Mij na.*” (1) Geheel de beoefening der deugden is dus op de zelfverloochening gegrond, die trapsgewijze tot volmaaktheid, tot gelijkvormigheid met Jesus Christus leidt. Wat echter is meer tot de beoefening der zelfverloochening geschikt dan juist die arbeid, welke met een goede meening verricht wordt! Wie dag op dag zijn handen aan denzelfden afmattenden arbeid slaat, hetzij op het veld of in de werkplaatsen, moet zich zelve voortdurend overwinnen, die moet geheel zijn natuur verloochenen, welke in meerdere of mindere mate tot gemak, traagheid, vrijheid en ongebondenheid geneigd is; de arbeid is dus terecht een ware en eigenlijke oefenschool voor deugden, hij is een aanhoudende boetvaardigheid. Toen Adam had gezondigd, sprak de Heer: „*De aarde zij gevloekt om uw werk: in kommer zult gij er van eten al de dagen uws levens. In het zweet uws aanschijns zult gij uw brood eten;*” (2) met deze woorden wilde God het eerste menschenpaar niet alleen voor hun ongehoorzaamheid straffen,

(1) Matth. XVI: 24. (2) Gen. III: 17 — 19.

maar hen ook een boete opleggen. Adam onderwierp zich met een vernederd en vermorzeld hart aan het vonnis van God, en bracht de 900 jaren zijns levens in boetvaardigheid door; en aldus is de arbeid voor een ieder een middel tot boetvaardigheid, zooals reeds hierboven aangetoond is. Verder is de arbeid nog bijzonder geschikt om zoowel den geest als het vleesch te vernederen, en dit des te meer, naarmate het werk zelf geringer en onaanzienlijker is; de ootmoedigheid echter blijft niet alleen, doch zal ook door andere deugden gevolgd worden.

De H. Dorotheus verhaalt, dat een kloosterling aan een geleerden en ervaren man de vraag stelde, waarin de ootmoed bestaat, en daarop het volgende antwoord ontving: de ootmoedigheid is een wonderbare, goddelijke zaak, en het beste middel om ze te verwerven is een aanhoudende handenarbeid, met wijsheid en heiligheid verricht. Hij bedoelde den arbeid, niet verricht op de wijze van hen, die zich daarbij slechts door tijdelijk voordeel en aardsch gewin laten geleiden, maar die arbeid, welke met een zuivere meening, uit liefde tot God en met verlangen Hem te behagen en te dienen, verricht wordt; elke arbeid, die voortspruit uit het streven om onze evennaasten te helpen, de Heiligen na te volgen, onze eigene zonden en die van anderen uit te boeten, en eindelijk het heil der zielen te bevorderen, in het kort, die arbeid, welke een volslagen dienst van liefde tot God en den evennaaste is. De H. Augustinus geeft de verzekering, dat er geen krachtiger middel bestaat om den hoogmoed te genezen dan een aanhoudend werken, overeenkomstig het woord van den koninklijken profeet *„hun hart werd vernederd in den arbeid.”* (*) De ootmoedigheid echter is de grondslag van alle andere deugden; ja, de bron van alle heiligheid en volmaaktheid; derhalve is dan ook de beoefening van alle andere deugden bij den arbeid gemakkelijk, de beoefening der gehoorzaamheid, van het geduld, der zachtmoedigheid, van liefde tot God en den naaste. De H. Basilius bevestigt dit, als hij zegt: „de arbeid, goed verricht, is een aaneenschakeling van deugden, want zij bevat alle geboden des Heeren in zich, en vooral den ootmoed, welke de moeder

(*) Ps. CVI: 12.

van elke deugd, en van een menigte goederen vergezeld is". „Gelijk wij zonder licht niet kunnen zien, zegt Philo, zoo kunnen wij ook zonder arbeid geen deugden beoefenen; het licht is een noodzakelijk middel voor de oogen en het voorwerp, de arbeid is het middel tussehen den geest en de deugd".

Van de deugd echter, welke de kostbaarste schat van den armen werkman is, en die hem meer siert dan de zuiverste parelen en diamanten den rijke, zegt de H. Bernardus: „Te vergeefs verlangt hij de hemelsche glorie te verwerven, die niet eerst met deugden versierd is, want de deugd is de weg der glorie, door de deugd geraakt men tot de eeuwige eer en glorie". En de H. Chrysostomus vraagt: Wat schijnt u in het leven zoet en aangenaam? Een uitgelezen tafel, gezondheid des lichaams, groote eer of overvloed en rijkdom? O, dat alles is in vergelijking met de zoetheid, welke op de deugd volgt, slechts zuur en bitter, want niets zal in het uur des doods meer vreugde en troost verschaffen dan een deugdzaam leven, dat ons de hoop op de toekomstige goederen verzekert". Niet het minst zal de arbeid van den christen de verdiensten voor de eeuwigheid vermeerderen: wel hecht de arbeid den mensch met duizend ketenen aan het aardsche, zijn stof en naaste doel verbindt den mensch met de grenzen dezer wereld, maar het christendom heeft deze banden verbroken, het heeft den arbeid met het andere leven in verbinding gesteld, en juist datgene, wat het meeste naar beneden trekt, zal tot een vlucht naar boven strekken. De hamer, de ploeg, de bijl zullen niet uitsluitend gereedschappen zijn om in zweet en moeite het dagelijksch brood te verdienen, maar ook om het brood van het eeuwig leven te verwerven. De christelijke arbeid, in naam en in den geest van Jesus verricht, deelt ook in zijn verdiensten, en Hij, die de haren des hoofds heeft geteld, telt ook de zweetdruppelen van den werkman; Hij, die het weenen van Agar in de woestijn hoorde, hoort ook de zuchten van den werkman, om ze in het Boek des levens op te teekenen. Wie nu heeft recht en redenen om zich met ijdel zelfbehagen boven den werkman te verheffen. Hoe gering zullen op den dag der vergelding de verdiensten van sommigen zijn, die zich,

zooveel als in hun vermogen was, aan den last van den arbeid hebben onttrokken, tegenover den Gode getrouwen werkman, die zich dag op dag uit liefde tot God afslooft? Moge hij in de wereld zonder achting blijven, niemand zijn arbeid schatten, moge hij hem een gering loon opleveren, moge hij onbeweend in het graf dalen, hier beneden vergeten worden, — daar boven is voor hem een plaats bereid in het huis des Vaders, daar wacht hem het zegeloon van zijn trouwvol, opofferend leven, want de Eeuwige Godspraak zelfs getuigt zulks „*de arbeider is zijn loon waardig*”. (1) En dit loon zal zonder twijfel des te grooter zijn, naarmate de ijver van den vromen werkman dien van onzen goddelijken Meester gelijk is, die gedurende zijn sterfelijk leven niet een enkelen dag liet voorbijgaan zonder te werken, en met volkomen recht zeggen kon: „*Arm ben ik en werkzaam van mijn jeugd af*”. (2) Zooals reeds gezegd is, was onze goddelijke Verlosser tot aan zijn dertigste jaar een eenvoudig werkman, een helper in de werkplaats van den H. Josef, alwaar hij in het zweet des aanschijns zijn dagelijksch brood verdiende. Het nut en den zegen van den arbeid erkennende, hebben de heilige kluizenaars en monniken, die de kloosters van Nitias en Thebaïs bevolkten, zich voortdurend, tot in hun hoogen ouderdom, met verschillende werkzaamheden bezig gehouden, hebben grijsaards, ofschoon reeds lang gebukt onder den last der jaren, toch nog elken dag met eigen handen den maaltijd bereid, zoowel voor zichzelf als voor degenen, die hen kwamen bezoeken; zij hebben het hun benoodigde water, zooals Cassianus verhaalt, ofschoon zij het gemakkelijk op een andere wijze tot aan de poort van het klooster hadden kunnen leiden, veel liever een Romeinsche mijl ver met groote inspanning aan de bron willen halen, het woord van den Apostel indachtig „*een ieder nochtans zal zijn eigen loon ontvangen naar zijn eigen arbeid*”. (3) Met zulke gevoelens was een kleermaker bezielde, die door een zware ziekte overvallen werd; toen hij zijn einde voelde naderen, verzocht hij om zijn naald, en ze in de hand houdende, riep hij vol vreugde uit: „O naald, ik heb u niet gebruikt dan uit liefde tot God, niet een

(1) Luc. X : 7. (2) Ps. LXXXVII : 16. (3) 1 Cor. III : 8.

enkelen steek gedaan, dan alsof ik voor Christus zelf een kleed maakte, gij zult nu als sleutel dienen om voor mij den hemel te openen, u breng ik Christus den Heer, mijn Verlosser", — met welke woorden hij zacht ontsliep.

Arbeid en zorgen zijn in waarheid de sleutel, welke ons de deur des hemels openen zal. Als de strenge Romeinsche Censor Cato iemand in de burgerij van Rome wilde opnemen, had hij de gewoonte om diens handen te betasten; bespeurde hij dat ze teeder en zacht waren, dan wees hij hem als een vertroeteld mensch af, voelde hij ze ruw en eeltig, dan droeg hij hem als een werkzamen op de lijsten voor. Zoo zullen ook de kinderen der menschen voor Gods rechterstoel staan en hun handen moeten toonen: — wees, zoo zij tegen ons zullen getuigen, want een ieder zal volgens zijn werken beloofd worden. „God beloofd zijn vergeldingen niet aan luiaards en lediggangers, maar aan werkzamen en volijverigen, het loon is den arbeid toegezegd", schrijft de H. Ambrosius. En nu voorzeker begrijpen wij ook het woord van den H. Hieronymus „de arbeid wordt goed betaald, waarom ons geen moeite te groot en geen tijd te lang moet schijnen, dewijl wij daardoor de glorievolle eeuwigheid zullen verwerven". En zelfs in het licht der rede beschouwd, is de arbeid een der grootste weldaden en zekerste vertroosting van dit sterfelijk leven. Het is een onbetwistbare waarheid, dat de mensch, die niet werkt, door een doodelijke verveling overvallen wordt, zoodat het leven hem rechte tot last strekt. Als daarentegen een ongelukkige, in droefheid verzonken mensch met ijver aan den arbeid gaat, dan zal hij troost vinden, ja, eigenlijk is hij reeds getroost. Niemand in de wereld is zoo beklagenswaardig als een luie, trage mensch, die volstrekt niet zoekt te werken; mismoedigheid en verdriet vervullen zijn gemoed, en zijn nutteloos leven wordt voor hem een ware last. Ik bedoel hier, zooals men zelf wel zal begrijpen, zulk een ledigganger, die in het algemeen niets uitvoert, en wiens geest door werkeloosheid allengskens verstompt, gelijk de arm van een werkmans tengevolge van lang aanhoudenden arbeid van lieverlede als verlamt, en het zekere gevolg daarvan is, dat onvermijdelijke verveling de dagen van zulk een ledigganger verbittert, en dat hij einde-

lijk in verwijfdheid en schande ten gronde gaat. „*De mensch wordt geboren tot den arbeid*”, zegt de H. Schrift, „*en de vogel tot de vlucht*”; (*) een vogel echter, die zich niet in het luchtruim verheft, maar op de aarde rondkruipt, verhongert en komt ellendig om, en de mensch, die niet werkt, wordt stompzinnig, door droefgeestigheid overvallen, voor wier invloed hij niet kan behoed worden door alle verstrooiingen en genoegens, waaraan hij zich overgeeft om haar kluisters van zich af te schudden. Van den anderen kant echter is het ook zeker, dat de droefgeestige geheel getroost zal zijn, zoodra hij ernstig een werk ter hand neemt. En naarmate van zijn arbeid verwijdert hij zich ook meer van den afgrond der vertwijfeling, en herkrijgt een opgeruimd leven. Daarom is de arbeid ook een der krachtigste midde-len ter vertroosting, dat men iemand in de droefheid kan aanbevelen; de liefde tot den arbeid is het kostbaarste erfgoed dat een vader zijn zoon kan achterlaten. Als de kunstenaar wederom naar zijn penseelen, de koopman naar zijn handelsboeken, de soldaat naar zijn wapenen, de handwerksman naar zijn gereedschappen grijpt, zal de droefheid vluchten, de smart verdwijnen, hetgeen ons door de dagelijkse ondervinding geleerd wordt. Of heeft ook de handwerksman, de daglooner, de fabrieksarbeider niet evenzeer een gevoelvol, voor leed en smart niet minder toegankelijk hart, dan zij, die tot de hoogere standen behooren? En toch kunnen gene bij overkomende ongelukken, bij rampen en beproevingen, eerder moed vatten dan deze en waarom? Omdat gene door gedurig werken hun kommer verdrijven, terwijl deze den hunnen door mijmeren en nadenken meer en meer toegang geven. Zonder twijfel zal het ongeluk ook den werkman menigmaal tranen doen storten, maar deze zijn niet bitter en zullen opdrogen, zoodra hij wederom in de drukte van den arbeid is. Derhalve mag Berthold Auerbach met volkomen recht schrijven: „men zegt, dat de ledigheid het begin is van alle ondeugden; het eerste, dat daaruit voortvloeit, is de verveling, men weet niet waarmede men zich zal bezig houden. Slechts werkzame menschen zijn uit hun aard vroolijk, vreedzaam en goedaardig, lediggangers echter worden

(*) Job V: 7.

tot drank- en speelzucht verleid, zij worden verdrietig, korzelig, listig en slecht, en daarom vindt men in vele voornamen standen ondeugden van allerlei aard".

En een ander schrijver zegt: „er is slechts één specerij, die iets tot een edel, den mensch waardig genot maken kan, — dat is het bewustzijn daarvoor gewerkt, en dat genoeg door moeite gekocht te hebben". — „Wie over dag droomt, stelt zich aan het gevaar bloot om slapeloze nachten te hebben, en des morgens met een verward hoofd en matte leden zijn legerstede te verlaten. De dag is ons gegeven om te waken, om onze oogen open te houden en zorg te dragen, dat geen uur nutteloos voorbijgaat". — „Het is een zegen van den zwaren lichaamsarbeid, dat hij de folterende gedachten aanstands ten onder brengt, en ten allen tijde is het daaraan te danken, dat ze niet tot volle helderheid geraken, om de overwinning te behalen. Hoe vele duizenden gedachten liggen onderdrukt en verminkt in het brein, dat de vereelde hand bedekt, hoe vele pijnigende gevoelens verdwijnen echter ook, als deze hand zich uitstrekt", — zegt op een andere plaats dezelfde Berthold Auerbach. En nogmaals: „de eenzaamheid heeft een genezende troosteres, een vriendin, een speelgenoot — het is de arbeid. Die niet eenzaam geleefd heeft, weet niet wat de arbeid is".

Op zekere plaats woonde een arm handwerksman, een linnenwever, die elken dag, in den vroegen morgen reeds, in zijn werkplaats op het weefgetouw zat te arbeiden; godvreezend en vroolijk van gemoed, zong hij onder zijn werk menig schoon, godsdienstig of ander lied, naar gelang hij gestemd was; daarbij had hij een zoo heldere en krachtige stem, dat de burenen geen haan noodig hadden om uit den slaap gewekt te worden.

Dit aanhoudend zingen beviel echter niet aan een rijken koopman, die naast hem woonde, en daar deze voor middernacht dikwijls verhinderd werd te slapen door geldelijke zorgen, zoo werd hij in den vroegen morgen in zijn nachtrust gestoord door dat verwenschte gezang van zijn buurman. Hij dacht er daarom ernstig over na hieraan een einde te maken: verbieden kon hij het hem niet, want het zingen behoort, evenals bidden en werken, tot het huiselijk recht, waarin

niemand kan gestoord worden; hij moest dus een ander middel aanwenden, en ontbood nu den werkmán, wien hij vraagde, hoe hoog hij zijn zang schatte? Deze meende dat hij toch wel een dagloon waard zou zijn, daar hij hem zijn dagelijksche taak zoo verlichtte. Nu onderzocht de koopman wat de wever per dag won, doch zijn verdiensten waren niet groot; hierop deed hij het voorstel hem een maand lang vooruit te betalen, niet voor den zang, maar op voorwaarde dat hij voortaan niet meer zingen zou, — en werkelijk telde hij het geld voor hem neer. De linnenwever dacht, gemakkelijker kan men al niets verdienen, nam het geld en beloofde in zijn werkplaats zoo stil te zijn als een muisje. Thuis gekomen, telde hij het nog eens na, rammelde vol vreugde met de stukken, luisterde naar den klank, het was waarlijk goed geld, en zooveel had hij nog nooit bezeten. Alvorens zich ter ruste te begeven, beschouwde hij nog een oogenblik met welgevallen zijn schat, en legde hem 's nachts onder zijn hoofdkussen, uit vrees dat een dief hem zou wegnemen; te middernacht woude deze vrees nog in zijn hoofd, hij overdacht wat hij met dat geld zou doen, en wat hij uit kapitaal en rente kon trekken; als hij 's morgens opstond, waren zijn ledematen hem zoo zwaar als lood, zijn hoofd was in de war van de slapeloosheid en de zorgen, zijn hand zwaar en moei, en weigerde hem den dienst, het was zoo ver gekomen dat hij zelfs niet meer durfde zingen. De tijd ging langzaam en traag voorbij, zoodat hij het einde van den dag nauwelijks kon afwachten. Intusschen had hij nagedacht en kwam tot een vlug besluit, en reeds om 8 uur stond onze linnenwever in den winkel van den koopman. Met verlof, Mijnheer, zoo begon hij, hier is uw geld terug, het is een booze geest, die mij belet rustig te slapen. En nog voordat de koopman hem kon antwoorden, stond de linnenwever al aan de deur en zong met zijn heldere, volle stem:

Een frisch en blij gemoed

Gaat boven geld en goed.

Trilirum, Tralarum!

Terwijl de geneesheeren niet zelden reizen en verandering van klimaat voorschrijven, om een neerslachtig gemoed op te beuren en van het voorwerp der zorg af te trekken, dat

soms in een „vast denkbeeld” dreigt over te slaan, en menigmaal zelfs het leven in gevaar brengt, komt het niet bij hen op om ook aan werkzame menschen dergelijken raad te geven, want een ernstige bezigheid is voldoende, en is zelfs geschikter dan alle andere verstrooiingen: een ernstig werk verdrijft alle lastige gedachten.

De arbeid is voor verstandige menschen ook een middel om zijn gezondheid te sparen, en somtijds zelfs om de verloren terug te krijgen. Men ontmoet overal in de wereld jeugdige personen, die zichtbaar verkwijnen, omdat zij niet weten hoe den tijd te dooden; daarentegen verheugen zich de werklieden en dienstboden van zulke personen in de bloeiendste gezondheid. Van waar komt dit? Deze werken, de anderen voeren niets uit, en verzwakken door de ledigheid hun lichamen en gaan een vroegtijdigen dood te gemoet. Derhalve zegt de H. Schrift: *„De waarde eener sterke huisvrouw overtreft wat uit de eerste verte komt.... Zij staat op als het nog nacht is, verzorgt haar huis van spijs.... Zij gordt hare lendenen met kracht en sterkt hare armen.... Zij strekt hare hand uit naar iets groots, en hare vingers ratten de spil.... Zij geeft nauwkeurig acht op al wat omgaat in haar huis, en het brood der luiheid eet zij niet. Hare zonen staan op en roemen haar; haar man staat op en prijst haar.”* (*) „Het lichaam, dat der traagheid en ledigheid wordt overgegeven, zegt de H. Joannes Chrysostomus, is ook meer aan ziekten blootgesteld en misvormd, — dat echter door arbeid en bezigheden onderhouden en door vermoeienissen gehard wordt, is schooner en gezonder.” — Deze kostbare waarde van den arbeid voor het lichamelijk en geestelijk welzijn van den mensch werd door de Heiligen erkend, die om deze reden zulk een liefde voor den arbeid hadden. De H. Antonius, de Aartsvader der monniken, had in zijn hart als een nooit bevredigd verlangen naar den arbeid en bestendige bezigheden, en wenschte niets vuriger dan van alle traagheid en ledigheid bevrijd te blijven. Daarom bad hij in de woestijn tot God: „Heer, mijn God, Gij, Beschermers van mijn ziel en lichaam, zie genadig op mij neer en schenk uw dienaar de noodige kracht, opdat ik, in deze wildernis

(*) Prov. XXXI: 10 — 28.

verblijvende, mij voor uw aanschijn niet aan de ledigheid overgeef!" En hij hoorde tot zijn gerustelling deze woorden: „Wilt gij Gode welgevallig zijn, bid dan, en als gij niet kunt bidden, werk dan! Houd u altijd met het een of ander onledig, doe zooveel gij kunt en de hulp des Allerhoogsten zal u nooit ontbreken."

Een vader wilde kort voor zijn dood zijn kinderen den zegen van den arbeid aantonen, en zeide daarom dat hij al zijn geld en goed, voor hen vergaderd, in den wijnberg verborgen had. Na den dood van den vader werkten de zonen den wijnberg om, ten einde het geld te vinden; zij vonden nu den schat wel niet naar welken zij zochten, maar door hun arbeid bracht de omgespitte grond hun een veel rijkeren oogst dan te voren op, en hun ijver in het zoeken naar dien schat werd ruimschoots door een rijken oogst beloond. O, mochten daarom al degenen, die door hun staat genoodzaakt zijn te werken, de verhevenheid van hun stand erkennen, en zich beijveren daaruit nut en voordeel te trekken. O mochten zij toch beseffen, dat de goddelijke Voorzienigheid het hun zoo gemakkelijk heeft gemaakt den hemel te verdienen, waarom de H. Franciscus van Assisië den arbeid een genade noemt; ja, zij is in waarheid een genade, welke den werkmans den weg naar de gelukzalige eeuwigheid baant. Het leven van den vlijtigen werkmans vloeit regelmatig, rustig en gelukkig voort, zoo menige bittere smart, welke aan het hart van den rijken ledigganger knaagt, is hem onbekend, en dat is de zegen van den arbeid voor lichaam en ziel, voor tijd en eeuwigheid.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Hoedanigheden van den arbeid.

Zal nu de arbeid die vruchten opleveren, welke zoo even zijn aangetoond, dan is daartoe de zegen van God noodzakelijk, want, zooals de wereldapostel zegt: „Zoo is dan noch *„hij, die plant, iets, noch hij, die begiet, maar God, die den wasdom geeft”*. (1) Zal echter de arbeid Gode welgevallig zijn, en den zegen des Heeren op zich trekken, dan moet hij volgens het gevoelen van den H. Franciscus van Assisië twee eigenschappen bezitten, waarom hij zegt: dat zij, „wien de Heer de genade van te arbeiden heeft gegeven, arbeiden *„getrouw en godvruchtig.”*

De arbeid is even als een talent, dat de mensch met trouw en nauwgezetheid moet besteden en benuttigen; ook daarop is de Evangelische parabel van toepassing: „*Na langen tijd nu kwam de Heer van die dienstknechten en hield rekening met hen. En hij, die vijf talenten ontvangen had, trad toe en bracht vijf andere talenten zeggende: Heer! vijf talenten hebt gij mij overgegeven: Zie, vijf andere heb ik daarbij gewonnen. Zijn Heer zeide tot hem: Zeer wel, gij goede en getrouwe dienstknecht, omdat gij over weinig getrouw zijt geweest, zal ik u over veel stellen: ga in tot de vreugde uws Heeren. Ook hij, die de twee talenten had ontvangen, trad toe en zeide: twee talenten hebt ge mij overgegeven: zie, twee andere heb ik gewonnen. Zijn Heer zeide tot hem: Zeer wel, gij goede en getrouwe dienstknecht! omdat gij over weinig zijt getrouw geweest, zal ik u over veel stellen: ga in tot de vreugde uws Heeren!*” (2) Doch de luie dienstknecht, die zijn talent in den grond gegraven, en aldus met hetzelfde gewerkt en geen winst gedaan had, werd op bevel van den Heer daarbuiten in de duisternis geworpen, „*waar geweent zal zijn en geknars der tanden*”. (3) Niet zonder redenen geeft dus de Prins der Apostelen den raad „*Zoo iemand dient, hij diene als uit een kracht, die God verleent; opdat God in alles verheerlijkt worde*”. (4)

(1) 1 Cor. III: 7. (2) Matth. XXV: 19 — 23. (3) Ibid. 24 — 30.

(4) 1 Petr. IV: 11.

Tot deze getrouwe vervulling der plichten van zijn levensstaat is op de eerste plaats noodig, dat men alles wat ons wordt opgelegd, gewillig verricht, zelfs al zou het met onze neiging en zin niet in overeenstemming zijn, en ons ook menige opoffering en moeilijkheid kosten. Niet onze wil, maar die van God moet geschieden; het was voorzeker een zeer groot offer, dat de menschgeworden Zoon van den Eeuwigen Vader brengen moest, hetgeen duidelijk genoeg blijkt uit de vurige bede, welke hij, door smart overweldigd, naar den hemel richtte: „*Mijn Vader! indien het mogelijk is, laat dezen kelk mij voorbijgaan*”, — doch den wil zijns Vaders kennende, dat hij den lijdenskelk zou ledigen, voegde hij er ook aanstonds bij: „*nochtans niet gelijk Ik wil, maar gelijk Gij*”. (1)

Ja, God zelf legt ons den levensstaat op, den een dezen, een ander genen, en schenkt ook de daartoe noodige genade en sterkte; een ieder derhalve moet tevreden zijn met dien stand, waartoe God hem bestemd heeft, hij moet de daaraan verbonden moeilijkheden gaarne op zijn schouders nemen, geleid door die heerlijke overtuiging, welke het geloof ons instort, dat, hoe zwaarder de plichten van onzen levensstaat zijn, hoe meer zij in strijd zijn met onze neigingen, ook onze verdiensten des te grooter in Gods oogen zijn zullen. „Er is geen arbeid, hoe zwaar hij ook wezen moge”, sprak dikwijls de H. Franciscus, „dien ik niet gaarne uit liefde tot mijn Heer Jesus Christus op mij zou willen nemen”. De H. Vincentius à Paulo zegt: „Zij, die uit al te groote vrees zich overlast te zullen aandoen of te lijden, voor moeiten en arbeid vluchten, dewijl zij deze als te zwaar beschouwen, volgen de behoedzaamheid des vleesches, zijn weinig bruikbare menschen en slaven der zinnelijkheid”. Een zeker iemand, die anderszins voortreffelijke hoedanigheid en zeer veel geschiktheid bezat, kon geen lust en genoegen in den arbeid vinden, en om zich hieraan te onttrekken, hield hij zich lam. Op zekeren dag nu hield hij een groote schaar in de hand, welke op zijn voet viel, het scherpe punt drong in het vleesch en maakte hem werkelijk en voor altijd lam. Zoo straft God niet zelden degenen, die zich niet gewillig onderwerpen aan

(1) Matth. XXVI: 39.

den arbeid van dien levensstaat, welke hun door God is aangewezen, of die niet kunnen duldten, dat anderen een gemakkelijk beroep hebben. De trouwe werkman echter vindt het billijk en rechtvaardig, dat de goede God hem dat op de schouders legt, wat hij dragen kan. Hij denkt, zooals de H. Basilius gezegd heeft, „de hand legt den voet niet op wat zij zelf doen kan, en de voet spaart op zijn beurt de hand; de hand zelf laat niet toe, om, als zij iets moet dragen, de geheele zwaarte of een groot gedeelte daarvan op een enkelen vinger te laden, maar elk lid is onder de leiding der steeds wijze natuur op zulke wijze werkzaam, welke met zijn krachten in overeenstemming zijn; het sterkere helpt het zwakkere, allen dragen het hunne tot het werk bij, en zoo komt het door een gemeenschappelijke samenwerking van alle ledematen volkomen tot stand”. Die zoo denkt, dat de alwijze God een ieder volgens zijn krachten en bekwaamheden oplegt, wat hem nuttig en heilzaam is, van diens lippen zal nooit een klacht rollen.

Tot getrouwheid in zijn beroep wordt dus ook vereischt, dat men zijn krachten en bekwaamheden zoo goed mogelijk aanwende, waarom de H. Geest vermaant: „*Al wat uw hand te doen vindt, doe dat met ijver; want er zal geen werk, geen overleg, geen wijsheid, geen wetenschap meer zijn in de onderwereld, werwaarts gij u henen spoedt*”. (1) En de goddelijke Heiland leert ons: „*een iegelijk, wien veel is gegeven, van dien zal veel worden gevorderd: en wien veel is betrouwd, van dien zal men te meerder eischen*”. (2) Van deze waarheid doordrongen zegt ons ook de H. Basilius: „Hij, die ons geschikte krachten voor den arbeid gaf, zal in den dag des oordeels een vlijt eischen, welke daarmede in overeenstemming is geweest.” Die niet bewust is, dat men om Gods wil te volbrengen werkt, en daarom ook niet nauwgezet zijn krachten inspant, die veroorlooft zich, waar hij zulks maar kan, duizenden diefstallen ten opzichte van zijn plicht. Zelfzucht, grillen, eigenzinnigheid, gemakzucht, eigenbelang, behaagziekte, ijdelheid, huichelarij zullen hem tot vele fouten, gebreken en nalatigheden brengen, en daardoor zijner ziel een niet geringe schade toebrengen. Met klem en nadruk zegt

(1) Eccl. IX: 10. (2) Luc. XII: 48.

hieromtrent de H. Basilius: „een ieder moet op zijn arbeid bedacht zijn, er zich met ijver en vlijt op toelaggen, en hem als voor Gods oogen met onvermoeide naarstigheit en groote zorgvuldigheid onberispelijk verrichten, zoodat men steeds zeggen kan: „*Zie, gelijk de oogen der dienstknechten blikken op hunner heeren hand, gelijk de oogen der dienstmaagd op harer vrouwe hand, alzoo zijn onze oogen gecastigd op den Heere, onzen God*”, (*) waarom men niet van het eene werk tot het andere, van de eene werkplaats naar de andere loopen moet.” Zoo wilde deze heilige ordestichter alle gewetenloosheid voorkomen, alle wanorden en eigenzinnigheden verhinderen, en der onverantwoordelijke tijdverkwisting een dam opwerpen.

Deze nauwgezette getrouwheid in zijn staat bevat reeds een groote belooning in zich: een hart vol rust en vrede, het genoegelijke bewustzijn van getrouwe plichtsvervulling, een onverstoorbare opgeruimdheid der ziel, een zich nooit verloochenend geduld, ook bij den moeielijksten arbeid. Doch daarenboven moet men zich nog voor een gevaar in acht nemen, zal op den arbeid de zegen des Heeren rusten. Hoe beter en zorgvuldiger, met hoeveel meer nut wij werken, des te meer is het hart geneigd zich in ijdel zelfbehagen te verheffen. Talenten, kennis, bekwaamheden, lof der menschen, het besef zijner bekwaamheden, misschien zelfs zijner onmisbaarheid, — deze en zoovele andere omstandigheden brengen de nederigheid in gevaar, zonder welke de deugd geen de minste waarde in Gods oogen hebben zal. Doch een sterkere, Jesus, die zich zelf als voorbeeld van ootmoed en zachtmoedigheid stelt, moet ons huis bewaken en dien vijand overwinnen, opdat wij in navolging van Jesus ootmoedig arbeiden. In dezen spiegel zien wij onze gebreken en zwakheden, onze fouten en nalatigheden, onze luimen en onwilligheid, onze traagheid en zucht naar gemak, welke zich in onzen dagelijkschen arbeid mengen. En onze arbeid zal ons een erbarmelijk lapwerk toeschijnen, en wij hebben waarlijk geen redenen ons daarover te verheffen.

Bovendien hebben wij redenen genoeg ons te verootmoedigen, als wij onze verhouding tot den arbeid beschouwen.

(*) Ps. CXXII: 2.

den arbeid van dien levensstaat, welke hun door God is aangewezen, of die niet kunnen dulden, dat anderen een gemakkelijk beroep hebben. De trouwe werkman echter vindt het billijk en rechtvaardig, dat de goede God hem dat op de schouders legt, wat hij dragen kan. Hij denkt, zooals de H. Basilius gezegd heeft, „de hand legt den voet niet op wat zij zelf doen kan, en de voet spaart op zijn beurt de hand; de hand zelf laat niet toe, om, als zij iets moet dragen, de geheele zwaarte of een groot gedeelte daarvan op een enkelen vinger te laden, maar elk lid is onder de leiding der steeds wijze natuur op zulke wijze werkzaam, welke met zijn krachten in overeenstemming zijn; het sterkere helpt het zwakkere, allen dragen het hunne tot het werk bij, en zoo komt het door een gemeenschappelijke samenwerking van alle ledematen volkomen tot stand”. Die zoo denkt, dat de alwijze God een ieder volgens zijn krachten en bekwaamheden oplegt, wat hem nuttig en heilzaam is, van diens lippen zal nooit een klacht rollen.

Tot getrouwheid in zijn beroep wordt dus ook vereischt, dat men zijn krachten en bekwaamheden zoo goed mogelijk aanwende, waarom de H. Geest vermaant: *„Al wat uw hand te doen vindt, doe dat met ijver; want er zal geen werk, geen overleg, geen wijsheid, geen wetenschap meer zijn in de onderwereld, werwaarts gij u henen spoedt”*. (1) En de goddelijke Heiland leert ons: *„een iegelijk, wien veel is gegeven, van dien zal veel worden gevorderd: en wien veel is betrouwd, van dien zal men te meerder eischen”*. (2) Van deze waarheid doordrongen zegt ons ook de H. Basilius: „Hij, die ons geschikte krachten voor den arbeid gaf, zal in den dag des oordeels een vlijt eischen, welke daarmede in overeenstemming is geweest.” Die niet bewust is, dat men om Gods wil te volbrengen werkt, en daarom ook niet nauwgezet zijn krachten inspant, die veroorlooft zich, waar hij zulks maar kan, dui-zenden diefstallen ten opzichte van zijn plicht. Zelfzucht, grillen, eigenzinnigheid, gemakzucht, eigenbelang, behaag-ziekte, ijdelheid, huichelarij zullen hem tot vele fouten, gebreken en nalatigheden brengen, en daardoor zijner ziel een niet geringe schade toebrengen. Met klem en nadruk zegt

(1) Eecl. IX: 10. (2) Luc. XII: 48.

hieromtrent de H. Basilius: „een ieder moet op zijn arbeid bedacht zijn, er zich met ijver en vlijt op toeleggen, en hem als voor Gods oogen met onvermoeide naarstigheid en groote zorgvuldigheid onberispelijk verrichten, zoodat men steeds zeggen kan: *„Zie, gelijk de oogen der dienstknechten blikken op hunner heeren hand, gelijk de oogen der dienstmaagd op harer vrouwe hand, alzoo zijn onze oogen gevestigd op den Heere, onzen God”*, (*) waarom men niet van het eene werk tot het andere, van de eene werkplaats naar de andere loopen moet.” Zoo wilde deze heilige ordestichter alle gewetenloosheid voorkomen, alle wanorden en eigenzinnigheden verhinderen, en der onverantwoordelijke tijdverkwisting een dam opwerpen.

Deze nauwgezette getrouwheid in zijn staat bevat reeds een groote belooning in zich: een hart vol rust en vrede, het genoegelijke bewustzijn van getrouwe plichtsvervulling, een onverstoorbare opgeruimdheid der ziel, een zich nooit verloochenend geduld, ook bij den moeielijksten arbeid. Doch daarenboven moet men zich nog voor een gevaar in acht nemen, zal op den arbeid de zegen des Heeren rusten. Hoe beter en zorgvuldiger, met hoeveel meer nut wij werken, des te meer is het hart geneigd zich in ijdel zelfbehagen te verheffen. Talenten, kennis, bekwaamheden, lof der menschen, het besef zijner bekwaamheden, misschien zelfs zijner onmisbaarheid, — deze en zoovele andere omstandigheden brengen de nederigheid in gevaar, zonder welke de deugd geen de minste waarde in Gods oogen hebben zal. Doch een sterkere, Jesus, die zich zelf als voorbeeld van ootmoed en zachtmoedigheid stelt, moet ons huis bewaken en dien vijand overwinnen, opdat wij in navolging van Jesus ootmoedig arbeiden. In dezen spiegel zien wij onze gebreken en zwakheden, onze fouten en nalatigheden, onze luimen en onwilligheid, onze traagheid en zucht naar gemak, welke zich in onzen dagelijkschen arbeid mengen. En onze arbeid zal ons een erbarmelijk lapwerk toeschijnen, en wij hebben waarlijk geen redenen ons daarover te verheffen.

Bovendien hebben wij redenen genoeg ons te verootmoedigen, als wij onze verhouding tot den arbeid beschouwen.

(*) Ps. CXXII: 2.

Kunt gij iets goeds verrichten, zonder daartoe de geschiktheid en kracht van God ontvangen te hebben? „*Wat hebt gij, dat ge niet ontvangen hebt? en zoo ge het ontvangen hebt, wat beroemt gij u dan, alsof ge het niet ontvangen hebt?*” (1) Alzoo is alles van God, een onverdiend geschenk des Allerhoogsten, — ook de kracht en bekwaamheid om te werken. Eigenlijk is het slechts de Heer, die in en met ons arbeidt, en daarom moeten wij ons, gelijk de Zaligmaker zegt, als booze en onnutte knechten beschouwen, ook dan, wanneer wij alles gedaan hebben wat wij doen konden. Zijn onze moeiten en inspanningen van ijdele oogmerken vergezeld, zoeken wij bij den arbeid de eer en achting der menschen, den lof der overheden, de erkentelijkheid der wereld — ach, dan hebben wij, naar het woord van Christus, ons loon reeds ontvangen — „*Ijdel is de arbeid* (d. i. vergeefs, vruchteloos), welke uit liefde tot de ijdelheid ondernomen wordt! zegt de H. Bernardus, „daarom” beminde broeders, „moeten wij werken met den geest van ootmoed, welke Jesus ons leert: wij moeten om getrouwheid en om een sterken moed bidden, opdat wij onze plichten nauwkeurig mogen vervullen, en op aarde werkende, den hemel kunnen verdienen.”

Wat echter den arbeid bijzonder verdienstelijk maakt en hem eerst de kroon opzet, is de gehoorzaamheid, welke den werkman leidt. Deze is het merk van al onze werken, is beter dan elk offer, dewijl door haar het edelste wordt geslachtofferd, de vrije wil, die „eigen ik”, omdat men zich om Gods wil aan den wil der oversten onderwerpt. Wat voorheen de leerlingen zonder den goddelijken Meester verriichten, bleef zonder vrucht: „*den ganschen nacht door hebben wij gearbeid en niets gevangen; doch op uw woord zal ik het net uitwerpen*” (2) — en toen werd hun arbeid gezegend. Het is dus de gehoorzaamheid, welke zegen over den arbeid doet nederdalen — de gehoorzaamheid ten opzichte van hen, die God als onze oversten heeft aangesteld. Want deze hebben geen macht over ons, hebben het recht niet over onze krachten en bekwaamheden te beschikken, zoo hun dit niet door God gegeven ware. En dewijl wij hen

(1) I Cor. IV: 17. (2) Luc. V: 5.

als plaatsbekleeders van God beschouwen, gehoorzamen wij hun en volbrengen in heilige onderwerping dat werk, wat zij ons opleggen; wij gehoorzamen hun om Gods wil. De arbeid is het offer der gehoorzaamheid, dat wij dagelijks op de treden van Gods troon nederleggen.

Om dezelfde reden zal de werkman, die niet uitsluitend een aardsch, maar ook een hemelsch loon wil verwerven, de noodige vlijt besteden. Toen de H. Ignatius op zekeren dag door zijn klooster ging, zag hij een broeder, die het hem opgelegde werk zeer slordig verrichtte. Ignatius vraagde hem: „Broeder, voor wien werkt gij?” en ten antwoord ontvangende „voor den goeden God”, hernam hij: „Hoe kunt gij dan toch voor God werken, daar gij bij het werk zoo nalatig zijt”. De arbeid moet een liefdeoffer zijn, dat wij God opdragen, waarom wij daarbij al onze krachten, alle mogelijke vlijt moeten aanwenden. Hoe schoon zegt toch de H. Vincentius à Paulo: „Wij moeten God beminnen met het werk onzer handen en het zweet van ons aanschijn”. En de H. Ephrem schrijft: „De Engelen scheppen vreugde in onze vlijt en arbeid, even als van den anderen kant de helsehe vijand zich verblijdt, wanneer hij bespeurt dat wij traag en nalatig zijn”.

De trouwe werkman zal ook alle noodige zorg aanwenden om zijn meester geen schade te berokkenen, zich zelf niet het minste onrechtvaardig voordeel te verschaffen, want wat zal het baten zich elken dag met arbeid te vermoeien, als men daarbij zonden van onrechtvaardigheid op zich zal laden, en sidderen moet voor het oordeel van Hem, die gezegd heeft, dat niemand het rijk der hemelen zal ingaan voordat de laatste penning betaald is. En hoe zal men den laatsten penning aanzuiveren van het onrechtvaardig goed dat men verworven, of van de vrijwillige schade, welke men op de een of andere wijze toegebracht heeft? Daarenboven kan ook geen zegen rusten op zulk loon, dat men door onrechtvaardigheid heeft verworven, en in dit geval wordt het spreekwoord bewaarheid „zoo gewonnen zoo geronnen”; of wel er gebeurt wat de H. Geest zegt: *Indien gij niet zorgculdig vasthoudt aan de vreeze des Heeren, zal uw huis spoedig ten gronde gaan*". (*)

(*) Eccli XXVII: 4.

Tot de getrouwheid, welke de H. Franciscus bij den arbeid verlangt, behoort ook, dat de werkman niet in dwaling verkeere noch omtrent zijn eigen belangen, noch omtrent zijn geestelijk of lichamelijk welzijn. En in dat opzicht wordt hem vóór alles bevolen dat de ijver met gematigdheid geregeld worde, want zooals er in het Boek der Wijsheid geschreven staat „*maar Gij*”, de Heer namelijk, „*Gij verordent alles naar maat en getal en gewicht*”. (1) Zoo moet ook de arbeid goed geregeld zijn, opdat zij de maat der krachten niet te boven ga, welke God den mensch gegeven heeft. Wat de maat te boven gaat kan niet zonder fout gebeuren, zegt een oud spreekwoord. Waarlijk, ik mag niet de advocaat diergenen zijn, die bijna iederen arbeid als te groot en bovenmatig beschouwen, die uit weekheid en genotzucht, uit neiging naar gemak en traagheid steeds van overlading met werk spreken, overal een gebrekkig „te veel” zien, aanstonds gereed zijn met de jammerklacht dat de werkman geëxploiteerd wordt, en bij iedere gelegenheid van ontevredenheid, van morren en klagen overvloeien, dewijl toch eigenlijk hun afkeer van den arbeid de schuld hunner ontevredenheid is. „De liefde is nooit vermoeid”, wordt zulke personen door den H. Gregorius toegeroepen, „want waar zij aanwezig is, worden groote zaken tot stand gebracht; zoo men echter afkeer voor den arbeid gevoelt, dan ontbreekt zij”. De H. Franciscus de Sales geeft met betrekking hierop den besten regel aan, als hij zegt: „Verricht uw bezigheden, zooals zij zich voordoen, in kalmte des gemoeds en elk op haar beurt; zoo gij ze echter allen op denzelfden tijd en zonder orde wilt verrichten, dan zal u dat werk groote inspanning kosten. Even als de bloem, matig en op tijd besproeid, zal groeien, met water overgoten, echter stikken zal, zoo zullen de lichaamskrachten door matigen, goed geregelden arbeid toenemen, door overmatige inspanning echter verzwakt worden”.

Doch in het bijzonder mag de arbeid het zielenheil niet schaden. „*Martha! Martha! gij zijt bezorgd en bekommerd over zeer veel, doch eene zaak is noodig*”; (2) dat een noodzakelijke, de redding zijner ziel, mag men nooit uit het oog verliezen, want gelijk de onfeilbare waarheid zegt: „*Wat*

(1) Sap. XI: 21. (2) Luc. X: 41.

„toch baat het den mensch, zoo hij geheel de wereld wint, „maar zijner ziele schade lijdt”. (1) De arbeid moet geen beletsel voor de eeuwige zaligheid zijn, maar integendeel een middel tot bevordering van het geluk onzer onsterfelijke ziel. Dit nu brengt ons geleidelijk tot een andere hoedanigheid, welke de H. Franciscus verlangt, men moet ook met aandacht werken. Wij zullen ook met aandacht werken, als wij onzen arbeid met het gebed beginnen, onder gebed voortzetten en met het gebed eindigen. Zoo wij biddende werken en werkende bidden, om alzoo letterlijk de zinspreuk in oefening te brengen, „ora et labora = bidt en werkt”.

Dit is het verlangen van God zelf, die door den mond van den Wijzen Man tot ons zegt: „Maak uwe bezigheden „den Heer bekend, en uwe bemoeiingen zullen den gewenschten uitslag hebben”, (2) — d. i. leg uw werk voor God bloot om er zijn zegen over af te smeeken, — en door den wereldapostel: „Al wat gij doet in woord of werk, doet het „alles in den naam des Heeren Jesus Christus”. (3) Daarom geeft de H. Gregorius de volgende vermaning: „Begin en eindig uw werk op die wijze, dat gij het door een krachtig gebed, zoowel als uw hart en alles wat gij doet, aan God opdraagt”. En hierin heeft de goddelijke Heiland zelf ons het schoonste voorbeeld gegeven; als Jesus, in Wien toch goddelijke kracht schuilde, voor ieder gewichtig werk zich met zijn hemelschen Vader in het gebed onderhield; als hij biddend oog en hart ten hemel hief, hoeveel te meer zullen wij, zwakke, krachteloze mensen, dit doen, wij, die uit ons zelf niets vermogen en tot alles den goddelijken bijstand noodig hebben. Dit voorbeeld hebben de heiligen nagevolgd, om welke reden de arbeid niet slechts in hen den geest der godsvrucht niet uitdoofde, maar in hun harten de zuivere liefde meer en meer deed branden. De H. Pamphilius, een smid, die in de 5e eeuw in Egypte leefde, begon en eindigde altijd zijn arbeid met een gebed, ook onder het werk zelf wist hij zijn hart tot God te verheffen, en op deze wijze volbracht hij wat de apostel Paulus zoo dringend aanbeveelt, dat wij namelijk zonder ophouden

(1) Matth. XVI: 26. (2) Prov. XVI: 3. (3) Cor. III: 17.

moeten bidden. (*) De H. Bonaventura, Kardinaal en Bisschop van Albano († 1274), een der beroemdste mannen uit de orde van den H. Franciscus, verloor onder zijn werk God, den oorsprong van alle goed, nooit uit het oog; alvorens iets te beginnen, aanriep hij den H. Geest, smeekte den bijstand van diens licht af, en zijn ijver prikkelde hij door veelvuldige aanmoedigingen, waardoor al zijn handelingen als een nooit onderbroken gebed werden.

Door zulk een godvruchtigen oogslag op God, door dit „Sursum Corda = omhoog de harten,” worden wij er vooral aan herinnerd, dat wij werken om Gods wil te volbrengen. De H. Wil van God is de grondslag en de reden onzer bedrijvigheid, de eer van God en Christus, en het welzijn van onzen evennaaste is haar doel, Gods barmhartige bijstand is de drijfveer. De dienaar Gods werkt wel is waar op de aarde, maar zijn hart is in den hemel, hij richt zijn blikken naar boven, van waar steeds ook hulp en krachten komen. „De menschen moeten erkennen”, zegt de H. Bernardus, „hoe zeer die arbeid aan de hemelingen welgevallig is, welke met een hoogere bedoeling geschiedt”, d. i. die arbeid, welke op God gericht is. Derhalve moedigt de H. Basilius zijn broeders aan: „Terwijl wij onze hand aan het gereedschap slaan, zullen wij nu eens met de tong (zoo dat mogelijk is en tot stichting dient), dan wederom met het hart in psalmen en lofzangen en geestelijke liederen God loven, en zoo gedurende den arbeid met God vereenigd blijven, terwijl wij Hem onzen dank betuigen, dat Hij onze handen kracht tot den arbeid en onzen geest bekwaamheid en kennis verleent, dat Hij de stof geschapen heeft, zoowel die, waaruit de gereedschappen zijn vervaardigd als ook degene, van welken wij ons bij den handenarbeid bedienen, Hem terzelfder tijd smeevende, den arbeid onzer handen zoo te regelen, dat wij Gode welgevallig mogen zijn”.

In overeenstemming met deze gevoelens zijn de oude monniken onder het zingen van psalmen ten arbeid getogen en hebben bij ieder werk gebeden gevoegd; daarom werd bij hen dikwijls een teeken gegeven hun hart tot God te verheffen; waarom wij in de oude regels zoo menigmaal het voor-

(*) I Thess. V: 17.

schrift vinden, tusschen het werk gebeden en overwegingen te plaatsen. Met hetzelfde doel lieten ook sommige ordetichters onder den gemeenschappelijken arbeid lezingen houden; om dezelfde reden heeft het kerkelijk gebruik na de Primen (de eerste der zoogenaamde kleine kerkelijke uren) een bijzonderen zegen voor het werk, en verschillende gebeden en treffende aanroepingen om den zegen des Heeren, om de hulp van Gods genade voorgeschreven. De voorbeelden onzer vaders en de kerkelijke verordeningen nu moeten ons heilig zijn, en ons aansporen het gebed met den arbeid te vereenigen, opdat wij aldus volgens de vermaning van den Apostel zonder ophouden bidden. Weten wij toch, dat de bouwlieden te vergeefs werken, als de Heer het huis niet bouwt, dat de bewaker eener stad vruchteloos zijn plicht vervult als de Heer de stad niet bewaart, gelijk de koninklijke profeet zich uitdrukt, (1) ach, hoe ellendig zijn dan toch degenen, die werken zonder hun oogen op God te vestigen, die zwoegen zonder met God vereenigd te zijn: *„want die wijsheid en tucht verzaakt”*, zoo staat er geschreven in het Boek der Wijsheid, d. i. die bij den arbeid godsdienst en deugd uit het oog verliest, *„is ongelukkig, en ijdel is hun hoop, en hun arbeid vruchteloos, en nutteloos hunne werken”*; (2) hier mogen wij dus de vraag van den Prediker herhalen *„Wat blijft den mensch over van al zijn arbeid, dien hij verricht onder de zon”*. (3) Als wij ons met onze meening niet tot de Zon der gerechtigheid verheffen, als wij altijd slechts in de kille streken der bange en schadelijke zorgen voor eer en voordeel, voor genot en verstrooiingen fladderen, dan hebben wij van al onze moeite niets dan een ijdel, verstikkenden rook; wij zijn gelijk aan kinderen, die zich tot uitspanning om glinsterende zeepbellen vermoeien. Vergeefs is alle arbeid zonder hooger doel, ja, meer dan vergeefs, daar zulke menschen, zooals de profeet Osee zegt, (4) wind zaaien en storm oogsten voor den dag des gerechts. Hoe arm, hoe ongelukkig zijn daarom zulke werklieden, die zich bij hun dagelijksche taak van alle verdiensten berooven, daar zij niet werken voor Hem, noch uit liefde tot Hem, die hen heeft geschapen om Hem te kennen, te beminnen, te dienen

(1) Ps. CXXVI: 1—2. (2) Sap. III: 11. (3) Eccl. I: 3. (4) Os. VIII: 7.

en daardoor den hemel te bekomen. Hebben zij slechts voor een aardseh gewin, slechts uit menschenlijke inzichten gewerkt, dan hebben zij uit den mond der goddelijke gerechtigheid ook niets anders te wachten dan dit onverbiddelijk woord: „*gij hebt uw loon reeds ontvangen!*” Hoe arm, hoe ongelukkig zijn die werklieden, die in hun zwaar en lastig bedrijf in plaats van zegen slechts vloek vergaderen, dewijl zij daarbij trouweloos hun plicht verzuimen of den arbeid ontheiligen door allerlei zondige gesprekken: zij hebben hier, in dit jammerdal des levens, niets geen goed, en in het andere leven staat hun een eeuwigheid vol smarten en ellenden te wachten.

Zouden ook de werkgevers niet verstandiger en voorzigtiger handelen, als zij slechts naar zulke arbeiders wilden uitzien, die voor God werken en derhalve hun beroepsplichten nauwgezet vervullen? Zouden zij ook niet meer zorg dragen voor hun tijdelijk en eeuwig voordeel, als zij daarover wilden waken, dat in hun werkplaatsen geen zondige gesprekken, vuile taal en onzedige scherts plaats vinden, dat in hun huizen en fabrieken onschuld en deugd geen gevaar loopen, geen zonden bedreven worden en ongerechtigheden heerschen, welke slechts de vloek aftrekken over zulke broeinesten van alle kwaad? Vergeten wij toch nooit de woorden van den Apostel der volkeren: „*Zoo is dan noch hij, die plant, iets, noch hij, die begiet iets, maar God, die den wasdom geeft*”; (*) vergeten wij toch nooit, dat wij hier op aarde gesteld zijn om God te dienen, en onze werken dus door den wierook des gebeds moeten geheilgd worden. Van een godvruchtige dienstmaagd, de H. Armella, kunnen wij de mogelijkheid en de wijze leeren, om, met Gods hulp, te midden van het gewoel der menschen, omringd door duizenden bezigheden en drukten, den Allerhoogste uit ganscher harte te beminnen, Hem uit geheel ons vermogen te dienen; in haar leven kunnen wij zien hoe de arbeid niets anders dan een oefening der zuiverste en heiligste liefde is, welke God beloont met een grooten voortgang in deze deugd, dewijl Hij zich aan zulke trouwe zielen schenkt en haar tot de hoogste heiligheid verheft. Mochten onze harten door het

(*) 1 Cor. III: 7.

voorbeeld dezer van liefde brandende Heilige ontstoken worden! Mochten toch deze weinige trekken, welke wij uit haar leven zullen aanhalen, ook in onze harten bewerken, dat wij uitroepen: „Heeft deze dit kunnen doen, waarom zou ik het niet vermogen!”

In het jaar 1606 te Capdenac, in Frankrijk, uit een godvreezende landbouwersfamilie geboren, moest Armella in haar prille jeugd de schapen hoeden, wat haar des te meer beviel, omdat zij daarbij gewoonlijk alleen was en zich derhalve aan haar groote neiging tot het gebed kon overgeven. Op ongeveer 20-jarigen leeftijd zou zij zich op verlangen harer ouders in het huwelijk begeven hebben, alhoewel zij hiertoe geen de minste neiging gevoelde, en dewijl haar het landleven niet beviel, verlangde zij naar de stad te trekken. Hier trad zij in verschillende diensten, totdat zij eindelijk de plaats vond, welke de goddelijke Voorzienigheid voor haar bestemd had. Een Carmelietes deed haar het voorstel bij haar zuster in dienst te treden, en het was ook deze plaats, waar de Heer haar inniger met zich zou verbinden, waar zij beproevingen en tegenwerkingen vond, welke haar heilzamer waren dan de goede, liefderijke behandelingen der andere diensten. In dit huis nu werd elken avond een godvruchtige lezing gehouden, waarin zij zooveel smaak vond, dat zij aan de dochter des huizes het verzoek deed haar meermalen wat voor te lezen: deze verschaftte haar gaarne dat genoegen, en las haar onder anderen iets voor uit het lijden en sterven van den Goddelijken Zaligmaker. De uitwerking, welke deze heilige geschiedenis op haar hart maakte, was wonderbaar, en van dit oogenblik af hield haar ziel zich slechts met den lijdenden Verlosser bezig; overal, op al haar wegen, bij al haar bezigheden zweefde haar het lijdensbeeld van haren zoeten Jesus steeds voor den geest, zij brandde van verlangen haren goddelijken Heiland een offer van dankbaarheid en liefde te kunnen brengen. Met vreugde overwon zij van toen af alles door Hem, die haar krachtadig versterkte, door Jesus Christus. „Het scheen mij toe”, zeide zij, „dat al mijn lijden niets was in vergelijking met datgene, wat ik naar het voorbeeld van den Verlosser wenschte te lijden; Jesus was mij altijd tegenwoor-

dig, en daar Hij mij inwendig als een leeraar onderwees, en ik als zijn leerlinge slechts naar zijn stem luisterde, en er op bedacht was Hem te volgen, lette ik er nauwelijks op hoe men mij behandelde. In mij zelf gekeerd hield ik mij slechts aan mijn goddelijke liefde, wier aanwezigheid ik nooit uit het oog verloor".

Ik verzocht de goede Armella eens, zoo spreekt de schrijfter harer levensgeschiedenis, mij omstandig te willen verhalen, door welke middelen en oefeningen zij het zoo ver gebracht had, welke beweegredenen zij bij haar handelingen opwekte, met welke zaken haar gemoed zich geheel den dag onder den arbeid kon bezig houden? Zij gaf ten antwoord: Mijn oog is door de genade des Heeren zoo vast op Hem gericht, dat ik geheel den dag aan niets anders denk, en als ik Hem soms voor een oogenblik uit de gedachte mocht verloren hebben, dan zoek ik zijn tegenwoordigheid wederom aanstonds op, en bejiver mij Hem welgevallig te zijn.

Onder mijn werk spreek ik met Hem als met mijn vertrouwsten vriend, ik bemin Hem en verblijd mij met Hem. Ook onder die werkzaamheden, welke al mijn aandacht vorderen, is toch steeds mijn hart op Hem gericht en zoo-dra het werk geëindigd is, spoed ik mij weder geheel tot Hem. Ik ben als een teedere minnaar, die, waarmede hij zich ook moge bezig houden, zijn vriend slechts half verlaat; het zou mij onmogelijk zijn mij van hem te scheiden, onmogelijk om zonder zijn aanwezigheid te leven.

Dan heeft Hij mij verklaard, dat ik, zoolang mijn blikken op Hem gevestigd zijn, niet kan zondigen, en mij niet onthouden kan Hem mijn liefde te schenken.

Ik kleed mij in zijn tegenwoordigheid en denk daarbij aan zijn liefde, welke mij de kleedingstukken verschaft. Ik ga dan aan mijn werk, zonder Hem echter te verlaten, gelijk ook Hij mij niet verlaat; Hij werkt met mij en ik met Hem, waarbij ik even zoo innig met Hem vereenigd, zoo vast verbonden ben als in het gebed.

O, hoezeer verzoet en verlicht dit overheerlijk gezelschap mijn lasten en moeiten! Het verleent mij zooveel kracht en moed, dat ik alles gemakkelijk te boven kom en gaarne al het huiswerk alleen wil verrichten, want slechts mijn lichaam

werkt, het hart en geheel mijn wezen brandt van liefde in zijn vertrouwelijken omgang.

Ik heb twee oogen en twee ooren, een rechter en een linker; het linker oog en oor zijn voor de huishouding, het rechter oog en oor echter, benevens mijn hart, beijveren zich steeds Hem te aanschouwen en te beminnen, die mijner zijn bezoek waardig oordeelt. Hij schijnt tot in het diepste van mijn hart te roepen: „Zie op mij, hoe ik handel, en doe even als ik”.

Bij het eten is Hij mij even zoo nabij als op welke plaats ook, en ik geloof dat iedere bete in zijn kostbaar Bloed gedoopt is, en dat Hij zelf het mij toereikt om mij te spijzigen en in liefde te ontsteken, wat een onbeschrijfelijke uitwerking op mijn hart maakt.

Als ik 's morgens met een vonkje een groot vuur ontsteek, zeg ik: Ach, mijn geliefde, als iedere ziel u ongestoord in zich liet werken, hoe spoedig zou alles uit liefde tot u ontstoken zijn.

Als ik het vleesch der gedooide dieren bereid, schijnt mijn Beminde tot mij te zeggen: Ik liet mij ter dood brengen voor u, om als een spijs uwer ziel u te voeden en u te onderhouden.

Als ik een armen hond zie, welke zijn meester niet verlaat, hem steeds getrouw volgt, hem om een stuk brood op alle wijzen vleit, goede God, dan word ik met schaamte vervuld en dit leert mij, even zoo getrouw mijn God aan te kleven, die mij door zoo vele weldaden aan zijn dienst verbonden heeft. Als ik op het veld die zachte, vriendelijke lammetjes beschouw, welke zich laten scheren en ter slachtbank leiden zonder te klagen, dan denk ik aan mijn Verlosser, die zich evenzoo ter slachtbank en ter dood liet voeren zonder zijn mond te openen, en mij daardoor leert Hem na te volgen en, even als Hij, alle der natuur tegenstrijdige zaken met geduld te verdragen.

Zie ik de kuikentjes onder de vleugels der klokken vluchten, zoo komt mij aanstonds in den geest, dat mijn Jesus zich hiermede heeft willen vergelijken om mijn vertrouwen op te wekken en mij te leeren, dat ik mij onder de vleugels zijner Goddelijke Voorzienigheid moet verbergen om alle gevaren te ontkomen.

Zie ik dat men het land bebouwt en bezaait, dan is het alsof ik mijn Heiland zie, die geheel zijn leven met bitterheid liet vervuld worden, om aan onze zielen te arbeiden en het zaad zijner hemelsche en goddelijke liefde uit te strooien. De gedachte dat er zoo weinig grond gevonden wordt, welke goede vruchten oplevert, veroorzaken mij een groote smart.

Op deze wijze vind ik op ieder oogenblik van den dag een beweegreden om mijn Goddelijken Verlosser meer en meer te beminnen, en mij met Hem, die mij reeds zoo nabij is, die mij ongevraagd zooveel licht en kennis schenkt, nog inniger te vereenigen.

Dit is mijn levensloop, mijn gebed, en al mijn doen, sedert de liefde in mijn hart heerscht.

Nadat ik op Zon- en Feestdagen de godsdienstoefeningen heb bijgewoond, moet ik het overige van den dag bij mijn huiselijke bezigheden doorbrengen. Onder de verkondiging van Gods Woord echter ben ik zoo vol eerbied en zoo oplettend, alsof ik God zelf hoorde. Ik bid Hem hartelijk zijn heilig woord tot in de harten der aanhoorders te zegenen, en bij niemand zonder vrucht te doen blijven.

Wil men mij op deze dagen tot een ijdele uitspanning overhalen, dan verontschuldigt ik mij; want ik geniet liever de vreugde, welke ik in den omgang met den beminde mijns harten vind, en welke des te grooter en inniger is, hoe verder ik in de eenzaamheid en van het gedruisch der wereld verwijderd ben. Als de menschen zich verwonderen, dat ik altijd alleen thuis kan blijven, dan denk ik: O, zoo gij eens wist welk een heerlijk gezelschap ik geniet! Zoo breng ik al mijn dagen door, de werk- zoowel als de feestdagen, waarop ik dikwijls meer te doen heb dan op andere tijden. Alles is mij echter hetzelfde, arbeid of rust, gemakkelijk of zwaar werk, want ik let niet op datgene wat ik te verrichten heb, maar op Hem, voor Wien ik alles doe, en Wiens liefde mijn hart zoodanig vervult, dat ik geen tijd vind op mij zelf of op iets anders buiten mij te denken of te letten.

Dit is de bekentenis van Armella zelf; zoo dacht, zoo handelde zij, gelijk zij getuigde. Haar laatste woorden

geven ons iets te kennen van haar inwendigen toestand van het jaar 1650 af tot aan haar dood. Het jaar 1650 was voor haar het zegenvolste, dewijl de Heer zich rijkelijk aan haar mededeelde; van dezen tijd af was zij geheel overgegeven aan den heiligen en aanbiddelijken wil des Heeren, als een kind in den schoot der Voorzienigheid rustende, dood voor zich zelve en alles in de wereld, vol van God, haar Heiland, die reeds de ziel harer ziel, het leven van haar leven was. Al die ervaringen, welke zij gedurende deze jaren in haar binnenste opdeed, zijn in haar levensgeschiedenis wijdloopig beschreven en kunnen in dit kort uittreksel niet worden opgenomen.

In het jaar 1666 werd haar been door een paard stuk geslagen, waarvoor zij den Heer als voor een bijzondere genade dank bracht. Zij had daarbij hevige pijnen te lijden en kon in 15 maanden niet uitgaan. In een zetel gezeten, en wel is waar het meest in een hoek der keuken, bestuurdte zij de huishouding en hield zich op een voor het huis nuttige en voordeelige wijze bezig, nooit was zij werkeloos. In deze plaats werd zij door personen van alle standen bezocht, en allen werden gesticht deels door haar zalvende woorden, deels door haar voorbeeldig geduld. Op de vraag of het haar niet zwaar viel dat zij in zulk een langen tijd de kerk niet kon bezoeken of tot de tafel des Heeren naderen, gaf zij ten antwoord: „Het is beter voor de liefde te lijden dan de liefde te genieten; God kan zich overal en ten allen tijde aan een hart geven, dat Hem alleen bemint, en dan heb ik den wil van God even lief als God zelf”.

Het behaagde den Heer haar nog zooveel krachten te verleenen, dat zij weder kon gaan, eerst op krukken, daarna met een stokje, doch haar pijnen nam Hij niet weg, zij bleven aanhouden zoo lang zij leefde.

In het jaar 1671 werd zij door een hevige koorts overvallen, welke een maand lang zonder onderbreken aanhield. Men meende daarom dan ook dat zij zou sterven, doch zij alleen verzekerde dat haar werk nog niet voleindigd was, en zij nog veel zou te lijden hebben, wat haar met de meeste vreugde vervulde. Eindelijk, op den 27sten October verscheen het lang gewenschte oogenblik, waarop zij in den

ouderdom van 69 jaren tot een beter leven overging. Het laatste woord dat van haar stervende lippen rolde was Jesus, voor wien zij leefde, leed en stierf, en dien zij reeds in eeuwige liefde aanschouwt en geniet.

Wat nu Armella heeft kunnen doen, waarom zouden wij dat ook niet vermogen? Staat ook ons niet dezelfde liefde en genade van God ter beschikking? Minstens één zaak moeten wij ons gewoon maken, om namelijk gedurende den arbeid dikwijls onze blikken op God te vestigen en alles aan God op te dragen.

En na het werk? Dan onderzoekt de godvreezende werkmans of hij getrouw en nauwgezet zijn plicht vervuld, of hij door zijn arbeid God geëerd, zijn evennaaste tot nut gediend, zijn eigen heil bevorderd heeft, bidt God om vergiffenis voor de fouten, welke hij soms mocht bedreven hebben, voor de nalatigheid, aan welke hij zich wellicht heeft plichtig gemaakt en offert Hem zijn arbeid op. In het kort, hij houdt zich vóór en onder en na het werk met die gedachten en gevoelens bezig, welke hem in den zwaarsten arbeid versterken en in staat zullen stellen, zich door zijn werk te heiligen en verdiensten voor de eeuwigheid te verzamelen.

Het
sus,
eeds

ZESDE HOOFDSTUK.

De leer- en oefenschool van den christelijken werkmán.

wij
efde
aak
den
aan

rk-
of
ut
er-
en,
tig
hij
en
eid
te

De wereld is vol ellenden en wederwaardigheden, zij is in den volsten zin des woords een tranendal. Geen leeftijd, geen stand is tegen zorgen en moeilijkheden gevrijwaard, rijken en armen, aanzienlijken en geringen, koningen en onderdanen, allen hebben een kruis te dragen: de vader in den schoot van het huisgezin, de moeder te midden harer kinderen, de beambte onder den last zijner bezigheden, de krijgsman in de gevaren van den oorlog, de koopman bij de gestadige afwisseling van winst en verlies, de handwerksman bij zijn zwaren arbeid, de dienstboden in hun ondergeschikte betrekking, de landman op den akker, welken hij met zijn zweet en niet zelden met zijn tranen besproeit, de kluizenaar in de eenzaamheid zijner wildernis, de wereldling te midden van het gewoel des levens, ja zelfs de priester in zijn heiligdom, een ieder zonder uitzondering heeft, zooals men gewoon is te zeggen, zijn kruis; en al komen er somtijds heldere en rustige dagen, men zal toch weldra weder duizenden andere zien aanbreken, welke somber, nevelachtig en treurig zijn. Zoo heeft het de goddelijke Voorzienigheid voor ons aller geluk ten beste geschikt. Reeds bij zijn geboorte weent en klaagt de mensch, en hoe verder hij op zijn levenspad vordert, des te zwaarder wordt voor hem de last zijner ellenden. De aarde is in waarheid voor hem slechts een tranendal, de mensch ontmoet jammer en zorgen; en zoo het anders zoude zijn, indien hij bestendig gelukkig ware, dan zou hij spoedig de zekere en duurzame goederen der eeuwigheid, welke zijn waar erfdeel moeten uitmaken, geheel uit het oog verliezen, en slechts naar de vergankelijke en onbestendige goederen der aarde streven, welke hij alleen bij wijze van leengoed bezitten zal.

Intusschen heeft de mensch te midden van deze aardsche ellenden troost noodig; een ziel zonder eenige troost, zonder eenige hulp, moet reeds na weinige schreden op zulk een gevaarvollen en lastigen weg gezet te hebben, bezwijken, zonder hoop zich ooit te kunnen opbeuren. Doch waar zal de mensch dezen troost vinden? Zal hij hem zoeken in het

vleesch, dat even zwak en onmachtig is als hij zelf? Zal hij hem van de valsche en bedriegelijke wereld verwachten, welke eerder geschikt is iemand in het ongeluk te storten dan hem van zijn val op te heffen? Zal hij hem van het menschelijk vernuft, van een zoogenaamden sterken geest, van de socialistische verkondigers van een nieuw paradijs op aarde, van een hemel zonder God en zonder geloof mogen verwachten? IJdele, verpestende bronnen! Wee hem, die daaraan zijn brandenden dorst lesschen wil! Slechts bij God kan de bedrukte leniging vinden voor zijn smarten; slechts de oorsprong van ons leven vermag ook de zwaarte van het lot te verzachten, tot hetwelk wij als straf voor onze zonden veroordeeld zijn, en wel vóór alles een God der liefde, die voor ons geleden en om ons te redden den dood ondergaan heeft. Aan den voet van zijn kruis, aan zijn door de lans doorstoken zijde zullen wij een toevluchtsoord en hulpbron vinden te midden onzer ellenden; Hij zelf opent die voor ons om ons den toegang te verleenen, Hij zelf noodigt ons uit: „Komt tot mij, allen die vermoeid en beladen zijt, en „Ik zal u verkwikken” (*) — door mijn genade, ik zal u aanmoedigen door mijn voorbeeld, na uw volbrachten strijd zal ik u eigenhandig kronen; volgt mij na op de moeilijke wegen van druk en lijden, welke ik u met mijn bloed aantoon, en ik zal u leiden naar het zalig doel, dat ik van den beginne in mijn heerlijkheid voor u bereid heb.

Ja, christelijke werkman, gij, die zucht onder het zware kruis, uit twee balken, arbeid en lijden, saamgesteld, ga opwaarts naar Golgotha en gij zult troost vinden te midden uwer ellenden. Te vergeefs zult gij dien op een andere plaats zoeken, gij vindt slechts ijdel en vruchteloos en zelfs kwellenden troost, welke in plaats van uw smarten te lenigen, voor u een nieuwe bron van bitterheid worden zal. Slechts aan den voet van het kruis, aan het hart van uw stervenden Verlosser kunt gij waren troost vinden, Hij zelf roept u daarboven. Daar zal Hij u alles zeggen om u voor iedere omstandigheid, onder welke gij zucht, troost en leniging te schenken. Daar kunt gij geheel uw hart voor Hem uitstorten, niemand zal u daarin hinderen. Golgotha wordt weinig bezocht, de meesten willen liever den Thabor

(*) Matth. XI: 28.

beklimmen, voor het eerste toonen zij weinig lust. Gij zult hier met uw Verlosser alleen zijn, gij kunt Hem uw hart openen, bij Hem weenen en zuchten, en uw zuchten en tranen met de zijne, uw offer met zijn offer vereenigen. O, hoe gelukkig toch degene, die daar bij hem leven, met hem lijden, bij hem sterven kan!

Hier zult gij de stem zijner wonden, de stem van zijn Bloed vernemen. Ach, hoe roerend, hoe troostvol is die stem, als het hart slechts voorbereid is er naar te luisteren en dien hemelschen dauw in zich op te nemen, welke als in de ziel druppelt om vruchten van heil en leven voort te brengen! — Hier zult gij de volheid der genade vinden en ze uit de bron zelf, uit die heilzame bron scheppen, welke de Heiland u aan zijn hart opent, en waaruit stroomen vloeien, die in het eeuwig leven opwellen. Hier in het rustig toevluchtsoord dezer goddelijke eenzaamheid zult gij arbeider in Gods werkplaats, de kinderen dezer wereld met bedriegelijke vreugde, met hun aan naweeën zoo rijke genoegens vergeten, om u uitsluitend te onderhouden met Hem, die het ten opzichte van uw lichamelijk en geestelijk welzijn, voor tijd en eeuwigheid, goed en oprecht met u meent! Gij zult uw trouweloosheid betreuren, de goddelijke barmhartigheid afsmeecken en heilige voornemens maken, welke de H. Geest u zal ingeven; kortom, uw lijdende Heiland, die u zijn hart opent, zal u troosten en u wellicht te midden der ellenden een zoetheid laten proeven, welke de wereld niet kent, welke de genade voorbereidt en de godsdienst alleen u geven kan.

Welke is nu de leerrede, die de goddelijke Heiland van den predikstoel des kruises tot u, christelijke werkman, richt?

Wat de goddelijke Meester eertijds tot zijn leerlingen sprak, dat zegt Hij ook tot u, dat roept hij tot een ieder onzer: „en ik beschik u mijn rijk, gelijk mijn Vader het mij heeft „beschikt“; (*) met deze woorden zijn wij rechtmatige erfgenamen geworden van onzen Heer en Heiland Jesus Christus. Er blijft nog slechts over het woordje „gelijk“ nader te verklaren, daar er geschreven staat, „gelijk“ mijn Vader mij het rijk des hemels heeft beschikt, op dezelfde wijze vermaak ik het ook aan U, ook op dezelfde wijze zult gij het verwerven.

De verklaring van dit woordje „gelijk“ luidt aldus:

(*) Luc. XXII: 24.

Christus is door den kelk zijns lijdens, en langs den weg van het kruis het eerst het rijk der hemelen binnen getreden, en zoo heeft God het ook voor ons in zijn eeuwig raadsbesluit vastgesteld. Al heeft nu de goddelijke Verlosser zonder twijfel voor ons overvloedige genaden verworven, zoo moeten toch ook wij iets tot onze verlossing bijdragen, namelijk ook voor ons is het bepaald, ons door het lijden den hemel waardig te maken. Door dat wij ons kruis, dat dagelijks en dikwijls geheel het leven lang op onze schouders gelegd wordt, in navolging van Jesus met geduld en uit liefde tot God blijmoedig dragen, worden ook wij aan het lijden van Christus deelachtig en wij vullen door ons lijden en boete aan, wat nog aan het lijden van Christus ontbreekt. Uit dit raadsbesluit des Allerhoogsten, dat alle kruisjes voor het rijk der hemelen als zoo vele sleutels zullen zijn, welke God ons in de hand geeft, kan men opmaken, hoe gewichtig elk, ja zelfs het geringste lijden is dat de mensch onderstaat: en hoe verdienstvol iedere smaad, welke gij ondergaat, en elke ziekte, welke gij geduldig verdraagt, en iedere nood, armoede, plaag, ellende, kommer, angst, zorg en hoe die bittere golven ook mogen genoemd worden, welke elken dag het scheepje van het menschelijk hart verontrusten en heen en weêr slingeren.

Zoo wij slechts het groote gewicht van kruis en lijden erkennen, zullen wij met bereidwilligheid de school van Jesus' Hart binnentreden om van Hem te leeren met welke liefde wij het kruis moeten beminnen. Toen men den goddelijken Zaligmaker, door Pilatus ter dood veroordeeld, het zware kruis op de schouders wilde leggen, om dat werktuig tot zijn doodstraf naar Golgotha te slepen, strekte hij beide armen naar hetzelfde uit, nam het met liefde aan en omhelsde het. Hij nam het gewillig op zijn schouders en droeg het tot op Calvarië, ofschoon hij door bloedverlies uitgeput en vol smarten was. Hij werd daarop uitgestrekt, er met nagels aan vastgeklonken, en heeft het heilig kruis niet meer verlaten. De hooge priesters en het volk riepen Hem wel is waar toe: „*De Christus, de koning Israëls kome nu af van het kruis, opdat wij zien en gelooven*”. (*) — maar Christus hechte minder waarde aan hun geloof en belofte, en wilde liever aan het kruis blijven om er den laatsten adem uit te blazen.

(*) Marc. XV: 32.

Als wij dit met ernst beschouwen, zal ook onze ziel verlangen het kruis te dragen, zal ook in onze harten de liefde tot het kruis ontvlammen. Het kruis was waarlijk eertijds de vreeselijkste doodstraf voor heidensche booswichten, maar nadat de Godmensch zelf aan het kruis gehangen en voor onze zaligheid geleden heeft, sedert Hij het met het dierbaar Bloed van Zijn eeuwig minnend Hart heeft geheilgd, heeft ook het kruis een overgroote waarde verkregen en is geheel schoon, liefelijk en zoet geworden. Het kruis gelijkt aan den regenboog, die zonder eenigen glans aan een natte, duistere wolk wordt gevormd; doch op het oogenblik waarop de purpere stralen der zon doorschijnen, weerkaatst de zwarte wolk de heerlijkste kleuren van den regenboog. Zoo zijn ook alle smarten en kruisen dikke, sombere wolken, welke zich aan den gezichteinder van ons leven samenpakken en ons in een donkeren nacht hullen; doch, als de goddelijke Zon, Jesus Christus, uit de hoogte van den Calvarieberg haar heldere stralen uitspreidt en het arme hart verlicht, dan verwerft de ziel zulk een welbehagen, zulken smaak en zulke innige vreugde in de ellenden, dat zij gedwongen is met den H. Andreas uit te roepen: O gij, beminnelijk kruis, welk sieraad en schoonheid hebt gij door de ledematen van onzen goddelijken Heiland verkregen! Met u vereenigd wil ik leven en sterven, het kruis zal ook mijn geliefkoosd rustbed zijn! Toen het feest van Maria's Boodschap eens op den Goeden Vrijdag viel, stelde de H. Maria Magdalena de Pazzis in het gebed den Heer de volgende vraag: Zeg mij, allerliefste Jesus, waar verbleeft gij liever, in den maagdelijken schoot van Maria of wel aan het harde kruishout? Een zonderlinge vraag voorzeker, wat niemand betwijfelen kan! De maagdelijke schoot der Moeder Gods was een zoet en zacht rustbed, met rozen en leliën bestrooid — het kruis was een lastige legerstede, een ruw en hard hout. In Maria's maagdelijken schoot verbleef Gods Zoon als een kostbare parel in een heerlijke schelp, de schoonste op aarde — aan het kruis echter hangt de Heer vol wonden, zonder sieraad, zonder gedaante, met smaad en hoon verzadigd, met ellende en nood overladen, zoodat hij bijna geen mensch meer gelijk was. In het gouden huis

der Onbevleete Moedermaagd hoorde Jesus zonder ophouden den lof des Heeren als in een geheiligden tempel: „Magnificat anima mea Dominum Mijne ziel maakt groot den Heere, en verheugd heeft zich mijn geest in God, mijn Zaligmaker! Omdat Hij nederzag op de geringheid zijner dienstmaagd; want zie, van nu af zullen alle geslachten mij zalig prijzen: dewijl Hij groote dingen aan mij gedaan heeft, Hij die machtig is; en heilig is zijn naam! En zijn barmhartigheid is van geslacht tot geslacht over degenen die Hem vreezen. Hij heeft kracht gedaan door zijn arm: verstrooid heeft Hij die hoovaardig zijn in den waan hun harten; machtigen heeft Hij van den troon gestort en geringen verheven; hongerigen heeft Hij met goederen vervuld, en rijken ledig weggezonden! Hij heeft Israël, zijn dienstknecht, aangenomen, indachtig zijner barmhartigheid: gelijk Hij aan onze vaders heeft toegezegd, aan Abraham en aan zijn kroost in eeuwigheid”. (1) Doch aan het kruis hoorde Jesus niets dan godslasteringen, vloeken, verwenschingen, hoon en spot en den schaterlach van vele duizenden omstaanders. Maar niettegenstaande dit alles kreeg de H. Magdalena van Christus tot antwoord: ik was veel liever aan het kruis. Ja, het heilig kruis was voor den minnenden Jesus de geliefkoosde plaats, welke Hij drie en dertig jaren lang gezocht had. „Hij sprong op als een held, die ter baan gaat”, (2) van het hoogste des hemels daalde Hij in den zuiveren schoot der moedermaagd en in den stal van Bethlehem neder, en werd eindelijk aan het kruis gehecht om voor geheel de wereld zijn Bloed te vergieten.

Dit verheven voorbeeld van den goddelijken Zaligmaker beschouwende, hebben ten allen tijde de door God verlichte zielen een vurig verlangen naar kruis en lijden gevoeld.

De H. Theresia bemerkte in haar hart een heilige afgunst jegens degenen, die meer te lijden hadden dan zij; zij verlangde dat geheel haar leven, even als een stuk doek, uit louter kruis en lijden zou geweven worden; haar spreekwoord was: „Heer, lijden of sterven!” Met denzelfden heldenmoed tot het lijden was ook de H. Maria Magdalena de Pazzis bezielde: „Lijden, o Heer, lijden en niet sterven”.

(1) Luc. 1: 46—55.

(2) Ps. XVIII: 6.

Ook de H. Ignatius zegt: „Als God u met kruisen en lijden bezoekt, dan geeft Hij te kennen groote zaken met u voor te hebben, u tot hoogere deugd en volmaaktheid te willen geleiden; want geen hout is zoozeer geschikt het vuur der goddelijke liefde te doen ontbranden als het hout des kruises”.

De gelukzalige Angela Victorini heeft den grondregel uitgesproken: „Een lood kruis weegt tegen een millioen gebedenboeken op, en een kwartier uurs met Jesus gekruisigd te zijn is meer waard dan honderd jaren lang de zoetste vreugde van het paradijs te genieten”.

En de H. Aloysius, deze engelachtige en zuivere ziel, die nauwelijks door de schaduw eener vrijwillige zonde ontsierd en toch zoo diep in een zee van bitterheid en lijden gedompeld was, deze liefvallige Heilige, die niet minder door strenge boetvaardigheid dan door reinheid van leven heeft uitgemunt, verklaart, dat er geen zekerder kenteeken der eeuwige uitverkiezing bestaat, dan wel, wanneer men bij een overigens godvruchtig leven veel met wederwaardigheden en lijden te kampen heeft.

Welaan, arbeider Gods, met welke gevoelens zijt gij bezielde? Hebt gij wellicht tot nu toe de eer en rijkdommen der ijdele wereld als het hoogste goed des levens beschouwd? Hebt gij misschien uw onsterfelijke ziel zoo weinig geschat en derhalve het kruis en lijden ontvlucht? O, kom dan op den weg des kruises, en laat u verlichten door die vijf als goud schitterende wonden van onzen gekruisigden Verlosser, welke als vijf fonkelende sterren in de donkere ruimte van uw hart glinsteren.

Men moet de lasten en moeilijkheden des levens met de oogen des geloofs beschouwen en zich innig overtuigen, dat de korte tijd, welken men op deze aarde doorbrengt, slechts dienen moet om het geluk van zijn toekomstig leven te verzekeren. In plaats dus van het kruis en lijden te ontvluchten, moet men het beschouwen als het groote middel om zijn hart meer en meer aan de wereld te onthechten en voornamelijk te streven naar de onvergankelijke goederen der gelukzalige eeuwigheid. Luister dan naar de zoo ernstige woorden welke Z. H. Leo XIII tot de christenheid richt, en wil ze als richtsnoer van uw leven nemen. „Slechts dan”, zoo spreekt hij, (*) „als wij het toekomstend onsterfelijk leven

(*) Encycliek „Over het Arbeiders-Vraagstuk”.

„tot maatstaf nemen, kunnen wij over het tegenwoordige
 „leven onbevangen en billijk oordeelen. Ware er geen ander
 „leven dan het aardsche, dan zou daarmee het begrip zelf
 „van zedelijken plicht ten gronde gaan, en het bestaan hier
 „beneden zou worden tot een donker voor geen enkel ver-
 „stand te ontsluiëren raadsel. Getuigt reeds de natuurlijke
 „rede ons dit, tegelijk wordt het ons gewaarborgd door het
 „christelijk dogma, 't welk als grondslag van allen gods-
 „dienst de leer predikt, dat eerst bij ons heengaan uit dit
 „aardsche leven ons eigenlijk leven begint. Want God heeft
 „ons niet geschapen voor de vergankelijke en broze goederen
 „van dezen tijd, maar voor de eeuwige goederen des Hemels,
 „en Hij heeft ons de aarde gegeven, niet als onze eigenlijke
 „woonplaats, maar alleen als een oord van ballingschap. Of
 „de mensch overvloed, dan wel of hij gebrek heeft aan rijk-
 „dom en andere dingen, die men goederen noemt, voor
 „zijn eeuwige zaligheid is daaraan niets gelegen, veel echter
 „is hun gelegen aan de wijze waarop hij van die goederen
 „gebruik maakt. Jesus Christus heeft door zijn overvloedige
 „verlossing in geen een deele het lijden weggenomen, dat
 „onzen levensweg tot een weg van smarten maakt, maar
 „Hij heeft ons dat lijden ten prikkel gegeven voor onze
 „deugd. Hij heeft er ons de gelegenheid mee geopend om
 „ons verdiensten te verzamelen, en niemand wordt de eeuwige
 „kroon deelachtig, zoo hij niet den smartelijken kruisweg
 „des Heeren bewandelt. Wanneer wij met Hem lijden, zullen
 „wij met Hem heerschen. (1) Door zijn vrijwillig gedragen
 „lijden, door zijn smarten evenwel heeft de Heiland al
 „onze bezwaren en bekommernissen op wonderbare wijze
 „verlicht. Hij maakt ons het verduren van alle smart ge-
 „makkelijk, niet enkel door zijn voorbeeld, maar ook door
 „zijn genade en door het uitzicht op een eeuwig loon.
 „Immers, onze tegenwoordige voorbijgaande en lichte be-
 „proeving bewerkt ons een bovenmate groot gewicht van
 „glorie in de eeuwigheid”. (2)

Erken derhalve, christelijke werkmán, dat uw ziel zoo kostbaar is, dat zij alle schatten en rijkdommen der wereld overtreft, dat een Godmensch zijn heilig Bloed voor u ver-

(1) Timoth. II: 12. (2) 1 Cor. IV: 17

goten heeft. Erken ook, dat die ziel, welke gij hebt, uw eenige is: zoo deze verloren gaat is alles verloren, zoo deze echter gewonnen wordt, hebt gij alles gewonnen. Door duizenden verschillende gedachten wordt gij elken dag overvallen, doch denk ook meermalen aan de woorden van den Zaligmaker, welke zooveel waarheid bevatten: „*Wat toch baat het den mensch, zoo hij geheel de wereld wint, maar zijner ziel schade lijdt.*” (*) Ja, den weg des kruises bewandelende, welken de Heiland met zijn gezegende voetstappen voor u geopend heeft, zullen de vreugde en genoegens dezer wereld, welke zoo ijdel, zoo nietig, zoo waardeloos zijn, u walgen. Beschouw met den H. Paulus de wereld voor datgene wat zij werkelijk is, namelijk als modder en vuilnis. Elken dag worden duizenden en duizenden door den onverbiddelijken dood weggerukt, vele jeugdige personen kunnen sterven, alle bejaarde moeten sterven. Leef nu om Godswil niet op die wijze, alsof gij alleen van allen zoudt moeten overblijven, maar draag gaarne en gewillig het kruis, dat de goede God op uw schouders heeft gelegd, dewijl het u tot heil zal strekken; draag het met de gevoelens van Jesus Christus, opdat het ook eenmaal voor u het teeken der eeuwige zegepraal zij. Prent daarom de grondbeginselen van een godvruchtig schrijver diep in uw gemoed, om aldus het kruis des levens met nut en voordeel te leeren dragen.

1. Erken in elke wederwaardigheid, van den beginne af, dat gij ze verdiend, door uw zonden zelfs nog veel grootere verdiend hebt, als God ons volgens zijn strenge rechtvaardigheid en de grootheid onzer beleedigingen wilde oordeelen.

2. Neem aanstonds uw toevlucht tot het gebed, en smeeke van God ootmoedig de genade af, om het kruis in zijn geest en volgens zijn hart aan te nemen. Zeg tot Hem: Gij ziet mijn lijden, o God, kom mij ter hulp, zonder uw bijstand moet ik bezwijken.

3. Neem het kruis aan in een geest van boetvaardigheid over uw zonden. De eenige gedachte: ik heb de hel verdiend, een enkele doodzonde is voldoende mij daarin voor eeuwig neer te storten, en ik heb zooveel ten mijnen laste, — zal deze gedachte alleen ons niet tot alle lijden gereed maken, om daardoor de eeuwige straffen te ontgaan?

(*) Matth. XVI: 26.

4. Vereenig alle moeilijkheden, welke u mogen overkomen, met het lijden van Jesus Christus; deze vereeniging zal ze verzachten, heiligen, en ze zelfs gemakkelijk en troostvol doen worden. Het is immers waar: ik lijd, maar ik lijd voor mijn God, die met mij lijdt! Ik vereenig mijn zuchten met zijn zuchten, mijn tranen met zijn tranen: wat kan er bij zulk een levend geloof troostvoller zijn?

5. Bid niet uitsluitend om van uw lijden bevrijd te worden, maar slechts om den goddelijken wil in alles te kunnen volbrengen. Hij weet beter dan wij wat ons noodig is; zeg met Jesus Christus: „Ach Heer, laat dezen bitteren kelk des lijdens mij voorbijgaan!” doch voeg er ook bij „echter niet mijn, maar uw wil geschiede!”

6. Onttrek u niet lafhartig aan den last des kruises welken God u oplegt. Wij zoeken dikwijls ons te troosten en den last van onze schouders te werpen; wij ontvluchten een kruis om een zwaarder te vinden; draag dan dat kruis, hetwelk Christus u aanbiedt, het komt uit zijn handen en zal ons in zijn goddelijk Hart binnenleiden.

7. Herinner u dikwijls wat de Heiligen voor den hemel geleden hebben; beschouw hen in den kerker, op de pijnbanken, op gloeiende roosters! Beschouw de heilige boetvaardigen in hun wildernis, met een haren kleed bedekt, tranen stortende, en niet zelden zich ten bloede toe geeselende! Wat is al uw lijden in vergelijking met het hunne?

8. Stel u dikwijls voor den geest, dat slechts twee wegen naar den hemel leiden: de weg der onschuld of die der boetvaardigheid. Daar nu echter de een voor mij gesloten is, zoo staat voor mijn redding nog slechts de weg der boetvaardigheid open, en deze is de laatste plank, welke mij uit de schipbreuk naar de haven brengen kan, en mij door den Heer wordt aangeboden. Zal ik ze afwijzen, en mij voor eeuwig ongelukkig maken?

9. Beschouw het kruis niet altijd als een straf of als een ongeluk; dikwijls is het een buitengewone genade van God, welke ons zal beproeven, louteren, aan de wereld en ons zelf onthechten en tot Hem voeren zal. Zijn dit nu straffen, of zijn het niet veel meer gunstbewijzen?

10. Spreek niet dikwijls met anderen over uw lijden; dit is niet zelden een al te natuurlijke bevrediging uwer ijdelheid,

of het geeft te kennen dat men met Gods beschikkingen niet tevreden is. Intusschen is een voorzichtige vertrouwelijkheid met een waren vriend, wien men zijn hart wil ontsluiten, niet te verwerpen, doch wij moeten ons lijden kenbaar maken vooral aan Hem, die gezegd heeft: „*Komt tot Mij, gij allen, die vermoeid en beladen zijt, en ik zal u verkwikken.*” (*) Overigens moet men zich niet altijd met zijn bekommernissen bezig houden, en gedurig daarover denken, wat de kwaal slechts verergert, in plaats van ze te verzachten.

11. Herinner u dikwijls de heerlijkheid en het geluk, dat ons lijden in den hemel verwerven zal; wij zullen eenmaal gedurende de gansche eeuwigheid den Heer daarvoor prijzen, dat Hij ons een kruis heeft overgezonden, zonder hetwelk wij wellicht onvermijdelijk zouden zijn verloren gegaan, en vele heiligen zouden zich zonder deze beproevingen en kommer onder de verworpingen bevinden.

12. Bedenk eindelijk, dat ons lijden eens eindigen, onze lijdenskelk wellicht spoedig geledigd zijn zal. Nog eenige jaren van beproevingen, nog eenige dagen van strijd — en dan, welk een troost: in het heldere licht van den goddelijken Zoon met het kruis voor Gods aanschijn te kunnen verschijnen! Overigens is het een dwaling te meenen, dat men alle verdiensten zal verliezen, als men de last des lijdens gevoelt en smartelijk vindt. God veroordeelt het gevoel van het lijden niet, dewijl dit een natuurlijke werking is; Hij eischt geen ongevoelig, maar een overgegeven hart; Hij versmaadt de tranen niet, doch zal ze veeleer heiligen, daar Hij zelf bij den dood van Lazarus weende, en zijn Vader bad den kelk des lijdens te laten voorbijgaan.

Sterke zielen nemen het lijden niet slechts met volle overgeving, maar ook met vreugde aan; doch zulke heldhaftige gevoelens vordert God niet van allen, al mogen diegenen gelukkig genoemd worden, die zich zulken heldenmoed bewust zijn, en tot het hoogste toppunt der deugd gebracht, te midden hunner smarten en wederwaardigheden jubelen en hun vreugde te kennen geven.

(*) Matth. XI: 28.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Het Hart, dat den werkman waarlijk bemint.

Toen de koninklijke Profeet David de heiligheid der wetten overwoog, welke God de Heer zijn volk had gegeven, toen hij de verhevenheid zijner geboden, de zuiverheid zijner leer en de zoetheid van zijn juk beschouwde, kon hij zich niet onthouden in een heilige verrukking uit te roepen: „*God-
deloozen deden mij vertoogen, maar zij strookten niet met
uwe wet*” (1) zij wilden mij een andere wet en leering verkondigen, die met de uwe, o Heer, in strijd waren: doch „*verre zijn zij af van uwe wet*” (2) hoe weinig zijn hun drogredenen met uw heilige voorschriften in overeenstemming!

Ach, terwijl deze schijnvrienden, zooals de Heilige man Job ze noemt, deze lastige vertroosters u verwachtingen inblazen, welke volgens hun zeggen de bron uwer tranen zullen drogen, terwijl zij onder het voorwendsel de wonden uws harten te genezen, uw geest door vele dwaze en valsche redeneeringen verwarren: daar vertoont zich de goddelijke Heiland aan u op een geheel andere wijze, daar spreekt Hij een geheel andere taal tot uw harten.

Ware het mij toch gegeven mijn pen in die brandende verrukkingen van den Apostel der liefde te doopen, om u in het kort een beeld van dezen uwen besten vriend en weldoener te schetsen, om u de van liefde brandende woorden aan te wijzen, welke Hij tot zijn werklieden — want dit waren zijne Apostelen, sprak: woorden van het eeuwig leven, woorden eener eeuwige liefde.

Ja, deze Jesus heeft zich vertoond als dien oprechten vriend, dien wij in de droefheid der godvruchtige zusters van Lazarus zoo hartelijk zien deelnemen, over wiens smart wij de Joden verbaasd zien, die getuigen zijner tranen waren; Hij is de liefdevolle Vader, die bij den terugkeer van den verloren zoon slechts aan diens groote schuld denkt, om de maat zijner ontfermende liefde volgens de grootheid van zijn

(1) Ps CXVIII: 85.

(2) Ibid.: 150.

ontrouw en misstap te regelen. Hij is uw goede Herder, die het verdwaalde schaapje opzoekt, het op zijn eigen schouders neemt, om de moeite van diens terugkeer te vergemakkelijken, en zelfs zijn leven geeft om het doodvonnis af te wenden, dat het door zijn schuld verdiend had. Hij is die weldadige man, wien na zijn dood het getuigenis gegeven wordt dat zijn mildheid voor allen nuttig was, want „*Hij ging al weldoende en allen genezende voort.*” (*) Diezelfde is ook uw trooster, die allen tot zich roept, welke vermoeid en beladen zijn. Hij is uw meewaardige rechter, die de vrouw, in overspel bevonden, vergeving schenkt en de aanklagers beschaamde, tegen wien de haat en nijd zijner verbitterste vijanden geen andere beschuldiging konden inbrengen, dan dat hij vol goedheid voor de zondaars was.

Deze Godmensch was het, die op den vooravond van den dag, waarop een volk door Hem met weldaden overladen, met verbitterde woede zijn dood eischte, tranen stortte over de rampen en ellenden, welke Hij om den Godsmoord over die stad zag nederdalen. Deze Godmensch, wiens almachtige stem de stormen tot bedaren brengt, en de dooden uit hun graven doet te voorschijn treden — zal deze dan niet de macht bezitten uw kommer te lenigen, welke uw hart bezwaart? Zijn liefdevol Hart, eenmaal voor alle ongelukkigen geopend, zal dat nu ontoegankelijk zijn voor uw tranen, voor uw zuchten? Neen, uit het Tabernakel klinkt de hemelsche stem van dezen hartelijken, teederen vriend; komt, roept Hij ons toe, komt tot Mij, uw lijden, uw ongeluk geeft u nieuw recht op mijne warme liefde! Komt tot Mij, wie gij ook zijt, bij Mij vindt gij troost, in Mij vindt gij rust, komt tot Mij allen, die vermoeid en beladen zijt en Ik zal u verkwikken. Uw vrienden vergeten u, ga dan tot Hem wiens liefde u niet vergeten zal, wiens liefde niet beperkt zal zijn. Deze Vriend belooft u rust en troost te midden van al uw lijden en droefheden en zijn woord is onfeilbaar.

O, kon ik toch, zooals reeds gezegd is, met de adelaarspen van een Joannes de woorden van Jesus neder schrijven, welke Hij tot zijn diepbedroefde werklieden — namelijk tot zijn apostelen en leerlingen gesproken heeft. Ik zou u het Hart

(*) Act. Apost. X : 38.

van den Godmensch, in de diepste smart verzonken, voor oogen stellen: ik zou u dezen Verlosser afmalen, op het oogenblik dat hij, van zijn heilige Moeder afscheid nemende, bereid is de hevigste smarten te lijden, opdat wij van den dood bevrijd worden. Nog was zijn ziel vervuld van het gevoel eener smart, welke ook een minder gevoelig hart zou verscheurd hebben en een ander leed overstroomt reeds zijn ziel. Een zijner geliefde leerlingen heeft zooveen voor de eerste maal deel mogen nemen aan het H. Sacrament zijner liefde — doch de eerste H. Communie was een heiligschennis en spoedig verlaat hij op een trouwelooze wijze zijn meester; nog draagt hij het onderpand der teederste liefde van Jesus in zijn hart — en reeds gaat hij heen om zijn Meester te verkopen, om Hem over te leveren aan hen, die zijn dood gezworen hadden. Tevergeefs wendt Jesus alle middelen aan om hem van dit huiveringwekkend voornemen terug te houden. Nadat hij hem de leer des ootmoeds door zijn bewonderenswaardig voorbeeld heeft aangetoond, daar Hij, ter aarde neergeknield, hem de voeten gewassen had, geeft Hij hem te verstaan, met zijn duivelsch voornemen bekend te zijn; Hij maakt hem opmerkzaam op de verheven waardigheid van Apostel, waartoe Hij hem gekozen heeft en laat hem in zijn goddelijk Hart de droefheid lezen, welke zijn voorgenomen misdaad hem veroorzaakt. De verrader echter wederstaat al deze zachtmoedigheid, hij verlaat zijn Heer en gaat tot diens vijanden. Jesus weet en ziet dit alles en zelfs de beschouwing eener zoo verregaande ongetrouwheid vermag in zijn hart slechts gevoelens van medelijden voor dit monster op te wekken.

Dit was de toestand van Jesus' Hart in dien droevigen nacht; en te midden van het lijden dat Hem de herinnering aan de scheiding van zijn innig geliefde Moeder en de beschouwing der ondankbaarheid van een zijner Apostelen veroorzaakt, beijvert Jesus zich zijn leerlingen te troosten, terwijl Hij hen moet kenbaar maken, dat Hij verplicht is van hen te scheiden, hen te verlaten om het offer te volbrengen. Reeds had Hij met hen het Paaschfeest gevierd, reeds had Hij het laatste onderpand Zijner liefde, Zijn Goddelijk Vleesch en Bloed, geschonken — nu had zijn van droefheid overstelpt Hart behoefte aan rust. Doch Hij ziet

zijn Apostelen treuren, Hij wil hen niet in dezen toestand laten, en voordat Hij de zaal verlaat, haalt Hij eenige troostgronden aan, welke bovenal geschikt zijn de wonden hunner harten te genezen, hun smart te lenigen. Hij spreekt met hen van zijn heengaan, doch toont hun aan, dat deze scheiding niet minder noodzakelijk is voor zijn verheerlijking dan voordeelig voor hun geloof. Ik ga heen, zoo sprak Hij en keer terug tot den Vader, die mij gezonden heeft, en gij zoudt moeten trachten de plaats te leeren kennen waar ik heen ga; doch gij geeft u der droefheid over. Gij zult van mijn aanwezigheid beroofd worden, maar nog een weinig tijds en wij zullen wederom vereenigd zijn, en de blijdschap van dit wederzien zal volkomen zijn, omdat men deze vreugde niet meer van u zal kunnen wegnemen.

En om dit nog duidelijker te maken, om nog beter door hen begrepen te worden, stelt Jesus hun het beeld eener moeder voor, en welk een zoet voorwerp voor een bedroefd hart is toch de teederheid eener moeder! „*Een vrouw, wanneer zij baart, heeft droefheid, omdat hare ure gekomen is; doch wanneer zij het kind heeft gebaard, gedenkt zij haar benauwdheid niet meer, uit blijdschap dat er een mensch ter wereld geboren is*”; (*) een moeder is schadeloos gesteld voor de onderstane smarten, zoodra zij het geliefde kind aan het hart kan drukken, dat nu reeds een voorwerp der hartelijkste toegenegenheid geworden is.

Ook tot u, zijn geliefde werklieden, richt de Verlosser dezelfde woorden, ook tot u roept hij: gij zijt nu met lijden en droefheid overladen, doch de ure zal komen, waarop deze een einde zullen nemen, uw hart zal eindelijk vervuld worden met blijdschap, met een vreugde, welke u niemand ontnemen kan. — O, met welke teedere liefde vermaant hij de zijnen zeggende: moge uw hart zich niet der onrust overgeven; als ik van u heenga, geschiedt dit voor uw eigen voordeel; ik ga heen om u een plaats te bereiden in het verblijf der gelukzaligheid, en het is voor mij een zoet genoegen dit met u te kunnen deelen. Ik keer terug tot mijn Vader, doch daarom verlaat ik u niet; zoo ik tot hem terugkeer, doe ik dit slechts om u spoedig tot mij te roepen,

(*) Joes XVI: 21.

en het geschiedt ten einde u op te nemen in een leven, verborgen in God, de bron der eeuwige gelukzaligheid zelf. Zoo iemand uwer mij bemint, hij onderhoude mijn geboden, en ook mijn Vader zal hem liefhebben, wij zullen tot hem komen, mijn Vader en ik, en wij zullen in hem verblijven. De Geest van liefde zal komen, hij zelf zal u de onderhouding dezer geboden leeren, hij zelf zal uw leeraar zijn.

Jesus vernieuwt zijn wensch, reeds vroeger uitgedrukt, zich der droefheid niet over te geven; Hij wil dat zij zich niet door de vrees laten overheerschen, waarom Hij zegt: Als bij mijn afwezigheid uw harten om mijnentwille met droefheid vervuld worden, beurt u dan op door de gedachte aan de heerlijkheid, die mij bereid is, aan de tevredenheid, welke ik vind in de vervulling van den wil mijns Vaders, waardoor ik hem mijn liefde betoon. Treurt gij echter om u zelf, denkt dan aan de liefde, welke ons vereenigt, aan den bijstand, welken deze vereeniging u verzekert, en aan het recht, dat zij u schenkt om alles van mijn Vader te verkrijgen. In mijn liefde tot u wil ik mij geen ander voorbeeld stellen dan de liefde mijns Vaders te mijnen opzichte. Gij kunt u door uw getrouwheid mijn voortdurende toegenegenheid verzekeren, gelijk mijn gehoorzaamheid aan mijn Vader mij de voortzetting der zijne verzekert. Hoe zeer toch is deze gedachte geschikt om uw harten met vreugde te vervullen, zooals het mijne daarmede vervuld is. Ik heb u behandeld als mijn meest geliefde vrienden; ja, ik ben bereid mijn leven voor u te geven; ik heb geen enkele mijner gedachten voor u verborgen gehouden. Niet gij hebt mij gekozen, maar mijn liefde heeft u uitverkozen om u een zoo innig aandeel in mijn hart te schenken, en opdat gij die verhevene roeping zoudt vervullen, tot welke ik u bestemd heb. En toen hierop de Goddelijke Zaligmaker gewaagde van den haat, welken de wereld tegen Hem had, niet om zich daarover te beklagen, maar om hen voor te bereiden om met Hem die haat te deelen, welke ook hen om hun getrouwheid jegens den Meester treffen zou, om hen voor te bereiden tot de gruwzaamste folteringen, welke uit die haat zouden voortspruiten, maakten nieuwe angst en vrees zich van de leerlingen meester. Bij de droefheid Jesus te ver-

liezen, voegde zich de onrust zonder Hem, zonder zijn hulp te zullen bezwijken in de stormen, welke Hij hun voorspelde. Doch het Hart van Jesus wilde hen weder aanstonds bemoeiden: „Gij geeft u der droefheid over dewijl gij meent dat ik u verlaat; de smart schijnt uw lippen te sluiten, en gij vraagt mij niet naar de oorzaak mijner scheiding; het geschiedt tot uw grooter goed, dat ik tot mijn Vader terugkeer, daar hij u zijn geest, den Trooster, zal zenden, wiens goddelijke leering u zal onderwijzen en u den vrede en de rust wedergeven. In mijn afwezigheid zijt gij der droefheid overgegeven en tranen zijn van nu af uw aandeel; doch van dezen geest vervuld zult gij de smarten leeren dragen. Hij is het, die in deze treurige oogenblikken tot uw hart zal spreken, die uw blikken op gindsche gelukzalige toekomst vestigt en u leert erkennen hoe kort de scheiding duren zal. Hij is het, die u eindelijk terugroept en tot dat gelukkig verblijf voert, waar uw tranen in blijdschap zullen veranderd worden, in een vreugde, welke alle wenschen uws harten bevredigen zal. In afwachting van dit gelukzalig oogenblik, waarop gij niets meer zult kunnen verlangen, blijft u het gebed, dat krachtig middel, waardoor gij alles, wat gij verlangt, van Mijn Vader verkrijgen kunt. Alles, wat gij den Vader in Mijn naam zult vragen, zal u geworden. Het is niet noodig u te zeggen, dat ik bij Hem mijn smeekingen met de uwe vereenigen zal, doch mijn Vader zal u verhooren omdat Hij u liefheeft, en Hij heeft u lief, wijl gij mij bemint en in mij gelooft. Van zulke troostvolle woorden vloeyde op het oogenblik van scheiden het liefdevolle Hart van Jesus over; zoo sprak Hij in de ure der liefde tot de werklieden, die Hij tot zijn apostelen had uitgekozen. En is diezelfde Jesus, die met zulke hartelijke woorden de zijnen in de ure der droefheid troostte en aanmoedigde, nu niet in ons midden? Heeft Hij dan niet gezegd: „Zie, ik ben met u alle dagen tot aan de voleinding der wereld”? Klopt zijn liefdevol Hart daar ook niet voor ons, en in het bijzonder voor hen, die vermoeid en beladen zijn? O, christelijke werkman, uitverkoren leerling van Jesus, wijk niet van de voeten van dezen Goddelijken Vertrouster! Denk in stilte na over de verhevene leer, welke gij zoo even hebt vernomen, de leer van troost,

welke uit dat Hart voortspruit, dat, gelijk het zelfs het bedroefdste van allen is, echter ook nog ten zeerste de smarten van anderen gevoelt. En ten tijde van droefheid zal die rust in uw hart wederkeeren, welke, zonder de weemoed, dat erfdeel van Jesus, daaruit te verbannen, toch de bitterheid zal verzoeten, en dan zult gij met dankbaarheid de kinderlijke bekentenis der gelukkige leerlingen herhalen: Hoe brandend was ons hart, toen hij met ons sprak, hoe luisterden wij naar de Goddelijke lessen, welke hij tot ons richtte!

Het is daarom een duivelsche bekorning en een helsche poging, welke in onzen treurigen tijd maar al te veel slaagt, den werkman verwijderd te houden van de bron des levens, hem zoo vast aan de machine te hechten, dat hij zelfs op Zon- en Feestdagen niet eens het Hart van Jesus kan opzoeken, om daar weder getroost, gesterkt te worden, om daar nieuwen moed te scheppen en zijn ijver op te wekken en te vernieuwen. Ontbreekt hem echter deze troost, deze opbeuring — dan zal hij onder het zware kruis bezwijken, dan blijft hem slechts vertwijfeling over, als zijn smart en droefheid uitgestrekt is als de zee. Neen, christelijke werkman, niemand heeft het recht u deze bron af te snijden, u van Jesus Hart te verwijderen. Niemand heeft het recht te verlangen, dat gij, na bereidwillig uw lichaamskrachten in den dienst uws meesters besteed te hebben, ook nog het heil uwer ziel, uw zaligheid ten offer zult brengen. Zie, Jesus verblijft in ons midden als onze Geneesheer, Verlosser, Zaligmaker, alleen uit liefde, uit medelijden en ontferming. „Het is de liefde”, zegt de H. Bernardus, „die hem overwint, die hem onder de kinderen der menschen gevangen houdt”. En waarlijk, die liefde, welke God den Heer als het ware gedwongen heeft om van den prachtvollen hemel in een ellendigen stal neder te dalen en op Golgotha te sterven, kan geen grootere zegepraal behalen, want in het Allerheiligste Sacrament des Altaars ontnemt zij Hem alle teekenen zijner goddelijke Majesteit; zonder ophouden slachtoffert zij Hem op onze Altaren. Zij veroordeelt Hem op alle plaatsen en op ieder uur voor ons te leven en te sterven. Men kan met volkomen recht zeggen, dat geheel het leven van Christus in dit aanbiddeijk geheim bestaat in te be-

minnen. Juist omdat de Heer ons bemint, heeft Hij zijn verblijf in ons midden willen nemen, daarom slachtoffert Hij zich op onze Altaren, daarom geeft Hij zich aan ons als Voedsel der ziel. Welke verhevene en troostvolle gedachte! Verschafft de tegenwoordigheid van een geliefden vriend ten tijde van droefheid ons reeds een grooten troost, hoe gelukkig moeten wij ons dan achten Jezus, de bron van alle troost, in ons midden te hebben, zoodat wij elk oogenblik ons met Hem kunnen onderhouden, Hem ons lijden, onze angsten, onze bekoringen kunnen blootleggen. Hij vernieuwt zelfs hier op het Altaar, al de wonderen van zijn sterfelijk leven, alle weldaden zijner liefde: de blinden krijgen het gezicht, de dooven het gehoor, de melaatschen worden gezuiverd, de dooden staan op; een geheimvolle kracht gaat van Hem uit en maakt allen gezond. Deze woorden van het Evangelie gelden ook van den in het Tabernakel verborgen Heiland. En inderdaad, zielen, in welke het hemelsche licht was uitgedoofd, worden opnieuw door de lichtstraal der waarheid beschenen; harten welke sedert langen tijd door een geestelijke doofheid overvallen waren, hooren weder de zoete stem der genade en volgen haar; zondaars, bedekt met de melaatschheid der afschuwelijkste ondeugden, worden gereinigd, dooden staan op uit het graf hunner euveldaden, en beginnen een nieuw Gode welgevallig leven, en een rijke overvloed van genade en troost stort zich in al die zielen uit, welke hun toevlucht nemen tot den vertrooster, die onder de eenvoudige gedaante van brood in het Allerheiligste Sacrament verborgen is.

Is dit nu niet de bron, waaruit ook de werkman kracht en moed, troost en vreugde in zijn lastig beroep scheppen zal? Is deze niet de vriend, die het goed met hem meent? Of kunt gij nog aan zijn liefde twijfelen?.... „Een getrouwe vriend”, zegt Sirach's wijze Zoon „is een sterke beschutting, en die hem gevonden heeft, cond een schat. Niets is met een getrouwen vriend te vergelijken, en geen goud of zilver verdient gewogen te worden tegenover den schat zijner getrouwheid. Een getrouwe vriend is artsenij coor het leven en de onsterfelijkheid, en die den Heere creezen zullen dien vinden”.(*)

(*) Eccli. VI: 14—16.

Voorwaar, het gebeurt zeer zelden, dat iemand in geheel zijn leven een enkelen aantreft, en dan is het nog moeilijk dien te behouden. Doch wij, uitverkoren kinderen, wij behoeven niet lang te zoeken, want hij zoekt ons op; zie, zoo zegt hij, ik ben met u alle de dagen tot aan de voleinding der wereld!

In een der grootste fabrieksplaatsen van Beieren vindt men in een arbeidersbuurt een eenvoudig, onaanzienlijk kerkje der Paters Capucijnen, den H. Sebastianus toegewijd. Rondom verheffen zich tallooze schoorsteen hoog in de lucht en werpen dikke rookwolken ten hemel, als wilden zij de schitterende zon in een zwarten sluier hullen, dit helder oog van den Allerhoogste bedekken, opdat het de zonden niet zou aanschouwen, welke de aarde ontheiligen. Welke nietige, welke bescheiden plaats toch neemt het torentje dezer kerk in te midden der zich hoog in de lucht verheffende teekens onzer nijvere eeuw, — en toch is dit onbeduidend torentje een welsprekend teken, dat velen den weg tot hun eeuwig verblijf aantoot. Reeds in het vroegste van den morgenstond, als nog bijna allen in een zoeten slaap gedompeld liggen, ruischen de zilveren tonen van het kerkklokje over de bedompte stad, om den werkman tot een bezoek aan Jesus uit te noodigen alvorens met den zwaren arbeid een aanvang te nemen. En zie, de metalen tong van den goeden in het Tabernakel verborgen Jesus roept niet tevergeefs: van alle zijden naderen kinderen van God, om hun Vader den morgengroet te brengen, om de bescherming en zegen onzer moeder voor den nieuwen dag af te smeeken. Mannen, door den langen en zwaren arbeid gekromd, treden het heilighdom binnen; vrouwen en meisjes, bij wie de zorgen en moeiten des levens smartelijke trekken in het bleeke aangezicht hebben achtergelaten, komen in dit tot godsvrucht stemmend kerkje, — en weldra omgeeft het gemeenschappelijk en luid gebed der vrome fabrieksarbeiders als een geurige wierook het Heilig Altaar.

Een grijze, eerbiedwaardige Pater, die zijn zorgen aan het geestelijk welzijn dezer door de wereld zoo karig bedeelden besteedt, — en wien die goede kinderen in hun eenvoud niet anders dan hun „Vader” noemen, — begeeft zich naar den

biechtstoel om de rouwmoedige belijdenis van den een of anderen te aanhooren en het troostvolle woord der vergeving tot hem te spreken, om sommigen in hun lijden op te beuren, anderen te wijzen op de gevaren, met welke zijn vijanden hem omringen, allen tot nauwkeurige vervulling hunner godsdienstplichten aan te sporen, om aldus aan de oplossing van het sociale vraagstuk mede te werken. Daarna draagt hij de H. Mis op, waaronder mannen met godvruchtig gevouwen handen, vrouwen en meisjes met neergeslagen oogen aan de Tafel des Heeren plaats nemen om met aandacht den goeden Jesus in hun hart te ontvangen. Na de dankzegging verricht te hebben, begeven zij zich naar hun werkplaatsen, om daar den dienst hunner lichaamskrachten als een offer aan den goeden God op te dragen.

O, hoe vele zondaars hebben aan dat nietig kerkje den vrede Gods te danken, dien zij daar na zoovele afdwalingen terugvonden. Hoe velen — op het punt van onder den al te zwaren last van het kruis des levens te bezwijken, hebben daar weder moed en kracht gevonden, om martelaars van hun afmattend beroep te worden. En hoe vele jongelingen verkrijgen daar de genade, welke hen zal beschutten en staande houden in de veelvuldige gevaren van het dikwijls toch zoo treurige fabrieksleven! En zij allen worden niet in de war gebracht door het sociale vraagstuk, dat zoo vele gemoederen in beweging brengt: Zij zijn tevreden en gelukkig, in zooverre dit in het tranendal des levens in het algemeen mogelijk is.

En de bron, waaruit zij hun vrede en tevredenheid putten, is het Tabernakel, is het daarin verborgen goddelijk Hart van Jesus. Het geloof leert ons immers, dat het Allerheiligste Sacrament des Altaars de bron is van hemelsche kracht en sterkte tegen de slechte driften, welke de droevige oorzaken van zoo vele ellenden op aarde zijn. Het is het Brood der sterken, dat den christen hardt, om niet alleen alle kwellingen te boven te komen, maar ook om alle vijanden der zaligheid ten onder te kunnen brengen. Wat het stoffelijk voedsel in het lichaam bewerkt, dat brengt deze hemelsche spijs op een geestelijke wijze in de zielen voort, zoodat zij met waarheid genoemd mag worden: *„een brood dat 's menschen hart versterkt.”* (*)

(*) Ps. CIII: 15.

Het allerheiligste Sacrament des Altaars vereenigt verder den mensch op het innigste met God: „*die mijn vleesch eet en mijn bloed drinkt, blijft in mij en ik in hem*”, (1) zegt de goddelijke Zaligmaker. Daarom is het na de H. Communie niet meer de mensch, die met den helschen vijand te kampen heeft, het is God zelf, die in ons en voor ons strijdt en kampt. Waar echter Jesus, de inhoud van alle heiligheid en volmaaktheid, verschijnt, daar moeten de booze geesten de vlucht nemen, daar moeten de hartstochten zwijgen. „Verblijft Christus in ons”, zegt de H. Cyrillus, „dan brengt hij de onstuimige wet onzer ledematen tot bedaring”. Daarom ook is de H. Kerk, wier gebeden altijd getuigenis geven van goddelijke ingeving, gewoon om het plechtig oogenblik waarop Christus, de Heer, op het Altaar nederdaalt, dien heerlijken Hymnus aan te heffen, welke voor hare kinderen als het ware een onderpand der zegepraal is: „O Salutaris hostia”

Dit hemelsch brood verleende ook den heiligen martelaars de kracht eerder den smartelijksten dood te onderstaan dan aan de bedreigingen en verleidelijke beloften hunner vervolgers toe te geven en hun geloof te verloochenen. Op dezelfde wijze versterkt het ook tegen de kwellingen des levens en zelfs tegen de angsten van den dood. Wat behoeft hij te vreezen, die Jesus in zijn hart draagt en daarom door Hem, door zijn liefde oneindig sterk is, en om die reden zeggen kan: „Als Jesus voor mij, zelfs met en in mij is, wie of wat kan dan tegen mij zijn”, — die met den apostel kan getuigen: „*Ik vermag alles in Hem, die mij versterkt*”. (2) Zie, hoe de heiligen Gods te midden der gruwzaamste folteringen, in het smartelijkste lijden, in den zwaarsten druk, zoo geheel overgegeven, zoo kalm en gelaten, ja vol van heilige vreugde zijn. Jesus is bij en in hen — en dit maakt hen als oneindig sterk.

Eindelijk, de H. Communie is ook een bron van den zoetsten vrede, der innigste vreugde voor de geloovige ziel. Het is Jesus, die zich mededeelt, en Hem bezitten, bij Jesus zijn, dit is 's hemels zaligheid; ja, het is op de H. Communie, dat men de woorden van H. Geest mag toe-

(1) Joës. VI: 57.

(2) Phil. IV: 13.

passen : „*Gij verschaftet hun van den hemel een gereed brood, „zonder arbeid, een brood, dat allerlei aangenamen en allerlei „lekkeren smaak had*”. (*)

Deze uitwerksels van het Allerheiligste Sacrament des Altaars kan men in een enkele werkplaats bespeuren, waar vele arbeiders vereenigd zijn. Beschouwt hen, die Jesus niet willen kennen, welk mismoedig, verdrietig gezicht toonen zij! Hoort hen morren en klagen, hoe ieder loon hun te laag, iedere arbeid, iedere moeite te zwaar is! Ziet, hoe zij de hoofden bij elkander steken en woede en wraak spuwen, hoe zij samenspannen tegen allen en een ieder, die niet met hen zijn, die niet dorsten naar geld en bloed, die niet hongeren naar have en goed. En beschouwt de anderen, die gij des morgens aan de Heilige Tafel kunt zien, welke hemelsehe vrede straalt uit hun oogen, welke tevredenheid vertoont zich op hun aangezicht, welke vreugde en opgeruimdheid welt van hun lippen: o dag der Heilige Communie en der zalige liefde! Wie vermag uit te spreken, met welke vreugde Jesus een zuivere ziel vervult, welke zoete tranen opwellen uit de oogen dergenen, die hun Jesus op een waardige wijze ontvangen hebben. Ja, met de innigste liefde roept zulk een ziel tot Jesus, en verlangt vurig tot Hem te mogen naderen om zich te dompelen in den rijkdom der genoegens, in den overvloed der allerzuiverste vreugde en blijdschap.

(*) Sap. XVI: 20.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Wereldgeest en zingenot, onverzoenlijke vijanden van den werkman.

Om den naam van Christen te verdienen, is niet slechts de belijdenis des geloofs, maar ook de kennis en beoefening der christelijke deugden noodig. Daarvan hangt niet alleen de eeuwige zaligheid af, maar ook de welvaart en rust der menschelijke samenleving en der maatschappij. Onderzoekt men echter de levenswijze van het groote getal, dan zal een ieder moeten toegeven, dat de zeden, zoowel in het maatschappelijk als in het bijzonder leven, ver van de Evangelische voorschriften afwijken. Maar al te zeer schijnt het woord van den Apostel Joannes op dezen tijd toepasselijk: „*Alles wat in de wereld is, is begeerlijkheid des vleesches, begeerlijkheid der oogten en hoovaardigheid des levens.*” (*) De meesten toch vergeten uit wiens handen zij gekomen, tot welk doel zij geroepen zijn, houden al hun zorg en aandacht gevestigd op de nietige en voorbijgaande goederen, en worden in strijd met de natuur en met omverwerping der redelijke orde, vrijwillige slaven van die driften waarover de mensch, volgens het voorschrift der rede zelf, moet heerschen. Men volgt niet meer den waren geest der verhevene leer van Jesus Christus, maar laat zich te veel geleiden door den bedorven geest der wereld, tegen welke de Zaligmaker een schrikkelijk „Wee” heeft uitgesproken.

De uitdrukking „wereld” heeft verschillende beteekenissen: hier wordt de wereld verstaan als het tooneel der ijdelheid, als de school van het zingenot, als de plaats der vermaken, als het middelpunt der weekelijkheid, de zetel der ledigheid, het rijk der zinnelijkheid; deze is de wereld, voor welke de christen in het Evangelie wordt gewaarschuwd, welke niet door God is geschapen, maar door de eigenliefde en hartstochten der menschen gevormd, en wier Heer en Koning niet Jesus Christus, maar wier vorst de duivel is.

Deze is die wereld, van welke de H. Joannes schrijft: „*Hebt de wereld niet lief, noch hetgeen in de wereld is.* Zoo

(*) Joes II: 16.

„iemand de wereld lief heeft, de liefde des Vaders is niet in hem; want al wat in de wereld is, is begeerlijkheid des vleesches, begeerlijkheid der oogen, en hoovaardigheid des levens, welke niet uit den Vader is, maar uit de wereld is”. (1) Deze is die wereld, tegen welke de H. Geest door de aangehaalde woorden van dezen Apostel waarschuwt en door den mond van den leeraar der volkeren „Wees niet gelijkvormig aan deze wereld”. (2)

Deze is die wereld, welke de Heiligen zoozeer gevreesd, verafschuwd, gehaat hebben — en daarom zijn zij heilig geworden, — van welke de Apostel Paulus zegt: „de wereld is mij gekruisigd en ik der wereld”. (3) De H. Alexius ontvluchtte op den dag van zijn huwelijk het ouderlijk huis, waarin hij na eenige jaren terugkeerde en daar onder den dekmantel van een bedelaar tot aan zijn dood een verborgen leven leidde, allen, zijn bruid en bloedverwanten, geheel onbekend; op die wijze gaf hij een even zeldzaam als heldhaftig voorbeeld van de verachting der wereld. De H. Paulinus, later Bisschop van Nola († 431), was van hooge afkomst, had een verheven en doordringenden geest, en werd reeds op jeugdigen leeftijd tot de eerste waardigheden des rijks, ja zelfs in het jaar 379 tot consul verheven. De ernstige beschouwingen, welke hij over de ijdelheid der wereld deed, behoeftte hem voor de gevaren aan welke hij door zijn stand was blootgesteld. De van hooge ambten onafscheidbare bitterheden versterkten hem nog meer in de verachting, welke hij bereids voor de wereld had opgevat. Zijn gemalin Therasia, ook nog op jeugdigen leeftijd en door genoegens omgeven, prentte hem het eerst de noodzakelijkheid der verachting in voor al datgene, wat God niet is, en haar vermaningen brachten ook de gelukkigste uitwerksels te weeg. Zij deden met wederzijdsche goedvinding de belofte in gedurige onthouding te leven. Kort daarop veranderde Paulinus ook van kleeding, om der wereld te toonen, dat hij met haar niets gemeens meer wilde hebben; daarenboven verkocht de heilige man al zijn goederen en deelde de opbrengst onder de armen uit. De kinderen der wereld maakten hem tot voorwerp van den bittersten blaam; zij

(1) Joes II : 15 — 16.

(2) Rom. XII : 2.

(3) Gal. VI : 14.

zagen in zijn handelwijze niets dan dwaasheid, daar zij geen begrip van hemelsche dingen hadden. Van allen verlaten, herinnerde hij zich nu meer dan ooit het woord van den Apostel: „*Indien ik nog aan de menschen behaagde, dan ware ik „geen dienstknecht van Christus*”. (*) Hij herinnerde zich ook, dat de goddelijke Heiland diegenen buiten het getal zijner leerlingen sluit, die den moed niet hebben zich boven het menschelijk opzicht te verheffen. Gesteund en aangeemoedigd door zulke overdenkingen, verdroeg hij met vreugde de verwijtingen zijner bloedverwanten, die zijn ingetogen leven aan een droefgeestigen gemoedsaard, aan verborgen huichelarij of aan andere dergelijke, lage beweegredenen toeschreven. Hij echter riep daarbij dikwijls uit: „O gelukkige smaad, met Jesus den menschen te mishagen!” Een der beroemdste wijsgeeren, die aan het hof van den kalif Al-Mamne leefde, was gewoon te zeggen: „Die durft verklaren, dat hij de wereld en tegelijk zijn Schepper bemint, is een leugenaar”.

Het leven in de wereld is waarlijk geheel en al in strijd met de liefde Gods, de eerste en voornaamste plicht van den christen. In de wereld kan men alles worden, behalve een goed christen. De christen heeft bijv. de heilige verplichting onvermoeid naar zijn heiliging te streven: „werkt, zoo lang het dag is”. Brengen de kinderen der wereld het wel zoo ver? Hun ontbreekt daartoe zoowel de lust, als de tijd en de macht. De christen moet zich in de versterving en zelfverloochening oefenen, gelijk het een getrouwe leerling van Jesus betaamt; de kinderen der wereld echter verafschuwen de versterving, en geven zich liever over aan alle neigingen der bedorvene natuur. Het leven van een christen moet een bedrijvig en werkzaam leven zijn, doch de wereld wil het overal gemakkelijk en aangenaam hebben. De levensweg van den christen is het ruwe pad des kruises met doornen bezaaid; de volgelingen der wereld echter rennen liever door het leven langs den breeden weg der genoegens en vreugde, met rozen versierd. Alzoo kan het christelijk leven niet met een wereldsch leven in overeenstemming zijn. Daarom vermaant de H. Ambrosius: „Die zalig wil worden moet zich

(*) Gal. 1: 10.

boven de wereld verheffen, deze wereld vluchten en verlaten", — en de H. Augustinus zegt: „Wilt gij niet een vijand van God zijn, wees dan niet de vriend der wereld”!

Overigens eischt ook de wereld een zwaren en lastigen dienst, en wat geeft zij daarvoor? O, de schrikkelijkste belooning welke men bedenken kan. Ondank is het loon der wereld.

De eerwaarde Moeder Agnes van Jesus, uit de orde der Dominicanessen († 1621) begon te weenen, toen zij het lichaam van een pas ter dood gebrachten misdadiger zag, en riep uit: „Dit is nu de munt, waarmede der wereld hen uitbetaalt, die haar slaven zijn geweest”, en voegde er nog bij: „Zalig degenen, die u dienen, o mijn God”. En zij nam haar toevlucht tot Maria, onder wier bescherming zij zich stelde, om door haar voorspraak voor de gevaren der wereld te mogen bewaard worden.

Ook de H. Augustinus, rijk aan ondervinding, beklagde zich over deze gevaren der wereld: „O verleidelijke wereld! gij belooft alle goed en geeft den dood, belooft vreugde en geeft reden tot droefheid, belooft rust, en zie, het is niets dan verwarring. Gij belooft een schoone bloem, welke echter aanstonds verwelkt; gij belooft te zullen blijven en wijkt terug. O verraderlijke wereld! Gij doet groote beloften, en hebt de schandige gewoonte ze niet te vervullen”.

Het is nu deze wereld, welke „in den booze ligt”, die vele en zeer vele christenen, uit alle standen der samenleving, voor tijd en eeuwigheid ongelukkig maakt, vooral door haar hoogstgevaarlijke en verderfelijke vermaken en genoegens, waardoor zij duizenden misleidt. De groote en voorname kwaal van onzen tijd, welke door de wereld voortdurend wordt aangewakkerd, is de overdreven zucht naar weelde, gemak en zingenot; een kwaal, die, ondanks alle vermaningen en waarschuwingen, tot groot nadeel der zielen en tot ondergang van menig huisgezin, op een schrikbarende wijze toeneemt. De tegenwoordige tijdgeest heeft geen ander streven, beoogt geen ander doel, dan door het aanwakkeren en bevorderen van allerlei wereldsche genoegens, feesten en vermakelijkheden, den echt christelijken geest te verstikken, en alzoo, geleidelijk, maar zeker, geloof en godsdienstzin te verzwakken en uit te delgen. De handlangers der wereld

weten zeer goed, dat de geest van Christus onbestaanbaar is met den geest der wereld en bijgevolg, naarmate de zucht naar weelde, gemak en zingenot stijgt en toeneemt, ook de echt christelijke geest zal dalen en afnemen. Van daar hun rusteloos ijveren voor alle wereldsche uitspanningen en vermakelijkheden, met het kennelijk doel, ook de vrome en getrouwe dienaren des Heeren te begoochelen en van lieverlede voor zich te winnen. En wat dezen hun boozen toeleg nog erger maakt, is, dat dit alles op sluwe wijze, onder den schoonen en bedriegelijken naam van veredeling, beschaving en vooruitgang pleegt te geschieden, waardoor menig argelooze, voor het overige welmeenend en goedgezind christen zich laat verlokken en medesleepen.

De ondeugden, onder den naam van wereldsche lusten, aangeduid, die toomlooze zucht naar stoffelijke goederen en zinnelijke vermaken, welke overal in onzen tijd zoo zeer toeneemt, zijn de oorzaak en bron van een menigte rampen en ellenden, die zoo vele huisgezinnen treffen. Bij de zucht naar weelde en genot, zooals Z. H. Leo XIII in zijn brief van 25 December 1888 te recht aanmerkt, komt gewoonlijk de begeerte naar de middelen om die te verkrijgen. Van daar de onbeteugelde geldddorst, die zijn slachtoffers verblindt, en met brandenden drift naar de vervulling van zijn verlangens streeft, dikwijls zonder onderscheid te maken tussehen recht en onrecht, en zelfs met onbeschaamde verachting der armoede van anderen. Men ziet overal menschen, die alle zorg voor hun godsdienstplichten afwerpen en er op uit zijn om aardsche goederen te vergaderen, schatten op een te stapelen, om in kleederdracht en huisraad een bovenmatige pracht ten toon te spreiden, om alles wat de zinnen streelt alleen en uitsluitend na te jagen; daaruit vloeien van zelfs voort bedrog, woeker, diefstal; alsmede onmatigheid, dronkenschap en ontucht met geheel hun nasleep van de rampzaligste ellenden; en moet het ware christenhart niet met droefheid overstelpt worden, als men ziet, dat die afschuwelijke misdaden ook onder de kinderen der Kerk worden aangetroffen en wortel schieten. Het is allerduidelijkst, dat de overdreven zucht naar wereldsche genoegens en boos zingenot in strijd is met den geest en de grondregels van het christendom, en de meest nadeelige gevolgen voor tijd

en eeuwigheid na zich sleept. Dit is het schrikwekkend gevaar, dat den werkmans bedreigt, te meer dewijl het haken naar zinnelijk genot een eigenschap is der door de zonde bedorven natuur, die zich overal doet gelden. Doch niet steeds heeft de zucht naar genot gelijke hoogte en uitbreiding ondervonden, haar eigenlijk vernielende ontwikkeling behoort tot onzen tijd. Wij leven in waarheid in een eeuw van zingenot, in een eeuw, waarin de bevrediging van de stofelijke verlangens bijna algemeen, ten minste feitelijk, als het laatste doel van 's menschen bestaan wordt beschouwd. Alles wordt uitgedacht, alles wordt aangewend tot voldoening van den zinnelijken mensch, en de geestelijke mensch wordt vergeten, men heeft alles over voor het lichaam, dat weldra overgaat tot bederf, en voor de onsterfelijke ziel is alles te veel. De ongeloovige richting des tijds vormt een wind, die den gloed der zucht naar genot tot een lichtelaaie vlam aanwakkert, en met even brutale als onzinnige bewering de vreeze Gods in de harten der menschen verdelgt. Als men een blik slaat op de vermaken van onzen tijd, op de lokalen, waar de welvaart van duizende en duizende gezinnen verwoest wordt, op de eindelooze rei van feesten, op de lichtzinigheid van het jongere geslacht, dat van het eene vermaak naar het andere ijlt, in strafbare verblindings alles vergeet, en in den maalstroom van het zingenot zijn levensgeluk verwoest, is men dan niet gerechtigd met verbazing, maar ook tevens met weemoed te vragen: Zijn dat christenen, die aan het Evangelie gelooven en aan een leven aan gene zijde van het graf? De zucht naar genot heeft in de laatste jaren op schrikbarende wijze toegenomen in uitgebreidheid, en onmetelijk is de zedelijke ellende, die daaruit voortspuit. Verleidelijker dan ooit klinkt in onze dagen van alle kanten het lied der lichtzinigheid, en al te velen, helaas ook onder de geloovigen, luisteren naar dat lied, en laten zich geleiden naar den weg der verslapping op zedelijk en naar dien van onverschilligheid op godsdienstig gebied. — Er waren eertijds in Azië en Afrika landen en steden, wier bewoners stroomden bloeds voor den Heiland vergoten hebben; landen, die aan de kerk legioenen martelaars hebben geschonken; doch aan de verleiding van wekelijks levensgenot niet hebben wederstaan, en dientengevolge bij den eersten den besten storm

voor altijd van de II. Kerk zijn afgescheurd. Zulk een verleiding bedreigt ook het tegenwoordige geslacht der geloovige en christelijke volkeren, en eischt derhalve van allen, die hun eeuwig heil verzekeren willen, de grootste en scherpste waakzaamheid; men zij voorzichtig en gewapend, opdat ons het lot niet treffe dat aan de volkeren van Azië en Afrika is overkomen. „Niemand”, zoo spreekt de goddelijke Zaligmaker, „niemand kan twee heeren dienen: want hij zal of „den een haten en den anderen liefhebben; of den een voor- „staan en den anderen verachten”. (1) — „Weet gij niet”, aldus schrijft dienaangaande de H. Jacobus in zijn algemeenen zendbrief: „weet gij niet, dat de vriendschap met deze wereld „vijandin van God is? Alwie dan een vriend wil zijn van „deze wereld, die stelt zich tot een vijand van God”. (2) Luidt aldus Gods waarachtig en onfeilbaar Woord, dan zult gij gemakkelijk inzien wat men te denken heeft van zoovele christenen; die wel is waar naar het uiterlijk hun godsdienst- plichten onderhouden, doch tevens de genoegens en vermaken eener lichtzinnige en bedorven wereld met hart en ziel najagen. Bedriegen wij ons niet: zij, „die aan Christus toebehooren”, zoo spreekt de H. Paulus: „hebben hun vleesch met zijn on- „deugden en begeerlijkheden gekruisigd. Indien wij leren door „den Geest, laat ons dan ook wandelen naar den geest”; (3) — „want zoo gij naar den vleesche leeft”, aldus zegt hij op een andere plaats, „zult gij sterren; maar indien gij door den „geest de werken des vleesches doodt, zult gij leren”. (4) Mocht deze groote en gewichtige waarheid, mocht die verhevene en treffende leer van den grooten Apostel door allen begrepen en naar eisch beoefend worden. Maar helaas! „de zinnelijke „mensch begrijpt niet wat van den geest Gods is”; (5) bedweld door den tijdgeest, medegesleept en voortgestuwd door den stroom van een naar zingenot hunkerende wereld, blijft hij doof en ongevoelig voor de apostolische waarschuwing, of tracht althans naar eigen begrip en goeddunken den dienst van God met dien der wereld te vereenigen. Deze tijdgeest, deze groote en overdreven zucht naar wereldsche vermaken en ijdel zingenot is niet alleen te vreezen omdat hij kennelijk in strijd is met den geest en de grondregels van het christendom,

(1) Matth. VI: 24.

(2) Jac. IV: 4.

(3) Gal. V: 24—25.

(4) Rom. VIII: 3.

(5) Cor. II: 14.

en daarom reeds diep te befreuren, de zaak is nog van meer ernstigen en bedenkelijken aard, als men die in haar gevolgen beschouwt, te meer omdat het hart des menschen van nature naar vreugde en genot haakt. En juist in betrekking hiermede leven wij in een eeuw, waarop de feestvreugde geen einde wil nemen, het eene feest het andere volgt, en alles gemakkelijk gemaakt wordt om den werkman de gelegenheid te geven die genoegens te kunnen bijwonen.

Die onzalige tijdgeest, die zucht naar genoegens en uitspanningen, de hoofdkwaal van onze eeuw, is de voorname oorzaak der rampen en ellenden, welke men op onze dagen in den werkenden stand aanschouwt; zij ontroofte den werkman zijn kostbaarste bezittingen, zijn tevredenheid, zijn rust, zijn huiselijk geluk, zijn godsdienstzin. Men doet hem gelooven, dat ook hij de genoegens der groote wereld moet genieten, dat ook hij daarop evenveel recht heeft als zij, die tot een hooger stand behooren; en om het verlangen naar dat genot bij hem op te wekken, doet men hem een weinig proeven van het bekoorlijke dat daarin ligt opgesloten. Men biedt hem allerlei gemakkelijke gelegenheden aan om hem daartoe in staat te stellen, welke juist daarom hoogst verderfelijk zijn; men doet hem volksvermaken, tooneelvoorstellingen, muziekuitvoeringen en meer dergelijke zaken bijwonen; door goedkoope uitstapjes, door zoogenaamde pleiziertrainen doet men hem het schoone, het bekoorlijke, de uitspanningslokalen van andere plaatsen zien, en heeft nu de werkman eenmaal zijn zinnen op dat alles gesteld, hoe zal hij dan aan de middelen geraken om zich die genoegens te kunnen verschaffen? Zijn maatschappelijke positie veroorlooft hem niet dit alles volop, naar hartelust te genieten, de rust en tevredenheid des harten zullen verdwijnen om plaats te maken voor verbittering en gemor, voor afkeer van den arbeid, waarvan de lasten en moeilijkheden hem nu ondragelijk schijnen. Op die wijze misleid zal hij zijn neiging tot genot zoeken te bevredigen door het involgen zijner laagste driften, en zich aan ondeugden overgeven, welke de natuurlijke maar treurige en rampzalige gevolgen van dat alles zijn, hij zoekt zijn genot in de dronkenschap, en dikwijls nog in de ontucht, welke ondeugden de schromelijkste onheilen voor huisgezin en maatschappij na zich sleepen. Nadat de werkman in de week

heeft gezwogd, wil hij ook op zijn beurt genieten, en dan als een toomloos dier voortgezweept, zoekt hij maar al te dikwijls zijn genoeg, de bevrediging zijner zinnen in ongebondenheid en overdaad, in de dronkenschap, in de ontucht met al haar afschuwelijkheid. En als men dan zijn eigen geluk en dat van zijn huisgezin heeft verwoest, als men de middelen niet bezit om zijn lusten bot te vieren, en alle genoegens na te jagen, dan begint men te morren en te klagen, dan hoort men spreken van ontbering, armoede, ontoereikende verdiensten, uitzuiging van het werkvolk, slechte tijden, waarin noodzakelijk een verandering moet komen, en dergelijke zaken meer. In waarheid, al die feestelijkheden en uitspanningen, welke men bijwoont en najaagt, verzwelgen het zuur verdiende geld, en zijn de oorzaak van armoede, nood en ellende. Met recht leest men in een pas uitgegeven werk: „Een gang door een stad op een Zondagnamiddag, een blik op de toiletten van de vrouwen en dochters der arbeiders en een bezoek aan de herbergen en uitspanningslokalen zijn voldoende om te erkennen, dat er van een *algemeenen* nood geen sprake kan zijn; dat veeleer de arbeider, zoolang hij gezond is, met zijn loon goed kan toekomen. Zijn het ook verder niet dikwijls het gemis van spaarzaamheid, het liederlijke leven, voornamelijk de dronkenschap, die, trots het goede, voldoende loon, ellende en nood in de arbeidersfamilie brengen?

Zoo de werkman niet naar de verleiding geluisterd, en den geest der wereld ingevolgd had, zou hij gelukkig en tevreden kunnen zijn in den stillen schoot van het huisgezin, waar voor hem een geluk is weggelegd, dat hij nooit op andere plaatsen vinden zal, en ver verheven is boven alles wat de wereld hem geven kan. Hij moet het genoeg en de ontspanning, waaraan hij ontegenzeggelijk behoefte heeft, zoeken in den schoot van het huisgezin, hij moet het familieleven liefhebben. Doch de tijdgeest tracht ook deze liefde in zijn hart te verstikken, stelt hem geluk en oprecht genoeg voor in de uithuizigheid, welke met recht een hoogst bedenkelijke en aanstekelijke ziekte mag genoemd worden. Huiselijkheid is uit de meeste gezinnen verdwenen; en niet alleen dat de ouders te veel uitgaan, maar ook de kinderen worden al vroeg naar allerlei uitspanningen meegenomen,

waar zij zaken zien en hooren, die de nieuwsgierigheid opwekken en van de kinderen kleine menschen maken, met lusten en begeerlijkheden, welke het kinderlijke in het kleine hart verstikken. Die geest is in het jongere geslacht het ergste, en derhalve moet der jeugd een andere geest worden ingeprint. Zij hoort van den eenen kant niets anders meer dan van uitspanningen en van den anderen kant voortdurenden verbitterden en verbitterenden strijd om het loon — dikwijls veroorzaakt, dewijl de verdiensten niet meer toe-reikend zijn, om de huishouding in stand te kunnen houden, aan wier hoofd daarenboven menigmaal nog een vrouw staat, die van huishoudelijke zaken geen kennis heeft. Ik wil hier stilzwijgend voorbijgaan, welke gevolgen hieruit op stoffelijk gebied voortspruiten, maar hoe treurig is het gesteld in die huisgezinnen, waar dergelijke geest heerscht, welke de huiselijke samenleving geheel ondermijnt. Telkens hoort men klachten over kwijning en achteruitgang van vele familiën, — over twist en tweedracht in menig huisgezin, — over verwildering en ongebondenheid der jeugd, — over misnoegen en verdriet van zeer vele ouders wegens het wandgedrag hunner kinderen, over honderd andere treurige voorvallen en gebeurtenissen, te lang om hier op te noemen. Men zal niemand aantreffen, eenigzins bekend met den treurigen toestand onzer zeden, die niet weet hoe gering de plichten des huisgezins door den tijdgeest geschat worden.

Het huisgezin is tegenwoordig slechts een schaduw, iets doodsch, dat de menschen, om zoo te zeggen, niet meer bij het gemoed, bij den geest of het hart grijpt, en dat hen niet geheel en al bezit, gelijk het eertijds deed. De gevoelens, welke door het huisgezin opgewekt worden, die men natuurlijke gevoelens noemt en voor altijd in het hart geprent waant, verzwakken met den dag. Weinigen worden er gevonden, die begrijpen en gevoelen wat het vaderschap is, die de plichten trachten te beoefenen, welke het oplegt, en de verantwoordelijkheid op zich nemen, die het medebrengt. Hoe vele vaders toch verlaten het huis zoo dikwijls ze kunnen, om hun vermaken en uitspanningen elders te gaan zoeken. Zij haken met ongeduld naar het einde van den arbeid, voorkomen het dikwijls om hun verderfelijke gewoonte in te volgen, en in kroegen en herbergen den opbrengst van hun arbeid,

heeft gezwoegd , wil hij ook op zijn beurt genieten , en dan als een toomloos dier voortgezweept , zoekt hij maar al te dikwijls zijn genoeg , de bevrediging zijner zinnen in ongebondenheid en overdaad , in de dronkenschap , in de ontucht met al haar afschuwelijkheid . En als men dan zijn eigen geluk en dat van zijn huisgezin heeft verwoest , als men de middelen niet bezit om zijn lusten bot te vieren , en alle genoegens na te jagen , dan begint men te morren en te klagen , dan hoort men spreken van ontbering , armoede , ontoereikende verdiensten , uitzuiging van het werkvolk , slechte tijden , waarin noodzakelijk een verandering moet komen , en dergelijke zaken meer . In waarheid , al die feestelijkheden en uitspanningen , welke men bijwoont en najaagt , verzwelgen het zuur verdiende geld , en zijn de oorzaak van armoede , nood en ellende . Met recht leest men in een pas uitgegeven werk : „Een gang door een stad op een Zondagnamiddag , een blik op de toiletten van de vrouwen en dochters der arbeiders en een bezoek aan de herbergen en uitspanningslokalen zijn voldoende om te erkennen , dat er van een *algemeenen* nood geen sprake kan zijn ; dat veel eer de arbeider , zoolang hij gezond is , met zijn loon goed kan toekomen . Zijn het ook verder niet dikwijls het gemis van spaarzaamheid , het liederlijke leven , voornamelijk de dronkenschap , die , trots het goede , voldoende loon , ellende en nood in de arbeidersfamilie brengen ?

Zoo de werkman niet naar de verleiding geluisterd , en den geest der wereld ingevolgd had , zou hij gelukkig en tevreden kunnen zijn in den stillen schoot van het huisgezin , waar voor hem een geluk is weggelegd , dat hij nooit op andere plaatsen vinden zal , en ver verheven is boven alles wat de wereld hem geven kan . Hij moet het genoeg en de ontspanning , waaraan hij ontegenzeggelijk behoefte heeft , zoeken in den schoot van het huisgezin , hij moet het familieleven liefhebben . Doch de tijdgeest tracht ook deze liefde in zijn hart te verstikken , stelt hem geluk en oprecht genoeg voor in de uithuizigheid , welke met recht een hoogst bedenkelijke en aanstekelijke ziekte mag genoemd worden . Huiselijkheid is uit de meeste gezinnen verdwenen ; en niet alleen dat de ouders te veel uitgaan , maar ook de kinderen worden al vroeg naar allerlei uitspanningen meegenomen ,

waar zij zaken zien en hooren, die de nieuwsgierigheid opwekken en van de kinderen kleine menschen maken, met lusten en begeerlijkheden, welke het kinderlijke in het kleine hart verstikken. Die geest is in het jongere geslacht het ergste, en derhalve moet der jeugd een andere geest worden ingeprent. Zij hoort van den eenen kant niets anders meer dan van uitspanningen en van den anderen kant voortdurenden verbitterden en verbitterenden strijd om het loon — dikwijls veroorzaakt, dewijl de verdiensten niet meer toereikend zijn, om de huishouding in stand te kunnen houden, aan wier hoofd daarenboven menigmaal nog een vrouw staat, die van huishoudelijke zaken geen kennis heeft. Ik wil hier stilzwijgend voorbijgaan, welke gevolgen hieruit op stoffelijk gebied voortspruiten, maar hoe treurig is het gesteld in die huisgezinnen, waar dergelijke geest heerscht, welke de huiselijke samenleving geheel ondermijnt. Telkens hoort men klachten over kwijning en achteruitgang van vele familiën, — over twist en tweedracht in menig huisgezin, — over verwildering en ongebondenheid der jeugd, — over misnoegen en verdriet van zeer vele ouders wegens het wan-gedrag hunner kinderen, over honderd andere treurige voorvallen en gebeurtenissen, te lang om hier op te noemen. Men zal niemand aantreffen, eenigzins bekend met den treurigen toestand onzer zeden, die niet weet hoe gering de plichten des huisgezins door den tijdgeest geschat worden.

Het huisgezin is tegenwoordig slechts een schaduw, iets doodsch, dat de menschen, om zoo te zeggen, niet meer bij het gemoed, bij den geest of het hart grijpt, en dat hen niet geheel en al bezit, gelijk het eertijds deed. De gevoelens, welke door het huisgezin opgewekt worden, die men natuurlijke gevoelens noemt en voor altijd in het hart geprent waant, verzwakken met den dag. Weinigen worden er gevonden, die begrijpen en gevoelen wat het vaderschap is, die de plichten trachten te beoefenen, welke het oplegt, en de verantwoordelijkheid op zich nemen, die het medebrengt. Hoe vele vaders toch verlaten het huis zoo dikwijls ze kunnen, om hun vermaken en uitspanningen elders te gaan zoeken. Zij haken met ongeduld naar het einde van den arbeid, voorkomen het dikwijls om hun verderfelijke gewoonte in te volgen, en in kroegen en herbergen den opbrengst van hun arbeid,

welke het gansche huizezin zou moeten onderhouden, voor het grootste gedeelte voor zich alleen te verteeren. In zulk huisgezin zal geen geluk en vrede heerschen, daar is men getuigen van twist en tweedracht, van scheldwoorden en verwijtingen, daar aanschouwt men kommer en gebrek, terwijl de vader in lichtzinnige verkwistingen, onder luid getier, in overdaad en dronkenschap, en dikwijls zelfs in de schandelijkste ongebondenheden, wil vergeten, hoe diep ellendig en rampzalig hij zijn vrouw en kinderen gemaakt heeft. Wat zal er nu van zulk een huisgezin worden? Zal de moeder de afwezigheid of onverschilligheid van den vader in de opvoeding der kinderen kunnen aanvullen? Neen, daartoe is zij niet in staat, zij zal de opkomende driftten harer zonen en dochters niet genoeg van verre overzien, noch tegenstreven, noch verhinderen kunnen, zij kan de bezwaren der opvoeding niet alleen op haar zwakke schouders dragen. En wat zal er van de deerniswaardige jeugd worden, als men haar natuurlijken afkeer van alle tucht, haar vergetelheid van iedere plicht, haar oneerbiedigheid voor ieder gezag nagaat? Het voorbeeld van den vader heeft den noodlottigsten invloed op de kinderen, slechts een enkele begeerte bezielt de jeugdige harten, en dat is het verlangen naar volslagen onafhankelijkheid; zij haken naar het oogenblik, waarop zij zich geheel aan het ouderlijk gezag kunnen onttrekken, waarop zij den schoot van het huisgezin kunnen ontvluchten, om op hun beurt ook de vermaken te genieten, welke de tijdgeest hun aanbiedt. Slechts een enkel aanloksel verleidt hen, te weten het vermaak; terwijl zelfs de gedachte aan plicht hun onbekend is. Komt het tijdstip om een levensstaat te kiezen, en in zeer vele gevallen nog aanmerkelijk vroeger, dan stellen de driftten, welke den wispelturigen geest beginnen te beheerschen, en tevens de onervarenheid de jeugd aan de grootste gevaren bloot; men zoekt gewoonlijk zijn genot en vermaak in een onbezonnen, vroegtijdige verkeer, zonder eenig vooruitzicht op een huwelijk, in een vertrouwelijken omgang met personen van het andere geslacht, die al te vaak de vervulling der godsdienstplichten reeds overboord hebben geworpen, men neemt zijn toevlucht tot huizen en plaatsen, tot uitspanningslokalen en vermakelijkheden, welke voor een ieder de pest zijn, maar inzonderheid voor de jeugd ware

moordholen uitmaken. En als dan een moeder, die nog voorzichtig, nog ongerust is voor de toekomst, wil beproeven om haar kind een weinig in toom te houden, zal het haar aanstands onder het oog brengen dat het reeds tijd is aan een lastig toezicht een einde te maken: dat het oud genoeg is om zijn eigen meester te zijn: dat het de moeder niet meer noodig heeft, en bijgevolg haar vermaningen en waarschuwingen ook niet. Voor hen, die niet door het geloof leven, bestaan er geen verplichtingen; derhalve zal de moeder gedwongen zijn de oogen te sluiten, uit vrees van dien geest van onafhankelijkheid nog meer op te ruïnen, welke dan het kind nog aan grooter gevaren zou blootstellen. Maar het zal haar niet helpen haar teederheid en zorgen te vermenigvuldigen, en er zich op toe te leggen om het leven van haar kind zoo aangenaam mogelijk te maken, want zijn wispelturige geest zal de bovenhand behouden. Den dag, waarop het kind voor zich zelf zal kunnen zorgen, zal het met geen grooter gevoel en verdriet uit de ouderlijke woning gaan, als de jongen der vogelen hun nest verlaten. Ziedaar den toestand des huisgezins op onze dagen: het vaderlijk gevoel is niets meer dan een schaduw, en het kinderlijk bestaat niet meer; er blijft niets over dan de natuurlijke liefde der moeders, die de weinige godvruchtigheid, welke nog in sommige huisgezinnen aangetroffen wordt, bewaard hebben. Doch daarin zijn geen voldoende banden te vinden, hecht genoeg om een maatschappij te vormen. Er zijn wel is waar vaders, moeders en kinderen, maar er bestaat geen huisgezin meer; het gevoel, dat vroeger al die wezens in een eenige gedachte, in een eenige liefde, in een eenig verlangen vereenigde, dat gevoel bestaat niet meer; zelfs het denkbeeld des huisgezins is verdwenen: de wederzijdsche plichten, welke men in het huisgezin heeft te vervullen om er geluk en vrede te smaken, worden of wel over het hoofd gezien, of zijn onbekend, de vervulling van die plichten schijnt in onze dagen van zingenot aan velen slechts als een dwaasheid toe. En dit alles is het werk van den rampzaligen tijdgeest, dit zijn de vreeselijke verwoestingen der uithuizigheid.

Als men nu verder met aandacht nagaat, hoe het op het punt van godsdienstzin en echt christelijke gevoelens met de wereld en haar dienaren gesteld is, dan bespeurt men bij

den eersten aanblik twee soorten van menschen: eenige, die met God en godsdienst geheel en al gebroken hebben, en derhalve naar hartelust te werk gaan, — andere, die naar eigen begrip en goeddunken den dienst van God met dien der wereld trachten te vereenigen, die der wereld en hare genoegens met hart en ziel zijn toegedaan. Bij de eerste soort kan natuurlijk van vreeze Gods en echten godsdienstzin geen sprake wezen: het zijn menschen „door hun eigen oordeel veroordeeld, (*) zooals de H. Paulus getuigt; — wat de andere betreft, ook bij deze is ware en echte godsdienstigheid ver te zoeken: zij hebben, wel is waar, een schijn van godsvrucht, maar haar kracht, haar innerlijk wezen miskennen zij geheel en al. Ware en echte godsdienstigheid, algeheele en bereidwillige toewijding aan den dienst des Heeren is met den dienst der wereld onbestaanbaar.

Vernietiging of althans verlamming van den waren godsdienstzin is dus het gevolg dier overprikkelde zucht naar genot, en zal den mensch onvermijdelijk brengen tot verwaarloozing en ontduiking der goddelijke en kerkelijke voorschriften, waaraan zekere last of ongemak verbonden is. Geldt het genoegens en vermaken, pracht en weelde, uitspanningen en zingenot, men heeft alles veil om die lusten te bevredigen; geen kosten en uitgaven, hoe groot ook, worden ontzien; have en goed, gemak en nachtrust, niet zelden de gezondheid zelf, worden daarvoor ten offer gebracht; maar is er sprake van vasten en onthouding, van waken en bidden, van het bijwonen der kerkelijke diensten op Zonen Feestdagen, kortom van godsdienstplichten, wier getrouwe uitvoering eenige moeite of last veroorzaakt, dan tracht men onder allerlei nietige voorwendsels zich te verschoonen en te verontschuldigen; de een wendt zijn zwakke gezondheid voor, een ander zijn bezigheden, een derde geeft voor dat zorg en kommer voor zijn tijdelijke zaken niet toelaten zich veel met God en godsdienst op te houden. Hoe gemakkelijk laat men zich door de zinnelijkheid medesleepen om geboden vasten- en onthoudingsdagen te overtreden, in zoover zelfs dat zulke overtreding schier een gewoonte wordt, terwijl men zich door dwaze en geen steek houdende redenen wil

(*) Tit. III: 11.

verontschuldigen. Het verzuim zijner godsdienstplichten op Zon- en Feestdagen is als een natuurlijk gevolg zijner neiging tot genoegens en vermaken, en zoo zijn deze geen dagen des Heeren meer, waarop men bijzonder zorg aan zijn eeuwige belangen besteedt, maar dagen, die men tot ledigheid, tot losbandigheid, tot beleediging van God misbruikt. De „Zondagsrust”, zegt Z. H. Leo XIII, beoogt iets anders dan het genot van trage ledigheid. Nog veel minder is zij ingesteld om de losbandigheid te bevorderen of om gelegenheid te geven tot lichtzinnigheid en uitgelatenheid, of wel tot onnoodige uitgaven, waartoe zij door velen misbruikt wordt. Zij is een door den godsdienst gewijde rust van den arbeid. Deze door den godsdienst gewijde rustdag ontheft den mensch van de zorgen van het dagelijksch leven, van den last van zijn gewonen arbeid, ten einde de hoogere gedachten des Hemels bij hem levendig te maken. De kerk noodigt hem uit, het gevoel van kindschap Gods bij zich op te wekken en in het bewustzijn van de meest eervolle zijner verplichtingen aan de godsdienstviering deel te nemen. „*Wees indachtig dat gij den Sabbathdag heilig maakt*”, (1) sprak God in het Oude Verbond, toen Hij als streng gebod den rustdag voorschreef, terwijl reeds de rust een godsdienstig, heilig karakter bezat van het oogenblik af waarop zij door den Schepper werd ingevoerd, die in de geheimnisvolle rust na de schepping des menschen zelf daarvan het voorbeeld gaf. „*Hij rustte den zevenden dag van al het werk, dat Hij geschapen had*”. (2) Dit is het verheven doel der Zondagen, dat door hem, die de wereldsche genoegens en vermaken najaagt, geheel uit het oog wordt verloren. Men heeft geen tijd of lust om op die dagen de H. Mis bij te wonen, terwijl men tijd in overvloed heeft om zich in het zingenot te wentelen en zijn hart aan de schromelijkste uitpattingen over te geven, zich in lichtzinnige vermaken en zondige werken te verlustigen, zoodat men hier in waarheid met den H. Bernardinus van Senen zeggen mag: „bweenlijke dwaasheid veler menschen! Zij arbeiden de geheele week voor het onderhoud van hun sterfelijk lichaam, en des Zondags arbeiden zij aan den eeuwigen ondergang hunner ziel”. Zoo

(1) Exod. XX: 8.

(2) Gen. II: 2.

maakt men van den Zondag een zonden-dag , van den dag des Heeren een dag des duivels , van den dag des heils een dag des verderfs.

Het verzuim der H. Mis wordt zoo gemakkelijk gevolgd door de verwaarloozing van zijn Paaschplicht , en heeft de werkmán eenmaal zijn schreden op dit glibberige pad der ongodsdienstigheid gezet , dan rent hij voort , om maar al te dikwijls in een afgrond van zedelijke rampen en ellenden neer te ploffen. Men weet niet meer zich uit dien afgrond op te heffen , men wordt onverschillig , ongodsdienstig , zelfs volslagen ongeloovig , men wordt getroffen door de verblindheid des geestes , en de versteendheid des harten ; men erkent en aanbidt geen anderen God dan het zingenot. Volgens den geest der wereld zal dan het hoogste geluk van den mensch gelegen zijn in het bezit van de goederen des levens en in het najagen van streelende genietingen. En daar er niemand bestaat , die niet door de natuur zelf aangeleid en gedrongen wordt om het geluk te zoeken , volgt daaruit dat een ieder met geweld aan anderen zal ontnemen wat hij vermag , om zichzelf , door den buit op anderen behaald , een gelukkig leven te verzekeren. Geen macht zal over genoegzame breidels beschikken om de opgewekte driften te beteugelen. Want als een noodzakelijk gevolg zal de kracht der wetten verlammen en elk gezag bezwijken , wanneer de diepe en onveranderlijke grond van alle gezag , namelijk Gods gebod en verbod , ontkent wordt. Daaruit ontstaat noodzakelijk een volkomen verwarring in de burgerlijke maatschappij : immers door onverzadelijke begeerte worden allen genoopt tot den strijd , waarin de een worstelt voor de verdediging van hetgeen hij verkreeg , de andere voor de bemachting van hetgeen hij verlangt. (*) En langs die helling daalt onze eeuw voor het grootste gedeelte , hetgeen elk rechtschapen christen met bezorgdheid moet vervullen.

(*) Encycl. van 25 Dec. 1878.

NEGENDE HOOFDSTUK.

Twee andere gevaarlijke vijanden van den werkman.

Van de heerschende verderfelijke strekking, lijnrecht in strijd met de verheven en troostvolle leer des Zaligmakers, wordt ruimschoots gebruik gemaakt door den vorst dezer wereld, door satan, die, volgens het getuigenis van den Prins der Apostelen, „*rondgaat als een brieschende leeuw, zoekende wien hij zal kunnen verslinden*”. (1) De goddelijke Verlosser, waarschuwde zijn leerlingen met uitdrukkelijke woorden voor hem, zeggende: „*Zie, satan heeft u lieden begeerd, als tarwe te ziften*”, (2) d. i. tot afval te verleiden. Ook de H. Ambrosius getuigt: „De oude booze vijand brandt van verlangen en tracht door ontelbare schadelijke listen het menschedom ongelukkig te maken, dewijl hij tweedracht zaait, de toorn ontsteekt, den hartstocht opwekt, tot het verkeerde aanzet, het bedrog aanprijst en de valstrikken der dwaling door uitgezochte listen vermeerdert; en terwijl hij zich in de zwakheid van hen, die vallen, verheugt, gevoelt hij nog een grooteren nijd over de deugd dergenen die standvastig zijn”. De onzalige gedachte, het noodlottig plan „Gode gelijk te zijn”, heeft hij nog niet opgegeven, hij is de hoovaardigheid in persoon: hij wil heerschen over een groot rijk, hij wil koning en vorst zijn. Derhalve maakt hij jacht op onsterfelijke zielen, om zijn rijk te vergrooten en meer en meer te kunnen uitbreiden. Tot dit rijk der duisternis behooren vóór alles de zondaars onder de menschen, want „*die de zonde doet is uit den duivel*”; (3) staat onder de macht van satan, „*want door wien iemand overwonnen is, diens slaaf is hij geworden*”. (4)

En zij, die hem toebehooren, volgen hem na: zij benijden gelijk hij de nog zuivere en onbedorven zielen, die in de beproeving der deugd hun geluk vinden, en leggen hun zoolang valstrikken, totdat zij hun deugd en geluk ontroofd hebben. Het is hun derhalve niet voldoende hun eigen ziel gedood te hebben, zij zijn even als de duivel met een helsch

(1) 1 Petr. V: 8.

(2) Luc. XXII: 31.

(3) 1 Joes. III: 8.

(4) 2 Petr. II: 19.

verlangen bezielde ook de nog onschuldige zielen den doodsteek toe te brengen, en zijn nog wreeder en bloeddorstiger dan de afschuwelijke afgodspriesters, die hun valsche goden gedurig menschenoffers, maar inzonderheid kinderen en zuivere jongelingen en maagden brachten. Neem u in acht, christelijke werkmán, voor zulke schandelijke handlangers des duivels, onverschillig onder welken naam zij zich voordoen of tot welken stand zij behooren, die u door drogredenen, door spotternijen trachten te verleiden, en zich slechts ten doel stellen om het rijk van satan uit te breiden. De II. Geest leert ons, en de treurige ondervinding bekrachtigt heden meer dan ooit deze waarheid, dat het vergeten van God en godsdienst een vruchtbare bron is van openbare rampen. Het is algemeen bekend, welke list en bedriegelijke leeringen, welke pogingen de vijanden van God en het christendom aanwenden, om de zinnen der volkeren te verwarren en te veranderen, de zeden te bederven, zoo het mogelijk ware den godsdienst overal uit te roeien, de banden der samenleving te verbreken en de maatschappij ten gronde toe te verwoesten. Daaruit spruiten die beweenslijke duisternissen voort, die het verstand van zoovelen verblinden, van daar die onverzoonbare haat tegen deugd en eerbaarheid, — van daar die schandelijke ondeugden, welke zich in het openbaar vertoonen, — van daar die verwoede strijd tegen de orde der christelijke samenleving. Dat is de bron waaruit die toomelooze vrijheid van onze dagen voortkomt, — dat is de oorzaak dier volstrekten onafhankelijkheid, welke noch wet, noch macht, noch gezag kan verdragen, de oorzaak van die aanhoudende bespottung en versmading der heiligste zaken, der eerbiedwaardigste wetten, der beste instellingen, en vooral van het beklagenswaardig verderf der argelooze jeugd; — van daar dat aantal slechte geschriften en werken, van boeken en dagbladen, van romans en feuilletons, welke als een pest de aarde overdekken, en slechts het doodelijk vergif van zedebederf, onverschilligheid en ongeloof trachten in te prenten.

Het egoïsme heeft een sterke grens tusschen rijken en armen getrokken; de duivel heeft er gebruik van weten te maken, en blaast de vlam der zelfzucht ook in het hart van den werkmán aan. Men heeft het betere leven na den

dood voor hem weggeredeneerd, en daar hij geen troost meer vindt in den godsdienst, weerhoudt hem niets meer, maar het eigenbelang spoort hem aan om den rijke, zooveel hij kan, te belagen. Voor zichzelf alleen leven, zinnelijke genoegens najagen, zich niet om anderen bekreunen, ziedaar wat in onzen tijd aan rijken, maar ook aan onbemiddelden, moet worden verweten. De werkman wil ook genieten; vrees voor de eeuwige straffen schrikt hem niet meer af, hij ziet in den rijke slechts een vijand. Wie onzer hoort het volk, het ongelukkige, misleide en bedorven volk niet morren? Recht voor allen, heeren en meesters, recht voor allen, — klinkt de akelige stem van den verwilderden werkman, die daarenboven geschriften verspreidt, waarin oproeiende en oproerige taal onverholen wordt uitgesproken. Het involgen van den geest der wereld is de hoofdbron der rampen op zedelijk en godsdienstig gebied, welke naar aller bekentenis met den dag toenemen: vernietiging van den geest des huisgezins, uithuizigheid, onafhankelijkheid en zucht naar vrijheid, weerspanningheid en verwildering der jeugd, het verdwijnen der christelijke zeden, de verslapping in menige christelijke deugd. Onder hen, die men gewoon is de mindere standen te noemen, maar die in werkelijkheid niets anders zijn dan de naar Gods wijze Voorzienigheid met minder tijdelijke goederen bedeelden, onder hen ontstaat een geest van ontevredenheid, die zich in najverig en morrend geklaag openbaart. Die geest wordt door de handlangers des duivels aangewakkerd, en zoo gaat de werkman, door hen misleid, den weg op, die hem tot jammer en ellende brengt. Ik wil u een woord, door den beroemden Bisschop Von Ketteler tot de arbeiders gesproken, op het hart drukken: Neemt u in het bijzonder in acht voor allen, die met den godsdienst den spot drijven, u daarin misleiden en van de vervulling uwer godsdienstplichten willen aftrekken. Deze zijn juist uw grootste vijanden, dewijl iedere verbetering van uw toestand van zedelijkheid en godsdienst afhangt. Wie u dus helpen wil en daarbij uw godsdienst aanrandt, van zulk iemand kunt gij eenvoudig veronderstellen, dat hij met het arbeidersvraagstuk volstrekt niet op de hoogte of wel een bedrieger is. Er zijn onder ons personen, die den schijn aannemen, alsof zij hun spotternijen met den gods-

dienst in brood en geld kunnen veranderen om daarmee het volk te helpen, hetgeen zij voorzeker niet vermogen. Daarentegen alles verandert bij hen, in al hun denken, woorden en werken, in lastering tegen ons Katholieken. Hun streven naar vrijheid en vooruitgang, hun vaderlandsliefde, hun beschaving, hun genegenheid tot het volk, hun zorgen voor de welvaart des volks, alles wordt dezen menschen smaad, alles wordt lastering tegen den godsdienst, tegen ons Katholieken. Weest op uw hoede voor deze personen: zij zijn geen geleiders van onzen arbeidersstand, zij zijn verleiders, zij zijn bedriegers. Of is dit geen waarheid? Ziet, van den eenen kant wenden zij zich tot hen, die hun godsdienst, het geloof hunner vaderen, niet over boord willen werpen, die nog zooveel kalm overleg, nog een zoo helder oordeel behouden hebben om in te zien, dat zonder God of godsdienst een maatschappij op aarde geen duurzaam bestaan hebben kan, -- en verzekeren hen, dat de godsdienst in den socialistischen staat, dien zij oprichten en wiens presidenten zij waarschijnlijk worden zullen, een persoonlijke zaak is; van den anderen kant echter verkondigen zij zonder schaamte: „Christendom en socialisme staan tegenover elkander als vuur en water”; (1) — „de sociaal-democraten moeten worden uitgenoodigd elk kerkgenootschap te verlaten”; (2) „als het socialisme de overhand bekomt, dan is het gelijktijdig gedaan met het liberalisme en het ultramontanisme”; (3) — „zoodra iemand de socialistische denkwijze nader komt, verdwijnt het blinde geloof van zelf, en hij zal der wetenschap zijn hulde brengen. Het is voor ons menschen beter, ons bij de vrijdenkerij aan te sluiten”; (4) — „wij willen noch God noch meester”; (5) — „de nieuwe godsdienst voor de menigte is het socialisme”. (6) En wat is het socialisme? Het socialisme predikt de verachting van het gezag, het zegt de gehoorzaamheid op aan alle hoogere machten, die het recht tot gebieden van God ontleenen, en aan welke om God iedere mensch moet onderdanig zijn. — Het verzet zich tegen alle Goddelijke en menschelijke wetten, en verkondigt de volmaakte

- (1) Volksst., Mainz 1874. (2) Vergadering te Munchen, 13 Aug. 1889.
 (3) Bebel in den Rijksdag 1872. (4) Köln. Arb. Ztg., 17 Maart 1889.
 (5) Die relig. Frage, 1869. (6) Liebknecht, 25 Jan. 1890.

gelijkheid van alle menschen in rechten en plichten. — Het verzwakt of onteert den huwelijksband, waardoor God man en vrouw vereenigt in een vereeniging, die alleen door zijn almacht kan worden gebroken. — Het verheft de begeerlijkheid der tijdelijke goederen tot een alles overheerschen de wet, die het eigendomsrecht vernietigt, en geeft, onder den schijn van voor allen zorg te dragen, aan de misdadige wil lekeur van enkelen alles over, wat door rechtmatige erfenis, door ingespannen arbeid van lichaam en geest of door wijze spaarzaamheid is verworven. In het kort: het socialisme is de loochening van het Evangelie, dat ons leert: „*Zoekt dan eerst het Rijk Gods en zijne gerechtigheid, en dit alles zal u toegegeven worden*”, (*) — het belooft den hemel op aarde aan het einde van een weg vol misdaad en ongerechtigheid.

Niet wenigen hebben zich door dien heerschenden geest laten bedriegen, en door de valsche profeten laten medesleepen, doch zijn zij nu meer tevreden, zijn zij gelukkiger geworden, nu zij het heilig geloof niet meer als richtsnoer van hun leven aannemen? Vroeger was alles licht rond om hen, zij wisten, wat zij gelooven en wat zij doen moesten: daar het hun uit het Evangelie bekend was, dat het rijk van den christen niet van deze wereld is, hield de gegronde hoop van den godsdienst in den hemel eenmaal voor hun deugd en lijden te zullen worden beloond, hen staande te midden der rampen en kwellingen van dit leven. Door de valsche grondstellingen der hedendaagsche wereld medesleept, zijn zij meer en meer ontevreden geworden met hun toestand, zij verlangen elken dag meer te genieten, zij willen hun geluk uitsluitend in dit leven vinden; doch die dwaze grondstellingen kunnen wel is waar bij de eerste voordracht den mensch verrassen, zij bevredigen zelfs voor een korten tijd: maar het ingesluimerd geweten ontwaakt later met des te meer ongerustheid, er ontstaat verwarring, twijfel, onrust en de vreeselijkste angst. Bedrogen en verleide menschen, hoe beklagenswaardig is uw lot! In uw gewaande verlichting drijft gij den spot met menigen goeden christen, die het zoete juk des geloofs nog niet heeft afgeschud, en gij beschouwt hem als een zwak en bedrogen

(*) Matth. VI: 33.

mensch; gij echter zijt misleid en bedrogen, gij vleit u de waarheid te hebben gevonden, en gij omhelst de dwaling, en daarom hebben de rust en de tevredenheid u verlaten, en gij zijt aan de treurigste onzekerheid ten prooi. Eertijds waart gij tevreden, ja, met uw lot en staat zelfs gelukkig; maar gij hebt uw ooren geopend voor de taal der verleiding, booze driften hebben uw hart bestormd en veroverd, gij wordt door uw hartstochten heen en weer geslingerd, gij zoekt rust en tevredenheid, doch te vergeefs, deze zijn van u geweken, en de noodlottigste vruchten der verleiding zijn daarvoor in de plaats getreden. Misschien kent de lezer wel personen, of komt hij in huisgezinnen, waarin het socialisme heerscht. Ik vraag u, toon mij slechts een enkelen, die van het tijdstip af, dat hij zich onder de vanen der ontevreden en geschaard heeft, een beter, een deugdzamer man, een getrouwer burger, een meer teeder echtgenoot en vader, een ijveriger dienaar en vriend van God geworden is; dit is een onmogelijkheid. Door aan onze ziel waarheid en deugd te ontrooven, ontnemt men haar de inwendige rust, en sluit voor haar de bron van allen troost. De ware christen is met weinig tevreden, wijl hij de ware voldoening in de toekomst verwacht; maar ontevreden met zijn lot, wil men altijd meer en meer genieten, men wordt door haat en nijd verteerd, door een menigte vergiftigde geschriften worden de onverschilligheid en allerlei misdaden verspreid; bij een groot gedeelte dier mannen is de godsdienst en de rechtschapenheid en bij de vrouwen de eerbare schaamte, en met deze elke deugd verloren gegaan.

De geloofsartikelen der socialistischen beginnen: „Ik geloof in Ferdinand Lasalle, den Messias der 19e eeuw, en in Domela Nieuwenhuis, zijn profeet”. In den gemeenschappelijken staat, naar welken zij streven, willen zij geen leerstukken des geloofs, geen christendom, geen God, geen eeuwigheid. Hun hemel is hier op aarde — een schoone hemel voorwaar! Betrekkelijk het eigendomsrecht verklaren zij: het privaat eigendom moet worden afgeschaft, de staat alleen moet bezitten, alles moet gemeenschappelijk goed van den nieuwen staat worden. Het huis, dat gij van uw vader hebt geërfd, moet gij aan den staat overgeven; den akker, welken gij met uw spaarpenningen gekocht en betaald hebt, kunt gij niet

meer in eigendom hebben, -- hij behoort den staat. Op het bedrijf, dat gij beoefent, en reeds uw voorouders gedaan hebben, kunt gij geen recht meer hebben, daarover kan de staat alleen naar welgevallen beschikken. Verder zal de opbrengst van uw akker of van uw beroep, na aftrek van het arbeidsloon, niet meer u alleen toebehooren, de werkman is deelgenoot in uw zaak en deelt met u geheel de winst. Eigenlijk is er in dezen staat geen arbeidsloon meer — de geheele opbrengst van den arbeid behoort aan den gemeenschappelijken staat. Bestaat er geen eigendom meer, dan bestaat er ook geen verdrag of overeenkomst, dan bestaat er bijgevolg ook geen huwelijk meer, — dan is alles gemeenschappelijk.

Men zegt en verkondigt luide: het socialisme is een partij, die het lot van den werkman wil verbeteren; — doch wat getuigt nu reeds de dagelijksche ondervinding?

Zij zet den werkman met kracht aan tot den strijd. Doch is dat de welvaart van den arbeider bevorderen, als men hem dagen en weken lang terug houdt een stuk brood te verdienen, en daardoor hem en zijn huisgezin in de diepste ellende stort? Deze partij pleegt verder geweld tegen hen, die zich niet bij haar aansluiten. Is dat de nieuwe vrijheid? De vrijheid om te arbeiden is een heilig goed van den werkman. Bevordert men nu het geluk van den werkman, als men hem deze vrijheid ontnemt?

Zij is onverdraagzaam zelfs tegenover haar eigene leden, en in hun handelingen, in hun schrijven, ja, in hun denken zelfs verlangt zij een onvoorwaardelijke onderwerping. Bevordert men nu het welzijn van den werkman, als men hem tot ellendige slaven van een andere meening maakt? De leerstellingen des geloofs moeten ophouden, daarvoor moeten de meeningen en inzichten dezer sociale geleiders of veeleer verleiders als onbetwistbare waarheden gelden, waaraan men zich onvoorwaardelijk heeft te onderwerpen.

Het socialisme is gevaarlijk voor den godsdienst, is gevaarlijk voor den Staat, is vol gevaren voor de samenleving, voor het huisgezin, voor den eigendom; het beoogt juist rechtstreeks de omverwerping van al het bestaande, de revolutie, en staat in deze beteekenis volslagen tot dienst van hem, die zich ook eenmaal tegen den Allerhoogste

verzet heeft, en derhalve in het verderf gestort is, van den duivel namelijk. Men moet bekennen, dat in den jongsten tijd in alle staatsomwentelingen bij voorkeur de werklieden betrokken waren. Als een omwenteling op touw moest worden gezet, dan lieten zich de arbeiders als handlangers gebruiken; ja, ik zeg „zij lieten zich gebruiken”, daar zij in den regel niet de bewerkers, maar slechts de werktuigen van anderen waren, die hooger wilden stijgen, waarom anderen eerst moesten omvergeworpen worden. En deze genoten de voordeelen, verrijkten zich, enz. — en de arme werklieden moesten zich maar laten doodschieten.

Beschouwen wij de talrijke omwentelingen, die reeds meer dan een eeuw geheel Europa doortrekken en het volk uitmergelen, waren het niet bij voorkeur de werklieden, die daarin betrokken waren? Te Weenen en Berlijn, te Karlsruhe en Kassel, te Parijs en Londen waren het de werklieden, die met de wapenen in de hand tegen hun rechtmatige vorsten zich verzet hebben om werkelijke of vermeende rechten te verkrijgen. En bijna in elk tumult en oproer zijn de arbeiders voor het grootste gedeelte betrokken. Zoo ziet men dat in de werklieden een geest van verzet is gekomen, welke niet zoo gemakkelijk te onderdrukken is. Uit vreedzame arbeiders, die vroeger werkelijk de kern eener rustige, vredelievende burgerij uitmaakten, waardoor bij voorkeur zelfs de staten rust en vrede genoten hebben, zijn handlangers der omwenteling voortgesproten, die altijd strijdvaardig zijn, en wel gereed tot den strijd tegen het eigen vaderland, gereed om broederbloed te vergieten, bereid tot den opstand, tegen staat en kerk, ja tegen God zelf, om te toonen dat zij in dienst staan van hem, die Gode gelijk wilde zijn, in dienst van geheime genootschappen en der vrijmetselarij, wiens mollenwerk naar de omverwerping van den bestaanden toestand streeft.

Doch, Gode zij dank, niet alle arbeiders staan in dezen treurigen dienst van den vorst der duisternis, maar velen, zeer velen zijn nog het staatsprogramma van den wereldverlosser Jesus Christus, den vriend der armen, toegedaan: God is onze Vader, de rijke onze broeder, het leven een korte reis, de hemel ons Vaderland! Doch geen reis zonder moeite, geen zegepraal zonder strijd, geen kroon zonder verdiensten!

Hierboven reeds heb ik gewezen op de verderfelijke gevolgen, welke uit de neiging tot zingenot voortspruiten, en welke men in geheel haar naaktheid, in haar ruwste vormen en gedaanten vooral in de lagere standen der samenleving ontmoet. Deze ondeugden zijn de groote kwaal van onze dagen, zij zijn de kanker, welke de maatschappij verteert, welke duizenden en duizenden voor tijd en eeuwigheid ongelukkig maakt. Daarom wil ik nog met een enkel woord gewagen van den wellust, en den werkmans waarschuwen tegen die zonde, welke volgens het getuigenis van den Apostel Paulus zelfs onder de Christenen niet zou mogen genoemd worden: te meer, omdat de vorst der duisternis hierdoor maar al te gemakkelijk in 's menschen hart kan binnendringen, en de mensch zelf zich beneden het redeloze dier verlaagt.

Even als de soldaat grootelijks zal handelen in strijd met den eed, op het vaandel afgelegd, zoo hij, in plaats van dapper tegen den vijand te strijden, zich aan rust en goeden sier overgeeft, zoo ook en nog erger vergrijpt zich de christen tegen zijn doopbeloften, als hij, in stede van naar het voorbeeld van zijn goddelijken Zaligmaker de voorstellingen van den verleider beslist af te wijzen, zich der zinnelijkheid overgeven, en zich aldus als het ware in de armen van den duivel werpen zal. De natuurkundige Plinius verhaalt iets merkwaardigs van een kleinen zeevisch, Remora genaamd. „Dit nietig vischje”, zegt hij, „heeft zulk een kracht, dat het niet alleen kleine, maar zelfs de grootste en met de kostbaarste goederen beladen schepen, welke bij een gunstigen wind naar haar doel zeilen, in volle vaart ophoudt, en ze zelfs kan doen zinken, daar het 't schip doorboort en aldus zinken doet”. Is dit vischje niet in waarheid een beeld van de begeerlijkheid des vleesches? „Want evenals dit vischje,” zegt de H. Gregorius van Nazianze, „ofschoon het klein en onaanzienlijk is, de schepen in hun vaart stuiten en zelfs in den grond kan boren, zoo kan ook de vleeschelijke lust, hoe klein en onbeduidend deze moge schijnen, niet slechts gewone menschen, maar ook de allergrootste, d. i., de volmaaktste en godsdienstigste, die met kostbare goederen, namelijk met deugden en goede werken beladen, bij den gunstigen wind der goddelijke genade naar de kust van het hemelsche vaderland zeilen, in hun gelukkige vaart stuiten, en ten gronde richten, ja zelfs

in den afgrond der eeuwige verwerping doen zinken, als men hem niet in zijn ontstaan reeds onderdrukt. Ja, de zeevisch Remora heeft niet zooveel schepen in de diepte der zee geboord, als de begeerlijkheid des vleesch es onsterfelijke zielen ten gronde gericht heeft."

En al sleept dit gevaarlijk kwaad nu niet altijd juist het eeuwig verderf na zich, zoo is toch het verdriet, de geheime en menigmaal openbare beschaming, bittere wrok en haat, een ongelukkig, lastig, treurig leven, ja zelfs vertwijfeling, een natuurlijk gevolg der zegepralende booze lust en begeerlijkheid. O, hoeveel onheil richt de onzuiverheid reeds in de vroegste jeugd aan! Hoe menige schoone bloem, in den vollen luister van haar heerlijkste lentepriacht, doorknaagt zij als een leger van gulzige kevers! Hoe menig jeugdig, hoopvol leven wordt door dit onverzadelijk monster verteerd, zoodat het langzamerhand wegwijnt, geheel en al bezwijkt, en de jonge mensch vroegtijdig grafwaarts gedragen wordt! Als zoovele huisgezinnen tot de diepste ellende verzinken, als tweedracht en ontevredenheid zich aan den huiselijken haard ontmoeten, en duizenden vloeken en verwenschingen aan alle kanten der armzalige woning weerklinken, vanwaar al deze ellenden? Van de begeerlijkheid des vleesch es. Beschouwt nu, hoe op onze dagen huwelijken, van welke toch het heil en de vrede voor tijd en eeuwigheid afhangen, worden voorbereid en aangegaan; welke grondslag zeer dikwijls gelegd wordt, waarop men het levensgeluk wil opbouwen!

Zoodra dit vuur der begeerlijkheid in de jeugdige harten begint te ontvlammen, zoekt men daarvoor steeds nieuw voedsel, in plaats van het met de genademiddelen van den heiligen Godsdienst uit te dooven. Dit voedsel vindt men in vele fabrieksplaatsen en andere steden op de dansvergaderingen, waarheen de jeugd met geweld getrokken wordt. Men hoort niet gaarne, dat priesters en zielzorgers hun stem verheffen tegen het dansen; men geeft hun te verstaan, dat zij alles veel te streng opnemen en aan de jeugd volstrekt geen genoegen gunnen. Daarom vind ik het raadzaam getuigenissen uit de eerste eeuwen aan te halen, opdat men zien zou wat er toen reeds over het dansen gedacht werd. Ik wil hier geen beroep doen op de heidensche Grieken en Romeinen, die het dansen rechtstreeks voor een eerloos

vermaak verklaarden en het er voor hielden, dat niemand konde dansen, tenzij hij aan dronkenschap of krankzinnigheid leed; wij zijn christenen, en daarom zal ik slechts uit christelijke schrijvers van gezag plaatsen aanhalen. „De danszaal”, zegt Tertullianus, „is een tempel der wellust en „een poel van onzuiverheid”. — „De dans is de dood der „onschuld en het graf der zedigheid”, zegt de H. Ambrosius. En de H. Joannes Chrysostomus noemt den dans „een pest „voor alle deugden”. — „Wie heeft den christen zulke zaken „geleerd”, vraagt de H. Ephrem; „zeker niet de H. Petrus, „doch de helsche draak.... Waar muziek, dans en handen- „geklap aanwezig is: daar is verblindheid der mannen, de „ondergang der vrouwen, de droefheid der engelen, de „vreugde der duivelen”. De H. Basilius schrijft: „De dansers „verdrijven de vreeze Gods uit hun harten, en de eeuwige „straffen en den verschrikkelijken dag des oordeels niet „indachtig, verzuimen zij zich door ernstige boetvaardigheid „tot den dag der gramschap voor te bereiden. Het juk van „Christus van hun schouders werpende, vertoonen zij zich „aan alle menschen zonder schaamte, zien vrijpostig rond, „geven zich aan de grootste luidruchtigheid over en stellen „zich bij den dans als onzinnigen en razenden aan. Op deze „wijze ontsteken zij het onreine vuur der jeugd en maken „de dansplaatsen tot moordholten”. De H. Carolus Borromaeus Bisschop van Milaan, noemt den dans een cirkel, wiens middelpunt de duivel is, en de H. Franciscus de Sales vergelijkt in zijn „Philothea” het dansen met vergiftigde paddestoelen, van welke ook de beste niet deugen. Laat u niet misleiden door het voorwendsel dat het slechts een onschuldig vermaak is. Dat de zinnelijkheid in het spel is, bewijst het onloochenbare feit, dat men, tot den dans met personen van hetzelfde geslacht uitgenoodigd, daarin geen genoegen zou vinden. De dans wordt niet zoozeer als dusdanig bemind, maar veeleer als gelegenheid om met personen van het andere geslacht in aanraking te komen, en derhalve meestal uit zinnelijke beweegredenen. Doch dit geheel daargelaten, bij den dans vereenigt zich alles en werkt samen om de zinnen te prikkelen, en het bloed in altijd hoogere gisting te brengen, het verstand en kalm overleg te verdooven, daarentegen de verbeeldingskracht met onzuivere voorstellen

te verzadigen en de vleeschelijke begeerlijkheden te ontbranden. Daartoe dienen de veelvuldig voorkomende, bijzondere danswijzen, welke door de eigenaardige vormen en bewegingen der dansende paren de begeerlijkheden der zondige natuur op bijzondere wijze ontvlammen; verder nog een menigte andere omstandigheden, doch vooral dat de dansvergaderingen tot diep in den nacht voortduren, en dat hierin de hevig opgewekte zinnelijkheid der jeugdige personen, welke tot nu toe bij het licht der danszalen nog een slagboom had, nu de gewenschte gelegenheid vindt bij het huiswaarts keeren vrijen loop te laten.

Om te midden van deze groote gevaren, in welke men zich vrijwillig begeeft, — *„wie het gevaar bemint, zal er in vergaan”*, zegt de H. Geest (*), — zuiver te blijven, moet men in waarheid een engel zijn. En zou men nu eens al degenen, die den dans beminnen, uitdagen tot een oprechte bekentenis, dan zullen ze allen moeten toegeven, dat zij in de dansvergaderingen voor de onschuld den dood gehaald hebben, of dat zij ten minste aanmerkelijk schade hebben geleden. Wie verschijnen gewoonlijk op plaatsen, waar gedanst wordt? Jongelieden van beider geslacht, allen vol levenslust en velen onder hen zonder godsvrucht en zedigheid. Wat doen zij? Zij gaan voor, onder en na den dans met het andere geslacht zeer vrij, ja, op de minst ingetogene wijze om, zij maken bewegingen en gebaren, waarbij alle schaamte uit het oog wordt verloren, zij veroorloven zich oneerbare houdingen, voeren lichtzinnige gesprekken, zingen onkuische liederen; zij drinken niet zelden tot onmatigheid toe, en hooren een hartstochtelijke geheel voor de zinnelijkheid berekende muziek. Zal dit alles aan de onschuld geen nadeel toebrengen? Zullen jeugdige personen, die zelfs bij een geheel afgezonderd leven niet weinig voor het bewaren der zuiverheid te strijden hebben, zonder bekoring blijven? Zal dit niet in hun hart den eenen steunpilaar der godsvrucht na den anderen omverstootten, en de geest der onzuiverheid daarin vasten voet krijgen? Doch toegegeven, dat bij 't dansen zelf de onschuld geen schipbreuk lijdt, dat wel zeldzaam het geval zal zijn, dan is het toch zeker, dat tengevolge van

(*) Eccli. III: 27.

het dansen de zwaarste zonden begaan worden. Er zijn zoo vele vriendschapsbetrekkingen, welke jaren lang duren, en met de schandelijkste misstappen verbonden zijn. Waarin vinden zij haar oorsprong? Meestal in den dans. Daar komen de jongelieden met elkander in kennis, daar worden zondige betrekkingen aangeknoopt, die een lange reeks van zonden na zich sleepen en zoowel in den huiselijken kring als in een gemeente veel onheil stichten. Ondervraagt die gehuwde personen, die zich nu het leven verbitteren en zoo ongelukkig zijn, waar zij elkander hebben leeren kennen en beminnen, dan zullen velen bekenne, „in de danshuizen”. Want daar worden in den regel die vloekwaardige en noodlottige verkeerings aangeknoopt. In verband hiermede wil ik slechts aanhalen wat de H. Alphonsus de Liguorio daarvan zegt: „De ondervinding leert, dat er slechts weinigen zijn, die verkeering hebben, en daarin vrij blijven van zware zonden. En al zullen zij ook in het begin niet zondigen, zoo vallen zij toch zeer gemakkelijk door verloop van tijd. In het begin spreekt men elkander uit neiging; daarna echter ontstaat uit die neiging een hartstocht, en heeft die hartstocht eenmaal wortel geschoten, dan verblindt zij aanstonds het verstand en bewerkt dat men in duizende zonden van onzuivere gedachten, begeerten en woorden valt en eindelijk zelfs tot onkuische werken komt”.

Ja, aan deze omstandigheid, dat men op de vergaderplaatsen des duivels elkander leert kennen, dat men door ontelbare en afschuwelijke zonden en dan door heiligschennissen zich voorbereidt tot den huwelijken staat, tot het ontvangen van een zoo gewichtig heilig Sacrament, — aan deze omstandigheid is het zeer dikwijls toe te schrijven, dat huwelijken ongelukkig zijn; en welk geslacht kan en zal uit zulke huwelijken opgroeien, bij welke de duivel de bruidsleider was, en de begeerlijkheid des vleesch des band tot een ongelukkige verbintenis gelegd heeft? O; zeker zal menig een, die in het huwelijksleven slechts bitteren als in plaats van zoeten honig gevonden heeft, wenschen weder vrij en ongehuwd te zijn. En inderdaad, het kost veel minder moeite en offer een zuiver leven te leiden dan voor een groot huisgezin te zorgen. Mochten velen dit bedenken, mocht deze overtuiging de werkmans-

kringen binnendringen, dan was een goed gedeelte van het sociale vraagstuk opgelost.

Luister nog, geliefde werkman, naar de vaderlijke vermaningen, welke de Bisschop Von Ketteler bij zekere gelegenheid tot een vereeniging van werklieden richtte:

„Neemt u in acht voor slechte, onzuivere gedachten en houdt u daarmee niet vrijwillig op. De onzuivere gedachte is een begin van bederf in ons. Gij hebt daartoe meer aanleiding, dewijl gij juist in de gevaarlijkste jaren, waarin alle hartstochten ontwaken, geheel den dag met elkander in de naaste aanraking zijt. Dat inwendig bederf der ziel neemt altijd toe, de driften worden altijd sterker en gij vervalt ten laatste in geheime en niet geheime zonden, welke uwe gezondheid en zedelijkheid storen, en u van den eenen afgrond in den anderen tot in den laatsten diepen afgrond werpen. Dat de dood zoo ontzettend in vele arbeidersklassen woedt, heeft verschillende oorzaken. Een der voornaamste echter is de onzedelijkheid.

Weest derhalve op uw hoede voor slechte gesprekken, dubbelzinnige liederen, schaamteloze boeken en plaatwerken. Neemt u, geliefde jeugdige werklieden en arbeiders, om dezelfde reden in acht voor de vroegtijdige verkeerengen. Gij hebt wellicht ooit geloofd, dat de godsdienst u op dit gebied zulke hooge eischen stelt, en het toch met al die zaken, welke tot onzedigheid leiden, zoo erg niet gesteld is als u van den predikstoel dikwijls gezegd wordt. Doch de godsdienst vordert slechts wat u tot het grootste heil strekt. Gij allen verlangt kuische bruiden, kuische vrouwen, want gij wenscht brave moeders voor uw kinderen. Zulke vrouwen zijn engelen voor het huisgezin. Heil den man, die zulke vrouw, heil het werkmanskind, dat zulke moeder heeft. Hoe kunt gij echter zulke vrouwen voor uw huisgezinnen bekomen als men het met de vroegtijdige verkeerengen zoo licht opneemt. Zij verwoesten juist alles in de jonge dochter, wat haar later tot een flinke werkmansvrouw maken kan. Stelt u slechts het onderscheid voor tusschen een meisje, dat spoedig na het verlaten der school zich aan dubbelzinnige gesprekken en lichtzinnige scherts gewoon maakt en geheel haar hart met onzuivere gedachten en voorstellingen vervuld heeft, dat dan van onbeschaamdheid tot onbeschaamdheid voortgegaan, allerlei verkeerengen

aangeknoopt, in liederlijke gezelschappen, in herbergen, langs de straten, in danshuizen rondgefladderd heeft. Bij dit leven heeft het tevens de achting verloren, het leerde ook niet sparen, het heeft opgemaakt wat het verdiende. Overkomt haar dan nog eindelijk een ongeluk, dan is het op 20-, 21-jarigen leeftijd reeds in een toestand, waarin het, om zich nog uit de ellende te redden, met den eersten den besten in het huwelijk treedt. Verbeeldt u daarentegen een ander meisje, dat zich tot haar 24ste jaar deugdzaam en zuiver gedragen heeft, dat onder al de werklieden bekend staat als vlijtig, zedig en onberispelijk, dat zich door haar spaarzaamheid ten minste een kleinen uitzet vergaard heeft, hoe geheel anders ziet het daar uit! Het heeft een vrijen keus tot een echtverbintenis. De besten zullen zeker naar haar hand dingen, en zij brengt alles mede wat de arbeidersstand bij een vrouw verlangen kan. Wilt gij dus zedige bruiden, eerbare vrouwen, vlucht dan de vroegtijdige verkeerungen, welke slechts bedorven en onnutte meisjes in de arbeiders-huisgezinnen brengen. Eindelijk, geliefde werklieden, neemt u ook in acht voor onmatigheid, voor de neiging tot drank; weest op uw hoede voor die huizen, in welke de werkman om zijn loon wordt binnen gebracht. Het veelvuldig bezoek der herbergen, de gewoonte om slechts in herbergen genoegen en vergoeding voor de moeiten van den arbeid te zoeken, is volgens de overtuiging van allen, die zich met de verbetering van den toestand der arbeiders bezig houden, een der grootste gevaren.

Ja, weest op uw hoede voor al de aangehaalde vijanden van uw waar welzijn, vergeet bij al uw moeiten en werken uw onsterfelijke ziel niet, want de goddelijke Zaligmaker zegt immers zoo uitdrukkelijk: „*Wat toch baat het den mensch, indien hij gansch de wereld winne, maar zijner ziele verlies lijdt*”. (*)

(*) Matth. XVI : 26.

TIENDE HOOFDSTUK.

De moeder van den werkmán.

Als een kind meent in gevaar te komen, of hulp noodig heeft, dan vlucht het tot zijn moeder, knelt zich aan haar boezem, en is overtuigd dat het door niets zal gedeerd worden onder de trouwe bescherming van die minnende moeder, of wel verhoopt van die goede moeder alles wat het noodig heeft. Ook gij, christelijke werkmán, hebt zulk een moeder — niet alleen die moeder, welke Jesus ons aan het kruis heeft geschonken, die nu in het hoogste des hemels troont, en over ons zegeningen en genaden afsmeekt, maar ook op aarde hebt gij een moeder, die voor uw geluk en welzijn ten zeerste bezorgd is. Gaf Jesus, alvorens tot zijn Vader terug te keeren, ons een zichtbaren plaatsbekleeder, namelijk Petrus en zijn opvolgers, zoo hebben wij ook voor Maria een zichtbare plaatsbekleedster op aarde en wel de H. Kerk, die ons in de ruimste mate genaden uitdeelt. En als Petrus en zijn opvolgers de zichtbare hand zijn, door welke Jesus Christus ons tot onze eeuwige bestemming geleidt, zoo is de heilige Kerk die zichtbare hand, met welke onze hemelsche moeder ons beschermt en zegent. Derhalve mag ik u, door haar geliefden werkmán, wel den ernstigen raad geven om in de gevaren van onzen tijd uw toevlucht te nemen tot deze getrouwe moeder, de H. Kerk, en u met alle kracht aan haar te hechten, onder haar beschermende vleugels zijt gij zeker beveiligd tegen de strikken uwer onverzoenlijke vijanden, die u langs alle kanten omringen, en u voor hun eigenbelang, voor hun duivelsche omwentelingsplannen zoeken te winnen.

Wij hebben reeds beschouwd, hoe Christus den arbeid geadeld en wederom tot aanzien gebracht heeft, zoodat hij sedert dien niet meer als een vernedering voor den mensch, maar veeleer beschouwd moet worden als een middel om verdienen voor de eeuwigheid te verwerven, en zijn evennaaste tot nut en zegen te dienen. De H. Kerk, die den geest van Christus als erfdeel bekam, heeft door alle eeuwen

heen geleerd, dat de arbeid den mensch in eer en aanzien verheft, de ledigheid daarentegen voor hem een schande is, — welke leer reeds overal geldt, zelfs bij degenen, die de grondbeginselen van het christendom niet meer willen erkennen. En waar ook in de heidensche landen, welke tot nu toe die meening zijn toegedaan, dat de arbeid den mensch ontsiert en verlaagt, dat hij slechts door slaven moet verriicht worden, — de kerk het kenteeken der verlossing, het heilig kruis, kan planten, daar wordt weldra de werkmans beschouwd als een mensch van gelijke afkomst, die het recht bezit een eervolle plaats naast zijn medeburgers in te nemen; daar wordt van een groote menigte slaven en lijfeigenen de vloek en verachting weggenomen, welke tot dan toe op hen kleefden, dewijl zij zich met handenarbeid moesten bezig houden. Reeds uit hoogen eerbied voor Jesus, Maria en Josef, die van het werk hunner handen leefden, was de werkmansstand van den beginne af voor de Kerk uiterst eerbiedwaardig; zij heeft hem niet alleen met de andere standen op dezelfde lijn gesteld, maar hem ook tot een der eerste en gewichtigste levensstaten verheven. Wij hebben hierboven reeds gezien hoe de arbeid werd beschermd, hoe geestelijken, kloosterlingen en zelfs Bisschoppen in eigen persoon werkplaatsen opgericht en daarin de meest verscheidene ambachten onderwezen hebben. — En nu nog kunnen wij uit de berichten der Missionnarissen, die tot de onbeschaafde volkeren worden gezonden om voor hen het licht des Evangelies te doen schijnen, zien, dat zij de heidenen, naast het onderwijs in het christelijk geloof, ook leeren werken, wel wetende, dat met het christendom dat onbestendig, omzwervend leven niet kan overeenstemmen, en de mensch zich tegelijk aan een regelmatigigen arbeid moet gewennen. Christendom en beschaving, gelijk zij door handenarbeid worden verspreid, zijn daarenboven zoo innig met elkander vereenigd, dat men zeggen kan: zonder christendom is er in het algemeen van eigenlijke beschaving geheel geen spraak.

De Kerk heeft ten allen tijde den arbeidersstand in bescherming genomen. Waren de verschillende vereenigingen of gilden eigenlijk niet godsdienstige genoot- of broederschappen, welke door de Kerk met bepaalde rechten begif-

tigd waren? Zij hadden een bijzonderen kerkelijken patroon, namen op een schitterende wijze deel aan alle kerkelijke plechtigheden, vooral aan de heerlijke processies, en toonden door hun kerkelijk gezegende banieren en godsdienstige zinnebeelden het innig verband, in hetwelk zij met de Kerk stonden. En dat zij voor de menschelijke samenleving een grooter zegen waren dan de nu bloeiende vrijhandel, kan nauwelijks in twijfel getrokken worden. En toen heerschte er nog welvaart en zelfs rijkdom in dezen stand, zoodat men in waarheid zeggen kon, „het handwerk heeft een gouden bodem”. In de verschillende oneenigheden, welke de werklieden in vroegere eeuwen met den adel hadden, stond de kerk bijna altijd aan de zijde van den werkenden stand. Ja, de arbeid heeft onder de bescherming der Kerk altijd en overal goede tijden gehad, die wellicht nooit zullen wederkeeren. Ook nu nog, al heeft de Kerk veel van den uitwendigen invloed verloren, welke zij vroeger op het sociale leven uitoefende, heeft zij zich toch de bijzondere bescherming van het handwerk en den arbeid niet laten ontnemen. Dit getuigt de stichting van meesters-, gezellen- en leerlingenvereenigingen, zooals deze nu in alle groote steden van Duitschland, en ook in verschillende van ons land, bestaan, welke zeker tot ontwikkeling van het ambacht niet weinig bijdragen, en het meeste geschikt zijn om de kloof tusschen meesters en gezellen te vullen, en den arbeid weder het godsdienstig karakter terug te geven, waarvan hij in onze verlichte eeuw is beroofd geworden.

Zoo dus een stand op aarde redenen heeft der Katholieke Kerk getrouw te blijven, dan is het de arbeiders- en werkmansstand. En dit was in vroegeren tijd ook werkelijk het geval: de Kerk vond onder de werklieden haar getrouwste kinderen, en de kern van een katholieke gemeente wordt altijd gevormd door een flinken arbeiders- en werkmansstand. Uit dezen stand zijn ook de meeste Bisschoppen en priesters gesproten, en zelfs een der grootste en beroemdste Bisschoppen, die na den H. Bonifacius op den bisschoppelijken stoel van Mainz zat, de H. Willigis, was de zoon van een werkmans, van een wagenmaker namelijk; en zooals de legende verhaalt, komt het stadswapen van Mainz — twee raderen

op een rood veld — van den H. Willigis, die overal in zijn vertrekken twee raderen liet aanbrengen, om zijn afkomst steeds indachtig te zijn en niet hoovaardig te worden. Daar in onzen treurigen tijd zoo menige arbeider en werkmán geen God en geen Zondag meer kennen, en bij iedere gelegenheid den mond vol hebben van spot en hoon met de heilige Kerk, haar bedienaars en gebruiken, zoo kan deze, hun moeder, met volkomen recht weeklagend de woorden van den profeet Isaias herhalen: „*hoort hemelen, luister aarde, want de Heer heeft gesproken. Ik heb kinderen opgevoed en verheven: zij echter hebben mij veracht*”. (*) Ja, de Kerk kan hun voor oogen houden dat zij door haar genade en liefde verheven en groot geworden zijn, en thans tegen de Kerk, die hen als het ware baarde, aldus tegen hun eigene moeder, opstaan, en haar een slag in het aangezicht toebrengen. Daarom is er voor den socialen toestand der werklíeden geen hoop op verbetering, zoolang deze voortgaan buiten de Kerk en zonder deze teedere moeder redding te zoeken, en in hun bijeenkomsten en vergaderingen tegen de Kerk de onrechtvaardigste beschuldigingen en aanklachten te slingeren, en zelfs rondweg verklaren van haar niets te willen weten, en volstrekt geen hulp van haar te verwachten.

In waarheid, met millioenen kan de Kerk den socialen nood niet lenigen en daarmede is ook niet te helpen. Het eenige middel, dat redding kan geven, wordt door de Kerk met moederlijke zorg aangewend. Of zijn de Paus en Bisschoppen niet met den grootsten ijver bezield om der heden-daagsche maatschappij heil en redding te verkondigen en het redmiddel aan te prijzen? Dit getuigt de overheerlijke Herderlijke Brief, welken de in de maand Augustus 1889 te Fulda vergaderde Duitsche Bisschoppen tot het katholieke volk gericht hebben in aansluiting bij het door den H. Vader tot den Aartsbisschop van Keulen gezonden schrijven. Daarin wordt het gewichtige vraagstuk, dat in den tegenwoordigen tijd de gemoederen bezig houdt, van het hoogste gezichtspunt af behandeld als eenvoudige vraag, tot wier oplossing allen, die van goeden wil zijn, worden uitgenoodigd: Kerk en Staat, armen en rijken, werkgevers en arbeiders, geestelíken en leeken.

(*) Isai I: 2.

Dit herderlijk schrijven beschouwt het sociale vraagstuk op de eerste plaats als een punt van staathuishoudkunde en van algemeen recht, aan welks oplossing staatswetgeving, politiek, staatsbeheer en wetenschap deelnemen. Doch de natuurlijke krachten zijn niet toereikend, ook de kerk moet met hare bovennatuurlijke middelen medewerken. Het wijst daarom op de genezende kracht, welke de leer van Christus ten allen tijde tegenover de slavernij gesteld heeft, en toont, dat de geest des geloofs dezelfde genezende kracht heeft ten opzichte van de sociale kwalen, tegen welke noodzakelijker wijze de daarmede overeenstemmende middelen moeten worden aangewend. De middelen echter, door welke de verschrikkelijke kloof zal gevuld worden, die de verschillende standen van elkander scheidt, mogen en kunnen slechts zulke zijn, welke met het christendom overeenstemmen, en geenszins mogen zij op bedrog en geweld rusten. De eerbied voor de wereldlijke overheid en de bestaande rechts- en eigendomsverhouding is een gewetensplicht; maar ook de waarde van den mensch en de menschenrechten der onderhoorigen en evennaasten moeten geëerbiedigd worden.

De hoofdbronnen der maatschappelijke kwaal zijn de woelingen van het ongeloof en der omwenteling, welke niets anders beoogen dan algemeene verzaking van het christendom en der christelijke staatsregeling. Als middel tot verbetering beveelt de H. Vader het volgende aan:

„De zorg voor echte godsdienstigheid en der daarop grondveste zedelijkheid en deugd is het wezenlijke en beslissende, is de wortel van al het andere. Dit is natuurlijker wijze vooral de taak der geestelijken, in het bijzonder die der zielzorgers. Derhalve richten wij uit geheel de volheid van ons hart op de eerste plaats het woord tot u, geliefde Broeders, getrouwe medewerkers in den wijngaard des Heeren!

Gij hebt in de dagen der verdrukking de standvastigheid en de offervaardigheid van uw geloof schitterend getoond; de tijd is gekomen om de macht van Christus' liefde nog meer te openbaren, van die liefde, welke den goddelijken Heiland aanzette arm te worden om allen te verrijken.

De betuigeling van het alles bedreigend ongeloof zoowel als van het toenemende en alles vergiftigend zedebederf door

versterking en verlevendiging des geloofs, door uitbreiding van zuivere, echt christelijke zeden in alle standen en klassen des volks, de godsdienstige opvoeding der jeugd is op een geheel uitstekende wijze door den Heer zijnen dienaars toe-
vertrouwd. Doch hoe gering is ons getal, hoe ontoereikend zijn onze krachten tegenover de op zoo vele plaatsen kolossaal aangroeiende verplichtingen en behoeften; hoe talrijk zijn de hinderpalen, hoe sterk de machten, welke onze werkzaamheden ontmoeten. En nochtans mogen wij niet moedeloos zijn. Een ware apostolische zielenijver zal onze krachten verdubbelen en ons het zwaarste licht maken. Wij zullen steeds voor oogen houden dat deze apostolische zielenijver niets anders is dan de liefde van Jesus Christus, die heilige liefde, van welke de Apostel Paulus schrijft: *„De liefde is geduldig, is goedertieren; de liefde is niet naijverig, zij praalt niet, zij is niet opgeblazen, zij is niet eerzuchtig, zij zoekt het hare niet, zij verbittert zich niet”*. (*) Dat is de gedaante, onder welke de liefde van Christus in onze werken moet uitschijnen, en als deze liefde in ons heerscht, dan zullen wij zeker ook in onzen tijd en in de daaraan verbonden gevaren de taak vervullen, welke de Voorzienigheid ons heeft opgelegd. Deze liefde zal ons den waren ijver inprenten, en ons zelfzelder tijd voor de misstappen van een valschen ijver behoeden. Deze liefde zal ons in staat stellen alles voor allen te worden, om allen voor Christus te winnen.

Door deze liefde aangespoord, Eerw. medebroeders, zult gij alles aanwenden om den geloovigen, maar bijzonder den werkliefden het bijwonen der godsdienstoefeningen op Zon- en Feestdagen zoo aantrekkelijk mogelijk te maken, ze door den inhoud en den gloed uwer predikatiën te boeien, en hen omtrent het hun noodzakelijke en heilzame te onderwijzen, hun harten met vertrouwen op God, met liefde tot den Allerhoogste en alle goed te vervullen, hen door de schoonheid en plechtigheden van den godsdienst te verheffen en te verblijden; in het bijzonder echter hen tot het waardig en dikwijls ontvangen der H. Sacramenten, en het getrouw bijwonen der volksmissiën op te wekken en hun daartoe alle mogelijke gelegenheid te verschaffen. In het kort, vervult ten opzichte

(*) 1 Cor. XIII: 4, 5.

van allen, maar voornamelijk ten opzichte van hen, die onder den last van den arbeid en den nood gedrukt gaan, in de kerk zoowel als in de bijzondere zielenzorg alle plichten en beoefent alle de deugden van een goeden herder naar het Hart en voorbeeld van Jesus Christus, den waren goeden herder, die ons geleerd heeft de ons toevertrouwde schapen op alle wegen en onder alle bezwaren na te gaan.

Mochten echter ook alle ware christenen, in het bijzonder de overheden en hoofden der huisgezinnen, de leeraars der jeugd, de aanzienlijken der gemeente zich herinneren, dat ook zij van God geroepen zijn om aan het werk van Jesus Christus deel te nemen; mochten zij daarin hun zielzorgers krachtig ondersteunen en nimmer vergeten dat zij daardoor het welzijn der huisgezinnen, der gemeente en der geheele maatschappij krachtadig bevorderen en den H. Wil van God volbrengen."

Het tweede middel, dat de H. Vader aanwijst, is vredelievendheid en eendracht. Als dan omtrent het een of ander punt onder de verschillende standen verschil van meening bestaat, zoo mag deze toch nooit tot overtreding der wetten, tot schending der rechtvaardigheid en liefde leiden; veel meer moet men zich beijveren om iedere oneenigheid door het vaderlijk gezag en de liefdevolle bemiddeling der zielenherders uit den weg te ruimen.

Inderdaad, in de laatste jaren hebben wij zoo dikwijls ondervonden, welke zware schade er voor de arbeiders en werkgevers uit de geschillen voortspruiten, die den regelmatigen loop der nijverheid en van den arbeid belemmeren. Het gemeenschappelijk belang der beide partijen is op de innigste wijze met elkander verbonden en kan juist daarom door wederzijdsche tegemoetkoming bevorderd worden. De poging tot zulke oplossing zal eerst dan een goed gevolg hebben, als men van beide zijden door een welwillende en offervardige meening geleid wordt.

De vermaning van den H. Vader tot eendracht en vredelievendheid is des te degelijker, omdat de tegenstrijdige partijbelangen, de opgewondenheid en de bezwaren van den tegenwoordigen tijd zoo gemakkelijk spanning en twist veroorzaken. Luister derhalve naar het woord van den Apostel:

„Houdt, zooveel het van u afhangt, met alle menschen vrede , „indien het mogelijk is.” (*) Vredelievendheid en eer tot verzoening gestemd gemoed zijn tot een heilzame oplossing van het sociale vraagstuk onvermijdelijk noodzakelijk. Moet men van den eenen kant den werklieden alle liefde en voorkomendheid, en in hun billijke aanspraken alle deelneming betoonen, van den anderen kant echter moet men hen ook behoeden en beschermen tegen alle verkeerde pogingen, welke hen van het hoogste goed des christelijken geloofs berooven en hen onfeilbaar in het verderf storten zullen. De middelen dan ook, welke op onze dagen sommigen aanprijzen als geschikt om het lot van den werkman te verbeteren, worden door Z. H. in de Encycieliek van den 17 Mei 1891 ten zeerste afgekeurd. „Niemand,” zoo zegt hij, „zal het streven naar „verbetering van eigen lot, zonder dat anderen daardoor op „onrechtvaardige wijze afbreuk wordt gedaan, afkeurens- „waardig achten. Maar zich de bezittingen van anderen toe- „eigenen, onder het droevige voorwendsel, dat de maatschap- „pelijke gelijkheid moet worden ingevoerd, is een inbreuk, „zoowel op het rechtvaardigheidsbeginsel, als op het algemeen „belang. Zonder twijfel geeft verreweg het grootste gedeelte „der werklieden er de voorkeur aan, door eerlijken arbeid, „zonder in de rechten te treden van anderen, een betere „stelling te verwerven. Doch talrijk zijn ook de oproer- „kraaiers en predikers van valsche begrippen, die niet kies- „keurig zijn in hun middelen, als het er op aankomt, de „maatschappij omver te werpen en het volk tot daden van „geweld over te halen.

„Niet zelden gaan de arbeiders over tot een gemeenschappelijke „werkstaking, ten einde dwang uit te oefenen ten opzichte van „hun werkgevers, als hun de gestelde eischen te zwaar, het getal „werkuren te hoog, het loon te gering schijnt. Dit optreden, „hetwelk in onze dagen steeds menigvuldiger wordt en voort- „durend grooteren omvang verkrijgt, noodzaakt de burgerlijke „overheid tot maatregelen van tegenweer; immers, dergelijke „stakingen strekken niet slechts den arbeidgevers zoowel als „den arbeiders zelve tot schade, maar zij benadeelen evenzeer „op gevoelige wijze handel en nijverheid en in het algemeen

(*) Rom. XII: 18.

„het openbaar belang. Bovendien geven zij, gelijk bekend is, aanleiding tot geweldadigheden en onlusten en verstoren zij den vrede in den Staat. Op de beste wijze wordt hier tegen opgetreden door maatregelen en wetten, welke het kwaad trachten te voorkomen en het optreden ervan trachten te beletten door het wegnemen der oorzaken, die gewoonlijk de strijd tusschen arbeidgevers en arbeiders in het leven „roepen”. Uit deze aangehaalde woorden van Z. H. Leo XIII blijkt dus opnieuw hoe innig de kerk verlangt, dat er eendracht en vrede onder de verschillende klassen der samenleving heersche.

Op de derde plaats vermaant de H. Vader in zijn hierboven vermelden Brief aan den Aartsbisschop van Keulen, als een krachtig middel om den socialen nood en de gevaren van den tegenwoordigen tijd te overwinnen, hen allen, die met zwaren arbeid of drukkende zorgen belast zijn, tot gelatene tevredenheid, hen echter, die met aardsche goederen gezegend zijn tot rechtvaardige en barmhartige liefde. Bij gene een geest van geduld en tevredenheid, bij deze de geest eener weldadige liefde, is vóór alles de vrucht van het ware christendom. Beiden echter moeten hand aan hand vereenigd zijn: tevergeefs verwachten wij van hen, die vermoeid en beladen zijn, christelijk geduld, als het ons aan een offervaardige liefde zal ontbreken. Mochten om die reden toch altijd meer rijken en welhebbenden het schoone voorbeeld dier werkgevers navolgen, die door weldadige instellingen van allerlei aard voor het stoffelijk en zedelijk belang hunner werklieden zorg dragen! De zegen, welke hun menschlievende handelwijze onder hun arbeiders verspreidt, zal hun de dankbare tevredenheid der laatsten verzekeren, terwijl zij den zegen van God over zich zelf, hun huisgezinnen en ondernemingen aftrekken. Het gewichtige punt der christelijke liefdadigheid, welke zooveel onheil in de maatschappij kan voorkomen, wordt wederom in de reeds aangehaalde Encyclick van den 17 Mei 1891 door Z. H. in uitdrukkelijke woorden behandeld. „Een voortreffelijke en „zeer gewichtige leer”, zoo leest men, „predikt voorts de kerk „in betrekking tot het gebruik, dat men van aardsehen rijkdom te maken heeft: een leer, die door heidensche wijsgeeren slechts in onbestemde trekken vermoed, door haar in

„t volle licht gesteld en, wat meer is, in levende practische „beoefening gebracht wordt. Zij betreft den plicht der wel- „dadigheid, het geven van aalmoezen. Die leer is gegrond, „zooals wij reeds gezien hebben op de onderscheiding die te „maken valt tussehen rechtmatig bezit en rechtmatig gebruik „van bezit. Het privaats bezit berust, gelijk wij aantoonen, „op de natuurlijke orde. Het gebruik daarvan, natuurlijk „binnen de grenzen van het recht, is niet alleen geoorloofd, „maar het is ook, bij het maatschappelijk bestaan van den „mensch, een noodzakelijkheid. Het is geoorloofd, — aldus „de H. Thomas, — dat de mensch eigendom bezit, en het is „tegelijk noodig voor het menschelijk leven. (1) Vraagt men „nu, op welke wijze het gebruik van dat bezit moet geregeld „zijn, dan antwoordt ons de kerk met dienzelfden Leeraar: „De mensch moet de uiterlijke dingen niet als een eigendom „beschouwen en behandelen, maar als gemeen goed, in zoo- „verre namelijk als hij zich gemakkelijk er toe leent die „dingen aan de noodlijdenden af te staan. Daarom zegt de „Apostel: „Beveel aan de rijken van deze wereld dat „zij gaarne geven en mededeelen. (2) Ongetwijfeld is niemand „verplicht aan zijn eigen noodwendigheid of aan die van zijn „gezin te kort te doen, ten einde daardoor den naaste te „helpen. Niet eens bestaat de verplichting, ten wille van „het geven van aalmoezen, afstand te doen van hetgeen een „behoorlijk ophouden van den staat, die ons toekomt, aan „uitgaven vordert; immers, het geldt den H. Leeraar als „rechtsregel: niemand is verplicht op een wijze, die niet met „zijn staat overeenkomt, te leven. (3) Maar waar eenmaal „voorzien is in het onderhoud en in een met 's menschen „staat overeenkomend optreden, daar geldt voor den bezitter „wel degelijk de plicht om van zijn overvloed, de noodlij- „denden te ondersteunen. *Wat gij overvloedig bezit, geef „dat aan de armen.* (4) Die verplichting evenwel vindt — „de uiterste nood daarbuiten gelaten — haar grondslag niet „in eenig recht, maar in de christelijke liefde, en daarom „kan ook niet langs gerechtelijken weg haar vervulling wor- „den gevorderd. Zij vindt intussehen wel degelijk haar sanctie „in een uitspraak, die krachtiger is dan alle bepaling door

(1) 2. 2. q. 56 a 2. (2) 2. 2. q. 55 a 2. (3) 2. 2. q. 32 a 6. (4) Luc. XI: 41.

„aardsche Wetgevers en rechters vastgesteld, in het woord „namelijk van den eeuwigen Rechter, die op velerlei wijze „de milddadigheid heeft aanbevolen: *Het is u zaliger te „geven dan te ontvangen*, (1) en die op den laatsten dag het „geven of weigeren van een aalmoes aan zijn armen, be- „schouwen zal als een gave of weigering, hem zelve ten „deel gevallen: *Wat gij aan een van deze Mijn geringste „broeders gedaan hebt, gij hebt het aan Mij gedaan*. (2) — „Uit het bovenstaande valt derhalve kortelijk te besluiten: „Wie rijkelijk door God met goederen bedeeld werd, hetzij „stoffelijke en uitwendige of geestelijke goederen, hij heeft „dien overvloed ontvangen, om hem voorzeker tot zijn eigen „waar welzijn, maar ook tot voordeel zijner medemenschen te „gebruiken; hij heeft als een uitdeeler der gaven van Gods „Voorzienigheid te handelen. Indien iemand talent is toebe- „deeld, hij zorge wel, niet te zwijgen: heeft iemand rijkdom „ontvangen, hij wake, om niet af te laten van de gaven der „barmhartigheid; viel iemand ervaring ten deel in het „besturen van anderen, hij poge het aanwenden daarvan te „doen strekken tot nut van zijn naaste.” (3)

Mochten diegenen, wien God door het bezit van goederen en kapitaal een toongevenden invloed op de nijverheids- en arbeidersverhoudingen geschonken heeft, hun stand nooit tot nadeel der armen en zwakken misbruiken. Mochten zij steeds hun heiligsten plicht en hoogste belang daarin erkennen, dat zij het geluk en den welstand dergenen bevorderen, die door harden, lichamelijken arbeid hun ondernemingen winstgevend en vruchtbaar maken.

En die liefde en barmhartigheid, welke de kerk predikt en haar kinderen als plicht oplegt, heeft zij ook ten allen tijde beoefend, en daarvan de treffendste voorbeelden gegeven. Want alhoewel de zending der H. Kerk op de eerste plaats een geestelijke is, en zij er zich op beroemt den hongerigen het brood des levens, d. i. de HH. Sacramenten en de andere genademiddelen te geven, was zij toch ook ten allen tijde voor het lichamenlijk en tijdelijk welzijn harer kinderen ten zeerste bezorgd. Gelijk Christus, gedurende zijn verblijf op aarde,

(1) Act. XX: 35. (2) Matth. XXV: 40.

(3) S. Greg. Magn. in Evang. Hom. IX, n. 7.

er niet alleen op bedacht was door zijn leering en goddelijke genade de zielen te redden, maar ook talrijke lichamelijke weldaden bewees, daar Hij de zieken genas, de hongerigen spijzigde, zich het lot der armen en verlatenen aantrok, zoo moet de H. Kerk hem hierin gelijkvormig zijn, en zich naar vermogen beijveren om de noodlijdenden te helpen. En werkelijk, als wij de geschiedenis der Kerk van haar stichting af tot op den tegenwoordigen tijd doorloopen, dan zien wij dat er onder de vele menschelijke ellenden en moeilijkheden, beproevingen en kwellingen, geen enkele gevonden wordt, waarvoor de Kerk van Christus geen zorg heeft gedragen. Zij heeft hierin gehandeld juist als een liefhebbende moeder en allen hulpbehoevenden haar bereidvaardige zorgvuldigheid betoond; zij stichtte armen- en invalidenhuizen, welke een toevluchtsoord zijn voor degenen, die in een hoogen ouderdom niet meer in staat zijn door handenarbeid in hun levensonderhoud te voorzien, of voor personen, die door lichamelijke of verstandelijke gebreken voor den arbeid ongeschikt zijn, en niemand hebben, die zich hun lot aantrekt. De Kerk heeft zorg gedragen voor de zwakke, hulpeloze kinderen, die men bij de heidensche volkeren te vondeling legt of tot de schandelijkste zaken misbruikt. Het woord van den goddelijken Zaligmaker indachtig „*laat de kleinen tot Mij komen*” (1) heeft zij wees- en vondelingshuizen opgericht, in welke de kinderen niet alleen onderwezen en gevormd, maar ook gevoed*, gekleed en verpleegd worden. Duizenden mannen en vrouwen, die als kinderen in zulke huizen werden opgenomen, hebben aan de kerk niet alleen hun geestelijk maar ook hun lichamelijk leven te danken, en zouden zonder haar hulp naar lichaam en ziel ellendig ten gronde gegaan zijn. Tot de gedenkteeken der barmhartige liefde in de Kerk behooren ook de menigvuldige inrichtingen voor de verpleging der zieken of zoogenaamde gasthuizen. Datgene indachtig, wat Christus, als de barmhartige Samaritaan voor den gewonde gedaan heeft, hoe hij hem verpleegde, zijn wonden zuiverde en verbond, voor zijn volkomene genezing zorg droeg, zich zijn verheven woord herinnerende „*ik was ziek en gij hebt mij bezocht*”, (2) heeft de Kerk voor zieken-

(1) Marc. X: 14.

(2) Matth. XXV: 36.

verplegingen, met verplegers en verpleegsters gezorgd, die slechts uit liefde tot God hun zware en dikwijls ondankbare taak vervullen, wien zelfs de vijanden der Kerk de erkentelijkheid niet onthouden kunnen en die men algemeen „de Engelen aan het ziekbed” noemt. Zelfs voor de gevangenen is de Kerk een weldoenster geworden, en ook hen, die voor hun misdrijven moeten boeten, heeft zij niet vergeten, zij geeft zich moeite om hun lot zooveel mogelijk te verzachten. Haar liefde dringt aldus door tot in de gevangenissen en begeleidt de ongelukkigen tot op het schavot. Evenzoo heeft zij zich ook als een lichamelijke weldoenster aan het volk vertoond door haar bloeiende missiën onder de onbeschaafde volkeren der heidensche wereld, om de slavenketenen van duizenden te verbreken en hun een waardig bestaan te verschaffen.

Zoo is de H. Kerk altijd en overal voor allen alles geworden, en wordt van den goddelijken Heiland gezegd „*Hij ging al weldoende voort*”, (*) zoo is ook de geschiedenis van het achttienhonderdjarig bestaan onzer Kerk met weldaden en zegen van allerlei aard vervuld, welke zij der lijdende menschheid ook naar het lichaam bewezen heeft: zij heeft de armen ondersteund, de weezen opgevoed, de zieken verpleegd, de gevangenen bezocht en verlost en de heidenen voor het christendom en de beschaving gewonnen. Dit getuigen die menigte van armen-, wees-, ziekenhuizen en overige instellingen van liefdadigheid, welke allen — al zijn ze dan ook op den huidigen dag aan haar bestuur ontnomen — door de Kerk in het leven zijn geroepen; ja, de geschiedenis van alle eeuwen getuigt het, dat zij niet alleen op geestelijke, maar ook op stoffelijke wijze de grootste weldoenster der menschheid is. Waarlijk zij verdient niet zoo veracht, versmaad, onder de voeten getreden te worden; integendeel mag zij op hoogachting aanspraak maken om de weldaden den werklieden, den armen en den ongelukkigen der menschelijke samenleving bewezen.

(*) Act. X: 38.

ELFDE HOOFDSTUK.

De Katholieke Vereenigingen.

Een niet minder duidelijk bewijs van de zorgvolle liefde der Kerk voor haar kinderen, die dikwijls aan de grootste gevaren bloot staan, vindt men in de instelling der godsdienstige en andere katholieke vereenigingen. Ten allen tijde was zij gewoon in meer gevaarlijke tijden iets in het leven te roepen, dat den zwakken mensch tegen de hem dreigende gevaren zou wapenen. Werden er ooit meer dan gewone pogingen aangewend om de haar toevertrouwde kudde naar geest of hart te bederven, dan riep zij gewoonlijk iets in het leven, dat de kracht bezat aan die pogingen het hoofd te bieden. Zoo ontstonden de verschillende godsdienstige genootschappen en andere katholieke vereenigingen van welken aard dan ook, die een zegen zijn voor haar leden, een zegen voor de huisgezinnen, een zegen voor de samenleving. Daarom aarzelt de H. Vader niet als een bovenal krachtig middel tot leniging en genezing der sociale kwalen van onzen tijd, de oprichting en verspreiding van christelijke vereenigingen aan te bevelen.

Hoe gewichtig het vereenigingsleven voor het christelijk geloof en de christelijke zeden is, wordt duidelijk door de geschiedenis aangetoond. Reeds in de eerste eeuwen, het tijdperk van de oudste vervolging der christenen, was het godsdienstig en kerkelijk leven onder den vorm van genootschappen werkzaam. Hoe zegenrijk in het christelijk Germanisch tijdperk het godsdienstig en eigenaardig leven van het volk, onderling in vereenigingen en genootschappen innig verbonden, bloeide, is algemeen bekend. Ook het christelijk vereenigingsleven heeft op onze dagen in den geest van het volk en in den geest van het christendom diepe wortels geschoten; en dit te bevorderen en tegen voorkomende gevaren te behoeden is daarom een heilige plicht, in het bijzonder voor de zielzorgers, die op zeer vele plaatsen dit hulpmiddel niet ontberen kunnen. Niet onverdiend is daarom de lof, welke onder dit opzicht de H. Vader onze ijvervolle geestelijkheid en het volk kan toezwaaien, waardoor ook wij moeten

worden aangespoord de reeds bestaande en beproefde vereenigingen in stand te houden, zoo noodig opnieuw te bezielen en ze naar zulke plaatsen uit te breiden, waar zij nog niet bestaan, maar toch noodzakelijk zijn. Dit moet onze eerste taak wezen.

Maar ook nieuwe vereenigingen, vooral op plaatsen, waar een talrijke en door de stroomingen des tijds op godsdienstig en zedelijk gebied aan gevaren blootgestelde werkmansbevolking is, zijn noodzakelijk, en op niet weinige plaatsen reeds opgericht of in wording. Daarbij mag niet over het hoofd worden gezien, dat de behoeften, de verhoudingen en het karakter des volks op verschillende plaatsen niet dezelfde zijn, waarom een zekere vrijheid in haar oprichting en werking noodzakelijk is.

Met nadruk wijst Z. H. Leo XIII op dusdanige vereenigingen en spoort ons aan deze op te richten als een bolwerk tegen het duivelsch streven van onzen tijd, dat geen ander doel beoogt, dan het ongeloof, de ontkenning van God. „Eindelijk kunnen en moeten ook de meesters en arbeiders tot een vredelievende oplossing van het vraagstuk medewerken door maatregelen en hulpmiddelen, die den nood zooveel mogelijk opheffen en de eene klasse tot de andere doen naderen. Hiertoe behooren de vereenigingen tot wederzijdsche ondersteuning, bijzondere instellingen van hulpbetoon voor den arbeider en zijn familie bij plotseling ongeval, bij ziekte en sterven; instellingen tot bescherming van het recht van kinderen, jeugdige personen en ook volwassenen. Onder dit opzicht echter nemen de arbeiders-vereenigingen de eerste plaats in; onder haar doeleinden vallen eenigermate al de bovengenoemde instellingen. Vroeger hebben de vereenigingen van handwerkslieden en arbeiders langen tijd een vruchtbare werkzaamheid ontwikkeld, zij brachten niet slechts aan haar leden aanzienlijke voordeelen, maar droegen ook veel bij tot ontwikkeling van handwerk en industrie, gelijk de geschiedenis getuigt. In een tijd als de onze, met zijn veranderde gebruiken, kunnen natuurlijk de oude gilden niet in hun vorigen toestand weder in het leven worden geroepen; de nieuwe gebruiken, de vooruitgang van wetenschap en beschaving, de verhoogde levensbehoeften, alles stelt andere

„eischen. Maar het is noodzakelijk, de gilde-vereenigingen, „onder behoud van den ouden geest die haar bezielde, met „de tegenwoordige behoeften in overeenstemming te brengen. „Verblijvend is het, dat in onzen tijd telkens meer dergelijke „vereenigingen in het leven treden, hetzij dan dat zij uitsluitend uit arbeiders of wel uit arbeiders en meesters bestaan; „en het is wenschelijk, dat zij in tal en kracht toenemen.” (1)

Het overgrootte nut der arbeiders-vereenigingen in de tegenwoordige tijdsomstandigheden blijkt hieruit reeds, dat de menschen, dewijl hun eigen krachten ontoereikend zijn, van zelf reeds worden aangezet om zich met anderen tot onderlinge hulp en ondersteuning te verbinden. Met volkomen recht zegt dus de Prediker: „*Het is beter dat twee te zamen zijn, dan dat iemand alleen is, want hunne vereeniging is hun voordeelig: valt de eene, de andere helpt hem op; wec den eenzame! want als hij valt, heeft hij niemand om hem op te helpen*”; (2) en het Boek der Spreuken zegt niet minder juist: „*Een broeder, die door zijn broeder geholpen wordt, is als een sterke stad*”. (3) — Het valt nu geenszins te ontkennen, dat in onzen tijd de meest verschillende en uiteenlopende genootschappen en vereenigingen onder de arbeiders veel meer dan vroeger ontstaan. Als wij het doel en streven van velen dezer nader beschouwen, dan zien wij duidelijk dat zij aan eenzelfde geheime leiding gehoorzamen en ingericht zijn op een wijze, die met het welzijn van Kerk en Staat niet overeenkomt; dat zij het er op toelleggen een zeker arbeidsmonopolie in de hand te krijgen, en de werklieden, die als mannen van karakter hun toetreding weigeren, in ongelegenheid en ellende te brengen. Hierdoor worden de christelijk gezinde werklieden voor een tweevoudige keus gesteld: of wel zij moeten lid worden van bonden, welke hun godsdienst in gevaar brengen, of wel zij moeten zelf eigene vereenigingen stichten, om met gemeenschappelijke krachten tegen het verderfelijk systeem van onderdrukking den strijd aan te binden, welk laatste door ieder weldenkende in de hoogste mate als passend en wenschelijk beschouwd wordt. Verschillende katholieke mannen houden zich onledig met de studie der sociale vraagstukken, zoeken en beproeven

(1) Encycl. 17 Mei 1891. (2) Eccl. IV: 9 — 10. (3) Prov. XVIII: 19

de middelen, waardoor de lagere standen allengs in een beteren toestand kunnen gebracht worden. Zij trekken zich de heerschende ongelegenheid en den stoffelijken nood zoowel van huisgezinnen als van bijzondere personen aan, en trachten in de wederzijdsche verhouding tusschen werkgever en arbeider billijkheid en gerechtigheid te doen heerschen. Zij beijveren zich bij beide partijen het gevoel van plicht en gehoorzaamheid aan de voorschriften van het H. Evangelie te versterken; want het zijn immers deze goddelijke voorschriften, die den machtigen invloed bezitten om paal en perk te stellen aan de genotzucht en onmatigheid, en een goede verstandhouding tusschen de verschillende ongelijke standen der maatschappij te handhaven. Voortreffelijke mannen kwamen samen, om te beraadslagen over de belangen der werklieden en de voorkomende moeilijke vraagstukken op huishoudelijk gebied een schrede nader tot hun oplossing te brengen. Elders heerscht het prijzenswaardig streven om ambachtslieden en arbeiders in vereenigingen onderling te verbinden, hen met raad en daad te steunen, ten einde hun een bestendigen en behoorlijken arbeid te verzekeren. De bisschoppen bevorderen deze gansche beweging en steunen haar door hun gezag. Namens de bisschoppen nemen uitmuntende leden der wereldlijke en ordes-geestelijkheid deel aan de leiding der vereenigingen, wat haar godsdienstige zijde betreft. Het ontbreekt ook niet aan bemiddelde katholieken die zich grootmoedig tot begunstigers en deelgenooten van den arbeidsstand maken, en voor de vestiging en uitbreiding der vereenigingen aanzienlijke geldmiddelen verschaffen; zij verzekeren daardoor den arbeider, die deelgenoot wordt, een geregeld en toereikend onderhoud, ja zelfs stellen zij hem in staat een klein kapitaal voor den ouden dag af te zonderen, waardoor hij van zorg wordt ontheven. Het behoeft niet gezegd hoeveel reeds tot heden door deze veelvuldige en ijverige bemoeiing is tot stand gebracht. En de vruchten beschouwende, welke dusdanige vereenigingen reeds hebben opgeleverd, mag men ook de beste verwachtingen voor de toekomst koesteren, als de tegenwoordige met omzichtigheid en wijsheid ingericht worden.

Wat de inrichting der bedoelde vereenigingen aangaat, het is onmogelijk deze te bepalen op een wijze, die voor allen geschikt en geldig is; daarvoor hangen zij, zooals de

H. Vader juist aanmerkt, te veel af van het volkskarakter, van de ervaringen, van de uitbreiding des handels, van den aard en bloei der verschillende ambachten, eindelijk van veel andere omstandigheden, die in aanmerking moeten genomen worden. Doch vóór alies moet men bij de oprichting en leiding dezer vereenigingen hierop letten, dat men haar doeleinden in het oog houdt en haar grondslagen en werkzaamheid overeenkomstig dat doel dienstbaar maakt, en dat doel is de verheffing en bevordering van den lichamelijken en geestelijken toestand der arbeiders. Derhalve moet de godsdienst der vereeniging tot grondslag van haar regelen strekken; de godsdienstige gezindheid harer leden moet het voornaamste doel zijn, en daarom moet haar geheele inrichting van het christelijk geloof zijn doortrokken. Anders zou de vereeniging weldra haar oorspronkelijk kenmerk verliezen, zij zou op gelijke lijn komen te staan met zoodanige bonden, die den godsdienst buiten hun kring sluiten. Maar wat baat het den arbeider, al heeft hij voor zijn tijdelijke welvaart nog zooveel voordeel uit de vereeniging getrokken, wanneer hij uit gebrek aan geestelijk voedsel in gevaar raakt? „*Wat baat het den mensch, als hij de gansche wereld wint, maar schade lijdt aan zijn ziel*”. (*)

De vereenigingen dus moeten vooral oprecht christelijk zijn; zeker kunnen en zullen zij niet overal, gelijk de oude, ook onder burgerlijk en sociaal opzicht, niet hoog genoeg te waardeeren broederschappen en vereenigingen, uitsluitend en bij voorkeur aan de verzorging van het godsdienstig leven en bijzondere kerkelijke oefeningen gewijd zijn. Alleen moeten zij allen den godsdienst, den geest van een oprecht en levend christendom tot grondslag en de christelijke zedenwet tot regel hebben. Waar dit ontbreekt, zal iedere vereeniging niet alleen geen vruchten voortbrengen en tot verval geraken, maar ook gemakkelijk ontaarden en de kwaal verergeren. Daarom is het beter met een klein getal waarlijk godsdienstige leden te beginnen, en langzamerhand aan te groeien, dan in eens een hooge vlucht te nemen, en door in meerdere of mindere mate aan den wereldgeest toe te geven, de kiem des verderfs in de vereeniging te leggen. Derhalve moet

(*) Matth. XVI : 26.

men in alle omstandigheden hiernaar streven, dat de leden van elke vereeniging hun godsdienstplichten vervullen, en het plechtig vieren van het een of ander kerkelijk feest, alsmede het verrichten van een bepaald vereenigingsgebed is zeer aanbevelenswaardig.

Christus, de Heer, heeft een onderscheidend kenteeken tusschen heidenen en christen in de volgende woorden aangegeven: „*Dit alles zoeken de heidenen. Zoekt eerst het Rijk Gods en zijne gerechtigheid en dit alles zal u toegeworpen worden*”. (*) Daar nu deze vereenigingen het Rijk Gods tot haar laatste doel nemen, moeten zij er op bedacht zijn, het godsdienstig onderwijs der arbeiders te bevorderen. Derhalve zullen er degelijke en zaakrijke voordrachten gehouden worden, welke de onwetendheid in punten des geloofs, de toenemende onbekendheid met de plichten jegens God en den naaste zullen bestrijden. Men zorge voor grondige verklaringen omtrent de dwalingen des tijds en de drogredenen van de vijanden des geloofs, voor aanwijzing en waarschuwing betreffende de aanlokselen der verleiding. Men handele over het geluk van een waar christelijk leven, over de noodzakelijke deugden aan hun levensstaat eigen, over den geest en het voorbeeld van den goddelijken Heiland. Men wekke bij de leden der vereeniging achting op voor vroomheid en godsvrucht; inzonderheid zette men hen aan tot een waardige viering van Zon- en Feestdagen, tot het ontvangen der H. Sacramenten; men leere den arbeider de Kerk Gods als algemeene Moeder eeren en liefhebben, haar geboden opvolgen en zijn levensgedrag naar haar voorschriften inrichten. De van tijd tot tijd gehouden voorbereidingen tot het waardig ontvangen der H. Sacramenten zullen het krachtigste middel tot vernieuwing des geestes en opwekking van den ijver zijn. En wanneer zulke zorgen worden aangewend, dan mag men verzekerd zijn dat de kracht van het christendom en de godsdienstige geest van het volk de kwaal van den tegenwoordigen tijd zullen overwinnen.

Daarenboven moeten de oprechte vereenigingen ook degelijk en praktisch zijn, zoo zij aan het bepaalde doel beantwoorden en den leden ware, met hun stand overeenkomstige

(*) Matth. VI: 32, 33.

voordeelen voor het leven willen opleveren. Juist daardoor hebben de gezellen- en leerlingsvereenigingen met eenvoudige middelen zulke groote zaken tot stand gebracht, en een onverstoorbare levenskracht verworven. Datzelfde geldt niet minder van vele arbeidersvereenigingen voor mannen en vrouwen, welke in lateren tijd opgericht zijn. Reeds de omstandigheid dat zij voor de leden, vooral voor de jeugd, een toevluchtsoord is, waar zij behoed zijn tegen de gevaren, welke uit het langs de straat slenteren en het vroegtijdig bezoeken van herbergen en mindere plaatsen voortspruiten, dat zij een plaats is, waar hun uitspanning en onderhoud in overeenstemming met hun jaren worden aangeboden, is een groote weldaad. Meer nog dan door zulke voordeelen zullen de leden aangetrokken en gebonden worden, als zij zich door ondervinding overtuigen, dat zij in de vereeniging werkelijk iets nuttigs kunnen leeren, en hun de weg voor hun levensgeluk bereid wordt. Daartoe zal ook de gewoonte van offervaardigheid niet weinig bijdragen, want waarvoor men zelf een offer brengt, dat waardeert men, dat blijft men getrouw.

Ieder onbevooroordeelde weet, welk groot gevaar de heden-daagsche door tallooze feesten opgezweepte zucht naar vermaken oplevert; de vereenigingen nu moeten deze kwaal niet bevorderen, doch veeleer moeten zij zich ten doel stellen om deze op een doelmatige wijze tegen te gaan en te genezen. Dan nog stemmen allen hierin overeen, dat het christelijk vereenigingsleven slechts dan vruchten kan opleveren, als de zielzorgers het oprechte liefde toedragen. Doch dat de geestelijken alleen den last dragen is zoo min mogelijk als wenschelijk. De zorg en behartiging der zaken, welke betrekking hebben op de vereeniging, moet hoofdzakelijk de taak zijn van uitgezochte, beproefde voorstanders der vereeniging, die uit de leeken genomen worden. Ook alle leden der vereeniging, voornamelijk die uit den onderwijzersstand, zullen hen met raad en daad ter zijde staan. De geestelijke zal zoo mogelijk meer de trouwe en bereidvaardige vriend en raadgever, dan de onmiddellijke verzorger der aangelegenheden van de vereeniging zijn. De ware herderlijke liefde, die een dienaar van Gods Zoon moet vervullen, zal hem ook hier geleiden, hem den rechten weg aantoonen en den noodigen invloed schenken.

Hier volgen eenige wenken, door Z. H. Leo XIII gegeven, omtrent den geest, welke in de vereenigingen heerschen moet. „Heeft eenmaal de vereeniging op deze wijze den godsdienst als grondslag genomen, dan is daardoor vanzelf de richting aangegeven voor het vaststellen van de wederzijdsche verhouding tusschen de leden der vereeniging. Overeenkomstig het doel moeten de werkzaamheden derwijze worden verdeeld, dat geen al te groote afstand tusschen de personen de samenwerking verstoort. Ook streve men er naar, alle klachten omtrent verongelijking der leden vooraf te voorkomen door een klare en bevattelijke bepaling van den kring der werkzaamheden. De gemeenschappelijke kas moet eerlijk worden beheerd. De ondersteuning, die aan ieder in 't bijzonder toekomt, bepale men overeenkomstig de ware behoeften. Als hoofddoel gelde steeds de overeenstemming tusschen arbeiders en meesters: met betrekking tot rechten en plichten. Om de wederzijdsche bezwaren tusschen beide partijen uit den weg te ruimen, behooren besturen uit onbesproken en ervaren mannen te worden gevormd, met het recht van beslissende uitspraak; zeer wenschelijk zou het zijn, dat dit scheidsgerecht zoowel uit arbeiders als uit meesters bestond, en dat krachtens de statuten de leden der arbeiders-vereenigingen gehouden waren zich tot hen te wenden. Verder stelle men zich tot hoofdtak te zorgen dat het den leden niet aan werk ontbreke, en dat uit een gemeenschappelijke kas bij gebrek aan werk, bij ziekte, bij hoogen leeftijd, bij noodlottige voorvallen den arbeider ondersteuning „geworde”.

Nogmaals geeft Z. H. de hoop te kennen, dat de vereenigingen, met dusdanigen geest bezielde, de heerlijkste vruchten zullen opleveren, en daardoor de vooroordeelen verdwijnen, welke sommigen tegen haar mochten hebben opgevat. „Voor zooverre met deze beschouwingen rekening wordt gehouden, zal ongetwijfeld veel tot wegneming der grieven, ten minste der drukkendste, worden bijgedragen, en zullen ongetwijfeld de katholieke arbeidersvereenigingen als een krachtige hefboom tot bevordering van de algemeene welvaart kunnen strekken. Het verleden veroorlooft ons in menig opzicht ook op ons gebied een blik te werpen in de toekomst. Soms met bewonderenswaardige eenvormigheid herhalen

„zich bij elke wisseling van tijden en volken dezelfde ver-
 „schijnselen, omdat 's werelds loop afhangt van de Goddelijke
 „Voorzienigheid, die naar haar eeuwig raadsbesluit alles
 „naar het hoogste doel richt en het daaraan dienstbaar maakt.—
 „Bekend is, dat in de eerste eeuwen aan het Christendom
 „werd verweten, dat zijn aanhangers meestal slechts arme
 „lieden waren, die van handenarbeid leefden. En toch deze
 „armen, deze verachte lieden, wonnen allengs de gunst der
 „rijken en machtigen. Zij leverden der wereld het schouw-
 „spel van arbeidzaamheid, van vredelievendheid, van recht-
 „schapenheid en broederlijke liefde. Tegenover dit welsprekend
 „getuigenis van hun levenswandel weken de vooroordeelen,
 „verstomden de hatelijke klachten, en het heidensch ongeloof
 „moest zich voor het uitstralend licht der christelijke waar-
 „heid allengs terugtrekken. — Thans is de arbeidsquaestie
 „het onderwerp van een grooten strijd. De Staat heeft er
 „belang bij, dat deze strijd op vredelievende en wettige wijze
 „worde opgelost. Het vraagstuk zal echter door de arbeiders,
 „die van christelijken zin zijn, een gewenschte oplossing
 „erlangen, wanneer zij in goed geregelde vereenigingen en
 „onder een verstandige leiding denzelfden weg inslaan, dien
 „de christenen in de eerste eeuwen tegenover de overmachtige
 „heidensehe wereld tot hun eigen heil en dat der maatschappij
 „bewandeld hebben. Want, hoe sterk ook de macht van
 „vooordeel en hartstocht zij, toch zal overal, waar niet
 „een bedorven wil het gevoel voor recht en waarheid heeft
 „vernietigd, de volksgunst zich wenden tot mannen, die ijver,
 „matiging en tucht op hun vanen geschreven hebben; men
 „zal in de bres springen voor arbeiders, die billijkheid en
 „recht stellen boven het gewin en ernstige plichtsvervulling
 „boven alle bedenkingen.” —

Ten slotte wijst Z. II. op een laatste vrucht, welke de
 christelijke vereenigingen kunnen afwerpen, namelijk: de
 terugkeer tot het goede van die werklieden, die naar de
 drogredenen der hedendaagsche verleiders en oproermakers
 geluisterd hebben, en inzien dat zij den verkeerden weg zijn
 opgegaan. „Het vestigen van deze arbeidersvereenigingen
 „zou ook ten goede komen aan en den terugkeer tot betere
 „gevoelens vergemakkelijken van zoodanige arbeiders, die ge-
 „loof en zedelijkheid verloren hebben. Zij gevoelen veelal

„zelveu in hun binnenste hoe meedoogenloos zij door geld-
 „zuchtige meesters behandeld worden, en dat zij slechts ge-
 „waardeerd worden naar het gewin, dat zij aanbrengen.
 „Het is hun niet onbekend, dat in de vereenigingen, waarbij
 „zij zich hebben aangesloten, in plaats van wederzijdsche
 „achting en liefde, slechts tweedracht heerscht, die steeds
 „de onafscheidelijke gezellin is van een armoede zonder ge-
 „weten en zonder geloof. Mochten velen dezer ongelukkigen,
 „die naar lichaamskracht gebroken en naar den geest ont-
 „moedigd zijn, aan zulk een vernederende dienstbaarheid
 „zich ontworstelen! Maar dat wagen zij niet, wijl hetzij de
 „schaamte of wel de vrees voor armoede hen terughoudt.
 „Aan al deze nu kunnen de katholieke arbeiders-vereenigingen
 „grooten bijstand bieden, als zij namelijk de wankelenden,
 „na wegruiming der hindernissen in hun midden opnemen
 „en hun, die rouwmoedig terugkeeren, ondersteuning en
 „broederlijke deelneming aanbieden”.

Luistert dan naar de vermaningen en wenken van den
 oppersten leeraar der Kerk, veronachtzaamt de groote taak
 van onzen tijd niet, maar besteedt aan haar uw werkende
 en in geduld volhardende liefde, opdat allen door den in-
 nigsten band mogen vereenigd zijn. Gij, die door God met
 aardse goederen zijt gezegend, in wier dienst wellicht
 honderden of duizenden uwer medemenschen staan, weest God
 steeds dankbaar voor den bevoorreehten stand, welken gij in
 de maatschappij inneemt, en weest tevens steeds de plichten
 der christelijke rechtvaardigheid, der christelijke liefde en
 barmhartigheid indachtig, welke uw staat u oplegt. Mis-
 kent de teekenen des tijds niet, en onttrekt u niet aan de
 eerste en dringende eischen, welke de tegenwoordige tijd u
 op sociaal gebied stelt.

Gij echter, arbeiders en werklieden, deelgenooten van
 dien staat, welken Christus, Gods Zoon, zich op een bij-
 zondere wijze heeft uitgekozen en geheiligd, hebt uw stand
 lief en vervult met getrouwheid de plichten daaraan verbou-
 den. Laat u niet medeslepen door schijnbeloften, welke
 nooit kunnen vervuld worden; laat u niet bedriegen door
 valsche leeraars en volgt de inspraken der hartstochten niet
 op; stelt veel eer uw vertrouwen op hen die werkelijk uw
 oprecht welzijn beoogen, bewijst uw overheden, geestelijke

en wereldlijke, achting en eerbied. Komt gewillig alle verordeningen te gemoet, welke tot uw bescherming en welzijn gemaakt worden. In het bijzonder echter, verliest nooit uit het oog dat uw welvaart en die uwer huisgezinnen steeds verzorgd en beschermd moet worden door arbeid en spaarzaamheid, door matigheid en reinheid van zeden, alsmede door de beteugeling van de rampzalige zucht naar genoegens en vermaken, welke de jeugd bederft, de huisgezinnen verwtart en een bestendige welvaart verhindert. Herinnert u steeds, dat wij hier beneden onzen hemel en gelukzaligheid niet kunnen vinden, maar dat wij voor de eeuwigheid bestemd zijn, en het loon voor al onze moeiten en strijd in het andere leven is weggelegd. Behartigen wij dikwijls de vermaning van den goddelijken Meester: *„Zoekt dan eerst het Rijk Gods en zijne gerechtigheid en dit alles zal u toegegeven worden”*. (*) De godsdienst alleen is in staat afdoende inwendige verbeteringen te brengen in de bestaande wanverhoudingen, en zijn heilzamen invloed en werking zult gij in de christelijke vereenigingen beter leeren kennen en meer en meer ondervinden.

Met aanwending van alle mogelijke middelen kan het sociale vraagstuk niet opgelost en de werklieden niet geholpen worden, als men zich niet opnieuw innig bij de heilige Kerk aansluit, als men niet tot de grondbeginselen van den godsdienst terugkeert. Deze overtuiging is door de hoogste autoriteiten in Kerk en Staat uitgedrukt; zoo heeft onder anderen de Oostenrijksche minister van landbouw, graaf Julius Falkenhain in een redevoering verklaard: „men zou niet moeten dulden, dat hetgeen betrekking heeft op den godsdienst, door het slijk gesleurd, bespot en gehoond, dat een ander leven aan gene zijde des grafs als iets belachelijks beschouwd, en dat het geloof aan God in het algemeen bespot wordt. Zoo men er aan houdt, dat de eerbied voor alle de tien geboden Gods oprecht bewaard blijft, dan moeten ook de eerste vier geboden, welke het gezag en de achting voor goddelijke en menschelijke wetten bevestigen, als waarborg voor het zevende ingeroepen kunnen worden; dan moet ook de Staat de macht hebben de overtreding er van te

(*) Matth. VI : 33.

verhinderen; want als eenmaal de eerbied voor het gezag uit het hart is verdreven, wat met het verdwijnen des geloofs noodzakelijk het geval moet zijn, dan zal de Staat met den besten wil zeer moeilijk in de gelegenheid zijn, bij den eersten noodkreet, als het zevende gebod overtreden wordt, hulp te bieden, wat toch zeker zijn heilige plicht is". Daarom is de eenige oplossing voor het sociale vraagstuk in de heilige Katholieke Kerk te vinden. Door haar goddelijke leer alleen vermag zij de mindere klassen voor God en ware mensenplicht te winnen, en de tegenovergestelde ondeugden ten onder te brengen. Zij alleen kan den werkmans het ware begrip van den arbeid geven en hem met zijn lot verzoenen, zij bezit niet alleen in haar genadenschat de middelen om de menschen voor tijd en eeuwigheid waarlijk gelukkig te maken, maar zij is ook door den H. Geest verlicht om deze middelen op geschikte wijze te kunnen aanwenden. „Immers", zooals Z. H. verklaart, „de Kerk bepaalt „er zich niet alleen toe, enkel den weg tot genezing aan te „wijzen, zij past met eigen hand de geneesmiddelen toe. Haar „gansche werking richt zich naar het doel: de menschheid „naar de eischen van haar leer en van haar geest te her- „scheppen en op te voeden. Door episcopaat en priesterschap „leidt zij den heiligen stroom van haar onderrichting, zoo „ver het haar mogelijk is, dat is zoo ver haar invloed reikt „door alle kringen des volks heen. Zij tracht door te dringen „tot het binnenste des menschen en zijn wil te richten zóó, „dat al zijn handelingen Gods voorschriften tot punt van „uitgang nemen. Op het gebied juist van dien inwendigen „arbeid, en dus op een gebied, waar eigenlijk alles op aan- „komt, ontvouwt de Kerk een zegenrijke en haar uitsluitend „eigene macht. Want de middelen, die haar den toegang „banen tot de harten, heeft zij van Jesus Christus tot dat „heilig doel verkregen; in die middelen berust een godde- „lijke kracht. Die middelen alleen dringen door tot het „diepste wezen der menschelijke ziel, en die macht alleen „brengt den mensch tot gehoorzaamheid aan zijn plicht, tot „beteugeling van zijn eigen hartstocht, tot volmaakte liefde „jegens God en den naaste, tot overwinning van de vele „hindernissen, waarmede de weg der deugd bezaaid is. — „Ten bewijze voor de waarheid van het hier aangevoerde

„is een blik in het verleden van gewicht. Wij herinneren
 „slechts aan een onbetwistbaar feit, wanneer wij zeggen:
 „de invloed en de arbeid der Kerk hebben de burgerlijke
 „samenleving van haar grondslagen af vernieuwd; de hoogere
 „maatschappelijke krachten, die haar eigen zijn, hebben het
 „menschdom op den weg gebracht van den waren vooruit-
 „gang, ja, zij hebben het van het verderf tot een hernieuwd
 „leven opgewekt; zij hebben het door de christelijke opvoe-
 „ding der volken een ontwikkeling gegeven, die alle vroegere
 „vormen van beschaving ver overtreft, en zoo lang de wereld
 „staat, door geen anderen overtroffen worden zal. Die ze-
 „geningen vinden in den Allerheiligsten Persoon van Jesus
 „Christus haar bronader en haar einddoel tevens; gelijk de
 „wereld aan den Godmensch alles dankt, zoo keert ook alle
 „goed tot Hem, als einddoel aller dingen, weder. Toen
 „eenmaal het licht des Evangelies was opgegaan en het
 „groote geheim van Gods menschwording en van de verlos-
 „sing des menschdoms was verkondigd, drong het leven
 „van Jesus Christus alle rangen van den aardkreits door;
 „het bezielde alle volkeren en alle klassen en vestigde in
 „hen met het christelijk geloof ook de christelijke zeden.
 „Noodzakelijkerwijze blijkt hieruit, dat wanneer men naar
 „een geneesmiddel omziet voor de lijdende maatschappij,
 „alleen het herstel van het openbaar en bijzonder leven naar
 „den geest van het christendom dat middel wezen kan. —
 „Immers, het is een door niemand bestreden waarheid: elke
 „maatschappij, die zich innerlijk wil vernieuwen, moet terug-
 „keeren tot haren oorsprong. De volmaaktheid van elke ge-
 „meenschap toch bestaat slechts daarin, dat men streeft naar,
 „en doelt op hetgeen van den beginne af als doel werd ge-
 „steld; door het streven naar dat doel moet het onontbeerlijke
 „leven terugkeeren in het lichaam der maatschappij. Afwij-
 „ken van dat doel staat gelijk met verval; terugkeer betee-
 „kent hetzelfde als genezing. Dit geldt van het lichaam van
 „den Staat, en evenzoo geldt het van de verreweg talrijkste
 „klasse van burgers, van de klasse der werklieden.

„De zorg der Kerk bepaalt zich intusschen niet zóózeer
 „tot de verrichtingen ten bate van het geestelijk leven, dat
 „zij daardoor de aangelegenheden van het aardsche bestaan
 „over het hoofd zou zien. — Veel meer moet betuigd, dat

„de Kerk, inzonderheid ten opzichte van den werkmansstand, „krachtig er naar streeft, aan den bestaanden nood ook onder „stoffelijk opzicht te gemoet te komen. Reeds door haar „aansporing tot zedelijkheid en deugd bevordert zij tevens „het stoffelijk welzijn; immers, een geregeld christelijk leven „brengt er steeds belangrijk toe bij, om ook tijdelijke welvaart „te doen heerschen; zulk een leven toch doet God, die de „Bron en Gever van allen voorspoed is, met welbehagen op „de menschen nederzien en verwijdert daarbij twee vijanden, „die al te dikwijls, te midden van den overvloed, oorzaak „stellen tot bittere ellende: de gierigheid namelijk en de „genotzucht. Zulk een christelijk leven weet ook aan een „bescheiden lot de eigenaardige waarde te verzekeren van „de tevredenheid; het vindt in de spaarzaamheid een ver- „goeding voor hetgeen aan de fortuin ontbreekt en bewaart „tegen lichtzinnigheid en misdaad, waardoor ook de meest „bloeiende welstand vaak zoo snel ten gronde wordt gericht.”

De Kerk dus, als tolk en bewaarster van den godsdienst, kan allereerst door de waarheden, die zij verkondigt, en door de wetten die zij geeft, veel bijbrengen om de rijken en de armen onderling te verzoenen en nader tot elkaar te brengen; haar leer en geboden leiden, zoowel de eersten als de laatsten, tot het betrachten van hun wederzijdsche plichten en inzonderheid tot het opvolgen der voorschriften van rechtvaardigheid. Zij zal bij de oplossing van deze zware taak een radicale genezing bewerken, dewijl zij daarvoor zorg draagt dat een degelijk onderwijs reeds den kinderen in de school ten deel valt, dat de opgroeiende jeugd voortdurend onder de bescherming der Kerk staat, door haar bewaakt en verpleegd wordt; dat de werkman, door het waardig vieren van den Zondag zedelijk verheven en veredeld wordt, en dat de huisgezinnen meer en meer in de innigste vereeniging met de Kerk en haar genademiddelen blijven, daar zij zich beijvert al haar kinderen weder betere grondbeginselen in te prenten; daar zij de voornamen en hooggeplaatsten, in het bijzonder de werkgevers, hun plichten tegenover de onderhoorigen duidelijk maakt, en hun voorhoudt hen niet alleen liefderijk te behandelen, hun nauwkeurig een rechtvaardig en billijk loon uit te keeren, maar hen ook door de krachtdadige hulp der christelijke naastenliefde te ondersteunen.

„De Kerk roept den werkgevers verder toe: Geeft acht „op het geestelijk heil, op de godsdienstige belangen van „uw werklieden; gij zijt verplicht hun den tijd te laten „voor hun godsdienstoefeningen; gij moogt hun bij hun arbeid „in uwen dienst niet blootstellen aan verleiding en zedelijke „gevaaren; gij moogt den zin voor huiselijkheid en spaarzaam- „heid bij hen niet laten verstikken; het is onrecht, als gij „hen met meer arbeid belast dan hun krachten toelaten, of „verrichtingen van hen vordert, tegen welke hun leeftijd of „hun kunne zich verzet. Vóór alles evenwel vermaant de „Kerk de werkgevers om het behartigen der leer: *ieder het „zijne*, steeds als een eersten plicht te beschouwen; zij her- „innert hen, dat het zoowel met het goddelijk als met het „menschelijk recht in strijd is, noodlijdenden te verdrukken, „den werkman tot hun eigen voordeel te exploiteeren; zij „richt tot hen de woorden van den apostel Jacobus: „*Zie „het loon der arbeiders . . . , dat door u is achtergehouden, „schreeuwt, en hun geschrei is tot de ooren van den Heer „der Legerscharen gekomen*”. (*) De waarheden, welke de Kerk voorhoudt, moeten bij de rijken elken overmoed bedwingen, de armen voor kleinmoedigheid bewaren. Zij moeten aan de bezitters van aardsche goederen leeren, dat zij jegens de armen een plicht hebben te vervullen van liefde, en tevens zullen zij de laatsten stemmen tot een bescheiden tevredenheid met hun lot. Aldus wordt de kloof tusschen de verschillende standen lichtelijk vernauwd en de verzoeningsgezinde verstandhouding onderling door overeenstemming van streven mogelijk gemaakt. Komt echter de zedeleer geheel tot haar recht, dan zal men het niet bij verzoeningsgezindheid alleen laten blijven; een waarlijk broederlijke liefde zal de bestanddeelen der samenleving verbinden. Zij zullen dan immers leven in het bewustzijn, dat een gemeenschappelijke Vader in den Hemel alle menschen heeft geschapen en allen voor hetzelfde doel heeft bestemd, voor de eeuwige belooning van den rechtvaardigen God-zelf, die alleen de menschen en de Engelen met volkomen zaligheid gelukkig maken kan. Zij begrijpen dan wat het zeggen wil, dat Jesus Christus alle menschen gelijkelijk door zijn lijden heeft verlost, allen tot dezelfde waardigheid van kinderen Gods heeft verheven;

(*) Jac. V: 4.

dat een waarlijk geestelijke broederband bestaat tusschen hen onderling en hen verbindt met Christus den Heer „den eerst-geborene onder vele broeders”. (1) Zij gevoelen wat het zeggen wil, dat de goederen der natuur en de gaven der genade gemeenschappelijk toebehooren aan het groote menschelijk huisgezin, en dat alleen zij, die zich zelve onwaardig maken, van de erfenis des hemels worden uitgesloten. „Indien *„gij dan zonen zijt, dan zijt gij ook erfgenamen, erfgenamen van God en mede-erfgenamen van Christus”*”. (2) Indien deze waarheden door allen volkomen werden erkend, dan zou alle tweedracht weldra verdwijnen.

Dat de krachten van alle weldenkenden vereenigd worden, om gezamenlijk te handelen in den geest der heilige Kerk. Vereenigingen en congregatiën zijn op onze dagen nuttig en noodzakelijk, want door het vereenigingsleven zullen ware deugd en godsdienstzin bloeien. De Katholieke Kerk wordt voortdurend bestreden door het liberalisme, het socialisme en het atheïsme, die in openbare en geheime genootschappen hun kracht zoeken. Wat moeten wij daartegen anders doen dan vereenigingen tegenover vereenigingen stellen? Wij moeten vereenigingen, genootschappen, congregatiën, of hoe men ze noemen wil, oprichten en daarvan lid worden. Wie een oprecht geloovig en ijverig Katholiek wil heeten, mag zich heden ten dage niet aan deze vereenigingen en bonden onttrekken. Men moet zich aansluiten, hetzij bij een gezellen-vereeniging, hetzij bij een arbeiders-vereeniging, hetzij bij een R. K. Volksbond, hetzij bij een St. Vincentius-vereeniging, bij de Aartsbroederschap der H. Familie, bij een congregatie van jongelingen, of bij welke andere vereeniging ook, als zij maar een godsdienstigen grondslag, en een liefdadig of menschenlievend doel heeft. Niemand onttrekke zich aan dergelijke vereenigingen onder het voorwendsel „ik heb geen tijd”; tijd vindt men altijd, als men niet traag is en goeden wil heeft. Hand aan hand vereenigd moeten wij in den geest der Kerk strijden, door vereenigde krachten een dam opwerpen tegen den stroom van ongeloof, ontevredenheid en wandaden, en wie nu de Kerk in haar streven helpt, die werkt tot zegen van de menschheid.

(1) Rom. VIII: 29.

(2) Rom. VIII: 17.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

De grondbeginselen onzer Moeder.

Onze Moeder, de heilige Kerk, heeft niet alleen den kostbaren schat der leer van Jesus Christus ten allen tijde getrouw bewaard, maar ook steeds duidelijker voorgesteld, daar de H. Geest, dien Christus gezonden heeft, haar meer en meer „alle waarheid leerde”. En deze leer, deze ware levenswijsheid tracht zij haren kinderen in te prenten, opdat zij daarin voor tijd en eeuwigheid hun geluk en vrede zouden vinden. Een godvruchtig schrijver heeft deze grondbeginselen, welke zoo juist tot richtsnoer van het christelijk leven dienen, in korte woorden saamgevat; druk dezelve diep in uw geest, christelijke werkman, tracht ze in de verschillende omstandigheden van uw leven getrouw in oefening te brengen, en dan zullen zij u, zonder twijfel, heil en vrede verschaffen.

I.

Wie van Jesus Christus de liefde tot het kruis niet geleerd heeft, heeft in de school van dezen goddelijken Meester niets geleerd.

Een christendom wenschen zonder Calvarieberg, een Calvarieberg zonder kruis, een kruis zonder doornen, is een miskenning of verloochening van zijn godsdienst.

Door vernedering en lijden heeft Jesus Christus ons tot ledematen van zijn lichaam gemaakt, en wij deinzen terug voor datgene, wat ons tot een zoo glorievollen stand verheft.

De hoofdzaak voor den Christen is het kruis, in welks schoot hij is geboren, en in welks armen hij zal sterven.

Een ware christen heeft zijn oogen slechts voor de beschouwing der hemelsche goederen, zijn hart slechts voor de gaven der genade, en zijn verlangen alleen naar de eeuwigheid.

Een vleesch, dat door het Water des Doopsels geheilgd, en in het Bloed van het Lam gezuiverd is, moet altijd bereid zijn om zich tot brandoffer op te dragen.

Mijn ziel is te edel om ze tot slavin des lichaams te verlagen.

Jesus Christus verhief zijn troon op de puinhoopen der wereld. De bloemen der vreugde moeten verwelken, voor dat men de vruchten der genade oogst.

II.

Wie in de wereld anders leeft dan als een vreemdeling, heeft niets van den christen dan den naam.

Het eenige wat ons op deze wereld zou moeten verontrusten, is de zorg, hoe wij haar op een heilige wijze kunnen verlaten.

De mensch is een reiziger, die des avonds in een herberg zijn intrek neemt, en des morgens weder heen gaat.

De zekerste weg tot een deugdzaam leven is de herinnering aan dat schrikwekkend oogenblik, waarop de tijd ophoudt en de eeuwigheid begint.

Het is moeielijk en zwaar heilig te leven, doch het is ook troostvol en zoet heilig te sterven.

Een lang leven is een langdurig gevaar verloren te zullen gaan.

Het is goed de poorten des doods te naderen, men heeft alsdan de eeuwigheid dichter voor oogen.

Men ziet de nietigheid van alles het beste in, als men reeds op het punt is alles te verliezen.

Wij vergeten ons hemelsch vaderland en denken er niet aan, dat wij op den weg moeten blijven die daarheen leidt.

In smart en ziekte leert men sterven.

Wij moeten ons op iedere wijze tot het laatste offer voorbereiden; doch als eenmaal dat oogenblik gekomen is, dan bestaat de beste voorbereiding in de onderwerping aan den wil van God.

Er is wellicht even zooveel en nog meer verdiensten daarin gelegen, dat wij ieder oogenblik van ons leven aan God opofferen dan het door den marteldood in een enkel oogenblik te verliezen.

Als wij zorg dragen elken dag in ons leven te sterven, dan zullen wij op den laatsten dag aan weinig meer te sterven hebben.

Waarom schuwen wij gedurende de korte tijdruimte van ons leven den arbeid, daar wij toch een gansche eeuwigheid hebben om te rusten.

III.

Wij weenen over ons lijden, doch ten onrechte; sparen wij veeleer onze tranen voor onze zonden, die de eenige zaak zijn, welke wij behooren te beweenen.

Laat ons met geduld lijden, weldra zal de tijd van ons lijden ten einde zijn en de eeuwigheid onzer heerlijkheid haar aanvang nemen.

Laat ons lijden, zooals men in het vagevuur lijdt, zonder den kelk der leniging terug te stooten, en zonder ons lijden te vergrooten, doordat wij willen onderzoeken waaruit het wel moge voortspruiten.

Hoe meer geweld wij ons aandoen, des te meer en des te spoediger zullen wij den vrede hebben, het eenig goed, dat God zijnen uitverkorenen in dit leven toegezegd heeft.

De vrede des harten is de vrucht van den strijd tegen de hartstochten.

Wij zijn dikwijls meer bedroefd over ons lijden dan wel over onze zonden.

Een groote Heilige zeide eens tot een lijdende ziel: „Het zou mij leed doen, zoo gij den geringsten druppel van den kelk, welken God u toereikt, zoudt verliezen”. Laten wij dit ook tot ons zelf zeggen.

Het paradijs, de hel en het vagevuur nemen eenigzins hun begin reeds op deze aarde.

IV.

Als men in een zonde is gevallen, keert men slechts met geweld en dwang tot God terug, die ons als het ware vreemd is geworden; berouw heelt de wonde.

Het hart ontvangt Gods gaven in des te grooteren overvloed, naarmate het lediger is aan de goederen dezer wereld.

Men moet niet uitstellen goede voornemens ten uitvoer te brengen. De Israëlieten, te Babylon in gevangenschap, beloofden God ijverig te dienen, als zij te Jerusalem zouden teruggekeerd zijn, doch slechts het kleinste getal hunner beleefde die terugkeer.

Wij moeten ons bij kleine fouten volstrekt niet te gemakkelijkt troosten, noch bij groote geheel vertwijfelen; het eerste zoude vermetelheid, het andere kleinmoedigheid zijn. Laat ons waken en God aanroepen; laten wij, wanneer wij gevallen zijn, opstaan en verder gaan.

God vordert niet dat wij volmaakt zijn, maar dat wij naar de volmaaktheid streven; het is voldoende dat Hij ons bij zijn komst met de oprichting van dit gebouw slechts bezig vindt.

Als men zich bedroeft en van verdriet vergaat, dan vergeet men dat men een God tot Vader heeft.

Uit de armen der boetvaardigheid gaat men over in die der barmhartigheid. Men moet geduld hebben en van de menschen aannemen wat zij geven, gelijk wij van de boomen de vruchten aannemen, welke zij dragen.

Verlangt niet veel te zien en te hooren; wat de zinnen het meeste streelt, bereidt voor het hart de minste vreugde.

Oefent u in de ingetogenheid des geestes, en houdt u aan Hem, met wien gij een geheele eeuwigheid moet doorbrengen.

V.

Niets is zoo algemeen als goede regels voor het leven, en niets is zoo zeldzaam als een goed geregeld leven.

Men zal nooit zijn eigen werk goed verrichten, als men dat van anderen laakt.

Men mag het genoegen niet ten koste van den plicht koopen, maar men moet van zijn plicht een genoegen maken.

Hoe verblind, hoe ongelukkig zijn toch diegenen, die hun vermogen hooger schatten dan hun geweten.

Onze vijanden berokkenen ons minder schade dan onze zonden.

Wie zal het in het oogenblik van beradenheid dulden, dat men die voornemens op hem toepast, welke zijn drift en toorn ingeven?

Het gaat met de openbare onrust gelijk met de onstuimigheden der natuur; ik kan niet beletten dat het regent en hagelt, doch ik kan mij tegen het slechte weder beschutten. Kan ik ook de woeligheid niet beletten, zoo kan ik mij toch van dezelve verwijderd houden.

Ons hart is gelijk aan de zee, die zeer dikwijls onstuimig wordt; laat ons, evenals de Apostelen, Jesus Christus bidden den storm te bedaren en de rust te herstellen.

Er is een groot onderscheid tusschen pijnen en kwellingen: de pijnen alleen zijn het vagevuur, de kwellingen echter zijn een soort van hel.

Men moet geregelde verzoekingën laten voorbijgaan, gelijk men een aanval van koorts laat voorbijgaan.

Wij willen altijd weten waarheen wij gaan zonder op God te vertrouwen, die ons geleidt.

VI.

Onze eigenliefde brengt met bereidwilligheid alles ten offer, uitgenomen zich zelf.

In het een oor spreekt de liefde tot God, in het ander de liefde tot ons zelf.

Onze eigenliefde leeft altijd voort, en al meenen wij ook haar reeds dikwijls den doodsteek te hebben toegebracht, zij rijst altijd uit haar asche op.

De liefde tot ons zelve heeft slechts oogen voor datgene, wat ons verheft en voor datgene, wat anderen vernedert; geheel anders is het gesteld met de liefde tot God.

Een waarheid, welke een ander ons zegt, zal ons veel meer bedroeven dan honderd, die wij ons zelve zeggen.

Wie voor God wil leven, moet zich zelf onophoudelijk afsterven.

Zoo dikwijls wij tot ons-zelve terugkeeren, verwijderen wij ons van God.

Tevergeefs blaast een gunstige wind in de zeilen van het schip, als het wordt tegengehouden door de ankers, welke in de zee verborgen zijn; de eigenliefde, welke in het hart verborgen ligt, wederstreeft de indrukken der genade.

De voortreffelijkste genaden veranderen in een gevaarlijk vergift, als wij ze tot voorwerp van onze laatliefde maken.

Zullen wij God uit ganscher harte beminnen, dan moeten wij op aarde doen, wat wij eenmaal in den hemel hopen te doen.

De ware liefde Gods is niet altijd dezulke, welke wij gevoelen en die ons in geestdrift brengt, maar die, welke ons verootmoedigt en van het aardsche losscheurt.

De liefde tot God leidt tot op den Calvarieberg; gelukkig de ziel, welke haar volgt en zich laat offeren.

De besnijdenis des harten maakt ons tot kinderen van Abraham; de liefde Gods is een zeker mes; onze eigene hand snijdt slechts aan de oppervlakte; de eigenliefde verhindert de snede.

VII.

Men is geen christen, zegt de H. Hieronymus, als men in zulke gemoedsgesteltenis durft leven, in welke men niet durft sterven.

Hoe treurig is toch de toestand van een zondaar! De dood waakt slechts op een wenk en hij is in de hel. Een stervende zondaar, ach, in een kwartieruurs tijd wellicht dood, welk een toestand, welk een dood, en toch stelt men zich aan het gevaar bloot!

Hoe vreeselijk is het gezicht van een zondaar die in de zonde is gestorven! In de kerk bewierookt men zijn lichaam, en zijn ziel is in de hel.

Wij moeten niet aan de levenden raad vragen over ons zielenheil, maar aan de stervenden en de dooden.

Uit den mond van een verworpeling leert men de waarde van den tijd kennen.

VIII.

Wie niets van den godsdient wil weten, dien is er veel aan gelegen dat er geen bestaat.

Zoo de godsdienst den stempel der eeuwigheid niet in zijn geheimen droeg, dan zoude hij niet van goddelijken oorsprong zijn.

De misdadiger verblijdt zich over de vernietiging, hij vreest dat men hem zijn onsterfelijkheid zal bewijzen.

Slechts de godsdienst kan ons in onze ellende troosten, en de vrijegeest doet alle moeite om hem te bestrijden.

Verschoon de goddeloozen niet, want wat verliest gij door hun achting te verliezen?

De sterkte van den geest, waarmede de goddeloozen pronken, is zeer dikwijls een teeken van de zwakheid hunner harten.

Het geloof is ons een waar erfdeel: wij moeten trachten het zorgvuldiger te bewaren dan de vrijheid, de gezondheid, dan het leven, dan alle schatten der wereld.

Deze grondbeginselen nu, aan de verhevene leer van Jesus Christus ontleend, worden ons door onze Moeder de Heilige Kerk steeds voor oogen gehouden, opdat wij daarin de kracht zouden vinden, om den voor ons bestemden zwaren last op de schouders te nemen, niet met de vertwijfeling der wanhoop, maar met de gelatene overgiving der boetvaardigheid. Door deze stellingen zal onze Moeder ons verstand verlichten, en ons omtrent onze eeuwige belangen een wetenschap verleen en verklaringen schenken, welke wij buiten haar tevergeefs zullen zoeken. De godsdienst alleen is in staat om den werkmans gelukkig te maken, daar hij troost en vertrouwen in zijn hart stort. Als wij de wereld alleen met menschelijke

oogen beschouwen, dan vinden wij daarin de grootste wanordelikheden en overvloedige stof tot onrust, moedeloosheid en zelfs tot vertwijfeling. Wat nu kan het hart in de wanordelikheden en kwellingen dezes levens met gerustheid, troost en vertrouwen vervullen? Alleen de godsdienst, want hij leert ons, dat God met macht, wijsheid en goedheid de wereld bestuurt, hij verzekert ons, dat het hier beneden de plaats nog niet is, waar Gods rechtvaardigheid zich altijd duidelijk, zichtbaar vertoont; maar dat aan gene zijde van het graf, een ieder, zoowel de aanzienlijke als de geringe, zoowel de rijke als de arme, zoowel de werkgever als de arbeider, naar recht en gerechtigheid zal geoordeeld worden. De godsdienst troost ons in de dagen des lijdens, want hij leert ons, dat God ons alleen uit liefde kastijdt, en dat de korte, vluchtige smarten dezer wereld niet te vergelijken zijn met de heerlijkheid, die ons in den hemel wacht. De godsdienst spoort ons aan tot vertrouwen op God en verkondigt luide, dat daar, waar de nood het hoogste stijgt, ook Gods hulp het naaste bij is, — dat zij, die op den Heer vertrouwen, nooit worden beschaamd; ja, al moesten wij ook in de stormen van dit leven den dood vinden, toch moeten wij niet vreezen; er bestaat immers buiten dit kort, kommiervol leven op aarde nog een tweede, beter leven, waar voor den trouwen dienaar Gods een zaligheid is bereid, die geen oog gezien, geen oor gehoord, geen menschenhart gesmaakt heeft. Zoo zal de godsdienst ons in alle omstandigheden des levens met troost en vertrouwen vervullen, allen twijfel doen verdwijnen, alle bitterheden verzoeten, ons steeds heen wijzen naar God, bij wien alleen ware rust te vinden is. Waardeert dus de grondbeginselen onzer Moeder de H. Kerk, tracht ze in uw leven als richtsnoer te volgen, want zij zijn ook de eenige bron van troost in het sterven.

Als de dood vroeg of laat, met snelle of trage schreden, op deze of die wijze komt, wat zal ons dan opbeuren, wat zal ons bevreesd hart met troost kunnen vervullen? De goederen dezer wereld misschien? Ach neen, wij moeten ze immers allen verlaten. Zij kunnen ons in het land der eeuwigheid geen troost verschaffen, geen hulp aanbrengen. — Of de vreugden en genoegens, welke wij vroeger genoten hebben? O neen! deze zijn als een droom voorbijgegaan, en hebben ons niets achtergelaten dan een herinnering vol wee-

dom en bitterheid. Of de vrienden, in wier gezelschap wij dikwijls verwijlden en menig uur in vreugde en scherts — misschien in zonden — hebben doorgebracht? Ook zij niet, want ze zullen ons sterfbed ontvluchten of ons slechts een ijdele, wereldsche troost brengen, welke onze smarten niet verzacht, onze treurigheid niet verdrijft, maar ons hart nog altijd zwaarder drukt. Op het sterfbed is er geen ware troost dan alleen die van den godsdienst, dan zullen wederom die grondbeginselen, welke wij in ons leven hebben gevolgd, troost en zelfs verlangen naar de eeuwigheid verleenen.

O grondbeginselen van mijn Moeder de H. Kerk, welk een dierbaar goed zijt gij voor mij! O, wereldlingen, neemt alles wat de wereld kan geven, haakt naar eereambten en waardigheden, schatten en genoegens — ik benijd ze u niet; laat mij slechts mijn Moeder met haar verheven leer, en dan ben ik gelukkig in leven en sterven. Want de godsdienst van Jesus geeft mij reeds in dit jammerdal rust en tevredenheid, en maakt mijn leven gelukkig; hij verlicht mijn geest in de gewichtigste waarheden mijner zaligheid, hij vervult mij in alle omstandigheden des levens met een heilig vertrouwen op God, hij troost mij in lijden, en verzacht mij het bittere stervensuur, ja, hij vereenigt mij met God en verschaft mij de vreugde des hemels. En hoe, christelijke werkman, zoudt gij uw Moeder en haar grondbeginselen niet hoogschatten, niet beminnen, niet met geheel uw hart omhelzen? Hoe, gij zoudt de bespotters van den godsdienst, hun, die het geloof verachten en hun zorgvuldige Moeder met smaad en oneer bejegenen, gehoor schenken, en instemmen met hun spot, hun verderfelijke wegen betreden? Hoe, gij zoudt u laten verleiden, en een goed wegwerpen, dat u tijdelijk en eeuwig gelukkig maakt? Neen, dat zal niet geschieden. Beschouw ten allen tijde de verheven leer van Jesus, u door uw Moeder voorghouden, als het kostbaarste kleinood des hemels, en bewaar ze met Gods hulp rein en onbevlekt tot uwen laatsten ademtucht. Volg deze grondstellingen als het eenig richtsnoer van uw leven, dan zult gij in waarheid gelukkig en tevreden zijn, in zuiverheid des harten den Heer vreezen, want „die den Heer vreest, dien zal het welgaan, „en in de dagen zijner voleinding zal hij gezegend worden.” (*)

(*) Eccli. I: 19.

DE RTIENDE HOOFDSTUK.

Het schoonste sieraad in de hand van den werkmán.

Toen de goddelijke Heiland voor onze zaligheid op Golgotha ging sterven, sloeg Hij zijn oogen vol teedere liefde op zijn moeder, die aan den voet van het kruis stond. Daarna wierp Hij zijn blikken op zijn getrouwen leerling Joannes en sprak met luider stem: „Ziedaar uw moeder”, — en tot haar: „Ziedaar uw zoon!” De grootste Kerkleeraars verzekeren ons eenparig, dat de beminde leerling Joannes aan den voet van het kruis geheel de H. Kerk vertegenwoordigde, en dat aldus op dat plechtig oogenblik Maria ons allen tot moeder gegeven werd, en wij derhalve haar kinderen zijn. Zij nam ons in dat smartelijk oogenblik tot kinderen aan; de goddelijke Zaligmaker wilde ons niet als weezen achterlaten, en gaf ons dus zijn moeder en wel een moeder, die, even als wij, in dit droevig tranendal werd geboren en de gezellin van ons lijden was; in het kort een moeder, aan wie wij al ons lijden kunnen klagen, onze elenden, zelfs de innigste smarten van ons hart, kunnen toevertrouwen. Zij is de moeder van allen, doch meer in het bijzonder is zij de moeder van alle ongelukkigen, van alle treurenden, de moeder der armen en verlatenen. Uit het hoogste des hemels, waar zij troont, een blik van medelijden op u werpende, roept ook zij tot u: komt, ja, komt gij allen, die bedrukt en treurig zijt, komt en smeekt: „Tot U „roepen wij ellendige kinderen van Eva, tot U smeeken wij, „zuchtende en weenende in dit dal van tranen.... Sla op ons „uw zoo barmhartige oogen”.

Het krachtigste gebed nu tot deze onze moeder is de rozenkrans. O, mijn lieve broeders, zoo sprak weleer de H. Ludovicus Bertrandus, met den arbeid en den rozenkrans der allerheiligste Maagd hebt gij alles wat u noodig is om in den hemel te komen. Welk troostvol woord voor u, christelijke werkmán! De rozenkrans moet de heilige band zijn, welke u met Maria vereenigt, hij moet het middel zijn, waardoor gij uw moeder liefde en eer bewijst. En de H. Alphonsus de Liguorio zegt dat voor hen, die de Moeder Gods

waarlijk beminnen en eeren, de hemel zoo gewis en zeker is, alsof zij hem nu reeds in bezit hadden. De Bisschop Eberhard van Trier heeft over de verspreiding en het algemeen gebruik van het rozenkransgebed het volgende geschreven:

„Te midden van een rijk, zeer levendig en veel bewogen, uiterst afwisselend leven in wereld en Kerk, liet God door den stichter van de Orde der Predikheeren een gebed invoeren, zoo eenvoudig, dat een kind het gemakkelijk bidden en daarop zijn kinderlijke aandacht vestigen kan, en toch wederom zoo diepzinnig in zijn geheimen, dat de grootste Godgeleerde met de verhevenste beschouwingen de woorden kan begeleiden. De buitengewone achting, welke dit gebed in den veelbewogen tijd van zijn ontstaan verwierf, daarna in een kalm tijdstip verloor, en welke altijd herleeft, als het godsdienstig leven wederom krachtig wordt, is het beste bewijs dat het aan een ware, algemeene en diep gevoelde behoefte beantwoordt. Het was een aangenaam schouwspel te zien, hoe dit gebed over geheel de christenheid verspreid werd. De H. Thomas van Aquine, Albertus de Groote, de beroemdste mannen der wetenschap, legden van tijd tot tijd geschrift en pen neder om in dit gebed, als in een rozentuin, zich op een heilige wijze te ontspannen. En op gelijke wijze vouwde de landman, vermoeid door den zwaren arbeid, zijn vereelde handen tot hetzelfde gebed. De koningin op den troon zoowel als de pas bekeerde Indiaansche vrouw in haar hut van twijgen, waren in dit gebed als in een krans van rozen vereenigd. De rozentuin van Maria bloeide en geurde door geheel de christenheid, welke destijds een schoone en liefelijke gemeenschap der Heiligen was.”

De godsvrucht van den Rozenkrans heeft juist in den laatsten tijd een zeer hooge vlucht genomen — een gelukkig voortteeken voor de toekomst en een onderpand voor de uitbreiding van het godsdienstig leven. Bij de eeretitels, welke der Allerheiligste Maagd Maria in de zoo oude, eerbiedwaardige Litanie van Loretto worden toegekend, heeft Z. H. Leo XIII in onzen tijd dien van „Koningin van den Allerheiligen Rozenkrans” gevoegd. En met recht, want de rozenkrans is zeer dikwijls het machtig middel, waarmede Maria een menigte onsterfelijke zielen voor het rijk van God wint. „Hoe veel goed”, zegt de H. Alphonsus de Liguorio, „heeft

de wereld aan deze heerlijke, godvruchtige oefening te danken : hoevelen zijn hierdoor van hun zonden bevrijd, hoeveel, die reeds in den hemel zijn, hebben hieraan een zaligen dood te danken."

Een der beroemdste predikanten van de laatste eeuw werd op een nacht bij een jongen edelman, die door een beroerte getroffen was, geroepen om diens biecht te hooren. Hij snelt er heen, doch vindt hem zonder bewustzijn. Bij het aanbreeken van den dag las hij voor hem een votieve Mis van de Allerheiligste Maagd, waarna men hem kwam waarschuwen dat de zieke tot bewustzijn gekomen was. IJlings begeeft hij zich tot hem, en vindt den jongeling doordrongen van een levendig berouw over zijn menigvuldige, afschuwelijke zonden, voor wier uitboeting hij met vreugde zijn leven geven wil. Hij biecht en ontvangt de H. Sacramenten der stervenden met de meeste godsvrucht; de biechtvader, geheel verrast, wist niet, wien een zoo groot wonder van barmhartigheid ten opzichte van een mensch, wiens buitensporigheden algemeen bekend waren, toe te schrijven, en ondervraagt den zieke, die met een door snikken onderbroken stem antwoordt : Ach, mijn Vader, ik kan deze genade slechts aan de barmhartigheid van God en de voorspraak van Maria toeschrijven, zonder twijfel heeft zij uw gebeden en die mijner moeder verhoord. Toen deze op haar sterfbed lag, ontbood zij mij bij haar, en na mij haar onrust over de gevaren, welke ik in de wereld zou aantreffen, medegedeeld te hebben, voegde zij er nog deze woorden bij : Ik laat u echter onder de hoede van de Allerheiligste Maagd : Beloof mij slechts dit eenige, mijn geliefde zoon, waarom ik u als om een pand uwer liefde tot mij smeeke, en dat u weinig moeite zal kosten, dat gij namelijk dagelijks den rozenkrans bidt. Ik heb het haar beloofd, en heb dien met aandacht gebeden, ofschoon ik moet bekennen, dat dit sedert ongeveer tien jaren de eenige godsdienstige oefening is, welke ik verricht heb. — De biechtvader stond hem tot aan het laatste bij, en had den troost hem in de beste gesteltenissen te zien sterven. Zulke voorbeelden der wonderbare kracht van den rozenkrans hooren zeer velen gaarne aanhalen.

Ook uit lichamelijken nood zijn velen door de kracht van den rozenkrans, om de voorspraak van Maria, door God wonderbaar gered geworden. Zoo verhaalt men onder vele andere voorbeelden, dat men bij een aardbeving een vrouw

van onder de puinen van een huis, dat boven haar was ingestort, gered heeft. Een priester namelijk liet de steenen wegruimen, onder welke men deze vrouw vond met twee kinderen in haar armen, allen ongedeerd en goed gezond. Toen men nu die vrouw vraagde, aan welke hulp zij haar wonderbare redding toeschreef, gaf zij ten antwoord, dat zij nooit had nagelaten dagelijks den rozenkrans te bidden en een zekere kapel, aan de Moeder Gods toegewijd, te bezoeken.

Slechts andersgezinden en ongeloovige Katholieken, die den Rozenkrans niet begrijpen, er nooit over nagedacht hebben, welke diepzinnige beteekenis deze godvruchtige oefening heeft, kunnen zich hierover ergeren en vallen. Daar tegenover vinden wij den Rozenkrans in de handen van den rijke zoowel als van den arme, van den vorst zoowel als in die van den bedelaar. De Pausen baden hem met vertrouwen en gaven Rozenkransen ten geschenke aan hen, wien zij een bijzondere hoogachting en liefde toedroegen. De Bisschoppen der Kerk rekenden het zich overal tot een eer om niet alleen den Rozenkrans te bidden, maar om hem ook onder de geestelijkheid en geloovigen hunner Bisdommen met ijver te verspreiden. De door God verlichte mannen kennen wel den overvloed der genaden, welke dit verheven gebed mededeelt. De H. Franciscus de Sales prijst en beveelt in verschillende zijner geschriften deze godsvrucht aan. Hij zelf bad dagelijks den H. Rozenkrans zoo aandachtig, dat hij daarmede dikwijls een langen tijd doorbracht en de verheven geheimen overwoog; hij predikte veelvuldig over de groote voordeelen van het rozenkransgebed, en zette de geestelijken aan, het christelijke volk daarover te onderwijzen als een rijke bron van vele genaden.

Zelfs de machtigste vorsten van Europa gingen in de godsvrucht tot den rozenkrans hun volk als schitterende voorbeelden voor. Keizer Karel V beschouwde den H. Rozenkrans als het zekerste middel om de bescherming des Allerhoogsten te verwerven; nooit zou hij, zelfs door de gewichtigste bezigheden het eenmaal begonnen gebed onderbroken hebben, hij was gewoon alsdan bedaard ten antwoord te geven „als ik mijn Rozenkrans geëindigd heb, zal ik mij met die zaak bezig houden”. — Keizer Frederik III had den Paus verzocht om de Broederschap van den H. Rozenkrans te

Keulen te herstellen, en teekende toen met eigen hand in het register der Broederschap zijn naam, dien zijner gemalin Eleonora en van zijn zoon Maximiliaan. — De koningen van Frankrijk, Henricus II, Franciscus II en Karel X waren leden van de Broederschap des Allerheiligsten Rozenkrans. — Koning Alphons van Portugal was gewoon tot zijn ministers te zeggen: „laat ons de Allerheiligste Maagd aanroepen, dat haar Rozenkrans de hulp zij bij het bestuur van mijn rijk!” Casimirus II, koning van Polen, schreef aan den HoogEerwaarden Pater Generaal der Dominicanen te Rome: „ik verzoek u mij eenige verkondigers van den Rozenkrans te zenden; deze zullen de geschikste hervormers van mijn volk zijn!” — Nog vele andere voorbeelden der vorsten van Engeland, Beieren, Saksen, Napels, Sardinië, Savoye, enz. kunnen worden aangehaald; men kan nog de namen van beroemde mannen opsommen, die in lijvige werken hun veel omvattende wetenschap hebben achtergelaten, en zich toch niet schaamden bij hun geleerden arbeid den Rozenkrans in de hand te nemen, om de wetenschap te kunnen putten uit de zuiverste en waarachtigste bron, uit het gebed.

Toen men eens in een kring van beroemde geleerden tot een hunner, die zeer gaarne den Rozenkrans bad, zeide: „Maar, hoe kunt gij, een zoo geleerd man, toch zooveel met den Rozenkrans ophebben, daar u toch hoogere zaken betamen?” gaf hij zeer treffend ten antwoord: „Zoo noodzakelijk als spijs en drank voor den mensch zijn, even noodzakelijk is voor hem ook het gebed. De oefening van den Rozenkrans is brood, drank en voedsel voor de ziel, een kleed der genade, een kort begrip van het Evangelie, de grondslag der christelijke leer, een sieraad van den priester, een vreugde der Heiligen, de lofzang der Engelen, een aanbidding en lofprijzing der Allerheiligste Drievuldigheid”. Door dit heerlijk getuigenis werden de overigen voor deze godsvrucht ingenomen. — Een der grootste toonkunstenaars, de godvruchtige Josef Haydn, kon slechts dan een werk tot stand brengen als hij bad; en toen men overal zijn meesterchap bewonderde, sprak hij: „Als ik met mijn Rozenkrans in de kamer op en neer ga, dan komen mij deze gedachten en tonen als toegevoegen, en ik vind nauwelijks den tijd ze spoedig genoeg op het papier te brengen.”

Ja, het rozenkransgebed is werkelijk de levensader van den christen; het is een thermometer, aan welke men de meerdere of mindere christelijke geloofswarmte, den katholieken liefdegloed van een huisgezin kan afmeten. Gelukkig het huisgezin, waar de rozenkrans nog getrouw en met godsvrucht gebeden wordt. Daar zullen de leden in armoede en ellende getroost, in zware ziekten en andere onheilen be-moedigd, van tijdelijken en zedelijken ondergang gered, daarvoor met Gods zegen begiftigd worden. Dit gulden gebed is een dagelijksch offer, dat den hemel verzoent en door zijn liefalligheid de engelen in het huis doet nederdalen, de duivelen daarentegen er uit verdrijft. Gelukkig de werkman, die zich niet alleen over den rozenkrans niet schaamt, maar hem ook als het schoonste sieraad in zijn vereelde hand beschouwt. De rozenkrans zal hem staande houden in den strijd en moeite, in het lijden en in de stormen van het dagelijksch leven; dit gebed zal voor hem een bron zijn, waaruit hij altijd nieuwen moed en troost put in alle omstandigheden en zorgen des levens; de rozenkrans zal een band zijn, die hem onafscheidbaar met Maria en Jesus vereenigt, ja, een ladder langs welke hij ten hemel klimt. En derhalve is juist deze godvruchtige oefening voor onzen tijd geheel, bijzonder noodzakelijk. Om welke reden dan?

De rozenkrans bevat niet alleen een mondgebed, maar ook een beschouwing, en wel een overweging der eerste en verhevenste waarheden van het heilig geloof, een overweging der ernstigste en indrukwekkendste geheimen van den godsdienst. En wat heeft onze ongeloovige en geheel in het aardse verzonken tijd meer noodig dan deze beschouwing? De Rozenkrans toont den bidder, dat het heil, de redding der onsterfelijke ziel het gewichtigste, ja, het eenig noodzakelijke is, daar zelfs Gods Zoon om die reden mensch is geworden; dat de zonde de grootste aller kwalen is, dewijl Christus aan het kruis moest sterven om ze te vernietigen; hij leert dat de mensch niet voor rijkdom, niet voor de eer en genoegen van dit leven is geschapen, maar om door onthechting en zelfverloochening, langs den weg van het kruis, zijn Verlosser naar den hemel te volgen; hij wijst er op, dat de kerk door Gods geest bestuurd wordt en een stichting van heil is, welke is geroepen om de menschen tot hun tijdelijk

en eeuwig heil en welzijn te voeren. De Rozenkrans biedt alzoo in deze overwegingen den korten inhoud van geheel den heiligen godsdienst, en het duidelijk begrip daarvan en het uit deze kennis voortspruitend geregeld leven vormt en ware christenen, getrouwe burgers en goede werklieden. Tot dit doel werd deze manier van bidden door Maria der Heilige Kerk aangeboden in een tijd, welke voor Kerk en Staat gevaarlijk was.

En hij is juist voor den werkman werkelijk nuttig en heilzaam, ja noodzakelijk, daar hij vooral die deugden leert, welke den arbeider staande houden in de beproevingen des levens, in welke hij zijn vrede vindt. De blijde geheimen stellen ons namelijk drie deugden ter navolging voor, welke de grondslag der christelijke rechtvaardigheid zijn, — en een werkman, die zich in zijn gedachten, woorden en handelingen door de grondbeginselen der christelijke rechtvaardigheid laat geleiden, zal zich niet aan ontevredenheid overgeven, zal een ieder geven en laten en toewensen, wat hem toekomt en behoort, hij leeft uit het geloof. De Rozenkrans leert ons, in de vernietiging van zich-zelfen tot de gedaante van een dienstknecht, welke het Eeuwig Woord heeft ondergaan, dat de Maagd Maria van den H. Geest ontvangen en in haar schoot tot Elisabeth gedragen heeft, de zoo schoone deugd van ootmoedigheid. En de waarlijk ootmoedige zoekt niet de verheffing, maar de vernedering, werpt geen afgunstige blikken op den voorrang en eer der hoogere standen, maar is tevreden in zijn armen staat, dewijl hij weet juist daarin aan zijn Jesus gelijk te zijn.

Dan nog leert hij de armoede van geest; hij toont, dat de armoede het aandeel van Gods Zoon en Zijn hooggezegende Moeder was; daarom voert hij den godvruchtigen bidder in den geest naar de kribbe van den Goddelijken Heiland, treedt met hem het arme huisje van Nazareth binnen. En de werkman, die als een H. Franciscus de hooge waarde der armoede leert kennen, die de heilige armoede bemint als de kostbare parel, van welke het Evangelie spreekt, waarmede hij zich het rijk der hemelen koopen kan, heeft volstrekt geen aanleg voor de sociaal-democraten.

De Rozenkrans prijst op een geheel bijzondere wijze de heilige zuiverheid, in welke de Allerheiligste Maagd zoo

liefelijk straalt, en waardoor zij het welbehagen des hemels en der aarde verworven heeft. Zoo de hoogachting dezer engelachtige deugd niet grootendeels in de wereld ware verloren gegaan, dan zou men niet zoovele afschuwelijke zonden en dierlijke ondeugden, maar ook terzelfder tijd niet zoovele ellenden in de wereld aantreffen. En indien menige werkman, van zijn prille jeugd af, de liefde voor die heilige deugd in zijn hart bewaard en het niet op de armzalige genoegens van een zinnelijk leven gesteld had, zou hij nu een gelukkiger en vreugdevoller bestaan, en niet zooveel met de armoede te kampen hebben; want zeer gemakkelijk is een loon, dat voor een geheel huisgezin te gering is, voldoende om alleen een vroolijk leven te leiden. Wie echter de offers niet brengen wil, welke tot het bewaren der heilige zuiverheid noodzakelijk zijn, die heeft eigenlijk geen recht zich te beklagen, wanneer het onderhoud van een geheel huisgezin hem kommer en zorgen baart.

Uit de overweging der droevige geheimen van den Rozenkrans kunnen wij weder drie deugden leeren, welke het door ootmoed, armoede en zuiverheid gegrondveste gebouw der christelijke rechtvaardigheid zullen optrekken en voltooiën; deugden, welke de volharding tot het einde kronen. Vooral wordt den bidder degene voorgesteld, die „*gehoorzaam was tot den dood, en wel tot den dood des kruises*”. (1) Wie nu deel wil hebben in de verdiensten van den Gehoorzame, die de wereld verlost heeft, moet als Jesus gehoorzaam zijn, Gods geboden betrachten, in welke de Heer ons zijn wil heeft te kennen gegeven, moet God den Heer in zijn levensstaat getrouw dienen. Hoe troostvol is voor den werkman de heilige gehoorzaamheid, welke hem zegt dat hij niet een aardschen meester maar den goeden God dient, die alles oneindig beloont. En die in zijn beroep God dient, zal nooit een oproermaker en omwentelingsgezinde worden. Zonder geduld kunnen wij in de gehoorzaamheid niet volharden; het geduld echter kunnen wij van den lijdenden Jesus, die als een lam „*zijn mond niet heeft geopend*”, (2) het beste leeren, als wij beschouwen hoe hij bloed gezweet heeft, hoe Hij is gegeeseld, met doornen gekroond, door het ruwe soldatenrot is bespot geworden. En de werkman, in wiens hart de lijdensbloem

(1) Phil. II : 8.

(2) Isaias LIII : 7.

van het geduld bloeit, is in staat om in alle beproevingen van het beroep de vrede te bewaren, en zijn mond zal zich niet openen om vloeken en verwenschingen uit te braken, om zich aan morren en klagen over te geven; neen, dan zal hij eerder hemelwaarts blikken, aan het Goddelijk Hart van Jesus denken, en bereidwillig het offer der moeilijkheden brengen.

Gehoorzaamheid en geduld echter berusten op die zelfverloochening, welke de goddelijke Meester van de zijnen verlangt: „*Indien iemand mijn volgeling wil wezen, hij verloochene „zich zelven*”. (1) De Rozenkrans nu, zegt ons, dat weeke-lijke leden niet passen bij Jesus, met doornen gekroond, van zijn kleederen ontbloot, door den hevigsten dorst gekweld. En zeker, in de beschouwing van Hem, die den troon des hemels heeft verlaten om hier beneden „*de man der smarten*” (2) te worden, in de school der zelfverloochening, welke hij als zijn beroep moet beschouwen, zal de werkman gaarne iedere gelegenheid benuttigen, om zich het getuigenis van goeden leerling des Zaligmakers waardig te maken.

Eindelijk zullen nog drie vruchten van deugden uit de overweging der glorierijke geheimen van den Rozenkrans voortspruiten, welke ons het hemelsch doel toonen, waarheen de navolging van Jesus op den weg des kruises leidt.

Als eerste vrucht verkrijgt men opgeruimdheid en moed om den goddelijken Heiland na te volgen. „*Indien wij nochtans „mede lijden, opdat wij ook mede verheerlijkt worden*”, (3) zegt de wereldapostel; en wederom „*daarom ook heeft God „hem verheven, en hem een naam geschonken, die boven allen „naam is*”. (4) Werkman, kunt gij den moed laten zinken, als gij uw oogen opslaat en den hemel geopend ziet: „*Zie, „ik zie de hemelen geopend, en den Zoon des menschen, staande „aan de rechterzijde Gods*”! (5) — als gij die zoete stem van den belooner aller goede gaven verneemt: „*Ik zelf zal uw „overgroot loon zijn*”! — als gij die kroon ziet, met welke uw Jesus u tegemoet komt?

Ja, in de overweging van dat alles ontwaakt dat innig verlangen naar den hemel, dat God in het hart van iederen mensch geplaatst heeft, en dan gevoelt men, dat wij hier in den vreemde zijn, als verbannen kinderen van Eva, en dat

(1) Matth. XVI: 24.

(2) Isaïas LIII: 3.

(3) Rom. V: 17.

(4) Phil. II: 9.

(5) Act. VII: 55.

daar, daar alleen ons waar vaderland is. En dan leert men met scherpen blik en vasten arm om dit doel worstelen, dewijl „*het Rijk der hemelen geweld lijdt, en zij alleen, die „geweld gebruiken het zullen bemachtigen*”, (1) zooals het Evangelie zegt. En dan werkt de mensch gaarne, daar hij weet, dat ook de arbeid een middel is om het rijk der hemelen te verwerven. Daarenboven niets is zoo zeer geschikt om het vuur der heilige liefde in de harten te ontsteken als de godsvrucht van den Rozenkrans; daar worden ons in breede trekken de weldaden voor oogen gesteld, welke Gods liefde ons bewezen heeft. Zal het dan mogelijk zijn, dat door de overweging hiervan ook in onze harten de dankbare liefde niet ontvlamt, die liefde tot Jesus vooral, die als Lam Gods de zonden der wereld heeft weggenomen, ons door zijn leer en Sacramenten heiligt, in zijn Kerk in het aanbiddelijk Geheim des Altaars met ons verblijft en zelfs eenmaal onze belooning en zaligheid wèzen zal. De liefde echter is sterk als de dood; zij komt alle zwarigheden des levens te boven, zij maakt alles gemakkelijk, wat onze stand zwaar en moeilijk in zich bevat. Een werkman met een hart vol liefde tot God, jubelt en zingt bij zijn moeiten en lijden.

Voorwaar, het Rozenkransgebed is een godsvrucht even rijk aan deugden als aan geheimen, als wij slechts nakomen wat wij overwegen.

De Rozenkrans echter toont den werkman ook in de schitterendste kleuren het familieleven, de vreugde en het lijden van het familieleven: bij aandachtige overweging leert men dat een zuiver en godsdienstig leven in de jeugd de schoonste voorbereiding is tot het huwelijk, dat waarlijk gelukkige huwelijken slechts in den hemel gesloten worden; hij wijst ons op de deugden van de Maagd der Maagden, op haar vlekkelooze zuiverheid, haar liefde tot de ingetogenheid, haar godsvrucht in den tempel des Heeren, haar bereidwillige gehoorzaamheid aan den heiligen wil van God; van den anderen kant echter ook de trouwe zorg van God voor die zielen, welke zich geheel aan hem overlaten. God zendt een Engel om Maria voor te bereiden tot de verhevene waardigheid, waartoe Hij haar verkozen had; een maagdelijken Bruidgom, den H. Josef, geeft Hij de opdracht om

(1) Matth. XI: 12.

de trouwe beschermer en vriend dezer Bruid van den H. Geest, de zorgvolle voedster- en pleegvader dezer moeder en van haar Goddelijk kind te zijn. Welke edele zielen vereenigt de Goddelijke Voorzienigheid tot een heiligen bond, en met welke hemelsche vrucht begunstigd Hij ze! Ja, zoo handelt God, waar onschuld en godsvrucht, ootmoed en heilige liefde het sieraad en de rijkdom der jeugd zijn.

Van Maria en Josef kunnen alsdan godvreezende ouders leeren, wien zij vooral hun kind zullen toewijden, voor wien zij het opvoeden, op welke wegen zij het geleiden zullen — op den weg naar den tempel, en met welke zorg zij het zullen zoeken. Gelukkig de ouders, die hun kind slechts in den tempel kunnen vinden!

In de droevige Geheimen zien de ouders op welken weg zij de hunnen moeten voorgaan; daar kan de vader des huisgezins leeren, hoe hij den zijnen zal voorgaan in het dragen van het kruis, hoe hij hen allen door zijn voorbeeld de deugden van het kruis leeren zal. De moeder ziet in de Moeder der Smarten het voorbeeld van geduld, van standvastigheid, van volharding; ja, van haar kan zij leeren zwijgen, geduld oefenen en bidden; met haar kan zij oprecht innig vereenigd worden, tot haar uit geheel haar hart smeecken om door het lijden niet ter neer gedrukt te worden.

In de glorierijke Geheimen wordt dan het blijde wederzien van alle leden des huisgezins daarboven in den hemel gevierd. O welke vreugde dan, als na een zegepralend doorworstelden strijd de hemel zich opent en vader en moeder elkander in liefde begroeten, ouders en kinderen elkander wederzien om gedurende de geheele eeuwigheid met elkander Gods schoonheid en heerlijkheid te genieten. Tot dit doel nu geleidt de Rozenkrans de getrouwe leerlingen, die hem als het schoonste sieraad in hun handen beschouwen.

Als wij nu deze vruchten van het Rozenkransgebed aandachtig nagaan, is het dan te verwonderen, dat de algemeene Vader der geloovigen met zooveel nadruk zegt: „Wij sporen allen aan den Rozenkrans met ijver te bidden”? Luisteren wij dan naar die stem van onzen Vader, en wij zullen in dat verheven gebed een rijke bron van zegeningen vinden, waaruit ons genaden voor tijd en eeuwigheid zullen toevloeien.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

De H. Josef, patroon van den christelijken werkmán.

Te recht vereert de Katholieke Kerk met wijschen eere-dienst en innige teederheid den glorievollen Patriarch, den H. Josef, door den Almogenden God, boven alle Heiligen hier op aarde uitverkoren tot allerzuiversten en waarachtigen bruidegom der onbevleete Maagd Maria en voedstervader van zijn eeniggeboren Zoon. Zoo sprak de onvergetelijke Pius IX, toen hij in zijn Breve van den 7 Juli 1871 den geloovigen aankondigde, den H. Josef tot Patroon der Katholieke Kerk verklaard te hebben, en aldus bij diens gloriekrans nieuwen luister voegde. De Roomsche Pausen zijn nimmer in gebreke gebleven, telkens wanneer een gunstige gelegenheid zich voordeed, den H. Josef immer nieuwe en grootere betuigin-gen van openbare hulde toe te kennen; om in de harten der geloovigen de godsvrucht en den eerbied tot den H. Patriarch steeds te verhoogen en ijveriger op te wekken en hen aan te sporen zijn voorspraak bij God met het grootste vertrouwen in te roepen. Ook Z. H. Leo XIII, in zijn schrijven van 15 Augustus 1889, geeft de reden aan, waarom allen, van welken stand of staat ook, zich aan den bijstand en de be-scherming van den H. Josef aanbevelen en toevertrouwen, en hij wijst het voorbeeld van Jesus' Voedstervader aan als het geneesmiddel voor de ellenden der hedendaagsche maat-schappij. De H. Josef behoort als het ware tot alle standen, en daarom is hij ook het voorbeeld van alle standen; hij was echtgenoot, vader, maagd, hoogadelijk van geboorte, werk-man, arme; hij had nu eens geluk, dan weder tegenspoed; doch in welke van die staten wij hem ook beschouwen, overal toont hij denzelfden afkeer van het aardsche zingenot, de-zelfde tevredenheid met zijn stand, dezelfde onderwerping aan den aanbiddelijken wil des Heeren. De huisvaders vinden in hem het schoonste toonbeeld van waakzaamheid en vader-lijke zorg; de echtgenooten een volmaakt voorbeeld van echtelijke trouw, de maagdelijke zielen vinden in hem tegelijk een voorbeeld en beschermer der zuiverheid; de grooten en rijken kunnen van hem leeren, welke de ware goederen zijn

en hoe men den tegenspoed moet onderstaan; de armen en werklieden zien in hem op de duidelijkste wijze hoe zij zich moeten schikken in hun ontberingen en in den harden arbeid, eigen aan hun stand. „Doch ook de mindere burgers”, zoo spreekt Z. H., „de werklieden en allen die minder door de fortuin begunstigd zijn, moeten van hun bepaald recht gebruik maken om tot Josef hun toevlucht te nemen en van hem overnemen wat hun ter navolging dienstig is.

Josef toch, ofschoon van koninklijken bloede, gehuwd met de machtigste en heiligste van alle vrouwen, gehouden voor den Vader van den Zoon van God, brengt al werkende zijn leven door en voorziet door handenarbeid en vlijt in het onderhoud der zijnen. — Goed beschouwd derhalve is de stand der geringen niet verachtelijk: hij is niet alleen vrij van schande, maar kan zelfs bijgestaan door deugd, elken arbeid der werklieden tot hoog aanzien opvoeren. Josef met het zijne en wel weinige tevreden, heeft de kwellingen, aan die sobere huishouding noodwendig verbonden, gelaten en uitstekend verdragen, en zulks in navolging van zijn Zoon, die, de gedaante van een dienstknecht aangenomen hebbende, ofschoon hij de heer van alles was, de hoogste ontbering en behoefte op zich genomen heeft. — Bij de gedachte hieraan moeten de behoeftigen en allen, die door de verdiensten der handen hun leven onderhouden, zich opbeuren en tevreden zijn. Zeker is het hun toegestaan en het is geenszins in strijd met de rechtvaardigheid zich uit die noodwendigheid te redden, en een beteren toestand na te streven, maar noch de rede noch de rechtvaardigheid veroorloven, de door de goddelijke Voorzienigheid gestelde orde omver te werpen. Daarenboven is het een dwaze raad tot geweld over te slaan en op die wijze door opstand en beroering iets op touw te zetten; dat maakt veeltijds de kwalen zelf, welke men zoekt te lenigen, veel erger. Dat dan de behoeftigen, als zij het goed begrijpen, geen vertrouwen stellen in de beloften der verleiders, maar in de voorbeelden en de bescherming van den heiligen Josef, alsmede in de moederlijke liefde der Kerk, welke toch met den dag grootere zorg draagt voor hun belangen”.

De Kerk dus stelt den H. Jozef, den nederigen, armen en kuischen handwerksman tegen de dwaze zucht naar eer en aanzien, naar aardse schatten en zinnelijke genoogens,

bij haar heeft de overtuiging diepe wortelen geschoten, dat waar de H. Josef vereerd wordt, de nederigheid, tevredenheid en reinheid heerlijk bloeien zullen. Nederigheid kenmerkt zijn leven, alles spreekt bij hem van eenvoud, van verborgenheid. Van zijn aardsch leven is ons weinig of niets bekend, en toch geeft de H. Geest hem den hoogsten lof, hij noemt hem den rechtvaardige, den man van Maria, van de reine, onbevleete moedermaagd, den voedstervader, den trouwen bewaker van het goddelijk kind Jesus. Heilige vrede, onverstoorbare kalmte woont in zijn hart; al is armoede zijn aandeel op deze wereld, al moet hij iederen morgen zijn nederig werktuig ter hand nemen om in zijn behoeften en die der hem zoo dierbaren te voorzien, al druppelt het zweet hem van het aangezicht, Jozef is tevreden en aanbidt in stilte den heiligen wil van God. Geen beproeving, geen smaad der menschen is in staat hem zijn heilige tevredenheid te ontnemen, bij Jesus en Maria vindt hij zijn troost en een hemelsch genot.

De maagdelijke en rechtvaardige Josef was niet vrij van aardschen kommer, ook hij moest „*door vele verdrukkingen heen het Rijk Gods ingaan*”. (*) Dit geeft ons de H. Kerk te kennen, als zij in den lofzang op het feest van den H. Josef, na zijn verheven daden in korte woorden afgeschilderd te hebben, als het ware alles in deze woorden samenvat „*miscens gaudia fletibus, alzoó vreugde en smart vereenigende*”.

De zorg voor zijn maagdelijke bruid, op buitengewone wijze gezegend, de vermoeiende reis naar Bethlehem, het vruchteloos zoeken naar een herberg in een kouden winternacht, het verblijf van het goddelijk kind en diens heilige Moeder in een ellendigen stal, de overhaaste vlucht naar Egypte, alwaar zij geruimen tijd moesten doorbrengen, gepaard met al de onaangenaamheden van een vreemd en nog daarenboven heidensch land, de vrees voor Herodes, het verlies van het goddelijk kind op de reis naar Jerusalem, de lange jaren van armoede en ontbering, van zwaren arbeid en inspanning in het huisje van Nazareth: dit alles en nog vele andere zaken waren lijden en smarten, bekommelingen en bezwaren, welke het hart van den H. Josef met des te

(*) Hand. der Apost. XIV: 21.

meer droefheid moesten vervullen, naarmate hij zich het goddelijk kind en diens heilige Moeder met de volste overgeving toegewijd had.

Waar vond hij nu troost in zulke droefheid? In het vertrouwen op Gods vaderlijke goedheid, die ons zijn liefde nooit beter betuigt dan in kruis en lijden: waar de nood het hoogste is, daar is de hulp van God nabij; en verder in het bewustzijn der vervulling zijner plichten, waardoor zijn hart te midden van alle smarten den vrede en de rust bewaarde. Dit versterkte hem in alle kommer en hielp hem alle bezwaren te boven komen; het verdreef alle vrees en schrik, het diende hem als de schoonste voorbereiding tot de eeuwige rust; het geleidde hem gedurende zijn aardsehen pelgrimstocht, het versierde zijn stervenssponde met bovennatuurlijken lichtglans; het verkorte in het voorgeborgte de lange jaren van hoopvolle verwachting, het glinstert nu als een kostbaar juweel in zijn onvergankelijke zegekroon. Is nu daarin de H. Josef niet een heerlijk voorbeeld voor den christelijken werkman? De beste vereering der Heiligen echter bestaat in de navolging hunner deugden.

Op den feestdag van den H. Josef leest men in de kerken de geschiedenis van dien Josef, die de „Behouder der wereld” genoemd wordt, daar hij het land voor de vreeselijke plaag van een hongersnood behoed heeft. Doch de Josef van het Nieuwe Verbond heeft nog veel meer aanspraak op dezen titel, daar God hem uitgekozen heeft om den Verlosser der wereld, dien een wreede Herodes ter dood wilde brengen, het leven te redden. „Gaaf tot Josef”, zoo sprak Pharao tot de Egyptenaren, en ook ik mag de christelijke arbeiders uit ganscher harte toeroepen „gaaf tot Josef”. Niet alleen om van hem te leeren, met welke tevredenheid en vreugde men de plichten van den ons door God opgelegden levensstaat moet vervullen, met welk innig vertrouwen op God men alle lijden en beproevingen des levens moet aangaarden, maar ook om door zijn voorspraak de goederen en genaden te verkrijgen, welke wij voor ons tijdelijk en eeuwig geluk en welzijn noodig hebben.

De groote heilige Aartsvader Josef is in waarheid het voorbeeld van den werkenden stand. Aan welke wisselvalligheden toch, beproevingen van den kant van God en

van de menschen is dikwijls de werkman blootgesteld! Welke zielssterkte, wat een geduld, onderwerping aan Gods wil en moed is hem vaak noodig om staande te blijven in den dienst van God en op den weg der deugd, om door het verdriet of den druk der tijdelijke behoeften, het eenige noodzakelijke, het geestelijk belang der ziel en der eeuwige zaligheid niet te verwaarloozen! De H. Franciscus de Sales stelt ons zeer schoon het treffend voorbeeld der deugden voor, welke Josef beoefende in de menigvuldige en harde beproevingen, waaraan de Goddelijke Voorzienigheid hem onderwierp. „Met recht wordt de H. Josef vergeleken bij den palmboom, zoo zegt hij, want hij was altijd zeer moedig, standvastig en volhardend. Er is een groot verschil tussehen standvastigheid en volharding, moed en kracht. Standvastig noemen wij den man, die pal staat en bereid is den aanval zijner vijanden af te wachten, die in den strijd zich niet ontziet, noch den moed verliest; de volharding heeft vooral betrekking op een zeker inwendig verdriet, dat ons overvalt bij den langen duur onzer moeilijkheden en dat de machtigste vijand is, dien men hebben kan. De volharding doet nu den mensch dien vijand verachten, zoodat hij hem door een voortdurende kalmte en onderwerping aan Gods wil overwint. Kracht maakt, dat de mensch aan den aanval zijner vijanden weerstand biedt; maar de dapperheid of moed is een deugd, die maakt, dat men niet slechts bereid is, om te strijden en weerstand te bieden, als zulks gevorderd wordt, maar dat men den vijand, zelfs dan als hij ons rustig laat, aantast. De H. Josef nu bezat al deze deugden en beoefende die op wonderbare wijze.” Zijne standvastigheid schittert, toen hij den gezegenden toestand zijner Bruid bespeurde en niet wist, hoe dat zijn kon. Welke benauwdheid, welk verdriet, wat ziele-smart leed hij toen! en toch, hij klaagt niet, hij is er tegenover Maria niet hard of minder vriendelijk om, maar toont zich immer even zacht en eerbiedig jegens haar als te voren.

Moed en kracht in den H. Josef bewijst de overwinning, welke hij behaalde op de twee grootste vijanden van den mensch, den duivel en de wereld, en dat door de nauwgezette beoefening eener uitstekende nederigheid, gelijk wij in geheel zijn leven opmerken. Sterk en moedig is hij, die evenals de H. Jozef volhardt in de nederigheid, want hij overwint

en duivel en wereld, die vol eerzucht, ijdelheid en hoogmoed is.

Letten wij op de volharding, die den inwendigen vijand bekampt, nl. dat ons bekruipend verdriet bij het voortduren van vernederende, moeilijke en drukkende omstandigheden, van de slagen der fortuin, als ik dit woord mag bezigen, of van allerlei onheilen, die ons overkomen. O, hoezeer werd die Heilige beproefd van den kant van God en zelfs van den kant der menschen op zijn vlucht naar Egypte! De onzekerheid, waarin hij voortdurend verkeerde, moest zijn ziel ongetwijfeld bitter kwellen en pijnigen; toch blijft hij altijd gelaten, altijd zachtmoedig, kalm en volhardend in zijn onderwerping aan Gods welbehagen, waardoor hij zich in alles liet besturen; want, daar hij rechtvaardig was, was ook zijn wil altijd onderworpen en gelijkvormig aan dien van God. Rechtvaardig zijn is immers niets anders dan volmaakt één te zijn met Gods wil, en zich altijd naar dien wil in alle voorvallen, in tegenspoed zoowel als in voorspoed, te schikken. Dat de H. Jozef in elke gelegenheid zich volkomen aan den Goddelijken wil onderwierp, is ontwijfelbaar, dit getuigt geheel zijn leven; bij alles wat hem overkwam onderwierp hij zich ootmoedig aan den wil van God, in zijn voortdurende armoede en vernedering, zonder zich ooit te laten overwinnen of mismoedig te worden door het inwendig verdriet, dat hem zeker dikwijls bestormde. Immer bleef hij standvastig in zijn onderwerping, die, even als al zijne andere deugden, voortdurend toenam en volmaakter werd.

Zoo spreekt de H. Franciscus van Sales over de deugden, welke de H. Josef beoefende, en de menigvuldige en zware beproevingen, waaraan de goddelijke Voorzienigheid hem onderwierp. Met volkomen recht wordt hij voorgesteld als het voorbeeld der werklieden in de beproevingen des levens. Want wie werd meer beproefd dan Josef, de zoo vrome en heilige werkman van Nazareth? Wie verdroeg met meer gelatenheid, geduld en onderwerping aan Gods wil die voortdurende kwellingen, vernederingen en wederwaardigheden, welke hij afwisselend had te lijden tot aan den laatsten dag zijns levens? Wie bleef onder dat alles meer standvastig en onwankelbaar staande in de beoefening der deugd en in de liefde tot God? Zoo de kennis en vereering van den H. Josef meer toenam onder den werkenden stand, dan zou

daar ook meer godsdienstigheid, onderwerping en tevredenheid zijn zelfs in de harde beproevingen, waarmede niet zelden die stand te kampen heeft. In plaats van door afgunst, ongeduld en morren tegen de beschikking der goddelijke Voorzienigheid te zondigen, zou men de geestelijke krachten verkrijgen om de beproevingen des levens naar behooren te onderstaan, en de kroon van het eeuwig leven te verdienen, want er staat immers geschreven: *„Zalig de man, die de verzoeking verdraagt! want daar hij een beproefde is geworden, zal hij de kroon des levens ontvangen, die God beloofd heeft aan die hem liefhebben”* (*), de kroon, die in het eeuwig zalig leven bestaat is door God beloofd aan hen, die Hem boven alles liefhebben, en, ofschoon verdrukt en vervolgd, den Heer getrouw blijven.

Doch de H. Josef zal ook de voorspreker van den christelijken werkman zijn. Wat zal de menschgeworden God kunnen weigeren aan hem, dien hij als zijn Vader eeren, en op aarde gehoorzaamheid bewijzen wilde? Met welke vurige godsvrucht, met welk vast vertrouwen hebben daarom ook de vereerders van den H. Josef tot hem hun toevlucht genomen en om zijn voorbede verzocht! Voornamelijk de H. Theresia, die hem tot hoofdpatroon harer orde koos. „Ik nam”, zoo schrijft zij in het 16e hoofdstuk van haar leven, „tot voorspreker en beschermer den H. Josef, en beval mij hem zeer dringend aan. Zijn bijstand bleek op de schitterendste wijze. Ik herinner mij niet ooit iets door zijn voorspraak aan God gevraagd te hebben, dat mij niet is geworden. Ik heb nog geen vereerder van den H. Josef aangetroffen, die niet merkkelijk voortgang in de deugd gemaakt heeft. Zijn voorspraak bij God bezit een wonderbare kracht voor al degenen, die hem met vertrouwen aanroepen.”

Als bewijs van deze zijn werkdadige voorspraak, vooral om de gave van zuiverheid des harten, wil ik onder vele andere slechts het volgende feit aanhalen. Een adellijke jongeling, te Lyon in Frankrijk, was in zijn jeugd zoozeer van de liefde Gods doordrongen, dat hij het besluit nam zich geheel aan de beoefening der deugden over te geven en in een heilige orde te treden. Zijn ouders, die voor hun geliefden zoon hooge wereldsche eeramten bestemd hadden, wilden

(*) Jac. I: 12.

zijn verzoek volstrekt niet inwilligen. Door deze tegenwerking vertoornd, verliet de jongeling weldra het pad der onschuld en der liefde Gods, liet de onzuivere, zondige liefde in zijn hart ontbranden, en gaf zich des te meer den werken der duisternis over, naarmate hij te voren onschuldig geleefd had; ja, om zich te vrijer aan een zondig en losbandig leven te kunnen overgeven, koos hij den krijgsmansstand en liet zich onder de soldaten opnemen. De toestand van hun zoon ging den ouders zeer ter harte, en zij beproefden alles om hem tot inkeer te brengen. Alles was te vergeefs! In hun droefheid namen de ouders eindelijk hun toevlucht tot den H. Josef, en besloten ter zijner eer een novene te doen. Op den derden dag der novene komt de verloren zoon onverwachts vrijwillig terug, werpt zich voor de voeten der ouders, smeekt onder een tranenvloed om vergeving zijner boosheid en beloofde volslagen verbetering. De ouders, vol vreugde, dankten den H. Josef, en vervolgden met hun zoon de begonnen oefening, dewijl hij zijn hart zoo wonderbaar veranderd had, zooals hij zelf bekende, dat op eens, zonder te weten waarom en hoe — de zondige liefde in zijn hart uitgedoofd was, ja, hem zelfs met walging en afschuw had vervuld. Van dit oogenblik af volhardde de jongeling in groote ingetogenheid van zeden, in strenge boetvaardigheid en heilige zuiverheid tot aan zijn zalig einde. Christelijke werkman, deze patroon der vereerders van 't H. Hart van Jesus, deze machtige voorspreker is uw beschermheilige.

Gaat dan tot Josef, gij armen, en leert van hem tevreden te zijn in den staat, waarin God u geplaatst heeft. Armoede is geen ondeugd, gelijk rijkdom niet onder de deugden mag geplaatst worden. De arme, die zich onderwerpt aan de beschikking Gods, de arme, die bidt, is gelukkig en de lieveling van Jesus Christus; niet de arme, die mort, vloekt en zich verzet. Leert van den H. Josef dat gij ondanks uw armoede waarlijk rijk kunt zijn aan hemelsche schatten.

Gaat tot Josef, gij allen, die strijden moet om de zuiverheid uws harten te bewaren. Bij hem vindt gij de wapenen voor den strijd. Hij leert u nederig zijn en vol vertrouwen op de goddelijke goedheid bidden om genade en sterkte, en overwinnen zult gij den helschen geest, die u kwelt met zijn bekoringen.

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

De getrouwste vrienden van den werkman.

Wie onzer kent niet dit beteekenisvolle woord „vriend”? Wien klopt het hart niet van vreugde, als hij van een innig geliefden vriend hoort? Reeds de H. Schrift zegt: *„Een getrouwe vriend is een sterke beschutting, en die hem gevonden heeft rond een schat. Niets is met een getrouwen vriend te vergelijken, en geen goud of zilver verdient gecogen te worden tegenover den schat zijner getrouweheid. Een getrouwe vriend is arts en ijver voor het leven”*. (*)

Ook de H. Vaders vloeien over van de heerlijkste lofspraken op de vriendschap. Zoo zegt de H. Ambrosius: „Het is een groote troost voor uw leven hier beneden, zoo gij een vriend hebt, wien gij uw hart kunt openen, uw geheimen mededeelen, uw innigste aangelegenheden durft blootleggen, en in hem een oprechten man vindt, die zich over uw geluk verheugt, deelneming in uw ongeluk betuigt, en u ten tijde der vervolging met troost opbeurt.” De H. Augustinus spreekt kort en bondig „een vriend is de helft des levens”; en de H. Gregorius getuigt „een getrouwe vriend is de beste schutsmuur”; ja de vriendschap is als een heilzaam geneesmiddel, want zij verkwikt en versterkt en heelt, een vriend is als het bloed in het lichaam, dat ons leven onderhoudt.

Zulke edele vriendschap heeft eens den H. Gregorius van Nazianze met den H. Basilius den Groote vereenigd, en de heilige band, welke die twee jongelingen aan elkander hechte, werd altijd inniger en vaster, en nog altijd wijst men, als men een edele en heilige vriendschap wil aanduiden, op dit volmaakt voorbeeld eener even hartelijke als heilige vriendschap, die doet denken aan dat woord van den Heiligen Gregorius: „de vriendschap is een ziel, die twee lichamen heeft”. Deze twee edele vrienden waren niet van elkander te scheiden; nooit zag men hen ijdele vermaken bijwonen en zij kenden in de stad slechts twee straten: die naar de kerk en die

(*) Eccli VI: 14 — 16.

welke naar de openbare scholen leidde. Met het geld, dat zij van hun ouders ontvingen, voorzagen zij slechts in hun noodzakelijke behoeften, wat er van overbleef, deelden zij onder de armen uit. Wederkeerig spoorde de een den anderen aan tot het verrichten van goede werken, en in heiligen wedijver legden zij er zich op toe om het van elkander in vasten, gebeden, en verschillende andere oefeningen van godsvrucht te winnen.

Waarlijk, zulke edele vrienden worden zelden gevonden; en er wordt in dit treurig aardsche leven wellicht van geen enkel woord een zoo schandelijk misbruik gemaakt als van dat edele woord „vriend”. „*Met den mond bedriegt de „huichelaar zijn vriend”* (1), „*een spottende vriend is als een „springhengst, die hinnikt onder allen die er op zitten”* (2), zegt de H. Geest. Reeds de profeet Jeremias gewaagt van denzelfden: „*Een ieder hoede zich voor zijn naaste, en stelle „geen betrouwen in elk zijner broeders, want iedere broeder „zal listen gebruiken en elke vriend gaat met bedrog om”*. (3)

Een beroep op de vriendschap des evennaasten is dikwijls volstrekt niets anders dan de hatelijkste eigenbaat; men begroet hem als vriend zoolang hij ons tot voordeel strekt en men op de een of andere wijze iets van hem halen kan. Vindt het eigenbelang geen voedsel meer, dan werpt men hem weg als een ouden handschoen, die uitgediend heeft.

Op zulke vriendschap, welke slechts eigenbaat beoogt, zijn de woorden van Sirach's wijzen zoon toepasselijk; „*Wie „met de oogen knikt, smeedt kwaad Voor uw oogen „voert hij vleiende taal, en staat verwonderd over uw woorden; „maar daarna verandert hij zijn mond, en maakt uw woorden „aanstootelijk. Vele dingen vond ik hatelijk, maar niets zoo „zeer als zulk een mensch; ook de Heer verfoeit hem”* (4).

Hoe minder waarlijk rechtschapen menschen men vindt, des te meer worden ook de oprechte vriendschapsbetrekkingen onder de menschen minder; en hoe meer de godsvrucht verdwijnt, en de zonde en ondeugd haar zegepraal op aarde vieren, des te moeilijker zal het zijn een waren vriend te vinden; want zooals de H. Ambrosius zegt „Wie een vijand

(1) Prov. XI: 9. (2) Eccli XXXIII: 6. (3) Jerem. IX: 4.

(4) Eccli XXVII: 25 — 27.

van God is kan geen vriend der menschen zijn". Thomas à Kempis geeft ons in zijn gulden boekje „de Navolging van Christus" aan, waar en hoe wij ware vrienden vinden kunnen: „Dat hij uw vriend zij, die u om God bemint en Gods wegen betracht. Waarlijk, hij is uw vriend, die het heil uwer ziel lief heeft, niet degene, die u uiterlijk vleit en bijval betoont. Hij zij uw geliefde vriend, die om uw misstappen treurt en bidt, die zich om uw voortgang verheugt en u in liefde terechtwijst."

Waar nu, christelijke werkman, kunt gij zulke vrienden vinden? Op aarde zijn zij zeldzaam, en gelukkig is hij, die er een vindt! Doch verhef uwe oogen ten hemel, — daar wenken u zoovele vrienden als er Heiligen zijn. Ja, de Heiligen des hemels zijn in ware en trouwe liefde om uw geluk en welzijn voor tijd en eeuwigheid bezorgd. En deze vrienden van God, met eeuwige heerlijkheid gekroond, zijn ook uw vrienden, en de liefde tot God is de heilige band, die hart aan hart vereenigt. O, welke edele, verhevene vrienden!

Als reeds de dikwijls zoo baatzuchtige en ondankbare wereld diegenen, wien zij een bijzondere verdienste toeschrijft, op hare wijze zilveren of gouden bokalen aanbiedt, hun prachtige gedenkteeken opricht en de groote daden harer veldheeren of veroveraars bezingt: hoe veel meer dan verdienen Gods Heiligen alle eer, zij, die in deugd en vroomheid, den hoogsten trap beklommen en zich daarop tot hun zalig uiteinde gehandhaafd hebben. En niets heeft in den aard der menschen zulke diepe wortelen geschoten als dat men degenen, die op een bijzondere wijze uitgeschilderd of zich beroemd gemaakt hebben, ook dan nog met eerbied en hoogachting bejegt, als zij zich niet meer in ons midden op deze wereld bevinden. Ieder volk heeft dit grondbeginsel gehuldigd, daar elk land zijn helden, zijn wijzen, zijn groote mannen heeft; het viert hun aandenken op de meest verschillende manieren, men bezingt hun daden in gedichten, men zoekt hun namen te vereeuwigen, daar men landstroken, gewesten, pleinen en straten naar hen noemt. Zal men dan in den godsdienst alleen anders handelen? Moet men ook hier niet degenen, die schitterende

helden in de deugd waren, zijn vereering waardig achten? Als bij toeval een geringe man zich tot hooge waardigheden heeft opgewerkt, dan spreekt alles van hem, bewondert zijn grooten geest en buigt met ontzag voor hem neder. En de uitverkorenen des hemels, die uit deze aardsche ellenden tot den troon des hemels zijn opgestegen, zouden dan niet op onze innigste vereering aanspraak mogen maken?

Ja, wij moeten met bewondering vervuld worden, als wij een blik des geloofs werpen op die langdurige en standvastige hoop der Oudvaders, op het levend geloof en het geduld der Profeten, op den vurigen ijver der Apostelen, het streng en boetvaardig leven der Belijders, op de voor geen offers terugdeinzende ingetogenheid der maagden. Om slechts van eenige uitstekende daden te gewagen, beschouwen wij den heldenmoed der Apostelen: Petrus, Andreas en Philippus werden gekruisigd, Mattheus en Thomas met pijlen doorboord, Simon en Thadeus in stukken gehakt, Paulus werd onthoofd, Bartholomeus werd levend het vel afgetrokken, — waarom moesten zij zulke vreeselijke smarten verduren, zulk een gruwzamen dood sterven? Tot getuigenis der leer, welke zij verkondigden; niet alleen om zelf heilig te zijn, maar ook anderen tot de heiligheid te brengen.

Wat moet ik dan zeggen van u, gij dapper en schitterend leger der martelaars? De steenen van een Stephanus, de pijlen van een Sebastianus, de rooster van een Laurentius waren slechts gewone werktuigen voor den marteldood. Welke middelen om te pijnigen, welke folteringen dacht toch de wreedheid uit! — Eenigen der martelaren werden door de wreedaards met de haren of de voeten opgehangen, met zweepen, die van looden kogels of scherpe punten voorzien waren, zoolang gegeeseld totdat het vleesch van hun lichaam gescheurd was. Anderen werden op de pijnbanken met geweld de ledematen uitgerekt, met ijzeren kammen opengescheurd, onder zware molensteen gelegd, hun, als in de wijnpers, het bloed uitgeperst en de beenderen verpletterd, totdat zij een vormelooze klomp waren en niets meer van hun vorige gedaante hadden. Velen werden geheel met pek, hars en zwavel bedekt, in brand gestoken om als fakkels bij de afgodsfeesten te dienen, en men vermeederde hun

pijnen nog daardoor dat men hun gesmolten lood te drinken gaf. Wederom anderen wierp men bij de strengste winterkoude in bevroren vijvers, en toonde hun daarnaast aangename, warme baden om hen aldus tot afval te brengen. Sommigen werden met slangen en honden in huiden genaaid, opdat zij zouden sterven eerder door de vergiftigde tanden verscheurd dan wel door den bruischenden vloed verzwolgen. Anderen scheurde men de borst open en rukte het hart en de rillende ingewanden er uit, of bond hen met handen en voeten aan paarden, die in tegenovergestelde richting werden uiteengedreven om hen met geweld te vierendeelen. Eenigen plaatste men op gloeiende zetels of deed hen over heete platen gaan; anderen wierp men in ketels vol kokende olie of ziedende hars, of in de vlammen van een brandenden oven. En dit alles verdroegen die dappere strijders van Christus niet alleen met geduld en standvastigheid, maar ook met vreugde en gejubel, om geen andere reden dan om zich die heiligheid te verzekeren waaraan de zaligheid des hemels is toegezegd. Ook de heilige Kerkleeraars brachten geen minder zware offers om hetzelfde doel. Zij waren het licht der wereld en het zout der aarde, en gelijk de kaars verteert om te verlichten, zoo hebben zij zich uitgeput, gelijk men in waarheid zeggen kan, om de duisternis der wereld te doen verdwijnen en het geloof zuiver en ongeschonden te bewaren. Al die bewonderenswaardige geschriften van een H. Basilius, van een H. Joannes Chrysostomus, van een H. Ambrosius, Augustinus, Hieronymus, Thomas van Aquine, Bonaventura en zoo vele anderen — al deze geschriften, vervuld met goddelijke en hemelsche wijsheid, wat zijn deze anders dan de teekenen hunner wonderbare heiligheid zoo rijk aan schitterende deugden.

En de vrome kluizenaars waren als hemelplanten, die de akelige woestijnen van Thebaïs en Palestina verlevendigden. Hier bevonden zich eerbiedwaardige grijsaards van negentig jaren en nog hooger leeftijd, die door vasten en onthouding hun leven verlengden om hier beneden God gedurende langen tijd te kunnen verheerlijken, loven en prijzen.

Welke offers brachten verder die maagdelijke met mannenmoed toegeruste zielen? Hoe streng waren zij toch voor zich zelf? Welke minachting hadden zij voor den glans, de

vreugde en genoegens des levens, voor den rijkdom, de pracht en het geluk der wereld? Hoe wisten zij weerstand te bieden aan de bekoorlijke bewijzen van toegenegenheid, aan den list en de sluwheid dergenen, die haar het hof maakten? Met welke edelmoedigheid wezen zij alle echtverbintenissen van de hand, hoe luisterrijk deze ook wezen mochten, alleen om haar maagdelijke zuiverheid te bewaren en den hemelschen Bruidegom op te dragen, wien zij zich hadden toegewijd? Wat zal ik zeggen van die gestrengheid, waarmede zij haar vleesch kastijdden? Wie huivert niet bij de boetvaardige levenswijze eener Heilige Clara, dit afbeeldsel van Jesus' gekruisigd leven? Met welke onweerstaanbare begeerte verlangden de Heiligen naar het lijden? De H. Lidwina was geheel haar leven ziek, doch dit maakte haar vreugde uit, zij verdroeg alle mogelijke smarten met zulke rust en gelatenheid, dat zij in geduld een Job scheen te overtreffen. „Of lijden of sterven” was het dagelijksch gebed der H. Theresia, en de H. Magdalena de Pazzis ging bijna nog verder, daar zij bad „lijden en niet sterven.”

Men vindt andere heiligen, die haast nog grootere zaken verricht hebben, want zij bewaarden de maagdelijkheid in den huwelijken staat; dit is een strijd, welke niet alleen een dag, maar geheel het leven door duurde. De H. Pulcheria, dochter van Keizer Arcadius, na den dood van haar broeder Theodosius erfgenaam van den troon, trad met Marcianus in het huwelijk op voorwaarde dat zij de gelofte van zuiverheid kon onderhouden, hetgeen ook werkelijk geschiedde. Ditzelfde is ook van de H. Keizerin Cunegundis en van den H. Keizer Henricus, van de H. Editha en van den H. Koning Eduardus bekend. Beide vorstenparen waren door den huwelijksband vereenigd, doch bewaarden ook geheel hun leven den maagdom.

En nu vraag ik: Zouden wij niet met verbazing en verwondering moeten opzien tot deze heldhaftige zonen der H. Kerk, die met blijden moed voor het geloof zulke groote en smartvolle offers gebracht hebben? Zullen wij niet met inniger eerbied en liefde vervuld worden voor de helden in de beoefening der deugden, die als heldere sterren schitteren aan het gewelf des hemels, die zoo vriendelijk nederblikken

in het duistere van ons leven? Ja, in een wereld door ongeloof en goddeloosheid, door weelde en zedenbederf, door zelfzucht en bandeloosheid op den rand van een vreeselijken afgrond gebracht, kan alleen de Kerk, de Bruid van Jesus Christus, redding brengen. Haar leeringen, haar gebeden en vooral ook het voorbeeld van zulke offervaardige, krachtige, heldhaftige personen van beider geslacht als de Kerk ter openbare vereering, ter navolging en ter beschaming voorstelt, moeten de kranke maatschappij van een dreigenden ondergang bevrijden. Hoe troostvol is dan voor ons die waarheid, welke de Kerk verkondigt, dat wij namelijk tot deze heiligen des hemels in de innigste betrekking staan, met hen één enkel groot huisgezin vormen, als ledematen van een en hetzelfde lichaam, dat Christus de Heer is, die daar in de heilige Kerk op een geheimzinnige wijze voortleeft. Na het goddelijk Wezen is er niets schoone dan deze troostvolle gemeenschap der Heiligen, een afbeeldsel der goddelijke eenheid. Gelijk wij één zijn met den Vader, die ons zijn kinderen noemt, één met den Zoon in onze hoedanigheid van broeders des Eerstgeborenen van den Eeuwigen Vader, één met den H. Geest, die zich aan ons mededeelt om ons te heiligen: zoo zijn wij door en in God ook één met alle Heiligen, met alle Martelaars, Belijders, Maagden, één met alle groote helden van het christendom, met Paulus, Franciscus, Antonius, Ignatius, enz. O heilige en schitterende eenheid! Ja, deze eenheid en gemeenschap met de Heiligen des hemels is de ware adel van den christen, daar zijn familie zich uitstrekt tot den hemel, waar zij op onvergankelijke tronen heerscht, tot aan de grenzen der aarde, overal waar de moederkerk kinderen heeft — en waar heeft zij die niet? O, hoe verheven is de christen, die, als hij den hemel binnentreedt, zich aldaar niet onder vreemden bevindt, maar in zijn familie, onder broeders, en onder welke broeders, onder Petrus, Paulus, Andreas, Joannes, onder Chrysostomus, Augustinus, Franciscus, Antonius en zoovele anderen.

Deze nu, christelijke werkman, zijn uw ware, oprechte en beste vrienden, ja, niet alleen vrienden — deze zijn uw broeders! En deze broeders zijn ook uw trots, uw roem, uw adel, uw onderscheiding. Gij behoort tot de familie

van God! O heilige familie van den Allerhoogste! Weldra, spoedig zal ik geheel en al met u vereenigd zijn, zal ik mij verzadigen aan uw schoonheid, aan uw heerlijkheid! O hemelsch Jerusalem, ik sta reeds aan uw poort, mijn voeten zijn bereid, geheel mijn lichaam helt naar u over, om uw heerlijke gemeenschap te kunnen binnentreden! Werkman en dienaar des Heeren! Deze gemeenschap der Heiligen is ook uw rijkdom! Gij zijt niet meer arm, neen, gij bezit een kostbaren schat, namelijk de verdiensten van Jezus Christus en van alle Heiligen — onverdeelbare familiegoederen, daar de liefde „het mijn en het dijn” niet kent, welke een ieder zoodanig toebehooren, dat hij tot God kan zeggen: Heer, om mijn armoede en behoefte te dekken, om mijn gebed te steunen, bied ik U aan de pijnen der Martelaren, de werkzaamheden der Apostelen en apostolische mannen, de gestrengheden der boetvaardigen en kluizenaars, de verdiensten aller Heiligen! En deze schat is zoo overvloedig, dat de heilige Kerk mij dezen rijkdom onophoudelijk in haar aflaten mededeelt.

Deze Heiligen des hemels zijn ook uw machtigste beschermers en voorbidders. Want een gedeelte hunner zaligheid bestaat hierin, dat zij belang in ons stellen en voor ons bidden. Hiertoe worden zij aangezet door de liefde, welke hen reeds op aarde heeft aangespoord zonder ophouden en onvermoeid te werken aan het heil en welzijn der menscheid: zoodat de Apostel zelf het bekennen moest „want de *„liefde van Christus dringt ons”*. (*) En nu eerst, nadat zij geheel doordrongen zijn van de liefde tot God, ja, louter liefde, niets dan liefde zijn — zal deze nu hen niet meer dringen hun geliefde vrienden, hun broeders op aarde, bijzonder degenen, die het meeste hulp noodig hebben, bij te staan?

Doch zullen deze Heiligen Gods ons helpen, dan moeten wij ook met ootmoed tot hen bidden en verzuchten, dewijl God slechts den ootmoedige zijn hulp en genade beloofd heeft. De verlichte Ephrem — nu zelfs een Heilige — riep dikwijls de heiligen om hun voorspraak aan. Zijn gebed bestond gewoonlijk in de woorden: „O gij, edele lievelingen Gods,

(*) 2 Cor. V: 14.

ontsluit toch voor mij uw hart vol goedheid en liefde en bidt voor mij! Valt neder voor den milddadigsten minnaar der menschen, voor Gods eeniggeboren Zoon, opdat hij met mij volgens zijn barmhartigheid handele, mij bevrijde van de menigte mijner misdaden, en mij plaatse in de omgeving uwer verblijfplaats! Mocht ik toch waardig worden in uw nabijheid te staan"!

Nadat de H. Hieronymus zijn godvruchtige leerlinge Paula door den dood verloren had, bad hij, in de overtuiging dat zij reeds een heilige in den hemel was, dikwerf tot haar met de woorden: „o Heilige Paula, sta uw ouden leermeester door uw voorspraak bij, want met Christus vereenigd, zult gij van Hem alles bekomen!"

De heilige Joannes Berchmans vereerde onder de overige heiligen voornamelijk den H. Josef, en hij legt de bekentenissen af hem in een aangelegenheid nooit te hebben aangeroeven zonder door hem verhoord te zijn.

Van deze kunnen wij ook leeren hoe wij de heiligen aanroepen, en wat wij hen vooral vragen moeten, opdat wij des te zekerder zullen verhoord worden. Onze gebeden moeten voornamelijk het heil der onsterfelijke ziel tot voorwerp hebben, want de heiligen willen vóór alles, dat wij onze ziel redden en zoo tot hen in den schoonen hemel geraken.

Om tijdelijke zaken en zegeningen kunnen wij hen slechts smeeken, in zooverre deze tot ons heil strekken, of ten minste dit niet hinderlijk zijn; want hier geldt het woord des Heeren: „*Wat toch baat het den mensch, indien hij de „gansche wereld winne, maar zijner ziel verlies lijdt*" (*). Daar wij kinderen der heiligen, en zelfs hun broeders zijn, tot dezelfde familie behooren, zoo moet ook ons gedrag hunner waardig zijn. In de familiën van ouden adel hebben de ouders de gewoonte dikwijls tot hun opgroeiende kinderen te zeggen: „Vergeet niet, mijn kind, welk bloed in uw aderen vloeit; het is het bloed van hoogberoemde voorzaten, van groote helden! Toon u hunner waardig en treed in hun voetstappen". Wat het woord wil, zal ook het voorbeeld bewerken; derhalve de beeldenissen der voorzaten in alle gangen en kamers als welsprekende getuigen van een beroemd

(*) Matth. XVI: 26.

verleden. Diezelfde taal voeren ook de heiligen uit het hoogste des hemels: „Leden onzer familie, ledematen van ons lichaam, weest onzer waardig! Leeft zooals wij geleefd hebben! Wat wij vermogen hebben, kunt gij ook!” Derhalve zeggen ook de heilige leeraars, dat de beste vereering der heiligen bestaat in de navolging hunner deugden. Hiertoe wekt ons de H. Franciscus de Sales met de volgende woorden op: „Beschouwt dikwijls de voorbeelden der Heiligen! O, wat hebben zij tóch gedaan ter wille van de liefde Gods, opdat zij zijn vrome kinderen mochten wezen! Wat moeten wij ook doen, als wij ons de voorbeelden der Heiligen voor oogen stellen! Zij waren ook menschen als wij: zij dienden denzelfden God, wien ook wij moeten dienen; zij hadden denzelfden weg der deugden voor zich, dien ook wij voor ons hebben. Waarom zouden wij dan ook datgene niet doen, eenieder in zijn stand en beroep, wat zij gedaan hebben? Beschouwt en doorloopt de verschillende standen, welke het hemelsch Jerusalem bevolken, en gij zult zien, dat allen te gader in den hemel zijn gekomen door den waren ootmoed”.

Zie, christelijke werkman, deze zijn nu uw ware vrienden, wien gij een vol vertrouwen schenken kunt, bij wie gij geen teleurstelling te vreezen hebt. Sluit u vast bij deze aan, en dan zal zeker in u het spreekwoord worden bewaarheid: „Zeg mij, met wien gij omgaat, en ik zal u zeggen wie gij zijt!” Vertoeft gaarne in het gezelschap der Heiligen, dan zult gij ook een heilige worden en de hemel zal voor u geopend staan.

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

Tevredenheid geeft bestendig geluk.

In dit woord van opwekking tot bevordering van uw tijdelijk en eeuwig geluk, christelijke werkman, heb ik u willen aantoonen, dat uw voor de wereld nederige staat geen beletsel is om waarlijk gelukkig te zijn; integendeel, zoo gij de plaats u in de maatschappij door de goddelijke Voorzienigheid aangewezen, naar behooren en uit liefde tot God vervult, dan zijt gij groot in de oogen des Allerhoogsten, en de getrouwe vervulling uwer plichten zal u tevredenheid en geluk schenken. De ruw vereelte hand van den werkman is immers het werktuig, waarvan de Almachtige Schepper zich bedient om het heelal te voltooien, het werktuig, dat door de eeuwige Wijsheid gebruikt wordt tot behoud der wereld, om het menschdom te voeden, om nijverheid en kunst trapsgewijze te ontwikkelen. De godsdienstige werkman zet het zoenoffert van Jesus Christus op Golgotha voort, dewijl hij het zweeft, dat de arbeid hem afperst, der goddelijke rechtvaardigheid opoffert voor de ongehoorzaamheid van het menschelijk geslacht aan den wil van God, voor het misbruik der menschelijke krachten en bekwaamheden ten dienste der zonden en der hel. En als de H. Geest, de God der liefde, zijn hemelsch vuur over de menschheid uitstort om alle harten te ontsteken, dan zullen de vereelte handen der werklieden Hem de moeiten van den dagelijkschen arbeid als brandoffer opdragen uit dankbaarheid voor de ontvangen genaden en weldaden. Ja, zij zijn het, die de sluizen des hemels openen, opdat Gods rijkste zegen nederdale in de woestijn dezes levens en wederom alles, het aardrijk en de harten der menschen voor het eeuwig leven vruchtbaar make; zij zijn het, die voor hem den sleutel van het verloren paradijs smeden, dit voor hem openen, zoodat hij eenmaal zal kunnen zeggen „door mijn handen heb ik den hemel gewonnen!”

Wel mag dikwijls het kruis van zijn moeilijken levensstaat zwaar op zijn schouders drukken — in de leerschool van het Goddelijk Hart van Jesus en van het liefdevolle Hart van Maria echter leert hij, hoe hij zijn werkzaamheden moet verrichten, opdat zij tot eer van God, tot heil zijner ziel en tot zegen van de menschheid strekken; deze zijn ook terzelfder

tijd de bronnen, waaruit hij altijd nieuwen moed en kracht zal putten, om tot het einde te kunnen volharden. En slaat hij zijn oogen opwaarts, dan aanschouwt hij duizenden en duizenden Heiligen des hemels, die zich nu reeds over dat leven verheugen, dat de Heer dengene heeft toegezegd, die zijn talenten getrouw gebruikt: „*Zeer wel, gij goede en getrouwe dienstknecht! omdat gij over weinig getrouw zijt geweest, zal ik u over veel stellen!*” (1) en zulk een loon is toch wel de geringe moeite en den arbeid waard, welk het leven oplegt.

En al omringen hem ook duizenden vijanden, die hem benijden om den vrede Gods, om het welgevallen des Heeren, om de rijke belooning des Allerhoogsten, en hem tot trouweloosheid en plichtverzuim willen verleiden, die hem het hoofd in de war brengen met goddelooze leerstellingen en zijn hart met ontevredenheid, misnoedigheid, haat en woede zullen vervullen, — de godsdienstige arbeider sluit zich vaster aan bij zijn Moeder de H. Kerk, die hem door haar goddelijke leering den rechten weg toont, die hem wederom haar heilige grondbeginselen op het hart drukt — en hij ademt weder vrij en gaat getroost tot zijn arbeid terug.

Geef nooit gehoor aan de drogredenen der hedendaagsche volksopruimers, die u een nooit te bereiken geluk voorspiegelen, en slechts ontevredenheid in uw hart zaaien. Al is uw lot hard en uw staat moeielijk, troost en bemoedig u met de gedachte, dat gij door uw armoede meer gelijkvormig zijt aan het goddelijk toonbeeld Jesus Christus, die „*terwijl Hij rijk was, om ucentwille is arm geworden*” (2), en wel zóó arm, dat Hij naar waarheid van zich kon getuigen: „*De vossen hebben holen, en de vogelen des hemels nesten; maar de Zoon des menschen heeft niet waar Hij het hoofd kan nederleggen*” (3). Indien gij, tengevolge der ontevredenheid, welke in uw hart is opgewekt, in uw armoede klaagt en mort tegen de beschikking der Goddelijke Voorzienigheid, nijd en wrevel in uw hart koestert tegen de rijken, dan stelt gij u aan het gevaar bloot ongelukkig te worden voor de gansche eeuwigheid, na ook reeds hier in den tijd een ongelukkig leven te hebben geleid. Immers, ons geluk hier op aarde bestaat niet in het bezit van aardse goederen, maar in de tevredenheid des harten en een rein geweten, zooals de H. Paulus ons zoo treffend getuigt:

(1) Matth. XXV: 23. (2) 2 Cor. VIII: 9. (3) Matth. VIII: 20.

„Een groot gewin is de godschrucht met tevredenheid. Want niets hebben wij in deze wereld ingebracht; ongetwijfeld kunnen wij ook niets daaruit wegdragen. Als wij nu voedsel hebben en kleeding om ons te dekken, laat ons daarmede te vreden zijn. Want die rijk willen worden, vallen in bekoring en in een strik des duivels, en in vele onnutte en schadelijke begeerlijkheden, die de menschen in ondergang en verderf dompelen. Want een wortel van alle kwaad is de geldzucht, waarop sommigen belust zijnde, van het geloof zijn afgedwaald, en zich in vele smarten gewikkeld hebben” (*). Is eenmaal het hart van den mensch voor de hebzucht geopend, wordt het beheerscht door het verlangen naar tijdelijk goed, dan verdwijnt ook alle geluk en tevredenheid om plaats te maken voor begeerten, welke nooit zullen bevredigd worden, en altijd naar meer voedsel en voldoening haken.

Ik kan niet nalaten hier een voorbeeld aan te halen, dat de bekende Fransche schrijver Mgr. de Ségur in zijn werk „Gemeenzame Onderrichtingen en Avondlezingen” verhaalt, om de waarheid van het zoo even gezegde te bevestigen.

Een kalif van Bagdad werd onder een jachtpartij van zijn paard geworpen en zou zeker bij dat ongeval den dood hebben gevonden, indien een herder er niet in geslaagd was, met eigen levensgevaar, het woeste paard tegen te houden. Gekneusd en gewond werd de kalif naar zijn paleis gevoerd, en verlangde kort daarop zijn redder te zien; men zocht den armen herder op, bracht hem naar het paleis en bij den zieken vorst in de kamer.

„Gij hebt mij het leven gered, mijn zoon”, zeide deze, „ik wil u mijn dankbaarheid toonen, en zweer u dus bij mijn baard, dat ik u alles zal geven, wat gij vraagt. Gij ziet, mijn edelmoedigheid is even groot als de macht waarover ik te beschikken heb”.

„Heer”, sprak de herder, „ik behoef niet lang te denken wat ik vragen zal. Er ontbreekt mij maar een zaak om gelukkig te zijn, namelijk een eigen hutje met een tuintje om er stilletjes met mijn vrouw en kinderen te leven.

„Gij eischt niet veel” hernam de kalif glimlachende, riep zijn vizier, en deed aanstonds den herder een huisje met een stukje land geven, in de nabijheid van Bagdad gelegen.

De man vertrok van vreugde opspringende, vertelt zijn

(*) 1 Tim. VI: 6 — 10.

blijdschap aan een ieder die hem ontmoet, en nog denzelfden avond betreft hij zijn nieuwe woning. Niet ver van hem woonde iemand met wien hij kennis maakte, die een kleine kudde bezat, welke hem een aardig inkomentje bezorgde. Ik heb vergeten aan den kalif ook eenig vee te vragen, begon nu onze herder te denken; mijn buurman heeft het beter dan ik. Wat doe ik met een weide zonder koeien en schapen?

Den volgenden morgen begeeft zich de goede man naar het paleis en vraagt om den kalif te spreken, bij wien hij dadelijk toegelaten werd.

„Wel vriend,” zeide hem de vorst minzaam, „zijt gij nu gelukkig en is het huis naar uw zin?”

„Zeer goed, Heer”, antwoordde de herder, „en ik ben zeer gelukkig; maar toch behoort er nog iets bij, namelijk een kudde zooals mijn buurman heeft. Als ik niet wat beestjes heb, zal ik het nooit goed kunnen stellen; ik bid uw Hoogheid er mij een stuk of twaalf te geven.”

„Ja, ja”, sprak de kalif, „bij land behoort ook vee”. De herder kreeg wat hij verzocht, mocht zelfs kiezen uit de kudde van den kalif, zocht er een anderhalf dozijn beste beesten uit en vertrok met den wensch van den kalif: „Wees nu gelukkig”!

Nu ben ik veel rijker dan mijn buurman, sprak de herder zachtjes, klapt in de handen en waande zich op dat oogenblik de gelukkigste der menschen.

Kort daarop vond hij evenwel zijn weide te klein voor zooveel schoone beesten. Op een kwartier afstands lag een geheel nieuw opgebouwde, schoone en vroolijke boerderij, welke nu voortdurend onzen herder voor den geest zweefde. Hij werd droefgeestig en sprak op zekeren avond tot zijn vrouw: „Als wij eens een hoeve hadde zooals die daar ginder, dan eerst zouden wij gelukkig zijn. Ik ga naar Bagdad, wil beproeven om den kalif te spreken en zal hem vragen ons die hoeve te geven; het is toch maar een geringe zaak voor hem”.

Zoo gezegd, zoo gedaan. Den volgenden dag stelde hij den kalif de zaak voor, deze gaf hem, na een kleine berisping, de boerderij, en raadde zijn beschermeling aan zijn wenschen naar meer te matigen. „Nu”, sprak Ben-Adab (zoo heette de herder) „nu blijft mij niets meer te wenschen over, niets heb ik thans meer noodig”.

En toch kwam hij drie maanden later weder bij zijn weldoener, wel is waar een weinig verlegen, maar toch met een

bepaald verzoek van nog meer. Hij had een rijken heer van de nabuurschap leeren kennen; diens gemakkelijk en weelderig leven, de pracht zijner kleederen, zijn schoon huis en gediensstige knechten, dat alles had zulk een diepen indruk gemaakt op het hart van den herder, dat hij bij zich zelven zeide: nooit zal ik gelukkig zijn, als ik zoo niet ben; en de boer, die op de belofte van den machtigen kalif afging, kwam er toe het thans te wagen om ook zulk een groot heer te worden.

De kalif maakte een tegenwerping, doch hij herinnerde zich zijn eed en voldeed aan het verzoek. Daar is nu onze Ben-Adab in eens een groot heer, bezitter van een landgoed, dat vijftien mijlen omtrek heeft, eigenaar van een der heerlijkste kasteelen bij Bagdad, meester over duizenden slaven; hij heeft slechts een woord te spreken, maar even zijn verlangen te kennen te geven en alles gebeurt volgens zijn begeerte. Maar hij heeft geen bezigheden, lezen en schrijven kan hij niet; hij verveelt zich.....

Op mijn woord, zeide hij echter na eenigen tijd, zoo kan ik het niet uithouden. Ik moet bezigheden hebben, dan kan ik met mijn geld meer vertooning maken, ik kan invloed uitoefenen, invloed op den gang der maatschappelijke zaken, op de staatszaken, ik word een staatsman.

Toen dit denkbeeld eenige malen door zijn hoofd was gegaan, na, gelijk men begrijpt, ongerijmde plannen gevormd, en zijn geschiktheid voor verschillende hooge staatsbetrekkingen nagegaan te hebben, gaat hij op zekeren dag naar den kalif en zegt, dat indien de vorst hem gelukkig wil maken en zijn woord gestand blijven, hij hem tot zijn eersten minister, tot grootvizier moet benoemen.

De vorst begint boos te worden en zou Ben-Adab wel voor zijn trotsche vermetelheid hebben willen straffen. Maar hij houdt zich in, denkt even na: Wie weet of er onder dien bolster geen groot man zit? In 't kort, hij stemt het verzoek toe, en laat den man terstond den vizierstulband opzetten.

De grootvizier begint zijn amtsbezigheden, waarvan hij niemandal verstaat. Hij wordt overladen met zaken, met verzoeken, met klachten, enz. Hij weet er geen weg mee; wat hij weigeren moet, staat hij toe; wat hij moet toestaan, weigert hij. De kalif verwerpt de aan hem voorgeslagen plannen. De grootvizier beklaagt zich, hij is vol zorg en onrust, nooit is hij zoo ongelukkig geweest.

„Wat een leven! Wat een leven!” riep hij eens 's avonds naar bed gaande; „hoe is het mogelijk, dat een vizier een maand het leven houdt? Ik ben inderdaad niet anders dan een slaaf van den kalif; hij werkt mij in alles tegen wat ik doen wil. Nu zie ik, zoo lang als men zelf geen heer en meester is, kan men geen vrede hebben en niet gelukkig zijn.... Als de kalif mij zijn plaats wilde inruimen, dan zou het gaan....” Dag en nacht peinsde hij er over. Meer en meer komt hij tot de overtuiging dat er zonder een onbepaalde heerschappij voor hem geen geluk is. 's Morgens, toen de kalif nog niet eens op was, komt de grootvizier voor hem en verzocht dringend om de plaats zijns meesters.

De kalif meent te droomen, hij wrijft zich de oogen uit en gaat overeind zitten. „Wat vraagt gij mij?” zegt hij nu tegen Ben-Adab. „Heer”, sprak deze, „gij moest mij in uw plaats stellen, dan zou iedereen er bij winnen, het land, ik en gij zelf”.

De vorst heeft het nu goed verstaan; hij staat op, slaat zijn mantel om en geeft even een teeken. Daar komen eensklaps vier zwarte slaven toesnellen; „keer u om”, zegt hij tot den vizier. Ben-Adab doet het, en krijgt op hetzelfde oogenblik geen klein schopje; de negers pakken den ontstelden vizier aan en het voorbeeld van hun meester volgende, houden zij daarmede aan tot de vizier de buitendeur bereikt had. Daar kleeden zij hem uit, en laten hem in het hemd staan, ten spot van die er voorbij kwamen.

Ben-Adab keerde verlegen en beschaamd tot zijn herdersbedrijf terug en stierf in armoede.

Weet gij nu, waar die Ben-Adab te vinden is? — Dicht bij u. — Misschien in mijn huis? zegt gij. — Nog dichter. In mijn kamer? — Noch dichter: in uw kleederen zit hij. Ja, in uw kleederen. Want die geschiedenis is de uwe, het is de geschiedenis van ons allen.

Wij streven allen naar het geluk en meenen het altijd te vinden in den stand, die een sport hooger is dan de onze. Als wij van dien stand genoeg hebben, kijken wij weder naar een trede hooger en zoo zoeken wij altijd zonder ooit te vinden.

Als wij een klein knechtje zijn, willen wij *om gelukkig te wezen*, een groote knecht worden; als wij een groote knecht zijn, willen wij *om gelukkig te wezen*, baas worden; van baas, heer, grondeigenaar en misschien nog hooger.

En zoo zijn wij door onze eigene schuld ongelukkig. Wij

meenen dat het geluk in den *stand* zit, en het bestaat in de *gesteltenis*, waarin men is in zijn stand, welke deze ook zij. Allen zijn wij tot het geluk geroepen, of wij rijk of arm, heer of knecht, groot of klein zijn; God heeft in zijn goedheid het zoo gemaakt, dat iedereen gelukkig wezen kan.

Die alleen is gelukkig, die stil en geduldig de moeielijkheden van het menschelijk leven draagt, die in Gods liefde dien vrede des harten put, welke alle ander gevoel te boven gaat; die weet, dat het leven dezer wereld niet zoo lang duren zal, en dat op het lijden, dat christelijk verdragen is, een wondervol verblijden volgen zal, wat door niets zal kunnen gestoord worden; in een woord, die alleen is gelukkig, die een goed christen is; mochten wij dat allen zijn, en laat ons voordeel doen, met de kleine geschiedenis *van den kalif, den herder en het geluk*. —

Gij dan, die behoeftig en arm zijt, onderwerpt u met geduld aan God en prent diep in uw hart die troostende vermaning, door den vromen Tobias aan zijn zoon gegeven: „Vrees niet, mijn zoon! wij leiden wel een arm leven, maar wij zullen groote schatten bezitten, indien wij God vreezen, ons van alle zonden onthouden en doen wat goed is”. (1) God ook heeft zijn gelukkigen, zijn rijken, zijn grooten, zijn bevoorrechten, welke wij niet moeten zoeken onder hen, die door de wereld om hun rijkdom gelukkig genoemd en geëerd worden; doch wij zullen de bevoorrechten Gods aantreffen in de hut der armen, in de werkplaats van den handwerksman, onder de nederigen en geringen, die vertreden worden door den hoogmoed en door de bittere minachting van de gelukkigen dezer aarde: deze zijn de uitverkorenen, de bevoorrechten van God, wanneer zij tevreden zijn in hun staat en deszelfs lasten met geduld verdragen. De ware christelijke geest, zooals Z. D. H. de Bisschop van 's Bosch z. g. in zijn herderlijk schrijven van 24 Januari 1883 zegt, vordert en schrijft gebiedend voor, dat een christen, volgens de vermaning van zijn Heer en Meester, eerst en vooral het Rijk Gods en diens gerechtigheid moet zoeken (2) en de goederen dezer wereld als bijzaken, als dingen van ondergeschikt belang moet beschouwen: als man van geloof moet hij niet beducht zijn voor de toekomst, maar veeleer, naar het woord van den Prins der Apostelen „*zijne bekommer-*

(1) Tob. IV: 23.

(2) Matth. VI: 38.

nissen op God werpen, want Hij draagt zorg voor ons"; (1) als man van hoop moet hij zijn geluk niet zoeken in de goederen dezer wereld, doch gedenken *"dat wij hier geen blijvende stad hebben, maar de toekomstige zoeken"*; (2) als man van liefde moet hij zijn hart niet hechten aan het geld en goed dezer aarde, maar volgens de leer van Christus, *"schatten vergaderen in den hemel, waar noch roest noch mot ze bederft, en waar geen dieven ze uitgraven noch stelen: want waar uw schat is daar is ook uw hart"*, (3) daar behoort ook uw hart met zijn begeerten en verlangens te wezen.

De al te groote gehechtheid aan aardse goederen en het geheim verlangen deze te bezitten, alsmede de ongeregelde neiging tot wellust en zingenot zullen onvermijdelijk waren godsdienstzin in 's menschen hart uitdooven, om den weg te openen voor onverschilligheid, voor ongodsdienstigheid en zelfs volslagen ongeloof. Het edelste geschenk des hemels is de waarheid, daar deze de wegen des levens aantoonde, ons op dezelve staande houdt en over al onze handelingen haar weldadigen gloed verspreidt; die hemelse waarheid is voor ons een licht door Jesus op aarde ontstoken, dat allen twijfel, alle onzekerheid, alle vrees voor dwaling doet verdwijnen. Doch juist dat hemelsch licht der waarheid, ons in het H. Geloof geschonken, wordt in veler harten door de dwaze grondbeginselen eener diep bedorven wereld verduisterd, welke wel is waar voor korten tijd zullen bevredigen, doch eens verwarring, twijfel, onrust en ontevredenheid zullen achterlaten. Door ons waarheid en deugd te ontrooven, ontnemen zij ons de inwendige rust der ziel, en sluiten voor ons de bron van alle troost. De ware christen is met weinig tevreden, wijl hij de ware voldoening in de toekomst verwacht, en ook in treurige oogenblikken, in den godsdienst zijn steun vindende, kan hij met den apostel zeggen: *"ik ben vol van troost, ik vloei over van blijdschap bij al onze verdrukking"*. (4) Doch heeft men eenmaal aan den mensch den godsdienst ontnomen door onder zijn oogen en ten zijnen nadeele de meest onschendbare voorschriften van dien godsdienst te verachten, waar moet hij dan zijn gedragslijn zoeken, waar moet hij dan leeren de vernederingen en bitterheden van zijn staat met geduld te dragen? Zoolang God en de godsdienst

(1) I Petr. V: 7. (2) Hebr. XIII: 14 (3) Matth. VI: 20 — 21.

(4) 2 Cor. VII: 4.

zich tusschen den mensch en de aardsehe goederen, weelde en zingenot plaatsen, kan de strijd vermeden worden; maar neemt men God en godsdienst weg uit de wereld en de maatschappij, dan zal men een afgrond bespeuren, welke door niets ter wereld kan gedempt worden. En de mensch, die God niet tot steunpaal en tot opperste einde van zijn verwachtingen kiest, heeft geen ander drijfveer dan eigen belang, hoogmoed, weelde en zingenot, liefde tot de welvaart; en beproeft nu eens de menschen met die zwakke banden te binden, en een maatschappij op dergelijke grondslagen te vestigen.

De godsdienst alleen dus, christelijke werkman, zal u waarlijk gelukkig en tevreden maken, daarin alleen zult gij moed en sterkte vinden te midden van de wederwaardigheden des levens, het woord van den H. Apostel Paulus indachtig: „want ik houde het daarvoor, dat het lijden van den tegenwoordigen tijd van geene waarde is bij de toekomstige heerlijkheid, welke in ons zal geopenbaard worden”. (*) Zeker is het hoogst aangenaam en gemakkelijk, zich geheel en al aan de goddelijke Voorzienigheid over te geven, wanneer van alle kanten geluk en voorspoed ons toestroomen; doch wanneer wij bezocht en beproefd worden door de kwellingen des levens, wanneer kruis en lijden uw aandeel zijn zullen, wanneer gij moeilijkheden zult ondervinden om de plichten van uw levensstaat nauwgezet te vervullen, wanneer gij het begin der ontevredenheid in uw hart bespeurt, verplaats u dan in den geest naar de arme werkplaats van Nazareth, naar het meest beproefde werkmanshuisgezin, dat ooit op aarde bestaan heeft, om daar uw blikken te vestigen op de heerlijkste en navolgenswaardigste voorbeelden en gij zult volle tevredenheid met uw lot terugvinden, en de heerlijkste deugden ter navolging aantreffen. Ja, het heilig huisgezin van Nazareth moet in al de omstandigheden van uw leven uw voorbeeld zijn, daar zult gij het geneesmiddel vinden tegen de heerschende kwaal van den tegenwoordigen tijd, welke zoo velen voor tijd en eeuwigheid ongelukkig maakt. In den brief van den 20^{sten} November 1890 beveelt Z. H. Paus Leo XIII de devotie tot de H. Familie aan alle christelijke huisgezinnen dringend aan. „Wij hebben het vertrouwen, zegt de H. Vader, dat alle geloovigen, die begrijpen dat zij in den eeredienst, welken zij der H. Familie brengen, het

(*) Rom. VIII: 18.

geheim vereeren van het verborgen leven, hetwelk Christus in gezelschap van de H. Maagd, zijn Moeder, en van den H. Josef heeft geleid, daarin zullen vinden krachtige hulpmiddelen tot vermeerdering van ijver in het geloof en tot navolging der deugden, welke geschitterd hebben in den goddelijken Meester en in de Moeder Gods en haar heiligen echtgenoot. Deze deugden, zooals wij meermalen hebben vermaand, welke de belooning van het eeuwig leven bezorgen, bevorderen ook tegelijkertijd den voorspoed van de huiselijke maatschappij, zoowel als van de burgerlijke samenleving, die in onzen tijd aan zoovele kwalen lijden, omdat het algemeen welzijn van den staat, waarvan het huisgezin de grondslag is, noodzakelijk voorkomt uit het bestaan van heilig ingerichte huisgezinnen.... Wij storten vurige gebeden tot God, opdat de ware geest van deze devotie zich uitbreide en aangekweekt worde onder de geloovigen, en Wij twijfelen niet of de Bisschoppen en alle priesters der Kerk zullen eenparig tot dit doel samenwerken”.

Op last van Z. H. is de door Hem opgestelde formule ten gebuike van de geloovigen, waarin zij hun eigen gezin toewijden aan de H. Familie, verspreid; daarbij is ook het gebed gevoegd, hetwelk de geloovigen dagelijks zullen bidden ter eere van de H. Familie, welke beiden tot gemak van den lezer hier op het einde geplaatst zijn. Gij zult gemakkelijk het groote gewicht van het pauselijk woord begrijpen, en volgaarne aan het verlangen van Z. H. beantwoorden; dan zullen u ook door de ware vereering van de H. Familie, gunsten en weldaden in dit leven geworden, vooral de genade om waarlijk christelijk te leven, en in uw huisgezinnen vrede, liefde, geduld in de beproevingen en zuiverheid der zeden te doen bloeien, zooals Z. H. zich uitdrukt. En heeft dan eindelijk de christelijke werkmans zijn taak hierbeneden voleind, zoodat hij in waarheid met den goddelijken Meester mag zeggen: „*Het is volbracht*”! (*) dan zullen zich voor hem de hemelen openen, en op den drempel der eeuwigheid komt hem de vergelder aller goede gaven tegemoet, die hem toeroept: „Ik zelf wil nu uw overgroot loon zijn”.

(*) Joes IX: 30.

IMPRIMATUR.

M. F. DE BEER, *Sup.-Gen.*

TILBURGI, 11 Jan. 1894.

ad hoc delegatus.



FORMULIER

ten dienste van christelijke huisgezinnen , die zich
aan de Heilige Familie toewijden.

O Jezus , onze beminnenswaardigste Verlosser , die uit den hemel gezonden om de wereld door leer en voorbeeld te verlichten , het grootste gedeelte van uw sterfelijk leven , onderdanig aan Maria en Josef , in het nederige huis van Nazareth hebt willen doorbrengen , en die Familie geheiligd hebt , welke aan alle christelijke huisgezinnen tot voorbeeld zou verstrekken , neem dit ons huisgezin , hetwelk van nu af zich geheel aan U opdraagt , genadig aan. Bescherm en bewaar hetzelve en bevestig daarin , tegelijk met den vrede en de eendracht der christelijke liefde , de heilige vreeze jegens U ; opdat hetzelve aan het goddelijk toonbeeld uwer Familie gelijkvormig worde , en allen , waaruit het bestaat , tot een toe , de eeuwige zaligheid mogen verwerven.

O teerminnende Moeder van Jesus Christus en onze Moeder , Maria , verkrijg in uwe mededoogen en goedertierenheid , dat Jesus deze onze toewijding welwillend aanvaarde en zijne weldaden en zegeningen aan ons verleene.

O Josef , allerheiligste bewaarder van Jesus en Maria , ondersteun ons door uwe gebeden in alle behoeften naar ziel en lichaam ; opdat wij met U en met de gelukzalige Maagd Maria den goddelijken Verlosser Jesus Christus eeuwigen lof en dank mogen brengen.



Alle leden van de Vereeniging der H. Familie van beiderlei geslacht kunnen verdienen een aflaat van 300 dagen, zoo dikwijls zij met een rouwmoedig hart het volgende gebed bidden, in welke taal ook, voor eene beeltenis van de H. Familie.

(Paus LEO XIII).

Dagelijksch gebed voor de beeltenis der H. Familie.

O liefderijkste Jesus, die door uwe onuitsprekelijke deugden en huiselijke voorbeelden de door U uitverkoren Familie op aarde geheiligt hebt, zie goedgunstig neer op dit ons huisgezin, hetwelk, aan uwe voeten neergeknield, over zich uwe erbarming afsmeekt. Gedenk dat dit uw huisgezin is, omdat het zich op eene bijzondere wijze aan U heeft toegewijd en opgedragen. Bewaar hetzelfde in uwe goedheid, verlos het uit alle gevaren, ondersteun het in alle noodwendigheden, verleen aan hetzelfde de kracht om steeds in de navolging van uwe heilige Familie te volharden; opdat het, gedurende zijn sterfelijk leven in uwe dienst en liefde getrouw blijvend, eenmaal in den hemel U voor eeuwig mogen loven.

O Maria, allerzoetste Moeder, wij smeeken mede uwen bijstand af, zeker als wij zijn, dat uw goddelijke Eeniggeboren (Zoon) uwe gebeden zal verhooren.

Ook gij, allerroemwaardigste patriarch heilige Josef, sta ons bij door uwe machtige voorspraak en leg onze wenschen, ter verdere aanbeveling aan Jesus Christus in de handen van Maria nederig neer.

Een aflaat van 200 dagen, eenmaal daags te verdienen voor het volgend schietgebed.

(Paus LEO XIII).

Jesus, Maria, Josef, verlicht ons, komt ons te hulp,
maakt ons zalig. Amen.

IMPRIMATUR.

M. F. DE BEER, *Sup.-Gen.*

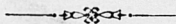
TILBURGI, 11 Jan. 1894.

ad hoc delegatus.

1153511

INHOUD.

	BLADZ.
Voorrede.	3
HOOFDSTUK.	
1e Het ware geluk.	7
2e De arbeid is een wet des levens.	19
3e De verhevenheid van den arbeid.	26
4e Het loon van den arbeid.	40
5e Hoedanigheden van den arbeid	60
6e De leer- en oefenschool van den christelijken werkman.	77
7e Het Hart, dat den werkman waarlijk bemint . .	88
8e Wereldgeest en zingenot, onverzoenlijke vijanden van den werkman.	100
9e Twee andere gevaarlijke vijanden van den werkman.	115
10e De Moeder van den werkman.	130
11e De katholieke vereenigingen.	143
12e De grondbeginselen onzer Moeder.	159
13e Het schoonste sieraad in de hand van den werkman.	167
14e De H. Josef, patroon van den christelijken werkman.	178
15e De getrouwste vrienden van den werkman. . .	186
16e Tevredenheid geeft bestendig geluk.	196
Formulier ten dienste van christelijke huisgezinnen, die zich aan de Heilige Familie toewijden	206
Dagelijksch gebed voor de beeltenis der H. Familie. .	207



3

7

9

6

0

0

77

88

00

15

30

43

59

67

178

186

196

206

207

Boekdrukkerij van N. LUITEN, Tilburg.

Van de pers gekomen:

De Derde Seculiere Orde van den H. Franciscus van Assisië, volgens de nieuwste bepalingen van Z. H. Paus Leo XIII. Uit het Italiaansch vertaald naar de officieele uitgave van de Propaganda te Rome. Zesde druk.

Pr. 25 Cts. In linnen band 40 Cts., fr. p. 5 Cts. meer.

Lofliederen ter eere van de HH. Franciscus van Assisië, Ludovicus, Elisabeth en Antonius, te zingen in de vergaderingen der Derde Orde. Derde druk.

Prijs 5 Cts. franco per post 6 Cts.

Melodiën op de Lofliederen 16 pag. Muziek.

Prijs 7½ Cts., franco per post 8½ Cts.

Gedachtenis der kleeding en professie in de Derde Orde van den H. Franciscus van Assisië.

Prijs per plaat 12½ Cts., 100 exemplaren f 10.—

Drie Schreden voorwaarts op den weg der ware en volmaakte liefde tot God, door den Eerw. Pater PERGMAYR, S. J. Met een bijvoegsel: Twee samenspraken met Jesus Christus in het H. Sacrament en in de H. Communie. Tweede druk.

Prijs 60 Cts., franco per post 70 Cts.

Overwegingen over de Zeven Gaven van den H. Geest, door den Eerw. Pater JOS. PERGMAYR, S. J.

Prijs 20 Cts., in linnen band 35 Cts., franco per post 5 Cts. meer.

Lied voor de Eerste H. Communie. 2-stemmige muziek van N. CHATREUR. Pr. 1 Ct., 100 Ex. 80 Cts., franco p. p.

De dag der eerste H. Communie. 2-stemmige muziek van N. CHATREUR. Pr. 1 Ct., 100 ex. 80 Cts. franco p. p.

Feestklanken ter gelegenheid van het H. Vornasel. Liedje op de wijze: De dag der eerste H. Communie.

Prijs 1 Ct., 50 ex. 30 Cts., 100 ex. 50 Cts.

Lessen van het Goddelijk Hart aan eene ziel die naar volmaaktheid streeft. Tweede druk.

Prijs 5 Cts., franco per post 6 Cts.

Leven van den H. Laurentius van Brindisi, van de Orde der Minderbroeders Capucijnen. Prijs 60 Cts. In zwart linnen band 80 Cts., franco p. post 10 Cts. meer.

Vrede in den Arbeid, door een Pater der Minderbroeders Capucijnen. Prijs 40 cts., franco p. post 50 cts.